

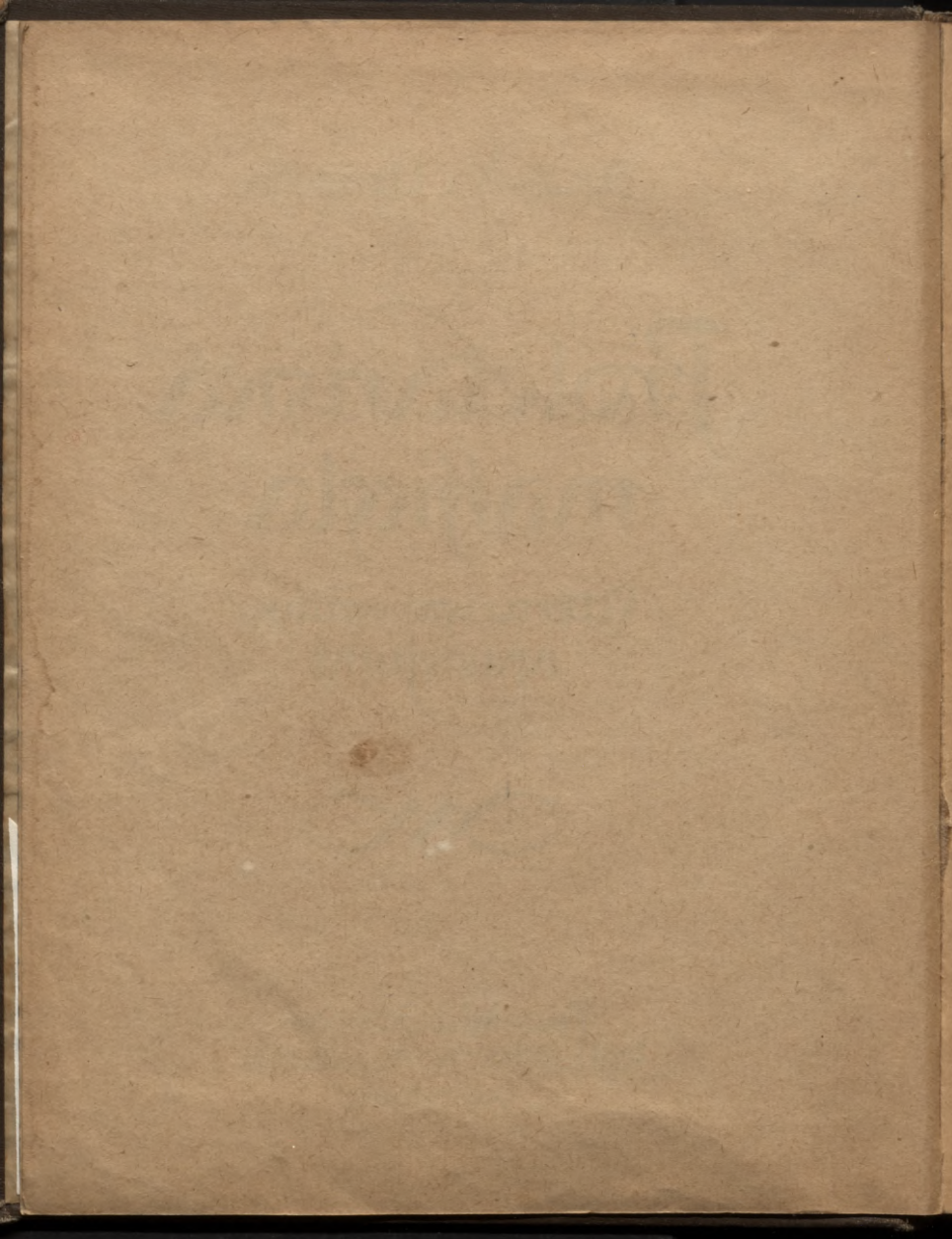
Andreja Uvrišča

Proletāriskā
mašksla

Literāriski-kritiskis
apzerejums

Padomju Latvijas
Izglītības Komisariāta
izdevums

B

801

Upits, A.

Ednope.

Andreja Upišča

Proletariskā mahksla

Literariski-kritiskis
apzerejums

1920

Latvijas Izglītības Komisariāta izdevums

Елвыс Раконд
BIBLIOTEKA

545.122

Drufats L. R. P. J. R. drufatawā.

Proietariskà mahkšla.

1. Eewads.
2. „Waj gaidama mums proletariskà mahkšla?“
3. Jnteligenzes „sozialistiskà“ mahkšla kà proletariskàs mahkšlas preekšbteze.
4. Latweešbu demokratiskà un šabeeeriskà mahkšla.
5. Proletariata psihologija.
6. Proletariskàs mahkšlas psihologija.
7. Mahkšlineeziskàs radišchanas psihologija.
8. Proletariskàs mahkšlas teorija un kritika.
9. Proletariskàs mahkšlas mehginajumi.
  - a) Freewu literatūrā.
10. Proletariskàs mahkšlas mehginajumi.
  - b) Latweešbu literatūrā.
11. Proletariskàs mahkšlas kultura.
12. Atškats.

*****

1. Ewads.

Itfairam laimmetam un iffairai ſchīrai ir ſawa mahtſla. Tapeh3 ſaprotams, ja paſaules ſozialās revoluzijas un proletariata leelo zihnu laikā runajam par proletariſko mahtſlu. Proletariata laimnets ſawā pamattendenzē ſpilgti atſchīras no eepreeſchejeem wehſtūres laimmeteem. Galwenā ſahrtā ar to, ka proletariats ſkaidri apſinas ſawu wehſturiſko uſdewumu un apſinigi zeņſchas to iſpildit. Un gluſchi tāpat wina mahtſla ſin ſawus uſdewumus un lihds ar pirmajem ſchīras uſwaras joleem kēras pēe paſchjiweidoſchānas darba.

Burſchuafijas mahtſlas wirseeni reti tad apſinajuschēes ſawu ſabeedriſko, idejiſko un wehſturiſko lomu. Laimmeta gars un teefsmēs winos pa leelakai daļai iſpauduſchās mahtſlineeziji raditajeem indiwideem neapſinoteēs. Tapeh3 wīnu ideologi til karſti nolēeds katru tendenzi mahtſlā. Dej ſchaubam, naiwa neapſina ir idejiſks wahjums. Bet no wīnas burſchuafijas mahtſlineceem ta neſatrizināmā pahrlēezība, ka wīni radijuschji tikai no ſewis un preeſch ſewis paſcheem. Tas ſcheem mahtſlas darbeem peeſchir dſilu firſhibu, indiwidueli ihpatneju daſchadību un nepahrrēdjamī bagatigās noſtanu un nokraſhu wariāzijas.

Turreti proletariſtās mahtſlas pirmajem mehginajumeem taiſni aij uſdewuma ſkaidras apſinas ſawads ſaujums, idejiſks ſchematiſms un indiwiduelu modulaziju neſpodrums. Proletariſtās mahtſlas ſahkumi beechi ween leelas taiſiti, peh3 programās raſchoti. Wīnem truhſti ihpatnejas iedomas, pahrdſihwojumu un iſjubtas ſpehka. Weenpuſigi uſwertais revoluzionarās noahrdiſchānas peenahlumš rada nezeenu pret wehl iſleetojomām efoſchām wehrtībām. Wehl weenpuſigati ſaprastais jaunradichānas uſdewums ſekmē ſeklu diletantisma attihſību. Tā proletariata kulturas darbīneceem jau paſchā ſahkumā japeegreechj nopeetna wehriba proletariſtās mahtſlas mehginajumeem un maldeem.

Nepeezeechāms ir pahrfstais par lihdiſchīnejeem proletariſtās mahtſlas zela ſagatawotajem, ſihla analiſe un kritiſks nowehrtējums. Proletariſtās mahtſlas buhtības dſilata iſprata ſatarā ar paſchas ſchīras ſaimneeziji-ſabeedriſko un pſichjiſko dabu. Satūra un formas weenības atſina, dſejiſtas iedomas un iſteifsmes weidi un wīnu lihdsjekli. Tā tad proletariſtās mahtſlas jautajums aptīwer wīas, ahrlahrtīgi plaſchās mahtſlas wehſtūres, kritiſkas, teorijas, pſichologijas un filoſofijas laulus.

Par ſewi ſaprotams, ka ſamechrā ihs literariſti-kritiſks apzerejums newar iſſmelt jautajumu wiſā plaſchumā. Wiſpirms wīnam bij janorobechojas wairat

tikai uš weenu mahkšlas nošari, uš literaturu, un no turenes janem nepezeesčamee paraugi un ilustrazijas. Mahkšlineeziskās radisčanas psihologija un mahkšlas teorija par sevi tik plašči temati, ka par teem ween buhtu jarakšta atšewišči šehjumi. Šchajā apzerejumā tee aišskarti tikai tik daudš, žif tas glušči nepezeesčhami proletariškās mahkšlas pirmo mehginajumu pareisam nowehrtejumam. Apzerejumam waitaf tikai eerošinajuma, ne prinzipu un metodes išstrahdajumu nolufš.

Bet ari šchajā šchaurajā lokā apzerejumam, beš šchaubam, manamas nepilnibas un truktumi. Tagadejā dšihwe žilweku greešch šawā wiruli un mehtā no weenas pušes nš otru. Weerigš, nepahrtrautš pehtijuma un literariška tehlojuma darbs pawišam neespehjamš. Literarištu materialu truktums nowehršch pee weenigā, nepilnigā awota — pee atminas un winas krahjumem. Weegli šavrotams, ka tahdoš apštahkloš rakštiš apzerejumš newar pretendet uš išsmelošča kritiška pehtijuma nošaufumu.

Weenigais attaišnojums šchahdam darbam — neatleefama wajabšiba eerošinat dšilaku pahrdomu par proletariškās mahkšlas dabu un ušdewumeem. Beš tās jaunee pašahkumi neglahbjami wiršas seklumā un diletantiškā pawiršchibā. Bet rewoluzionarai proletariškai mahkšlai tāpat jašneedšas garigās kulturās dšilumos, ka proletariška šozialā rewoluzija teežas wišu aptwerošchā pašaules plaščumā.

*****

2. „Waj gaidama mums proletariškā mahkšļa?“

Tā wehl 1913. gadā jautaja neaizmirstamais Janšons : Brauns (st. „Wahrda“ II sēj.). Toreiņ taħds jautajums bij weetā. Toreiņ latweešku kritiškā wehl strihdejas par šchīru un pahrschīru, par sabedriškā, tendenziošo un wispahrschilweziškā, tihro mahkšļu. Jautajums wehl nebij šķaidrs, tapchz ka nešķaidra wehl bij pate dšihwe ar jāvām šaimneezīškām, sabedriškām un politiškām tendenzem. Sozjališms toreiņ wehl bij problems — ne tik ween plaichakajām laišču noschītram, bet daudstahrt pat nopeetneem domatajeem. No Latvijas sabedriškā weedofka luhfojotees, nebij wehl šķaidri ijudjams, waj sozjališms wispahri uswarēs, un ja uswarēs, waj tad Marša aprihditās proletariata diktaturas weidā, waj ar manamu atwiršichanos no klaišteem wehsturiškā materiališma prinzipecem, ar peechahpschichanos pret šinamām burščuasiņas noschītram. Strahdneeku atwabinaichanās zihna bij jāpceļta šchaurās nelegalas kustības rahmjos, bet kapitalištiskās burščuasiņas kultura seedeja kā trekni nomehšlots kweešču lauks. Tas bij pašihitamais renegatišma laiks, kad 1905. gada šturbulim atratiušchees zitreijeje maršihīšte inteligenti bareem pahrgahja burščuasiņas nometnē un no tureenes šķati šudinaja maršihma bankrotu un sozjališma kustības neprahtu. Wijas tautas fopejā kultura tika ižjelta augstu pahri „šchaurās“, „weenpušigās“ proletariškās kulturas utopiškām teekšmem. Tee, kas tomehr wehl šamanija kapitalištiskās burščuasiņas galigu noschihgichanu rupjā materiališmā un augstas, garigas kulturas pilnigu nepehju, šudinaja, mašafais, wiņu schīru „kulturelās demokratiņas“ apweenību. Štarpchīru inteligences šajankumam wajošjeja tik par wispahrejas, weenotās tautiškās kulturas raditoju spehku. To šudinaja Mikelis Walters, par to šapnoja nelaiķis Emils Dahrsinšch un pahra dešmit zitu liberalās pilsonības reprezentantu. No žitāda weedofka, protams, luhfojas maršihīstiee publižišti un kritiki. Bet wiņu schīru kulturas teorijai wehl nebij kaiti taustama pamata. Wiņu proletariškās mahkšļas propoganda tautos wairokumam litās wairak tīfai kā galwas darbš, nešā pašas dšihwes gaitas iiradita un atbalstīta teekšme. Ari Janšons šawā noteiktajā atbilbe, ka mums pateechdam gaidama proletariška mahkšļa, wareja galwenā hahrtā atšihmet tīfai mahkšļas atihštības tendenzi uf to puši, tāpat kā wiņich atšihmeja sabedriškās atihštības tendenzi uf sozjališma puši. Winam bij pee rolas sozjalištiskās literaturās mehginajumi, pa leelum leelakai dafai no sozjališmam šimpatišojochu pilšoniško un demokratiško rakstneeku darbeem, bet nebij paraugam neweena noteikti proletariška mahkšļineeka. Proletariats, kā kultureli un mahkšļineezīři radošcha schīra, wehl nebij netur pašpehjis praktiškā darbā noteikti parahdit šawas špehjas.

Tagad maršihīstikai ideologijai un lihdš ar to strahdneeku schīras ihpatnejai kulturai un proletariškās mahkšļas teorijai jau šūprš reals pamats šem lahjam. Sozjalās revoluzijas wilišs neapturami šchlabžas pajaulei pahri un šagahjch drupās išturtejušcho burščuasiško walstību. Šā ašttrunejušchi šumbri, weetam wehl kuplām

galotnem, lushī burščuastijas darinājumi wišās kulturas un mahtfļas nosarēs. Un wīnu weetā no ņemes lauščas jaunī, šalotņeji proletariata radojchā garīgā ipehča ašni. Protams, wehl tee tīfai ir ašni, beešchi ween ņemes ņmaguma noliekām galotnem, šaulēs nenobreedušchi un wehju neišlojiti. Wehl gruhiti nošagit wīnu nahktamo ištito weidu un apīwehrti wīnu relatīwo wehrtību zilwezes garīgā darba leelajos kraħjumos. Bet diwu gadu ilgais proletariata diktaturas laiks kreewijā un šraħdneektu waras peezi mehnešchi Latwijā jau dod mums stingru peeturas weetu proletarištās mahtfļas išredsem. Mums ir nepahprotams un neapštrīhdams peerahbijums, ka proletariatā aħrfahrtīgi dšīhwas iħpatnejas mahtšīneezīstas radiššanas teekšmes, kuras atrodas wišzeeschačā šatarā ar wišpahrejām iħkiras teekšmem poliitīstās, šaimneezīstās un šabeedrištās dšīhwas iħpatneja pahrweidošanā. Tagad nestomidamees waram atbildet: mums buħ proletarišta mahtfļa — ja buħs proletariata un sozjalās rewoluzijas ušwara. Kas par šcho peħbejo iħchaubās, tīfai tas war iħchaubitees ari par proletarištās mahtfļas, par proletariata iħkiras mahtfļas nahktomi.

Lihdš pat leelās rewoluzijas šaħtumam mums bij jarunā aplīnūs — par šabeedrištu mahtfļu, par demotrištū mahtfļu, par šraħdneezības mahtfļu. Šo pate dšīhwe wehl nebij īneeguše gaišchus peemeħrus, ka proletariats ušwarēs kā tihra, nešajaukta, patšahwiga un iħpatneja iħkīra. Tagad atleek tīfai wehl no-purinat wezo arišpreedomu paleelas, lai drošchi un štaidram ašim štabtos pee proletarištās mahtfļas nowehrtēšanas. Šaišlihdina malbigais, deemjwehl, plašchi išplašitais ceštās, ka weenas iħkiras kultura un mahtfļa ir malwehrtīgata, nekā wīnu iħkīru garīgās kopdarbības produkts. Nepeezeeschaama štaidra ašina un drošcha ašina, ka jaunā proletarištā mahtfļa ir tīpat dabīšs un nepeezeeschaams mahtfļas attīhštības zeħleens, šil dabīšs ir wišpahrigais proletariata waras laiš-mets peħz burščuastijas un kapitalīšma laišteem. Nepeezeeschaama pahrleezība, ka šraħdneektu iħkiras mahtfļa naw šolis atpatat mahtfļas attīhštības gaitā, bet gan wīnas loģīštāis tahlakāis, augštakāis un tapēħz wehrtīgakāis pojms. Šhš aštats mahtfļas attīhštības wehštūrē mums nodrošchina šcho pahrleezību.

Wījos laišos dšīhwi ir pahrwaldijuse un nošajūiwe weena kauschu iħkīra. Šhšis iħkiras iħpatyejība, interees un ideali tad ari atšpogulojušees tā laika mahtfļa. Šabeedriba arweenu ir bijuse iħkīru šabeedriba un lihš ar to mahtfļa — iħkīru mahtfļa.

Wišpirmajos wehšturiškos laišmetos tauta bij aklš puštis wadom, waronu un karatu rotās. Weens šitweks wabija milšonus un nošajija wīnu likteni. Wīna grība bij lītums par pawaišneela dšīhwību un nahwi. Tā bij augštata buhtne — deewem lihdsiga kauschu aģis tur, kur jau atthštīšees jehdšens par deewību. Tapēħz wīja wežā mahtfļa bij karatu un waronu mahtfļa. Tā leejina ašīreewu templu un karatu pītu ņeen: barelješi un grandiošee mahtfļas weidojumi flintīs, to pašchu Eģiptes faraonu kapenes-piramīdes, teħlojumi un ušraštī templu ņeenās. Šlawenajos Ķomera epos apdšeedati waronu zelojumi, peedšīhwojumi un brīhnumdarbi. Tahdi pašchi ir indeešchu, škandinaweēšchu, išlandeešchu, šomu un žītu tautu epi. Ebreju dšejā tāpat ir štaštī par teikšmaineem waroneem, ņenīneem un praweešcheem. Tauta wījur bij aklš un mehms puštis, wadams, riħšojams, mahžams un norahžams, gar turu mahtfļai wīšai maš dalas.

Tā deħwetā křīstīgā tizība šaħtumā un šawā pratīštā peelašgojumā bij pīrmatnejs, naiws komunijs. Wergu un nabago šekte, kura nowehrtās no

mantigajiem un varenajiem, nabastību tureja par augstāko tikumu un laisīgās un garīgās veenlīdzības kultu par pirmo dīšīves pecnahlumu. Šīs laismās „jaunās derības” teikās tikai drusku apgaismots. Drošī veen tam ir bijušī plaščaki un skaitaki dsejas tehlojumi, bet tee buhs gahjušī sudumā tajos laikos, kad iwehtee bairnās tehni sorleja ewangelijus un par išteem ašina tikai tos, kas iwwatu jāsaneja ar wīnu paichu intereem Tee pamajam newiršija iwirtibā simpatiso sekli, attihstija pašistamo pestišchanas kultu un cežhlās žewi par deewa weeteekem. Protams, ari mahšlai lika kalpot žew un jamas autoritates albašlam. Pawesti, karaki un kardinali likās eetehtotees marmora statujās, metala gravejumos un krahu glefnojumos. Literatura tehloja iwehto tehnu dīšīwi un brihnumdarbus.

Feodalismam pamasam attihstotees un bruineezibai nahkot pee watas blakus bairnizās fungeem, paplašchinajās ari mahšlas tehlojamo objektu lauks. Klaidoni-bruineeki, eekarotaji un laupitaji tika par dsejas un stahta waroneem. Klejojīchi dseefmineeki pauda wīnu warondarbus, herzogu un grafu algoti dsejneeki rakstija dsejojumos wīnu slawai. Mahšla kalpoja wineem, tapežz ka wija dīšīwe bij wīnu kalpihā.

Atdīšīschanas jeb renešanses mahšla atkal bij jawa laimeta un jamas šķīras kalpone. Reaisturamā ekonomiskā attihstiba pamasam nobihdija pee malas watas laiku bruineekus un wežā dogmatiskā jastinguščos mihtus. Keeliski attihstijās tirdšneeziba un lihšī ar to teefime pehž jaunām tahtlām semem. No tureenes cepluhda nešapnotas bagatības. Safarā ar jauncem iģudrojumeem un atradumeem ipehji plaščaks iwehrtās dīšīwes rošības un išbandu lauks. Druhmā aštetijma weetā radās šaulains dīšīwes preeks, waliba un drosme. Žitiu ka atgrecjās klasiskās senates fungu lihģimes un dailuma pilnee laiki. Mahšla žaur senates atdīšīwinateem tehleem un atdarinateem tehlojumeem pauda tagadnes tagato waras žilweku išprežas un baudas žabri. Un wīdus laiku ubagu dahwamū weetā renešanses mahšlineeki jānehma karaliskus atalgojumus. Par to, ka wīni prata til labi ušwert jawa fungu teefimes un wehļechanās, atjauttees wīnu baudas un dailis insintekem, išdabat wīnu lepnūmam un godkahrei.

Tahtlakā kapitalištiskās attihstības daščhado laimetu mahšla jau plaščī pašistama. Tur architekturas štīlu, glešneezības, literaturās un muškas wirseenu žihnā un mainās tā iģoguli atehnojās jāimneezīsto un jābedrišto wirseenu attihstiba, muišchneezības un garidšneezības žihna pret kapitalismam lihšī augoščo buršchmašijn, buršchmašijas rewoluzionarijma laiki, ušwara, tahtlakā attihstiba lihšī wišaugštakai patahpei un beigās pamasstieja defadenze, degeneracija un tūwā gala nojanda. Pehežo gadu mahšla ir ta šhmiģatā buršchmašijas šķīras mahšla. Tur nawa neweena rakstu galina, neweenas glešnas, neweena mušikas gabala, furam nebuhū jawa šķīras ištiskās pašimes.

Wet kā tas nahk, ka taišni šchājā laimeta, kad mahšla wisnoteiktati iwehrtās par šķīru mahšlu, šahka atškanet wišškalatee profesii pret šķīru mahšlas aštinu? Rapežz it žewiščki tad wejela mišģiga grupa mahšlineeku, mahšlas teoretiku, kritiku un wehšturneeku uštahjās par mahšlas neaštarību no šķīram un — laimeteem par wišpahrzilwezištu mahšlu — galu galā par mahšlu preeļch mahšlas?

Parahdiba weegli ištaidrojama, fauti ari wīnai daščhadi žehloni. Šche mi nesim tikai diwus, kā mums leetas, paichus galwenos.

Kā socioloģisks un vēsturisks kuriozs parādās plaši pārstāmais fakts, — ka valdošā šķira jomas intereses labprāt ļauj par viņas tautas interesēm un savu kulturu par kopejo, nacionālo kulturu. Majatāis buržuāzija tā ir uztāp-
jās viņos laikos un viņas valstīs. Par sevi saprotams, ka pēc ta pašā u-
stāta arī valdošā mahtsila nav ween valdošās šķiras, bet viņas tautas maht-
sila. Un druhtu ween paplašchinot to pašu jehdseenu, ta pahrwehričas par
mahtsilu wiieem laifeem — par muhshchigo mahtsilu. Katras zitas, buržuāzijai
naidigas šķiras mahtsila tad dabisti ir „tendenzioza“, nemahshhineezista un bei wehr-
tibas. Schauri eeroberchota weenas deenas mahtsila, kura neirchj peeneegtees teem
„muhshchibas jantajumeem“, ar fureem pildas „nacionāla“ un „wispahrzilweezista“. Schajā
mahtsilas teorijā galwenā kahrtā ipauhchās sen nowehrots un atshimets šķiras
atlumš, šķiras rahmjos eeslehgtas domas newariba un schaurums. Bet labi
samanaoms tur arī weeseligš šķiras pašchaisargaschanās instinktis. Burshchujista
doma, logika un viņas teorijas instinktiwi wehrschas pret ahreenes mehginajumeem
apstribdet waldošchās šķiros autokratiju un masinat winas nosihmi. Waldošchā
šķira wairs nebuhtu netahda patwaldneeze, ja wina sew blatus zestu kahdu zitu.
Un tāpat mahtsila.

Bei wisshhwaee šķiru mahtsilas noleebchji un apfarotaji temehr nahf no
zitas puses.

Starp diwām leelajām šabeehriskām formazijām, starp burshchujiju un
proletariatu, jaunatā laiktā atihstijuschās wehl tā ļauzamās starpschķiras — sish-
piloniwa, ijmirstoshchās feodalās muishchneezibas paleeas un tā ļauzamā intelligenze.
Schj pehdejā nu beidsamā laiktā gandrihs pilnigi tureja ļawās wišu burshchu-
ajijas mahtsilu. Winas mahtsilas tendenzē nepahrprotami atspoguļojās starpschķiras
zilweku pfiche. Kā grandu starp diweem dsirnatameneem inteligenzi mala abas lee-
lās, zihnoichās šabeehriskās šķiras. Dsishwes apshahkti wina warmahzigi ipeeda
peefleetees — waj nu augoschajām kapitalismam un wina representanteem, waj re-
woluzionarajām proletariatam. Weens kā otrs inteligenzei bij prefigs. Wina bij
intelektueli pahrat atihstiiia un psichijsti ismalzinajues, lai pilnigi peeweenotos
rupjajai, materialismā nogrimuschai, praktiskā eeghshchamas kahre apdulschai ka-
pitalistijstu wergotaju un laupitaju armijai, pee kuras pate peedereja un kuru to-
mehr nizinaja. Un pahrat glehwa un degenereschjes, lai pahreetu pirmatneja špehka
pilnos, zihnas droshchajos proletariata daga pulkos, no fureem wina bijās.

Intelligenzei neatliskās nefas zits, tā noslehgtees ļawā schaurā lokā, atihstit fantastis-
skās ahrschķiru un pahrschķiru teorijas, nogrimt individualiisma kulta un slubinat maht-
sila preechj mahtsilas. No šchejeenes tad arī nahf tee shhwaee šķiru mahtsilas
apkarojumi. Bet saprotams par sevi, ja paluhfojam druhtu dsilat daudshinatos
tibrās mahtsilas parangos, tad atrodam tur tās pašchās „wisshhwaee“ šķiras
mahtsilas, burshchujistās mahtsilas pasihmes. Burshchujistai inteligenzei nebij ne-
tahda zita domu un juhtu ļaura, so leet ļawas „tibrās mahtsilas“ traufos, kā
ween tas pats ļawas šķiras intereschu, teefmju un idealu mantojums. Tibrās
mahtsilas teorija ir absurds un apgahsch pate sewi; bet lihdsj or to labakais ot-
balkis eestatam, ka šķiru šabeehrībā newar buht zitadas mahtsilas, kā itai šķiru
mahtsila.

Tapehž mehs nedalam par sewi diwas galwenās preishķiru mahtsilas ten-
denzes: noteikti burshchujistu un inteligenzes. Wehs tur redsam buhtibā weenu

un to pašcu, kaut arī īpausnē masleet nojchkiroto burščuiski mahsklu. Weena
no winām aktīvi aistahw burščuasiņas interejes un tešlo winas jaimneziņkos un
kulturas idealus, otra ir wairak pasīwa un resignejošha. Bet tomehr tās ir di-
was atwajes pee weena un ta pašha stumbra. Abām weena un ta pate fotne un
weena jeme winas' abas baro ar jawnu julu: burščuasiņi-kapitalistiškā eefahrta.

Proletariats naht ar jawnām teekimem un idealeem. Winch jagrauj wezo
kapitalistiško un dibina jawnu, weenotu darba pasarli. Wina darbs iastahw no
dīwām, gaišchi redjamām pušem: uš weenu puši winch dragā un noahrda, uš
otro pahrweido un rada no jauna. Leekas, glušchi tahds pats ušdewums un tahda
pate darba metode buhš jaunajai, topošchai proletarijštai mahskloi. Wums jaap-
stahjas ilgaki pee šcheem noahrdišchanas un jaunradišchanas weideem, lai labaki
waretu pašimiet zelu, pa furu ees proletarištās mahsklas attihstiba.

*****

3. Inteligenzes „sozialistiskā“ mahkšla kā proletariškās mahkšlas preekšhteze.

Proletariata atšwabinašchanās ir tikai pašča proletariata darbs. Bet, warbuht, proletariata mahkšlas atšwabinašchana un jaunradišchana naw tikai proletariata pašča darbs ween? Warbuht, tur ja ari ne galwenā, tad tomehr eewehrojama loma peekriht proletariatam simpaišejošchai inteligenzei?

Jo inteligenze galwenā kahrtā naw zehlušēs no kapitalistiskās burščuafijas, bet no semat stahwojšchām šabee drištām šchiram un noščhiram. Wina, kā parafis šazit, ir „pazehlušēs uš augšču“ un tā aiššneeguse šawu kluhmigo starpščhiras stahwofli. Tapehž winā ir eewehrojama dala, tura šawus status bejgala ilgās newehrišč tikai uš burščuafijas puši un neaturami neteežas turp. Atihšitu prahu, išmolzinatām juhtam un juhteligeem nerweem, winā apšinas un šajuht šawu newaribu un noščchlojamu kalpu lomu. Seudeenam winā redš neapklusinamo zihnu starp burščuafiju un proletariatu, mehžina išpehiit winas zehlonus un ijdorat lihdsjeklus, kā nowehrsti karu „brahlu starpā“. Bet, wišwairaf, kā nodroščinat pašchai šawu stahwofli un pazelt un nostiprinat šawu nošihmi šchaurajā špragū šarp naidigeem, nešameerinameem šabee drištās atihšitibas išpehteem. Tā inteligenzes kulturas darbībā un mahkšlas teešmēs no dewinapšmūtā gadu šintena šahkuma reižu reišem iimanama tendenze, kuru weenfahriščibas labad war nošaukt par „sozialistisku“ wiršeenu. Warbuht, tur arodami proletaristiskās mahkšlas ašni, un atleek winus tikai tahkat iškopt un pāweizinat winu pašchattihšibu?

Pareišai atbildei uš šcheem jantajumeem nepeezeščhams ihšs atšlats uš lihdsichinejšs štrahdneeku mišletojas un „sozialistiskās“ mahkšlas raksturigatajcem paraageem.

Wegli šaprotams, ka burščuafijas un proletariata dšihwes preimeti un interešču pretiščhibas wišpirnā kahrtā tita redšamas kapitalistijti wišpirms atihšstītās walstis, peem., Anglijā. Kapitalu konzentracija un raščoščhonas lihdsjeklu šagrahščchana burščuafijas rokās padarija to bagatu, apbalwoja wišādām poliistiskām priwilegijam un šabee drištām teešbam, famehr proletariats nogrima besteečibu stahwofli un nabadšibā. Šabee drištās eefahrtas neaišniiba wišpirnā kahrtā duhrās azis pret wišu „labo un kauno“ šajuhtigai inteligenzei. Winas rakstneeti, kā peem., Dikenss, šawos stahštos un romanos nu nehmas rahdit želu, kā išlabot šojiolo neaišniibu un pahrbuhwet šaimneezišto un šabee drištšo eefahrtu uš jauneeem taišniigakeem pamateem. Wina tehojamos bagatneeti, kapitalisti, fabrikanti un ušnehmaji ir waj nu zeeštirdigi ekploatori, waj weenaldisgi dšihwes haubitaji un ijšchekherdetaji, bet katrā gadījumā zihweki ar wahju morališku apšinu un wehl wahjakām šchekštirdibas un lihdsižeeitibas juhtam. Turpreti išjuhtee, apšeeitee un wahredšinatee nabagi ir wišaugitakās kristīgās tikumibas un kreemibas paraugs. Štrahdneeku šchiras paščas teešmi pehž atšwabinašchanās Dikenss neatišst. Štrahdneeku profesionalā

Kustiba un zihna dehl politiskām teesibām wina azis ir neprahis. Romanā: „Gruhtee laiti“ winšč rahda jawu eedomato idealo strahdneeka tipu. Šhis tips eestata ušnehmajus par strahdneeku dabisteem wadoneem un gruhšos brihščos eet pee jawa darba deweja padomu prasit. Arodneezistā jaweenibā winšč ne par to neestahšas, eestaitadims, ka ar waru un ušitahščanos strahdneeku dšihwes un darba apstahkši naw grosami. Winšč pazeetigi panes strahdneeku išimeeku un ušnehmaju nekreeinibu, palitšdams lihšj galam ušitigams jaweem křištigajeem panesibā un lehyprahšibas idealem. Birms nahwes winšč wehl špredito: „Man apfahrt wišč ir tumščas un nesfairs. Strahdneeki nešaprot žits žitu. Tuhštiošči newainigu darbineeku aišcet bojā samaitalā gaisā un šlittos dšihwoftos. Bet es itai to šinu: mums jabuht peefahpigeem un panesigeem. Titai weenu es luhšjos: lai žilweki šaetas turwatu un labaki išpasihšt žits žitu.“ — Difenja literarišto darbu galwenais noluhšs — pamodināt kapitalištos lihšdžeetibu pret nabaga strahdneekem. Bagatam štodulin winšč leel nošapnot launu un pomahžošču žapni, no šura atmodees tas tuhlin labojas un šahł no jaweem šaraušteem krahjumeem pilnām šajam išdalu dahwanas. Winšč pats špredito kapitališteem atteiščinas no leefas rižibas un plehšonibas un leel teem atgreescees pee widus laitu patriarhalās šihtruhpneezibas un amatneezibas eefahrtas, šad ušnehmajš pateeščam wehl bij šarp jaweem strahdneekem kā tehwš šarp behneem un šad strahdneeku labkłašjiba leelā mehrā atfaražās no darba deweja pašča labkłašjibas. Winšč nepehž waj negrib redšet kapitala un darba interešču nešameerinamās pretiščības maščinu ruhpneezibas laifmetā, šad ušnehmaji no lihšjdarbineekem pahwehruščeš par ešploatatoreem — ne aiš rakšura wahjibas un launas dabas, bet aiš jaunajeem rajčoščanas notiekumeem. Winšč neredš, ka strahdneeki naw wairs darba deweja šelli un mahželli, šas lihšj ar wina gineneš lozekleem dšihwo tajā paščā namā un ehb pee ta pašča galda, bet ušnehmajam muhščam naidigs, nešameerinams un patšahwigs šabeedrišs špehš. Difenš ir šihšpilšoništs upotištš un domā ar morales špredicem un humaneem mahščlas tehlojumeem pahrlabot pastahwoičo šabeedrišo eefahrtu, žildi- nadams pahrdšihwotas formas un aišgahjuščus šihtruhpneezibas rajčoščanas weidus. Wina humaništš tā tad ir žour un žauri reakšionars — ori no strahdneeku ščtiras weedokka. Tapehž wina mahščlā naw itin neka, šas šautžif atbalšotu modernā proletariata dabu un ženteenuš.

Pee Difenja reiš apstahjuščeš un azis aplahrt aplaišdami, ceraugam wešelu plejadi humaništū, mahščlineeku un domataju, kuri glušči tahdeem paščeem lihšjekleem mehšina nowehršt ščturu pretiščības un iššaušt no pašaules šozialo launumu. Anglu mahžiatišs *Kingljess* romanā: „*Altons Lotz*“ tehlo strahdneeku, kuruš jawa šozialā nemeerā išštaigā pa wijadeem aišwabinaščanas meklejuma želeem. Winšč eepasihšt wijadus ešploatažijas weidus un mekle išeju no teem. Aištaujas iščarništū politiškā kustibā, peedalas šenneeku dumpi un beigās noklušt žetumā. Un pehđigi winšč nahł pee atšinas, ka pateešiba atrodama weenigi ewangelijā. Titai křištigā iziba špehži šabeedribu audšinat ščehširdibas un žaw- štarpejas mihleštibas un šoziala meera garā. Titai šabeedribas atgreesšana no kapitalištistās rajčoščanas eefahrtas atpokat aišgahjuščā mahš- un šihtruhp- neezibas laifmetā, war atšetit strahdneeku ščturu no gruhštā juhža... Ažim- redšot, *Kingsleja* „křištigais šozialištš“ wehl šweščats modernā proletariata garam, kā Difenja křištigais humaništš.

Wehl majat tam raba wehšturneeka un prahneeka *Karleila* „idea- lištš“, kuruš teoretiški išet un apweeno wijas humaništū- beletristu pašaules

pahrلابوšanas idejas. Karleils nahwigi ušbruht ņawa laifa ņabeedribai, tur walba rupji materialistiņee instinkti un dņihwneeziņas eekahres — eksploataziņa no weenas puņes, noids un aņwabinatņanas ziņnas mehņinajumi no otras. Kraņđ preņstati ņawa laifa burņņuatiņas pelnas kahei, wiņch tehlo idiliņto widus laitu ņaimneeziņi ņabeedriņto eekahrto, tura dibinata uņ laurņu wairakuma (proletariata) labprahtigu padošanas gudrajam un droņņfirdigajam masafumam (kapitalisteem), turo ušdewums bij — ņaprahtigi un ar lehnprahtibu wadit, apgahdat, mahņit un ašdinat ņawus apatiņneetus. Aņtopadmita gabu ņintena ņaņantajeta un iņteahjota meera un kahtibas idile ir Karleila idealisma todols. Tā tad atkal atpatai, ne uņ preetiņu ņawirņas ņaimneeziņai un ņabeedriņtai antiņņtibai.

Swiņņhka Anglijas inteligenzes idealistu grupa kritiņe kapitaliņiņto eekahrto ne it daudņ no ņaimneeziņa un moraliņta, ka no eņetiņka weedofka. Bet ņozialā ņauajuma atriņinajumi ari wiņi tāpat noliek waldoņhās ņņņiras, burņņuatiņas, kapitaliņtu un inteligenzes rofās. Šhi wirņena ņpilgtakee preetiņņlahwi ir *Reņtins un Morris*.

Neņņinu wiswairat aiņņtar un ušubina kapitaliņiņkā laikmeta nedņihwais prahtiiņums un prahtiiņtais nedaiņtums. Wiņņ ar reebumu noweiņņhās no modernajam ruhnneeziņas tirdņneeziņas leelpiņņhtam, kapitaliņma zitadelem, turas ka neņaulas dņiņņlas nowilņuņhās pahr wiņu Anglijas daiło ņeju. Tur druhmas eelas, gairis melns no milņiģo ņurņņenu buhneem, ņmirdoņņu kahtigu iģarozumu pilns. Modernai ruhnneeziņai piņņhtai iweiņas eedņihwotaju eņetiņkās waja-dņiņbas, bet maņņņinu darbs notar ņtrahdneetam ņņaiņuma ņahtu. No ta laifa, ka amatneetu darbnizās uņņtahdiņas maņņņinas, zitiweli ņahtuņņhi raņņot neĆehdņiģas un beģarņņiģas, leĆas un nedaiņas prezis un preetiņmenus. No ta laifa, ka ņeme pahrwilņās dņeņņzeli tihtlu, ņaht iĶuņt dailee dabas ņtati. AņkahtreĶā dabā un dņihwē neņas wais nepewelk ņtatu ar iņtrahdajuma ņņaiņumu, ar apweida un tonu daiņumu. Pee tam wehl neweenlihdņiģas un netaiņus darba ņabalĶums burņņuatiņā ņabeedribā tit par uņ augņņu, ka uņ leju weizina ņiņiņtu un gorigu iņdņimtiw. Augņņatās ņņņiras noņit laiku ņintumā, iņdņihwē, waj multigā ņportā. Strahdneetus weennulais, peespeestais, beeiņĶi ween meĶaniņtais un nepahtrautĶais darbs paņņus noņpeeiĶ lihdņ maņņņinas lihmenin, padara wiņus neĶuhtigus pret maņņņas eespaideem, leedi wiņeem eespehju domat par dņihwes iņdaiłoņņonu Tur, tur zitiweli nedņihwo peetiņziģa dņihwi, tiĶrā gairā un iwabadi no pahrmehtriģa meĶaniņta darba, tur wiņeem uņ iktatra ņola nedaiņi preetiņmeiti, naw eespehĶama neĶahda weeligi maņņņla. TareĶņ ņeh laika zilweeem no netiģrām un troņņĶnānām piņņhtam ņahtgreeĶhās dabas ņehpi. No ruhnneeziņa raĶņošanas darba pee laukņaimneeziņas. Maņņņinu weetā atkal ņahtahjas rofu darbam. Ja newar iņņiti beņ maņņņiģeem raĶņošanas lihdņņeem, tad Ķuta un zitu ņiluma ipehtu weetā ka dņiņeem ņahtahjas uhdenu un wehĶjam. Rofas darbam ņatek ari piņņhtās par waldoņņu. Zadiņinas ņaunām, brieĶwām amatneeku ņaweeniĶam pehņ widus laitu zuniņtu parangeem. Wiņam ņozialajam nogrupejumam un noņņiħroņņĶanai ņawieeĶas uņ widus laitu pamateem. Weenlihdņiba nowēd pee anarĶiĶas, bet ņeeta ņabeedriņas eekahrņas ehka dibinata tiĶai uņ diņziplinas un paņlauņibas ņiņgreem pamateem. Tautai beņ eerunas ņapadodas waldoņhās ariņtoņratiĶas ņaprahtigi aiiņbidneeziĶai un wadibai, bet ņemes iħpaņņneeku, kapitaliņtu un inteligenzes ušdewums ir uņturet kahtibu ņemako ņlahnu ņabeedribā, pazelt toš uņ eetiņĶjami augņņata tiņumiiņas lihmena. Uņ tahdeem

fenatnes, tādērpadsmitā un peezpadsmitā gadu fīntena Anglijas ideālīejums (Fritsche, „Mahtsila un kapitalījisms“).

Višas, nupat apluštotās mahtslineeku un mahtsīlas filantropu grupas raksturojums mums slaidri rahda starpīckīru inteligenzes lomu ūabeedrištās attīhtības wehturē un wīnas nošīhmi strahdneeku atwabināšanās kufības gaitā. Intelligenti ļoti labi ūpehji nowehrot un ušwert kapitalīstīstās ekahtņas netaijnību un burīkwaasījas īhwirtību. To wīni raksturo un atehlo nešamāksājami wehtrīgeem ūabeedrištās kritīkas un mahtsīlas tehlojumeem. Simpatīsta ir ari wīnu līhdjeetiba apšpeetāi un īshūtāi strahdneeku ūckīrai. Strahdneeziņas pošta dšīhwes raksturojumam preehtā teem laiteem ir ari nepahrwehrtējami augsta idejīsta un ūabeedrišta nošīhme. Protams, ne tapehž, ka wīni ūaschehlinatu zeehtīrdīgos bagatneetus un pateešcham atgreestu kapitalīstus no wīnu pahrmehtrīgas eeguhšchanas dšīnu zeļeem. Re tapehž, ka wīni paweizīnatu filantropījai attīhtītees par eewehrojāmu ūozīalu faktoru, kas īshkaustu ašās ūckīru pretīckības un nowehrtu nenowehrtšchamo, augojocho ūckīru zīhmu. Bet tapehž, ka wīni ar ūaweem tehlojumeem atwehra azīs wīseem, ļaut zīt domat ūpehīgeem, pahrlēezīnošī norahdīja, ka dšīhwes mehānīsmā naw wīss tā, kā wajādīetu buht. Wīni paweizīnāja ūabeedrištu kritiku — un tā, reij eerošījūēs, neapstahjās pee tā burwju loka, par ūuru intelligentīmahtslineeki pašāi nekahdī nešpehja pahri tīt. Tā wīrsījās tahtlāi pa konsekwentas logīkas patahpen, līhdī nonahza pee pareišās ūabeedrištīnatūstīstas atīnas. Humanīstī mahtslineeki tahtā kahtā sagatawoja zelu sinatūstā ūozīalīisma atīnam, un tapehž wīnu wehtrība palīts uš wīseem laiteem nenoleedsama. Eewehrojāmi nopelni wīneem ari tajā sīnā, ka wīni pīrmece noteīstī ušwehra mahtsīlas leelo nošīhmi plašāho ļaušdu mašu garīgā attīhtībā un norahdīja uš proletariata daikuma ūajuhtās ūpehjam un mahtsīlas dšīnu, ūuru apšpeeda un nomahza wergu darbš un nabadšība.

Bet kluhmaino ūabeedrišto apstahllu atrīšanāschanas mehģīnājumos, īješas meļejīmos no augoščā ūozīalā pošta un draudojoči augoščēem ūckīru konsekwentī eche juhtīgeem mahtslineeki un mahtsīlas draugi īshādījās pawījam bešpehģīgi. Sawa laiktmeta behnī — wīni nešpehja atraštī ūawu domāšanas, ūajuhtās un fantāzījas ūpehju no waldojocho eonomīsto un ūabeedrišto apstahllu waras. Sawas ūckīras zilweti — wīni newareja ūaraut wīsus pšīchīstos ūatarus, kas tos zeešči preešāstīja burīkwaasījas ideoloģījas ūchauram lokam. Un wīspahri wīni wairat bīj juhru un fīrbs, nekā prahtja zilweti, wairat ūapnotāji un entusījāmeti fantāzī, nekā logīstī domatāji. Višās ūozīalās netaijnības ūakni un zehloni wīni neļaudāja atraštī augoščā kapitalīstīstās rašchošanas eekahrtā, bet meļeja to kapitalīstā pašā kā zilwētā. Tapehž wīnu ūozīalājeem labošanas plāneem naw ūaimceesīstī-ūabeedrištu pahrgrošību raksturs, bet noteīsta morālīsta tendenze. Ne radīfalās reformās un rewoļuzionārā ļaušmā wīni redseja glahbīnu, bet morales ūpīredītošana. Dšīhwes eekahrtās pamateem wīni nepeesahtrās, bet intereješās weenīgi par wīnas ideoloģīsto wīrsbuhwī. Proletariata pašā ušbewūmus un nošīhmi atwabināšanās darbā wīni neļaudāja ūaprast. Wīni wīsu ūagaidīja no teem pašēem kapitalīsteem un wīnu morālīstās apīnas atmodas. Wehs redsam, ka wīstī wīni bīj naiwi utopīstī, ar wīsu ūawu līhdjeetību un ūchehstīrdību pret nabāģajeem un apšpeetajeem, tomehr pīlnīgi ūwehči kapitalīstīstā proletariata ūaimceesīstīai un garīgai buhtībai. Ar ūawu wīduš ļaušu ideālīšchānu un mehģīnājumeem atgreestī pašāni atpakat pagahtnes eekahrtā un pahrdīshwotās formās, wīni parahdījās pat tā dšīti

reakzionari, kā dšihvēs nenowehtšamāi loģislai attihstibai naidijs un trauzejotšs ipehts. Tapehž viņu mahšlas tehljumi ar senatnes idealizāciju proletariata zenteneem un interešem drihtigi fāitigi, nešā noderigi. Tee ir piinigi pretištāki proletariata pāsaules ištpratai, interešem un zenteneem. Un tapehž jaunā proletarištā mahšla sozalo utopistu fantāstijās newar atrāsti itin nekāda pēeturās un atbalsta punkta, ne eerošinājuma. Proletariats war pee winām apstāhtees weenigi itāi tā pee wehtsturišteem dokūmenteem, kā pee sīhmiģeem buršhuošifskās ideoloģijas un mahšlas pāraugeem. Sawās mahšlas buhtiba un weidi jamelē un jarada winām pašham.

Behl raksturīgākus pilsoniški-„sozialistiskās“ mahšlas mehģinājumus mums sneedš wahžu sīhtburšhuošifskās inteligenzes rakstneetu un dšejneeku grupa pagahjušā gadu sīntena derwindehtmitajos gados. Apmehtam šajā laimētā norišinājās sīhtlamatneģības un sīhtruhņņeeģības iinhtšchānas beigu zehleens. Sem leelkapitalisma neatturāmā spēedeena wifās, ar nihtstojcho rakšojchānas eefahrtu žāistitas noštīras fāimneeģisti ira un deklāseģās, ar waru itā spēestās likwidet šāwu patstāhwību un waj nu pāhtret teeštī modernā kapitalisma kālpišā, waj proletarištētes un nogrimt leelajā, nabagā strāhdneeku un besdarbīneeku armijā. Deklāeto noštīktu pšichi un ideoloģiju tāhdos luhuma laimētos rakšuro nerwojš nemeers, pesimijms un dšihvēs nolēeģchāna, dšilch šarūģhtinājums un naidš pret tām warām, turās žilweku tā škāibu wehtprij muruli. Tā laita wahžu inteligenzes mahšlas tendēzēs tad ari puslihtšs pāreisti war apšīhmet ar wahdrū: „sozialistiskāis naturalijms“. Naturalijms wispirms tapehž, tā štī mahšlineeku grupa mehģināja teeštī nowehprot dšihvēs notikumus un attehtlor tos objektīwi, naturali, bej parāstās moralistiskās pēegaršchās un juhteligi sentimentālās pēefoanās. Par sozialistiskū štīcho naturalijnu war, warbuht, apšīhmet tapehž, tā winā manāni ištpauschās mahšlineeku simpatijas pret kapitalisma jāberštājeem, žetmalā iģmešteem dšihvēs wahrgdeeneem, patlihdušchēem inteligentēem un strāhdneefēem.

Weens no sīhmiģatājeem sozialistiskā naturalijma darbeem ir *W a t š a K r e z e r a* popularāis romāns: „*Meistars Timpa*“, turā ištī pāreģeem un mahšlineeģisti objektīweem wiģzeeneem tehlota mahšruhņņeeģības un winās representantu neglahbjamā bojā eja sem modernās kapitalistiskās rakšojchānas spēedeena. Proletarištējchās māsīlētju un sīhtburšhuošifskās inteligenzes šarūstīto pšichi un leelpištēhts jālausto dwehtjeli atbalšo *Arno Holzs* šawās dšejās: „*Wchtrās bāfšis*“ un „*Proletarečchā dšeehtmas*“. Šči pašchā inteligenta nerwojo mehštāchānos un iģešos mekšeģchānu no luhmainājeem apstāhtēem redām *Doħa - n e ģ a Š ģ l a f a* romānos: „*Trečhā wahstiba*“, „*Māpšilomū enaidneeki*“ un „*Mekletāji*“, tāpat ari *Krežera* pāhtrejos romānos: „*Sādrāģatee*“ un „*Pēewiltee*“. Teeštī par proletariata poštū un nabādšību šchēchlojas šawos dšejotos *Š e n t e l s , Š t e r n s , W a t š a j s* un žiti. Depāhtprotamas sozialistiskās simpatijas šawos rakstos ištpausč mehģitāji *Naumans* un *Ģere* un šitofos *Bruno Wille*. Dramā buršhuošifskās un proletariata intereštū un morāles pretištībās uģweer *S u d e r m a n i s* („*Ģods*“), *Žulda* („*Pāsaundētā paradīģe*“) un it šewištī *Ģ e r a r d s Ģ a u p t m a n i s* šawās naturalistiskājs trāģedijās: „*Audeji*“, „*Pirms šāules lehtā*“ u. ž.

Ģet „sozialistiskāis“ naturalijma wirģeens pašchāweja itāi neiģu laiku. Štarpštīktu inteligenzes mahšlineeki atkal nowehštās no proletariata, tura ipeģģigā, rewolūģionārā trānšģme nebij pēemehtota viņu trānslājai, nerwošai buhtnei. Pā-

grecsa muguru ņozializmam, kura teorija bņ stingri ņinatnisti pamatoita un nepeelaida nelahdas indiwiduelas mariazijas, ne pahrgrosijumus. Inteligentu ņopnainā daba teezās pehņ abrakta un ehriata apmeerinajuma un aizmirkšanās. „Audeju“ autors peewehrišs ņitadeem ņozialā jantajuma atrinānajuma weideem un rahdija, ka inteligenta glahbinsch naw revoluzionarā proletariata ņabeedribā un ņabeedrištā zihnā, bet weentūtā ņewisijnogrimšchānā un garigā ņewisijopschōnā („Weentuti laudis“). Sudermanis ipwehriās par tipisku burščuastijas idealu aistahwetaju un ņalonu raskineku. Krezers iahta ņludināt krištigas paicešības un lehnprahtības idealus. Sierns, Bruno Wille un ņiti nogrimta romantistā panteismā un dabas deewinaschānā. Teišimainā widus laitu romantita atdšima mahšlā un mahšlas teorijā. „Nost Hauptmani!“ iņauzās lahdš no jaunā wirņeena raskineceem. „Nehš eĆam indiwidualisti, idealisti un romantiki. WiĆam materialistiskajam preišch mums naw nelahdas nošhmes. Mahšlāi no jaunā Ćapaleek idealistiskai un aristokratisai.“ Un Hauptmanis iņmīšis taiņnojās: wiņsch „Audejos“ nebuht neeĆot gribeis tehlot revoluzijas, bet weenfabrišĆi bada tragediju. Un itā rehabilitedamees raskitija „NogrimuĆho iwanu“, „Hanneli“ un ņitās iawas romentištās ņepnu dramas. Zauņais wirņeens ahri atihstijās daudš plaščaks un mahšlineeĆistā ņinā nošhmitags par „ņozialistisko“ naturalismu. IndiwidualiĆus aistihstijās lihds ņabeedrištam un pšĆištām anarchismam un deladenĆei, un NizšĆes aristokratisĆajā fungapahņzilweta ņilsojijā aisthneēšā jawan ņulminazijas punktu. (Fritsche un it ņewisĆti Samuela Lublinšā „Modernās mahšlas bilanze“.) —

Ari iĆis mahšlineĆu grupas peemehrs rahda ts pašĆu, to pirmās: inteligenzes peesleechānās proletariatam un wina aĆwabinaschānās ņustibat, inteligenzes „ņozialisms“ ir tihri idejistas un pšĆištās dabas, tapelž beš dšlakam raknem un konsekwences un ahri pahreĆojchs. Inteligenzes mahšlineĆi war uš brihdi aĆrautes no ņozialisma idejam un Ćajuhšminates par tām, bet nepehĆ ar proletariatu lihdsi dšĆwot un lihdsi zihnitees. Wini waj nu nowehrišĆas peeburščuastijas, tas tā gorā tuwak rada, waj nogrimst indiwidualisma ņultā un romantištos pagahmes ņapnos.

Beš weelām literarišĆām grupām un wirņeeneem, mahšlas wehsture uņrahda wehl dandus aĆwewiĆstus pilsoništus mahšlineĆus un wina darbus, kuros warat waj maĆal ņaidrā weidā iĆpaniĆas ņozialisma idejas, waj maĆalais, ahņahņritigos ņimpatijas pret wiņeem nabageem un apipeešteem, kapitalisma iņuņhsteem, ņamihsteem un zeta malā pamesteem, pret wiņeem moderno fakla fungu paĆemoteem un apwainoteem. Te tihai garameĆot peeminešim dašĆus wahrbus. Kreewijā Gleba Wpeniņta ņahstii, Refrakowa dšĆas, DoņloĆewiņa romani („Nabaga laudis“, „Noseegums un jods“, „Mironu nams“ u. ņ.), Korolente tehlojumi, TšĆĆowowa noweles, ŠĆnelewa darbi un mahšlineĆa Wwanowa glešnas. WahĆijā — Aloras Wiegig romani. Auitijā — Ķilipa Langmana iņizes, FranĆijā — Solā romani, Pierra Willa un Sama noweles, WenĆē glešnas un Modera ņulpiuros. AngliĶā — DšĆhona GelsĆworiņa romani un lugas, ItaliĶā — Adas Negri dšĆas un AmisĆhija ņahstini, Amerikā — DšĆĶeta Londona romani un ņahstii u. t. t.

Beť beš nupat minetajem pilsoništ raskineku darbecem ar ņrahdneĆu mahšlas noņrahšu, pehĆejā laiĶ mahšlā atrodamas wehl aĆwewiĆšĆas parahdības, kur eĆtetišĆus tehlojumus un mahšlas tehlus neĶ labi ņamanama wehsturišĆā materialisma nu ņinatniskā ņozialisma ideĶu apakšņrahwa. Aistahdišim uš kreewu raskineku W a l k i j u n G o r k i j u, kuršĶ peeder pee teem nedaudšajeeem, no apak-

ņejejam ņabcedribas ņahņeem nahņuņeem mahņlineeem, kuri ņawus zēlus naw
 loņiņiņi kapitaliņina un burņhuaiņijas preeķņā, bet proletariataņ liħiņi auguņi
 un atihņiņiņeēs. Gorkiņa ņiħti ir tas wehriņgatais, tas tagad ņastopams ņrah-
 neeku ņaņamā bibliotekā. Wina luņas peeder pee labakā ņrahņeeku teatra reper-
 tuarā. Tiptat populars aħreņeju ņrahņeeku ņħiri ir danu rakņneeks Ande-
 rseņens = Neļiņ, kura leļaiņ romanā: „Velle = Ćelarotaiņ”, plaņheem, realeem
 wiļzeeneem tehlotz ņrahņneeta dņihwes un darba gaļņumā. Heinriħs Manns
 ar ņawu peħdejo dabu: „Rabagee” pilniņi nogahņis ņrahņneeku dņihwe un
 ņawā ihpaneiņā, impresionistiņķā ņilā mehņiņaiņ attehlot wahņu proletariata dņihwi
 un zenteenūs kara preeķņawarā. Plaņheem naturalistiņeem wiļzeeneem Upton s
 Ćinlers tehlo tumņā, internacionālā proletariata breeņiņiņo ņahwoļķi Ameriķas
 leekapitala un leekrahņneeziķas pilņeħtā Tņhiķagā („Dņhungela”). Wina liħiņ-
 tautetiņs Litmanis turpretim briħwā, pateiņiņi aiņgrahbiā un aņi ņanoĆā
 lirikā dheed uņwaras dieeņmu augoĆķai, iņeħta un droņnes pilņaiņ uņwaretaiņ
 demokratiņai. Druņķu radņeeziņis winam beļģeeĶķu lirikiņs Emils Verħarņs,
 modernās leelpilņeħtas, ņrahņneeku kustiķas un maņu ņaļeķiķamās dņeņneeks. Wina
 luņā: „Auņma”, gan paħrak ihpauņķas proletariataņ iņeķķais indiķidualiņina un
 waroņu kultiņs, bet tomehŗ iķi drama ir ņewiķķi eeweħrojama ņarp teem ne-
 daubņajeem mehņiņajumeem, kuroz ar mahņlineeziņķu droņmi un fantaiņijas ap-
 dweņmi leelķi tehloti rewoluzionaras maņu ņaļeķiķamās ņati.

Naw pauņam iweķi proletariataņ ari tee piļņoniņķo rakņneeku darbi,
 kuroz attehlotā kapitalistiņķās un muņiķneeziņķās burņhuaiņijas ņiņiķā un garigā
 niħkulība, ihwiriba un boiņ eja, un tāpat tee, kur kriiņķi apluļķoti daņķadee
 burņhuaiņijas zenteeni un tā ņautķee ideali. Burņhuaiņijas deņeraziņijas labatee
 tehlotaiņi ir danu rakņneeks Heranis Wangs un wahņu romanaiņis Tomaiņs
 Manns. Modernās kapitalistiņķās kulturas leelakee nolēdeĶei, dņi ironiņķi
 ņepiņķi un eeweħrojami mahņlineeki — jau peeminetats wahņu romanaiņis Heinriħs
 Manns („Ķolotaiņs Mehķis”, „Uņizamais pawalņneeks”), angļu dramatiņis un
 pamfletetiņis Vernħards Ķhou („Saħtana apuņtulis”, „Warrena kundņes
 amats” u. z.) un franķiķķu rakņneeks Anatols Franķs, kura ņmalķā,
 melancholiķi, ņeķtiziņķi ironiņķa dņel iķa laita burņhuaiņķu, winas dņihwi, zenteenus
 un uņņķatus tā ņiħtas, bet toteeķ liħiņ paņheem dņilumeem ņeeħiķķas abatas
 duħreini.

Ta ir mahņņla, ņas wairak waj maņat peeņneeĶas proletariata zenteeneem
 un iķahķā waj taħķā ņiņā atbalņta wina dņihwes teekņees. Ķrahņneeziķa to labi
 ņaprot un tapĶņ nepagreeĶķ weenalbņiņi muguru ņeem ņimpatiņiķeem piļņoniņķeem
 inteliģenteem. Bet tomehŗ ta ir indiķiduelā weentulība un pee rakņtamā galda
 iķdomota un uņraķtiķta mahņņla. Maņu kustiķas plaņķuma un ņraņķuma winā
 naw. Proletariata ņķatos ņiņdņpulņiņus wina neatbalņo un proletariata dweĶjees
 winā nemana.

Proletariataņ ņimpatiņeĶoĶā burņhuaiņijas inteliģenze ien ņamanijē
 kapitalistiņķo iķņiru gariņo panihņumu un mahņņlas eeđweĶiņes, eeroņiņajuma un
 atķauņības neņpeĶķu. Taitu pa laiķam wina weħriņķe ņķatus uņ plaĶiķo darba
 demokratiņķu, tā weeniņo awotu, no kureenes ari mahņņlai ņaģaidamas dņihwa uņ-
 dena ņraņnes. Wiņpirmiņā ņaħriā wina mehņiņajē teoretiski aprahņit to neda-
 biķķo ņi Ķwoķķi, kur wiņplaņķai un dņihwafai laņķķu iķħrai mahņņla paleeķ ne-
 peeetama, bet burņhuaiņķa to peeķawinas tā ņawu iņeķiķalu priwileģiķu un Ķeeņuma

preekšmetu. Viņās maģiņas nōsares ir pilnīgi nobotas burščuafijas kalpiņa. Muzika — viņa šaka — ir visplašākā iplahitais maģiņas veids. Leetas, tai vajadzētu būt viņai peecjamai. Bet pateikšā viņa pamāsam pilnīgi iſsuhd no tautas iſtīves, maģiņas, piſchēds tas tā. Pahmebrigi grūtee diſhīves apstākli neaļauj ſtrahdneekam peecreeſt viņai peenohzīgu wehribu. Ne tikai muſikas ra-
 doſhā darbā prekariātam nav eſpehijams aktīvi peedalitees, bet arī weentah-
 ſhū nolkaunēes grāhli, ipehēz tā ſhīs preēs maģi dahrgru naudu. Labatee gle-
 neez'bas un ſkulptūras darbi ir baganeeku nopirkti un noņemoti ſamilijū ſalonus,
 tur weentahrijā miſhīgā aģz tēs nedabū rediet. Maģiņas galeriju ir maģ, un
 tās ar noluhū teel atwehriās lohda laika, tad darba zilwekam naw walaš winaš
 epeekket. Ne tas neteel dariis, lai darba tauſhū maģas eenterejeu preeſh maģ-
 ſlās un atihſitu wiām maģiņas ſaprātu. Meģās un laukumos wiām rehgojas
 prei karatu, augſtinanu, generatu, kara wadonu un tamlihdſīgu burščuafijas de-
 weſlu un waras reprezentantu ſtatujās. Gandrihš wiſās winaš nemahſlineezīſti,
 amatneezīſti pagatawotas pehž preeſhā rakſtiās ſhablonas — tā, peem. Wilhelma
 otrā erihlota „Ujwaras aleja“ Berliņē, no kuras pat ſmaljhūtigakam buršču-
 afijas maģiſlineekam mati ſtahwūs ſlejas. Abſolutiſma, monarchijas un rupjās wa-
 ras idejas ſhēe peeminekti, bej ſchaubam, propagandē neapſinīgās tauſhū noſhē-
 rās, bet lihdj ar to ſamaitā galīgi iſhās maģiņas ſaprātu un gaumi tautā. Li-
 teraturai, tā maģiņas weedam ar ſewiſhū, ſarechģitu iſteikſmes weidu, naw tiſ
 teeģhās un plaſhās peecjas tautā, tā muſikai, gleſneezībai un ſkulptūrai. Maģ-
 ſlās literatūra praģās ſewiſhās eepreeſhējas ſagatawōchanas un iģlihibas.
 Burščuafija tautas ſkola to mehģina ſneegt laſamu grāmatu gabaliņeem un tam-
 lihdiģeem ſihhumeem. Bet ice paģhi ir waj nu nemahſtīgi iſmeģlei, waj arī wi-
 nos uſbahģīgi iſpauſhās tā pate ſnamā tendenze. Literariſtās iģlihibas weetā
 tur teel paņeeģta waj nu tā pate ſapitaliſtiſtās paſaules morale, waj weģās kla-
 ſiſtiās maģiņas paraugi, kas war buht ewehrojami ar ſawām ſtīla un formas
 wehriibam, bet ſureem pawijam truhſt ſtrahdneeku ſhēiras idejīstās audſinaſha-
 nas neſihmes. Gluģhi tahds pats rakſturs wiģeem, tā ſantjojeem „tautas iſdeiwu-
 meem“. Latweeģhū jaunatā literatūra laiſom gan buhs weenigais laimigais iſ-
 nehums. Te wiš tas labalais ir iſandſis ſatarā ar ſtrahdneeku ſhēiras luſtību
 un wiſpirmā labriā aikal iplahijees un aſhanzees apſinīgajā ſtrahdneezībā, de-
 mokraiſiſtājā inteligenzē un ſtolu jaunatē. Leelo ſapitaliſtiſko walſhū maģiņas
 literatūra rakſtiā weenigi ſchaurinas inteligenzes dalai, pār tūros robeģiam
 tā arī naw pahrahpuſe. Tur redſam to ſihmigo parahģību, kas, peem., leelās
 wahju tautas maģiņas rakſneezības darbi pa leelakai dalai teel drufati un iſ-
 plahās apmehram tiſpat daudj eſemplaros, tā latweeģhū literatūras labatee
 darbi.

Wiſſchaurakajā raģmi ir eepraukts burščuafiskiis teatrs. No teem klaģitās
 ſenatnes laiſeem, tad teatrs pateģcham bij wiſās tautas maģiņas eſtahbe, wiſhģ
 pamāſam ir pahwehriees par ſchaurās, privileģeto eſploatatoru grupas iſpa-
 ſhumu. No teem laiſeem, tad burščuafija pate wehl bij rewoluzionara un winaš
 teatrs ſemģeja rewoluzionaras idejas un zihnas teelſmi pret ſawu laiſu pahrdſhwo-
 juſhām, reakzionarām noſhēiram, wiſhģ ir palizis par uſbaroin kapitaliſtū iſpree-
 zas un baudas gahdataji. Katru idejīſtū ſaturu ſauģeģis, wiſhģ palizis par
 greſnu un dahrgru eſtahģi, pee tura ſtrahdneekam naw nekahģās intereees un tūru
 wiſhģ neſpēģ ſamāģat. Taiſi burščuafiskiis teatrs un opera ar ſawu idejīſto
 tuſhģumu un ahrejo greſniibu wiſkaidrat rahda piſkonīſtās maģiņas iſwirtiibu

un bankrotu. Starp buržuāziju un viņas mašīnu veidā viņi un proletariāts un viņa kultūras teiksmem otrā pamāšanā ir atvērušies nepārlāpjamā plašumā. Tas ir jāizmēģinās un jābedrīstās attīstības nenovehrīgāms īpašlums. Tas ir sociāla progresā zīdī, un pats deevs viņu nošpehī grofīt.

Ar dšīlām jāpēm firdi to jau sen deenam novehrojuse liberalā inteligenzē un meklejuse līdšekstus, kā šajchaurināto, īpvirtušcho buržuāzijas mašīnu pahr-reformēt un atkal padarīt par viņas tautas mašīnu. (Bej jau minēteem pemehreem štat. mehl Tolstoja „Что такое искусство“, Emila Reiča „Kunst und die besjblojen Volksklassen“, Leo Berga „Kunst und Kapitalismus“, Roščē Maršja „L'art social“ u. z.) Un labi domājochi, juhtīgi filantropi mehginajušči prakšē šetmet tā šauko „tautas mašīnu“. Kā šimigako peemehru te war minēt 80-tajos gabos Bahzija nodibināto „Brihvo teatri“, turšch wehlat īweidojās par „Brihvo tautas teatri“. Par šewi protams, ka šchis „tautas teatrs“ jargajās šaititees ar kaut lahdām partijas eestahdem un peefopt teešchu štrahdneeku šchīras tendenzi. Wiņsch wišpirms palīdšēja tikt pee wāhrda neatsjiteem naturalistiskēem štatuwes dšejneeteem un tur kultiveja wiš-pahrzilwezisti liberalu dramatišku mašīnu. Proletariāta apšīnai augot un šchētru pretstāteem arweem ašali īspaušchotees, wiņsch palika leeks. Resignejochai intelligenzē atkal neatlīka zits, kā peewehrstēes teem, kas viņai garā turu rada, waj nogrint pašwā individualā weentulībā.

Pateesai proletariškai mašīlai wišai mas dalas pee liberalās un „sozialistiskās“ inteligenzes un buržuāzijas filantropu mehginajumeem. Ta nebij proletariāta mašīla, bet mašīla preekšch proletariāta. Aisgahdneezības, aibildneezības, līdšjuhtības un sociālu šimpatiju auglīs, Domats proletariātam, kā uš muhscheem nošpeestai, newarīgai un tumšchāi laušču masai. Protams, šināma jābedrīsta wehrtība un šawa laika nošime paleek ari šcheem mehginajumeem. Štrahdneezība to nenoleegs un atzerešees labi domājochos juhtīgos darbīneetus. Bet šawu mašīnu proletariāts radīs tīkai pašcha īpekšēem. Proletariāta atšwabīnāšchana ir viņa pašcha darbs. Un līdš ar to proletariāta mašīlas īweidošchana atkal ir viņa pašcha darbs.

*****

4. Latweeſchu demokratiskà un ſabeedriſkà mahkſla.

Za laba grība, tad demokratiſtās mahkſlas iāhtumus var ſaſihmet jau latweeſchu paſtoralajā, mahzitajiſkā rakſtneezībā. Wezā Stendera paſiſtamā ſinze par ſemneeteem-maies tehween, beſ iĉaubaam ſauzama vreeſĉ teem laiſeem par demokratiſku. Wina iſſtan humaniima wiſpahrejā teefime, atſiht zilweziſtu noſihmi un ſinamu ſabeedriſku wehriſibu vat tajā wiſſemalajā un noiſpeſtalajā ſabeedriſas lozelli. Pawiſuwijam truhtſi winai demokratiſma iſtiās buhtības — ſozialās netaiſnības aſſinas un proteſta dſinas. Paſtoralajam demokratiſmam tuwu rada arī tautiſtā atmobas laika dſeja. Tītai noiſpeſtā un nizinatā ſemneeta weetā tur latweeſchu jaunā burſchuafija un inteligenze uſſtaħjas par wiſas nomahkſtās tantās eſſiſtenzes un paſiſtaħwigas kulturdihwes teefibu. Ēĉai dſejai atkal truhtſi ſabeedriſtas dſejas rakſturigato ihpaſĉibu — dſiſtatas ſaim-keezijiſki-ſabeedriſku aſtlaħtu apjauſmes un ſozialas atſwabinaſĉanās ſauzeena. Zan ſpilgiata demokratiſtās mahkſlas notraħia un ſabeedriſtu ſimpatiju un anti-patiju iſſtana 90-to gadu inteligenzes dſejai un dramai.

Swahrgulu Edwarda ſirds peeder apſpeeſteem un wahrdſina-teem. Wina naidis un ſelaktiſtāis ruħgtums ipluhtis pret bagatajiem apſpeede-ſeem. „Aſtlaħtki“ ir wina dſejas ſabeedriſkāis pamatā. Aſtlaħtu dſilatee zehloni un kapitaliſtiſtās paſaulēs dſineji un weidotaji iſpeſti Swahrgulu Edwardam paleeſ apſleħpti. Wina dſejā iſpausĉas tītai iħſta, newiltota lihdiſzeetiba naba-geem braħleem. Kur wina mehģina eedweħmet nabaga braħli zihnai pret „aſtlaħkeem“ un „liħteni“, winai peetruhtſi zeeta peeturās punktā un paleeſ tītai ſauſas, reſoriſti ſkalas, nedſejiſtās fraſes. Ta ir tipiſta demokratiſtā inteligenta dſeja, kurai now itin nelahda ſatara ar proletariata atſwabinaſĉanās tuſtibu.

Nenoleeĉſams ſatars ar to ir Aſpaſijas pirmajem dſejoekem. Ne weli wina pate toſ ſauz par ſarkanaſm pukeſ. Taiſĉu ſtraħdneeku tuſtības augoſĉāis realais iſpeħs Aſpaſijas dſejoſos neiſſkan. Pehz ſawas inteligenta dabas wina eewehryj jawa dſejā indiſiduali iſjuſto ſloga ſajuhtu un weenatnē uſtwerio proteſta dſinu. Ne wiſas apſpeeſtās iħkiras, bet atſewiſĉku indiſidū atſwabinaſĉanai karo Aſpaſijas leeĉmainā dſeja. Wiſwairat noiſpeſtā ſee-weetiſtā indiſidū atſwabinaſĉanu praĉa winas leħlojumi un dramas — gluſĉi tāpat-lā J. P a l e w i t ſ ĉ a drama („Purwā“). Aſpaſijas ſabeedriſtā dſeja rakſtita ſanam laikam un paeeſ lihĉſ ar to. Straħdneeku ſozialiſtiſkai tuſtībai augot, wina pamajaſam, beſ neglahĉjami noweħriſĉas indiſidualas aiſmirĉĉanās atwaroſ un nogrimſt iħri-ſapnainu beħrnības atminu ſaulainā tuħtri.

Kapitaliſtiſtās paſaulēs buhtībā dſiiti eeluhĉojes, proletariata uſwaru un naħſtotni neparedſedamā, dſiiti peſimiſmā nogrimſt E. D. W e i d e n b a u m s.

Wīnam aptrūkst īspehta, wīnšch pakriht puzelā no proletariata simpātij. Jōšha inteligenta druhmās ašinas uš proletariata dšihwes un zihnās droimes pilno atwabināšjonās traufimī. Kā imagās ašaru labjes wina dšejoti līst pret teem dšeliu wahrteom, kas šchobas un nirkst no možitā un tomehr augoichd proletariata īspehta. Weidenbauma dšēja ir tajā mašajā dalā, ko štrahndzeiba nem no tā šautkās sozialishtiskās inteligenzes mašklas un īsmanto winaš neapšchabamās idejiskās un mašklīneziskās wehrtības.

Latwijas revoluzijas pirmajā, romantiskajā poimā, ap 1905. gadu un pirmš ta, šarodās stipri daudj sozialishtiskās inteligenzes no šchpilsonu un šaimnešdshlu aprindam. Tur ir arī īstī daudj dšejneeku. Karlis Škalbe, Karlis Jakobšons, Karlis Krūša, Jōhnis Akuraters — wīš wīni raksta revoluzionaras šajuhsmas nešus dšejotus, tulto štrahndneeku zihnās dšeesmas un pat teišchi pedalas revoluzijas kufibā. Wet līdji ar atpluhdu laikmei atpluhst arī wīnu revoluzionarā šajuhšma. Wīni nogrimst individuālistima atwaros un wehlat īpeld detadenzes gļotainā dīstī. Kōd detadenze dabīgi apšīstī un īšbeidšās, mušju dšejneeki atkļapt pēšweešchās mantigai pilsonibai un gruntneezibai. Un wīju laiku wīni nīkni lītra šamās manšchetes no revoluzijas putekšleem, gabna sozialishtus un proletariatu un nolahd šawu pagahni. Kā reebigs franku bars renegeiti fehrz ap reakcijas semē šamīhto proletariatu un štali šlawē lungus un wīnu waru. Kā fara laiku wīni patriotisma pahrnemti šlawē šauschanos un wīšadu waronību. Ar revoluzijas otro poimu wehl mehgina eejuhšminātees par brīhwu tautisti-burjchūjīku Latwiju. Bet 1918. gadā wīni raksta šlawas hīmuas šemneeku šameenības republikai un angļu kugu duhneem pēe šchis republikas apwahršchneem, raksta šakatomis šchlojumus par šeelīneeku un šarkanarmeichdu barbarīsmu un tautīstai walbībai līdšī behg uš Keepaju. Šchec „demokrātīšee“ dšejneeki ir tas špilgatais pēemehrs, ko proletariats war šagaidit no līdšjuhtigeem inteligenzes mašklīneekšleem.

Īstī pēhž revoluzijas piemā pošma šahla rakstīt un dšejot A. Šchwabe. Wina pirmee štahstī („Kō Dobuls brauzā pēe peletā barona neešos“ un „Inteligenti“) mašklīneziskī negatāwi, bet ar labu grību un nepahrprotamu sozialishtī šajuhšmu rakstīti. Pēhž nopeetnu študiju, metlešchanas un pašchērtības šarplāika Schwabes šchlojumi („Mašjos“) dabuja pawījam žitadu mašklīneziskī un idejīstī wehrtību. Sozialishtā ideja tur wairš neslāitīja ragus laudā un īfmarzīgi neproflamejās šallām awīšchneezīklām frašleem. Wīš šchlojumš rofijās dšihwas soziales psiholoģijas celotā. Šchlojamee žilweki bej šarkaturīšām labām un launām īhpachibām, meentahrjchī, patechī un pahrleezinoichī šawos wahršos un darbos. Šchlojuma waloda, atškatot bašchus šamahšlotus, neištus šalīdšimajumus un īšpīšletos gļēnas, originali šwaiga un muštali ritmīška. Šchlojuma wīšpahrečā nošlara estetiškī meengabala un dīstī šaistočha. Wehl wehrtigāki bij Schwabes šurpmākee štahstī („Mašchina“ un „Peens“). Šee šneedia lotweichdu literatūrā līdji tam neredšetas modernās lauku kulturdšihwes un darba ainas. Sozialishtī domājōchā rakšneeka ušwertas, dšihwas estetiškās šantōšijās īšweidolas, weitlās mašklīneeka rokes atšchlotas, tās atšahja dšītu idejīskās mašklas eepaidu. Uš Schwabi wareja šahstī štatītees tā uš wīšpēhžigāto un wairat apšoločho šarj šamajem demokrātīšajem rakšneekšleem. Wina eeiāhklais un nenobeigtāis romāns („Darbs“ — „romānu nedēlas pirmā deena“) jau no pašcha šahstuma pahrat īšwebrīās epišā plāškumā. Weti bij pahrat gari, lai tur buhtu eepēhžama nepeezēešhāmā kongentrazija;

nahās peepšdit winus pahrat sīhseem naturalistiseem pavebeenineem. Romans īnahza šarautis, nenoswehts — wemmulīga miniaturu wirtne, liriska šarā buhtibā un beš šaitošchem dramatischem meigschem. Pirno panahšumu šajuhšminats, rakstneks bij pahrwehrtejis šarūs špehsus un pret šawu īhsto nometlita un štahstioja dabu eeklwis neparoziga biografišta romana plašchumos. Tomehr nepahšprotama ari te šoziala un šozialistiska wehrotaja un špehšiga realistišta tehlotaja weikšme. Dješā Schwabe nepaguwa ūneegt neka īhsti patštahwiga un wehttiga. Pahrat žeechi winšch bij Werharna warā un nešpehja no tās atwabinatēes. Beš tam wina dješu štipri bojaja mahšloti šakruhwetas un īšbušchinatas glesnas un šamelletas, patēitšas alegorijas. Bet ari šchis kludhas un mahšlineezjisti defekti rakšturoja jaunu, šwariġu, demokratiški noštanoču un šozialistiški eejuhšmotu mekletoču djejneeku. Litās, te auga latweešchu proletariātam špehšigis mahšlineezjisks talans. Bet, deemschehl, šaimneekdehla un inteligenta listenis ari Schwabi wišu laiku nešlaida no ašim. Behž wulgari šozialistišta apšerejuma par Raini un Pludoni un pehž majal mahšlagarām, bet diletantiški eedomigām marksistiskām mahššlas kritikām, Schwabe ar aišdomigu bedšibu šahla nodotees latweešchu šolloros pehījumeem. Aišdomigem — šafam tapehž, ša pehž latweešchu literatūras tradizijām tautas gara mantu pehšmeekam katrā šinā jabuht melnšimneekam, waj, mahšalāis, tautiškām mahšmulneekam. Šchaubiga šau no pašā šahšuma litās Schwabes nošwehričanās tautas dšejmu pašaulē. Pa šara laiku winšch tur glušchi pašuda. Bet trešchājā revolūzijas pošmā nejauihu eeraudšijām winu Sibiriā — Wišneeta wihru kompanijā un šadarbībā ar žiteem pišlonibās un šemneeku šaweenības poliitikeem. Tā beidša šawu šarjeru wehl weens latweešchu inteligents, no šura wareja šagaidit attihštamees špehšigu proletariāta mahššlineetu.

Paejot garam mahšl pahšštameem djejneekem un rakstneekem, šuru darbos un mehġinajumos gan īšpausčas šozialistiskas tendences, bet šuru literarijās špehšas waj nu palikuščas pušžetā, waj šau laikuš nošwehričanās rahmakos un šeklatos uhdenos, apštahšimees wehl itai pee leclatā latweešchu djejneeka — *M a i n a*. Beš šchaubam, dašcham buhš nepatiškams pahršteigums, eeraudšit ari Raini štarp demokratiškem un šozialistiškeer djejneekem. Daudšiem šitos winu škaitit par noteiltu šrahšdneezības mahššlineeku un proletarijās dješas nobibinataju latweešchu mahššlā. Deemschehl, nopeetna mahššlas kritika newar rehkinatees ar nepareišchem waldošchem eestateem un šawu laiku pahrššihwojuškām šimpatišām. Proletarijās mahššlas un kultūras nahšotnes labā mums šaraugas watešām ašim un jabuht nešaudšigeem. Itai pateestibu, weenigi to praša muhšu šozialistiški eita.

Rainis eesahša šawu literariško darbibu revolūzijas preekšwatarā, pirmā Latwijās revolūzijas pošma eewada laikmetā. Šchee eewada pošmi allahch ir romantiskās juhšmu noštanas pilni. Šaur un šauri romantiški ir Raina pirmee darbi („*Tahšlas noštanas*“, „*Uguns un nakts*“). Dješā tur wairak īšpausčas tagadnes breemigā šloga šajuhša, romantiškajā dramā — turwo leelisto žihnu nošauima. Gan ari šchi pehdeja wairak šaštan ar tautas wišplahšako šlahnu neššaidrām revoluzionarām šajšmam, nekā ar proletariāta šlaibri apšinateem poliitiseem un šabeebrisekem mehrkeem un noteikto žihnas gribu. Bet revolūzijas pirmajā weidošanās pošmā šinama romantiška peekšana peewijas ari špehžigeem revolūzijas ženteneem. Tapehž latweešchu proletariāts Raina dješā šaklawišja šarūs dšilatos širdšpustus un Raini šawu īhsto weenigo djejneeku. Ari Raina

wehslā, mahtslīneezīstī gan mašaf ijuštā djeja palīta nejaraujamā šafarā ar revoluzionarās zīhnās un atpluhdu laīfu. Ne pret weenu zītu djejuceku latweešču proletariata dšitā dwehjele naw wītnojufe tahdā mišlas šajubmā, tā pret Rāini.

Pehz šawas dšitafās dabas Rāinis ir romantīks. Wīnam naw parozīga realīstīstī štādra īsteīfmes forma, reali tešli un weentahrschi idejīstī tehlojūni. Wīnš mihl pašafainu, krašjainos plīhwuros tīstītu simbolīfu. Šawas šozjalās djejas wīnš no laīfa gala tehprj tautas teīfu tehlos un tautas djeīmu rītū. Djeīstī tehlojuma līhdjekeem un mahtslīneezīsta weidojuma formāt par jēw ir leelafa nošhime, nekā pašasti domā. Šweena ideja prajās peeštanotās īhpāncejās formas. Šweena forma sīnamā mehrā peeškano un peeweido jēw tehlojamo ideju. Djeja un forma īšaug un top weena zaur otrū un paleek nešķītramā šafarā. Nebuht newar šazit, ka teīšmāini = romantīstā īsteīfmes forma ir šozjalīstīstās idejās organīstī peeštanotās mahtslīneezīstās īsteīfmes weīds. Ne materialīma filozofīja, ne proletariata revoluzionarā zīhna pehz šawas īhtās dabas naw romantīstī miglotas. Revoluzījās zīhnās šadurās noteīkti, reali šabeebrīstī spēhtī un teezās pehz štādrī apšīnateem un ušwehrtēem mehrkeem. Revoluzījā zīhnās mājās, ne atšewīšchī waroni. Ne individualīma kultu prajās proletarīstā mahtslā, bet mājū spēhfa organīzāzīju un kolektīwās traufmes šīprīnājumū. Nenoleedšot Rāina djejas leelo nošhīmi revoluzījās pirmajā, romantīstā pošnā, tomehr šafata, ka pehz šawas dabas un mahtslīneezīstās īsteīfmes līhdjekeem Rāinis naw un newar buht īhts proletariata djejeekš.

Mahtslās formā īpauščās mahtslīneeka dšitafā daba. Rāina daba no laīfa gala teezās pehz tautas teīfu un tautas djeīmu tehleem un tehlojumeem. Tēe wīnu šahla šajstī arweenu zeešchot un zeešchaf. Pamašam wīnš tā nodšīstīnājās tautas gara mantu pašaulē, ka šozjalīstīstā un pot weentahrscha šabeebrīstā ideja palīta īstai tā peedewās un wahja noškāna. Pīlūgī war buht, ka tas noīta wīnam pašcham neapšīnotees un pret wīna gribu, bet ašreenes wehrotajam wīreens ir nepahrprotami redšams.

Wehs šche neteešajam un nepahrmetam, bet tīfai ušrahdam šafu un mehģīnam atrašt wīna zehlonus. Tautīstās wīreens Rāina djejā īšfādrojams ar wīna šīlweezīstās dšīhwes apštahškeem. Kā emigrantam šwešchumā dšīhwojot, wīnam šatruhta teeschee šafari ar šrahdneezību, ari ar latweešču proletariatu. Tahlu weentulībā wīnam šahla lītees daudj las neaprotams un daudj las nepareīš latweešču proletariata un īr šewīšchī šrahdneeku partījās darbībā. Wīnš, kuram mīhtchī bij tārs zeeemīšch no Latwījās, nešaprata ojo šchīru naidu un latras tautīstās apweenības neesšepheju. Wīšā wīna jaunatā laīfa djejā nepahrprotomi wehrojams wīreens no šchītras „šchauruma“ uš wīstopus tautas „plāschumeem“. Tās īr šewīšchī šafams par Rāina dramu, kura arweenu noteīkasti īšwehrtās par tautīstku teīfu dramu. Eštēstīstā wehrtība wīnai nenoleedšjama, bet šozjalīdejīstā konsekventī šarauzās mājumā un spēhlā. Realai šrahdneezības tagadnēi atrants, wīnšch arweenu dšitafī nogrīma pagahntes teīfu walstī („Indulis un Arīja“, „Buht wehģīni“, „Šajeps un wīna brahli“). Pehdejā drama („Špehleju, danzōju“) ir tīf noteīkts tautīstās fantāstīstās darbs, ka laut šahdas šozjalīstīstās peeškānas tur ar wīšleelafu ušmanību meklejot newar atrašt. Un ja ari rastos frīstīk, par to nemi newar šchabūtees, kas ari te mehģīnās šafatit dšītdomīgu revoluzionaru simbolīfu, tas tomehr newar māinī wīšpahrejo īpreedumū. Revoluzionarās romantīstās laīks ir neatgreešchami pahri. Līhdj ar to pahri miglāini = simbolīstīstā

mahtsfa. Soציאלא reволוציја iswirijujes us tainna, sfaidri pahreddsama zihnas zeta. Soציалиstisfo utopiju weeta stahjees noteikts soציалиstisfas weidojchanas darbs. Reals darbs prasas reala mahtsfas weidojuma un dshiwel, realu tehu. Naina dseja ir palituse atpatal sawam laitam, sawa laita dshiwel un zihnam. Bet proletariata mahtsfa newar buht itai lihbjahjeja — winai pehz sawas dabas wispirus waditajas un zeta rahditajas uidewums. Naina dseja peeder sawam laitam; bet tas laits naw wairs muhu laits.

Kara un reволוצijas otra un trejcha laikmeta dshiwel nowirsiuje Naini us zitam fleadem. Mums leefas, ka no tureenes atgreechanas wairs naw pee soציалиstisfa proletariata. Wina pehdejā laita dsejoteem tif spilgts individualisma filosofijas un individualas jewi nogrimchanas raksturs, ka „pamatichira“, kurai tee wehl weenmehr domati, tital sawu ishto buhtibu un dshiwes zihnu aismirdama wehl war pee teem pakawetees. Individualisms nebuht naw iwechšs proletariata psichei un dshiwes sajuhtai, tā to gribetu pilsonības ideologi. Swechšs winai tital abjoloutais pilsonistais un pilsoniski dšadentistais individualisms bej jeklahdas kolektiwa kopjatarā apšinas un sajuhtas. Proletaristais indiviids naw un nekad newar buht „weens no muhšchibas“, ne ari „isjuhts jekhlas firnis“, kas nolemts ir „nebuhtibas šalam“. It jewiuchi jau proletaristais mahtslineeta indiviids ir tā muhšcham jatojochs ajns, ko šilda proletariata dweheles swehle un wina nerimstigais zihnas spehks to neatturami zel us augšchu. Naina individualisms ir zaur un zauri pilsonisks, strahdneezibai iwechšs — ja negribam jazit naidigs.

Wehl sfaidrats tā dseja, Naina nowehrichanās no proletariata redsama wina pehdejā laita jabeedrištā darbībā. Pa sara laitu winch noteikti stahjšs imperialistisfo jafahweju rindā un zereja Latwijas atswabinajchānu no zara scheftasības pehz lainigi pabeigta slaktina. Wiasch stahjšs eefchā tipisfās pilsondamu komitejās Schweizē un juhšmoja lihdsi par jagaidamo „brihwu Latwijū“. Pa reволוצijas otra pošma laiku (1917. g.) wina wehstules plahnidamees drukaja demokrati. Bet 1919. g. Sibirijas mafineeki un kontrreволuzionaru organizetaji winu wehleja sawās ahrsejnu preekshstahwneezibās. Un nupat Riga zel goda wahrtus un rihko Naina suminaschānu, kurch, lihdsi ar Apasiju brauz par mahtsfas departamenta direktoru — tautisfa republika . . .

Ro rahda mums latweechchu demokratistās un jabeedrištās mahtsfas pahrsfais?

To paschu, ko redsejam zittautu „soציалиstisfas“ inteligenzes mahtsfas mehginajumos. Ro pilsonības nahtsujē inteligenze war us laiznu sajuhminatees par proletariata idejam un zihnu — it jewiuchi kustības pirmajā, romantisfa laikā. Bet drihs winas eedšintās tekfines pahrsjwer romantisfās eedomas un juhšnu uspluhdus. Resignejochā inteligenze waj nu nododas miglaineem senates jappreem un neglahbjami nogrimst sawā individualā weentulibā, waj atklati peebcedrojas proletariata enaidneekem.

Latwijas proletariata mahtsflai naw preekshstetjachu wahreda teechā nošihmē. Dajochs inteligenzes mehginajumos dširdas itā wahja cešfana, itā simpatisfi un apšolojchi meklejumi. Bet mehs redsejam, zit behdigi wisi wini beidšās.

Proletaristā mahtsfa stahw pee pawehrtieem wahrtieem. Preechā winai tahšs balts zeksch.

Mehginajim iprast, kahdeem jabuht teem, kas rihnu un parihst dojees schajā zeta.

5. Proletariata psichologija.

Lai isprastu sinamās šķiras mahtīlas buhtību, japašijit pate šķi šķira ar winas ihpatejō rakturu. Mahtīla atrodas teičšos un wiszeeshašos sakaros ar šķīras šaimneezijī = šabeebrīšo un pšīhīšo buhtību. War šazit, ka mahtīlas psichologija ir ta pate wispahrejā šķīras psichologija.

Proletariata šķīras ihpatejība wislabak redsama pretim burščuasiņas dabai. Šči pehdejā mums jau pahrak labi pašhstama, lai pee tās šhe wehl šewižhki ilgi uštawetos. Nīsteršim tikai dāščus raksturīgatos wilžeemus, kuri galwenā kahtrā nolaka pilsoniškās mahtīlas dabu, lai gaiščā prestatā teem labi buhtu aptwerama proletariškās mahtīlas ihpatejā pšīhīštā buhtība.

Wisu lihdsšhinejo, waretu šazit, wehšturiško šķīru šaimneezijī = šabeebrīškā dšīhwe, darbā un lihbi ar to ari winu pšīhīštā dabā nepahšprotami redsama šķelšhčanās, šawada, ihpatejēja diwatnība. Wīšpīrims redšam, ka tur domatajšas „šmadšenes“ itin kā atdalijās no īpilditajām „darba rokām“. „Waditaji“ no „darītojeem“. Weenu ušdewums bij domat, nošazit un rištot, otrajo — padarīt to, tas norahbīs un tā, kā norahbīs. Organīsetaju un īpilditaju šawrupa nošķīrīčanās radīja waras un paklausības pirmos šahšumus. Weens zilweš atteezībās pret uru pazehlās itin kā augstāšas buhtmes godā un otrs šahša pret winu īšuretees ar šewižhku bihjiību. No tahda pamata ūgauc religiošā pašarles atšina. Agrak tās nebij un newareja buht, jo daba ar šawcem neščehligajeem īpehšcem modinajo zilwešā dšīhweezijīšas bailes, bet newis „deewižhko“ bihjiību. Bailes no īpehžigeem enaidneekcem, bet ne jaušma por augstak šahwojcheem zilwešcem, fureem jašlauja un furu preehščā japašemojas. Autoritārā šopdarbība arweenu wairak attīhštīdamās un īšweidodamās un padšītinadamās peepildīja wīšu zilweša apširu ar autoritatiwās šajuhtas šaturu. Wīša daba lītās atrobamees walbineeku organījatoru, deewektu un tamlīhdsigu augstaku buhtnu warā. Meesā nebij nešas, itai dwehšele winai peechķītra dšīhwas buhtmes nošhmi.

Pehž jawa darba buhtības organījators pateeščam parahdijās kā augstaka un wehrtīgata, bet īpilditajš kā šenata tīpa zilwešs. Fīrmajom peekriita inīzīatīwe, īšudrojumi, uštraudība un kontrole, kur nepezeeščhamas šināščanas un peechšīhwojumi. Otrās bij mechanīškis īpilditajš, kam wajadšiga tikai pašīwa dižīplīna un ašla paklausība. Bergam, dšīmlītau šemneekam, šenatnes dešpotu šalbatam pat šaitīgi paščanu domat un gudrot, winšč bij tikai dšīhws eerozis un wairak nešas.

Rahloščā palahpe zilweša darba dabas šķelšhčanā bij tā šanzomā špezīalīšazija. Šatram špezīalīštam bij šaws ušdewums, šawi peechšīhwojumi, jawa praščhāna, šawa ihpaščhā masa pašauļe. Šemneekš šrahdaja šawā druwoā, kalejš pee laškās, kurpneekš ar šawām ahdam un ihšleneem. Šedšītinātees žita aroda darbā winam bij pat šaitīgi, jo tas winu tikai ihšlaideja un nowehšja no pašča špezīalīšamata. Pašīšam atšewižhki nodalītās ruhpnēezības nolares wehl wairak padšītinajo

šho atšķelšanas. Vīnas sabūhrās tika tirgū pēc sauva pērcēšu apmaiņas. Tur weenojochos safarus galīgi pahrtrauzā jauvstarpejā žogensība un zīhna. Pīrzejš zihņijās pret pahrdewejeem zenas deht. Pahrdeweji aij konfurenzes ņazentās jauvā starpā. Pīrzeji jauvā starpā deht prejem, turas bij pēcņeedjamas nepeteetochā wairumā u. t. t.

Šchi otrejā zilweka darba dabas pašķelšanas dabiski ijrādija in diwidu alijsmu. Domās un juhtās zilweks peerada sewi preimtahdit ziteem. Winich peeradinajš apsinatees tā absolūti atjewiškā buhtne ar pilnīgi atjewiškām interejem, turšch jauvā paštahwiņi radoščā darbā glūšchi neatfariģis no wispahreģiās šabeeđriklās apfahrtnes. Indiwids, perjonigais „es“ palika par wina pašaules atfinas un dšihwes ijuhtas zentru. Perjonigā „es“ brijwiba bij wina augstatais ideals.

Abas nupat minetās atšķelšanas patahpes zilweka darba dabā ismanamas wiszauri wišu eeprečkšējo šķķiru dšihwē — un tamliħš ari mahšklā. Noteikti autoritārā feodalijma laimeta dšēju pilnīgi pahrwaldija autoritārās gars. Vīnas mīti un poemās (ebreju Mojis grahmatas, greeku „Iliada“ un „Odiseja“, indēšču „Mahabharata“, kreewu „Igora kara gahjeens“ u. z.) wišu dšihwes gahjeemu ar wina notifumu wirtneem atwahņinaja no deemu, waronu, wadonu un karatu gribas un darbības. Dawida dšēemas te ir tas gahščatais paraugs. Pat dabu šchis dšejneeks šaprata un šajuta tā deewa gribas un šchehlastības ijpaušmi un tapehž lūģchānā un padewibā semojās wina preečkā. Burschuasistās pašaules mahšklā waldija indiwidualisims. Zentrā tur bij persona ar winas listeni un pahrđšihwojuumeem. Poema, romans, drama tehloja wīnas šaburimi ar abreģās dabas spēhkeem un ziteem zilwekeem. Vīnas zihnu deht karjeras un dšihwes laimes. Vīnas radoščās dšinas, ušwaru un pametumus. Pirktā wiszauri ijpauđās indiwidualā pšichologija, atjewiškā zilweka dwehšeles teesimes, pahrđšihwojumi un ijuhtas. Wina subjektiwā dabas šajuhā, wina preeks un behdas, šapni un wiščhanās, wina dšimuma mihlestība ar tur pēšaititām tuħstoschējadām zeeschānu, tihšmes un bandu noštanam. (A. Bogdanowš, „Proletarištā dšēja“.)

Modernās kapitalistiskās raščochanas laimeta pēhdejais attihstības pošms weidoja tahlat indiwiduali-anarchistiskā burschuasijās zilweka pīchi un liħš ar to burschuasijās mahšklai pēščķihra jaunās tendenzes un nokrahjas. Taišni pret tām wispiłgtaki iželšees proletarištā zilweka un wina mahšklas ihpatnejā pšiche.

Kapitāla konzentraģijas, kapitalistiskās raščochanas attihstības pēhdejā pošmā darba organizetajas un darba daritajas šķķiras atšķelšanas pašneedja šāwu augstāko patahpi. Agratajeem teeschajeem waditajeem, organizatoroem un isdomatajeem pamajam atrita ari tā šautģis „šmadšenu darbs“. ņaunos iģudrojumus, tehniskos ņaunewedumus un nepezeeschamos pahrlabojumus, tātāt ari pahrlabotās šrahđneeku ismantochanas un isuħščhanas metodes te neištrahđaja wairs kapitalistiskās burschuasijā noalģoja widus šķķiru inteligenci. Wišās ruhņneeģības waltis, pēc leelajeem fresteem, sindikateem un fartekeem — pat pēc atjewiškēem leelateem ruhņneeģības ušņehumumeem tīta nodibinatas špeģielas eestahđes pahrlabotās raščochanas organizacijai un tahlateem weidojumeem. Ćimīstās laboratorijas, techniiski instituti, incidenceru un statistiku biroji štrahđaja šcheem noluhkeem. Tajos tīta atrīfinati wiši tee jaunee ušdewumi, kuri ijrīšmajās augoščās konfurenzes un dabiskās tehniskās attihstības proģejā. Tur pa leelatai daļai melleģa ari išeju

no šarešgītām kapitāla un darba baritāju šaimniecīstām un poliitiskām atteezībām. Pārvaršči apluštojot tomehr war liktees, ka beš kapitaliistiskās pasaules uftureteem instituteem un laboratorijām stipri daudš ištudrotaju, tautšaimneeku, šozjologu, wešturneeku un tamlihšfigu špezjalistu nodarbojās ari, tā fakot, uš šawu rofu. Štipri ištatiis ir eeštās, ka taišni šchee privatee ištudrotaji, pehtneeki un šinai- neeki aiš tihri indiwiduelas eeššchejas dšinas wiršijuchi uš preešču šinatnišo un tehnisko burščuafšijas pasaules progrefu. Tahdš eeštās ir pilniga šifzija. Štweens, un pat tas wišpaštahwigatais indiwids ir zeešči atšarigs no šawas šchiras, no šawa laika un viņa walditajas waras. Burščuafšija šawus kalpus algoja dašchadi. Šfatotees pežh prašitiskās waj „idejiskās“ wajadšības, wiņa nošazija waj nu šahrtigu deenas mafku, waj ašewiškškus indiwiduelus honorarus. To wiņa barija waj nu teešči, waj wišwairat zaur dašchadeem šarpineešeeem-išdewešeeem, modeļu ušpirzeju un ištudrojumu monopolifazijas firmam un tamlihdi. Un pat ja atihštām pilnigi neatkarigu, indiwiduelu ištudrošchanas un pehtneezības dšinu, tad tomehr ari ta galu galā ir itai tāš paščas kapitaliistiskās eešchiras un rašch- ošchanas progresa tendentšču augliš. Šilweka prahtis un pšiche ištug wišzeechahā šakarā ar šawa laimeta teekšmem un neš wišas wiņa rašturigatās pašimes. Burščuafšikā ideologija bij wišzeechahām šaitem šaišita pee šawas šchiras šaimnee- zistām un poliitiskām interešem. Ušfinigi waj neašfinigi wiņa kalpoja tām. Teešči waj aplinkus zēlā kapitaliisti nopirka un ištantoja ari to neitralato, paštahwigato un neatkarigato idejisko darbu.

Tā beš mečoniškā darba ištilditajecm radās jauna, šinatništa un ideologišta kalpotaju šchira, kura atšwabinoja kopitalištus ari no tā šautā „inadjeu darba“. Za wiņa ari wehl šchur tur pašči pēduhra šawu rofu, tad itai športa un ištrec- zas dehl.

Weegli šaprotams, ka tahdā šahwoški dabiski atrošejas, pamira kapitaliistiskās burščuafšijas šilweka šifšitās un garigās špehjas. Burščuafšijas jaunatne neitā audšinata darbam, bet kundšifšai bešdarba dšihwei. Bet dšihwei beš darba paleef ari beš ihšta šatura un nošimes. Šaut tas ir wajadšigs, lai atšpilbitu tūšchumu šilweka dšihwē, dšihwes apšiuā un šajuhtās. Tad parasti darba dšihwes weetā šahjas bešdarba ištšihwe. Uš to pāwešina gandriš automatiški pawairojūšchees kapitali un neaprobešchota eešchija ašmeerinat ištlininatās eecribas un eeomas. Škapitaliistiskās burščuafšijas parastais tips bij šilweks ar neizjami atihštiteem ištšihwes instintteem un paštšmalžinatū baudū šahrti. Darba weetā wiņam ištšihwe — ar wahrguligeem šifšiteem ištchekem un paštarinatem juhtleem nepeezeechamo šarplaista atpūhtu. Američis mišjardeeri ar šawām gimeneem mums nober tā šchi tipa rašturigakee paraugi. Šapeikas dehl wiņa galawi lihdi pehdejam šauletees ar šawcem štrahdneekem. Bet šawas dšihwes ehribam un ištwiruščām baudas šantajiam ar weeglu rofu ištweešch mišjonus.

Šašonā ar burščuafšijas šaimneezistī-šabeedrišo un pšichisko dabu ištweido- jušes ari burščuafšikā mahštla. Šawā pamatwilzeenā ta ir zaur un zauri indiwiduelā atpūhtās, bešdarba un bandas mahštla. Weeminešim wehl eeptreechš, ta wiņa ušglabajušchees wiši šwarigakee eeptreechšcho laimēu šaimneezistee, šabeedrištee un pšichifšee elementī. Tur wehl neaprobešchoti walba autoritārais waras un pādeiwības gars. Tur galwenā weetā šahw waroni, pāwehletaji un rihtotaji, un aiš teem tūmšchais, newarigais, bet šawā neišglihtibā un newaribā tomehr bar- bariškais darba wergu puhtis. Burščuafšiskās mahštlas waronis ir šilweks, šuram

laika deesjan zelot, dšihwot pa wajaranizam, weesnijam un fafeschantancem, kalnos šahpt un šahupotees pa juhras witneem. Un mihlet, — wispirmä kahrtä mihlet, baudit un zeest un atkal baudit beš gala. Wasas winam pa reisei ari apnift, nogrimt aratijä un aškeš un nodotees druhmäm weentulibās fantāšijam, jo wišs tas tšiwai tomehr peesčkir jel kaut tahdu šaturu un nošihni. Dums buštu japahritahsta wiša jaunās buršchāšlās mahšlās wehšture, ja šde ušfātancem paraugeem gribetum rahdit winas anarčhišliski-individuelo atpuhtas, baudas un bejmehra ijdšihwes rāsturu.

Proletariats lihdi pat pehdejam brihdim bij noštahditis pawijam zitados dšihwes apštahšlos. Tur ijweidojās zitada ščkiras, atšewiškta indiwida un lihdi ar to mahšlās buhšiba.

Štrahdneeks lihdi šchim išauga peespeesta, nepezeesčhama šijšta darba pašaulē. Darba trošnis ap winu wehl šchupuli gulot. Birnec eespaiddi, to winšch apšinigt ušnem, no darba dšihwes. Mahšjä, uš eelas, darba laitā un iwehidenā — weenmehr un wijur winšch dšihwo šmagajā darba atmosferā. Kopā ar eedijunteem inslianteem un rāstura neapšinanecem pamateem wišš šchee išdeenas pahrdšihwojumi un eespaiddi ijweido štrahdneeta behrna ihpainejo pšichi. Wehšlā darba dšihwe turpinā tahštal tahdā pašchā wirjeenā šcho behrnibā šahsto weidošchānās prozeju.

Ja aminamees, to daščas lappuses atpakaļ šajijām par buršchāšlās šaim-neeziški-sabeedrištās un ideologiški-pšichiskās weidošchānās palahpem, tad wegli šaprašt, ka ari proletariata ščkiras pšiche lihdi pat pehdejam laitam ušglabajušchees clementi no šchim daščadajām attihštibas šajem. Paštahwoidā wispašrejä eesfahrta, dšihwes un darba apštahkli atšahj ešpaidu uš wijām šabeedribas ščkiram. Un pee tam wehl waldošchās ščkiras ideologiija šinam mehra teeschi jušgeši un weido ari kalpinato ščkiru pašaulē iššinu, dšihwes atšinu un pšichi. Autoritāris un šāpat ari mušlulu un šmadjeņu darba noščkirošchānās laimets ir atšahšis šmagi šamanamās pehdās darba laučhu mašās. Wispaščahatajos tumšchajos šlahnos wehl weenmehr walda šinama bihšiba pret lungeem, kā šabeedrištās un šaim-neeziškās eefahrtas nošajitajem un waditajem, kā dšihwes un liktena lehmajeem un grošitajem. Wehl weenmehr šchee praštā darba laudis šajuht šawu neezidn pret išglihtotajem un gudrajem šmadjeņu darba štrahdneekem, kuru rofās wini šikai automatiks, nedšihws eerozis. Pahrdomajot modernā proletariata tāktura weidošchānos, nedrihšitam aišmirši wehšturišlās tradizijās, kuras kā šlogs welfas lihdišš šahs deenas aišwabinašchānās darbam. Wehšrot proletariata pšiches išangšchānos prozeju, newaram išlāist no azim tos rudimentaros, nowczojuščos clementus, kuri šprauščas šarpā jāupajeem, ihpainejem audeem.

Tikai jaunatājā, mašini ruhpneežibas un roščošchānās laimētā nowehrojam nedabiški šachšeliūs žilweka dabas atkalapweenojumu un šaugumu. Tur štrahdneeks naw wairs tikai pašwi-mechaniks špilditājs špehš. Beš šchāubam, winšch ir wadots šinam riščojošchāi warai, bet lihdi ar to winšch ari patš ir iawa „dšelis werga“ rihtotājs un waditājs. Jo šareščgitaka mašchina, jo wairaf štrahdneeta darbs fonzentrejš ap uštroudšibu un šontroli. Winam japaturu azis wiša winas datu darbiba ar winas šawadibam un tikai pašchos nepezeesčhamatajos gabijumos jāeečajaužē winas darbibā. Laiku pa laitam noteefošchos traučejumu gabijumos winam nepezeesčhama iniziatuwe, apšehrika un weilla rofa. Tās wišas ir organizatoriška darba šipišlās pamatihpaichibas. Beš tam wehl peewee-nojās teesčajais šijštais darbs. Šmadjenes un rofās šahš štrahdat zeščhā šadarbibā.

Sakarā ar to, arī specializācija wairs til kraši nenoschkiro dažādo arodu strahdncekus. Wairak specializācijas mašīnas, ne pašai strahdneeki. Organizatoriskais darbs pee dažādām mašīnam paleel stipri weenads. Rodas zeeščaki šakarī strahdneeku starpā un šamstarpejas īpalihhības eepehja ar darbu un padomu. Te pamata wilzeenos nodibinas tas beedriškās kopdarbības weids, uš tura pamateem proletariats zel wias janas organizācijas. Wina raksturīgākā īpaščība ta, ka te organizatoriskais darbs šapluchst neščirkamā weenībā ar īpilditaju. Bet tā organizatori un tāpat īpilditaji šche wairs neušstahjas atšewiški zilweki, bet kolektīw s. Wiši jautajumi teek kopīgi apšpreesti, nolemti un kopīgi īpilditi. Darz atšewišchš zilweks peedalas kolektīwās grības un nodomu īweidoščanā un wīnu īweešanā. Organizācija te wairs nedibinas uš waru weenā pušē un patlausību otrā. To weeta stahjas kopeja beedriška iniaizīwe un beedriška dižiplīna kopejā īpildijumā.

Beedriškās kopdarbības šāšumi šāšimejami arī jau agrak. Bet tikai mušju laikmetā šchis weids aisaem wejelas mašas un izželas tā wejelas šchiras organizācijas pamata tips. Wiščj arweenu padšīlīnas, šakarā ar augstākās tehnikas attihštību. Wiščj augdams aug pašāšumā, arweenu leelākām strahdneeku mašām šapluchstot pilšehtās un koncentrējotes milšīgajās rūhpneezības ušnehumos.

Šchri proletariata šapluchšanai pilšehtās un fabrikās ir milšīgš un dažādigs eeipalbs uš wina pšiches attihštību. Tur nodibinas ašīna, ka darbā un žīnā ar dabas un dšihwes pretipeškeem atšewišchš zilweks ir tikai ložektīš leelajā kehde. Par šewi noschkierts wiščj buhtu tikai newarīga rotala pretim ašrejeem īpeškeem, nedšihwa žihpšīna dšihwaan, warenam organīnam atpešhta auda gabalīnā. Peršonīgajam „es“ teek eerahdita peenahžiga weeta, šamehrā ar wina eeipehju un nošhmi.

Tā tad autoritates garš, individualīšma garš un beedriškās kopdarbības garš raksturo trijus palahpenīšus kulturas tipus. Proletariškā beedriškā kopdarbība wehl naw gatawa forma. Wišjur wina wehl arodās attihštības stabijā un pee tam dažādās weetas uš dažādām palahpen. Dšīlākā beedriškā ašīna aug wīnam nopakalē, manami atpakalwalīdama. Ta ir proletariata attihštības gaitas pamatlinija. Bet pat kulturei wišwairak attihštītās šemes wina wehl tašlu no pilnības. Peepilđīščana šakaidama tikai š o ž i a l i j m ā, kas naw nefas žitš, tā wias šabeedribas dšihwes beedriška organizāija.

Ži šewišchi latweešču proletariatam šche wehl tašhčj un gruhis želich preekščā. Latweešču wežatās, waretu šazit, pamatpaauđes strahdncežība, wehl tikai dažšus gadu deimīnis weža. Žehlušes wina galwenā šahrtā no šemneezības. Wīnai eedšimūšhi un behrūnībā eeauđīnati wiši šemneezītās pšiches elementi. Šemneeks tā tahds, un latweešču šemneeks it šewišchi, ir modernā rūhpneezības proletareeščja pilnigs pretīstas. Mchš rebšejam, tā pilšehtās dšihwe uš wīšhinu darbs fabrikā īweido strahdneeka pašaules ašīnu, pšichi un dšihwes teekšmes. Lauku daba un darbs šemneeka pšichi weido pawīšam otradi. Šemneeks ir wairak atkarīgš no ašrejeem dabas īpeškeem, tapehž wīnā wairak reliģiošitates un autoritarās ašīnas. Wīna lectojamās mašīnas patlaban wehl ir tikai mašj palihga lišhšekšis darbā, kurich galwenā šahrtā padarams pašja rokam. Šemneeka darbs ir weenahžrīhaks, žita padoma wīnam daudj naw wajadšigs. No žita palihhšības wiščj vchž eeipehjas īwairas. Wiščj strahdā weens un kopā ar šawas dšimtas peederigeem. Leele šemes īpochneeki jau stipri tuwu rada mo-

berneem kapitalistifkajeem pilsehtas usnehmajeem. Bet sifhee semes apstrahdatoji, turu Latvija waitums, wehl dshivo un strahda puspatriarchalas eefahrtas pajaul. Lantu strahdneefi, ta jantike lantu gahjeji, lantu kalpu laudis, no fureem pa leelakai dala zehlees lantu proletariats, wehl weenmehr atrodas jawa faktina, jawa semes subrijscha ideologijas wara. Un jawa faktina darbs atihsta indiwidualo apsinu un fajuntas wisangstata un pilnigata weida. Tapeh; naw nefahds brihnums, ka latweeschu pilsehtas proletariata pfichje wehl daufi no patriarchalas dshiwes un indiwidweta darba organisazijas weida elementeem. Wifsi trihs pahrdshiwotee revoluzijas pojmi gan daufejada fina pahrweidojuschji proletariata jaimneeziffo un jabeedrijfo stohwofli un lihdi ar to wina dshiwes atsinu. Bet pfichifstas pahrweidoschanas prozejs ir daufi garats un jarechgitats. Wija plaschuma un dshiwata tas waras norifinatees tifa pilniga sozialisma eefahrti. Tad beedrifstas fopdarbibas weids un darba organisatorifstas un ifpilditajas dalas jafanota apweeniba ifweidos latweeschu strahdneefa pilnigi noteifu proletariffu pfichje. Tad augofcha un weidojofchäs strahdneefa weera mums radifees noteifis proletarefcha tips.

Wehl jaaifrahda uf weenu, peh; muhu domam, pajchu fwarigato ifpajchibu fcha tipa rakfura, fura fchimbrifscham leetas gluschji peemirfka. Kreewu proletarifstas kulturalas apjerejunnos un proletarifstas mahfklas pfichologijas un teorijas mehginajunnos ir rima par beedriffu fadarbibu un darba organisatorifstas un ifpilditajas pufes apweenibu. Bet tas ween wehl neaptwer wifu nahfotnes proletariata darbu, ke ari wina dabas pilnigo, wefelo buhtibu.

Kreewu proletarifstas kulturalas un mahfklas teoretiku weenpufiba ir japrotama. Mch; pallaban dshiwojam un strahdajam sozialas revoluzijas jafkuma. Pahref; jas laifkmeta no burfchnafifki-kapitalifstas uf proletarifki-sozialifstifu eefahrtu. Kara ifpostita walsti radofchs, rafchojofchs darbs eefehjams tifa wisneezigatos apnehros. Proletariats fchaja laifkmeta war galwenä fahrti weift tifa pirmo pufi no jawa wehturifsta uiderwuma. Wifsch jagrauj burfchnafifki-kapitalifstifo jaimneeziffo eefahrtu un mehgina noteifu apipeeft lihdi fchim waldofchäs fchiras teefmes peh; waras atjajunofchanas. Wifsch janem burfchnafifstas dibinatäs ruhpeezibas eefahdes, un fur ween eefehjams, mehgina taja turpinat darbu uf jawnas, jafejas organisazijas pamateem. Burfchnafifstas laifa jafachoto pretichu neleelas polectas wifsch regifstre un mehgina ifbalit teem, kam wiswairaf wajadsigs. Tas ir galwenais, fo wifsch ifehj darit pallaban pahrdshiwojama laifa.

Bet weegli rehsams, ka tas naw radofchs, rafchojofchs, bet wispirmä fahrti tifa organisefofchs darbs. Proletariats fchimbrifscham war rifkotees tifa ar burfchnafifstas pajawes mantojumu. Ar mantotäm gatawäm wehtibam, furas nahfot tifa regifstret, pahrwaldit un organisefi fadalit. Par sewi japrotams, ka ta ir tifa pahref; jas laifa jaimneezibas forma. Reweena fchfira newar ilgafu laifu pahrifst tifa no mantoteem kapitaleem. Ja proletariats eedomatos fewi bagata mantineefa un renije lomä, fura uiderwuns tifa dshiwot no mantojuma waj wina prozenteem, tad wifsch noleegtu pats jawnu dshifato un ifhifato buhtibu un pateefcham ifwehrtos par to jawnu burfchnu, par fahdu wifu bijuschais jau tagad tif labpahrt behwe. Bet wina kulturalas un mahfklas ideologija leetas pilnigi pahrdshiwojama laifkmeta wara. Ta runa tifa par beedriffu fopdarbibu un organisatorifstā un ifpilditaja darba apweenibu teknifkas un kulturalas laufos. Ta fin daufi interefanta fajit par fchahda darba eefahrtojumu un dajchadem jaunem weideem.

Bet tuwaku apluhlojot teef redsamā, ka iehis darbs šarā dšlakā buhtibā un wadojšos wilzeenos tomehr ir tītai jaunū kombinaziju un mehanistas, kaut ari reditalas, pahrlehrtas darbs. Ihtis rašhojšošs, jaunū wehtribu radojšs darbs tas naw. Un par to proletariata ideologi patlaban runā maf. Lihds tam wini wehl naw nofhwujschi. Bet tas ir tas šwarigakais. Kaut gan tas nahtones jautajums, tomehr ari tagadnē winu nebrihsi īslaisi no azim. Jo tītai pret noteitu nahtones mehri ešpešjams nowilkt noteikū tagadnēs teekšmju liniju. Bet ta wijs prahtojumi un tāpat wijs praktiškā darba rošiba eesteg iehis deenas šifkumos un pašaudē no azim plaškās, neredseti frašhdnās nahtones radošhā darba peršpektīvēs.

Ar to ween wehl nepeeteek, ka proletariats zenšas pahrlehrtot uš beedrišas šopdarbības un kolektīvas organīzācijas pamateem wišas ruhņeezišas, jaimneezīstās un šabeedrištās dšihwes nojares un pašahumus. Naw tas šwarīgatais, domat par buršhuasijas tehnikū īgdudrotu un konstrueto mašinu tahtlāwadīšanu un pawairošanu, bet gan par jaunū, wehl labaku mašinu īgdudrošanu, turās nahtoinē pawairotu rašhojšanas produktīwīati un wehl wairaf atweeglotu šrahdneekem fīfīstu darbu. Sozīalīstīkai wāktij naw wajadšigi tītai dijsīplīneti mašīnu tednītas pahrwalditaji un waditaji šrahdneeki un organīseti apweenots īpildītajū darba weids. Nepezeeršchams tehnikās jaunradīšanas darbs, kur organīsetā šahriā buhtu apweenoti praktiškee peedšihwojumi un nowehrojumi ar augštatas šwalitātes īmadjem darbu. Ar īpezieleem pehtījumeem matemātikā, fīfītā, tīmijā un wišās tajās šinatru nojares, turās nepezeeršchamas tehništajam progream. Kā apweenot abas iehis darba pušes, zīf leela loma te peekriht atjewiškai īndīwīdueli pašahwīgai un neattarīgai īnīzīwīwei un zīf organīsetai kolektīwai šadarbībai — par to war buht dašhdadi eestati. Paresja teorija īštrahdašees un nošwardšees darbā pašhā. Azumīrtli wīselelakā nošihme ir pamata prīnzīpu atšīnai un teekšmei pehz wīnu īwešchanas dšihmē.

Proletarištai kulturai wišās šarās nojares jāecīneedias dšīlāti un jāpapelas augštati, nekā to ešpešja buršhuasīstā. Ar to naw īzīts, ka wīnai jācet pa tām pašcham eebrautām šleedem un jāšrahhdā pehz tām pašcham wezām metodeem. Mehš jau redšejām, kā proletariata darbs pamajam īšrada jaunās dšihwes atšinas, darba metodeš un pahrweido pašhu zīlwezišo pšīchi. Garīgās pahrweidošanas darbs galwenām šahrtam jāweiz proletarištām audšīnāšanas un īglišhtības organīzācijam. Bet tāišni tur, majakais, wīnu praktiškā darbā, patlaban nowehrojam pahraku nodošchanos darba metodeš mekšjumeem un maj wehribas kulturās podšīlīnāšanas un tahtlāwiršchanas idejai. Daudz teef šrahhdats pee ta, lai šrahdneeta behrnam atweeglotu mahzīchānās un īglišhtības prozeju darba īstolā, lai atweitu wīnu to leeto, kas līhdi šchim beš wajadšības un nošihmes kaktš štolenu galwās. Bet newar jāzi, ta šīlpat leela īntereše tīktu pegreesta jautajumam, kā blāfns darba peeradīnājumeem īneegt wīnam nealīhdšīnānu plaškafu un apīneroidāku wīspohreju īglišhtību un tā erošīnat wīnu ari dšīlak tweroidai īmadjem darbībai, beš turās naw ešpešjama unīweršālā proletarištā nahtones kultura.

Dšīlaka tehništās un šīnatīstās kulturās šajuhta, špehzigala kulturās grīda, neaštīturama eesšchaja dšīna īneegtees aīšween dšīlak un tahtlā — iehis proletariata pšīches raštīurīgataš īhpāichības par maj teef ušwehrtās tagadejā pahrejas laikmetā. Rāzionalīzācijas, reģīstrācijas, normēšanas un fortīnu laikmetā. Mahšīlīneezīstā kultura te leelas ītin tā īšnehmums, bet par to buhs runa wišās nahtlojšās nodalās.

Āpat aplūkojām, kā veidojas proletariāta psihe viņa īpatnējā darbā un darbā apstākļos. Nedzējam, kā proletariāta kolektīvistiskā daba izēlas spīgtā preištātā pretim buržuāzijas individualistiskajam rakstūram. Ja pailabam vēl esam īpestī jauneim jēhdzēneim leetot toš pašūs vezos, nepilnigos apstīmejumūs, tad jāstā, tā tur mums tīka redzāma proletariāta psihs fizioloģiskā puše. Semīšķi aplūkot varam arī viņas jābedristī-eiņšās īhpaišības un īpatnējību. Tad prestāts buhs wehl apjaušomāts un raksturīgāts. Atjēwīšķā zilweta un iškīras etiņāts raksturs wīspīnīgāki īhpaišības jādurjūn ar wīnu kawejojēdem pretīpekteem, jābedristās zīnās un teekmē pehž noteikī apstīnāma mehrā. Tur wīstādrati izēlas zilweta un iškīras gribas weidi, jājuhmas noštanās, īpehta ušpluħdi un paguruma atslāhbūms. Rewoluzijās wārenā trauksmē jāēe dwehjeles īpehti pluħst tā jābāngoti wīni zītš zītā jāubdamees un atkal iškīrdamees un wāhrweidodamees. Līdš jāpāšeem dibeneim ušjauktī teef wīsi dīslūmos nogrimušēe slāhni un pāhrweesti zītābā jāahtrā un zītās formās. Jēhāis rewoluzijās laiks leelā mehrā ir wāhrweidojīs proletariāta psihi. Un tā kā rewoluzija wīspēhžjāt atjēhrūje tāinā tās wīnas īhpaišības, kuras wīspīrims un wīspīlgtāt īhpaišības māhstā, tad mums jāpāmet īhš jstās arī uš to, kā rewoluzija wāhrādijūse proletariāta psihiško dabu. Kā tur wāhrweidojūšēes wezeē elementi un laħdi, no jāuna pēerādijūšēes slāht. Tās nepezeēēdāmās arī turpmātos proletariāstās māhstās mehīnājūmū awūhstojūmūs un nowēhrējūmū.

Līdš rewoluzijās pirmajā posmā 1905. gādā freewu un tāpat latweeħu proletariāta leelās neapstīnīgās wairakums bij tūšēa, noīpeesta un īsūhtā darbā ļauħu māja. Wīna jāstā jāwās dīhšwēs slozū, bet neapjāuda, tā zīhnēes pret īpūhjeem. Wīnī wehl nebī jāpratas, ne gribās uš kolektīwa zīhnās īpehta organizāciju. Proletariāts jāwī wairakumā bij tās nošēhlojūmāis nabaga ļauħu pahlš, par turu reīem eēhēhlojās laħds labdarīgās filantropās un līdšjūhtēe buržuāzijas inteligenti rakstīja stumjās diejas. Šhīs pašās inteliģenzes strādāneer kwartālos un darbūzās, sludināja rewoluzionaras idejas, jstubināja uš streīkeem un jāzēhūmūs. Jīplahstīja dumojās brošūras un proklamāzijas un dibināja lepenās jōzjalistīstus pulkūnos. Tajos jānaga un atīhstījās wehlatās rewoluzijās spēhžjāteē darbīneēti. Tur nohēredā jōzjalīma ideja, kura wehlat pirmāteņās jānāiħēhūhūnās apweenoša kopjā spēhžīgā organizāzijā. Neapstīnīgās wairakūms wāj nu bādijās un jāzājās no wāhrdrohweēkem, wāj arī stājās uš teem ar awēhīnoħhūnu un semīšķā ženkā. Wē jzīt, proletariāts šajā laikā jāwās iškīras robeħhās wāhrēstīwaja apwehram to pašū autoritātās apstīnās un wāronu laimētu, turu redzējam wīnās zīlwezes pirmāteņās atīhstības jēhleendā.

1905. gādē strādāneezības plāhšās mājās pirmo reīsi eewīrsija atklāhtās jāimweezīfās zīhnās. Tās bij jāzātā pēerēstīwōjūmū un wāhrēstīwōjūmū gādā. Proletariāts pēerēdēse jānu īpehta, bet arī jāwās organizāzijas nepilnības un wāhjamās. Dāhrgi jāwāhtāta poliistā stola jācedēja nenowēhrējējamū eegūmūmū turpmāstajam iškīras atpūzānāhēnās darbūm. Jkweēnān tīka redjāmš, ka no wāronēem un atjēwīħtu jāpōhēteēla pulkūreim nāw gādāma pestīshāna. Pēēdīhstojūmū māhstā, ka proletariāta atwābināshāna ir wīna pīhī kolektīwāis, organīetāis apstīnās darbš. Wē stumjāhātās mājās bij eekstīnātās un atmodinātās no gādā jūneem ilqā meega. Sēbedristās un poliistās organizāzijas darbām līdšis jāhātās mīhš proletariāstās dōnās un idejīla teējūnā darbš. Jādurjūnē

ar revolūzijas pretspēkiem radās nepeedstihvoti plašāku idejistu un psihiistu pahr-
dšihvojumu laiks. Proletariata divēstl zaurstrahvoja iuhstojšas, lihds tam
nepasihstas isjuhtas un ceviktuojumi — paplaščinaja un pabstīnaja, noruhbija un
nostanoja to. Revolūzijas sahlums bij arī Kreevijas proletariata zihnuataja pšičes
pirmais veidojuma laiēmts.

Otrais revolūzijas poims 1917. gadā turpinaja eesahsto veidošanas pro-
zešu. Zihnas weids te traši pahrmainijas. Sozjaldemokratiija no slepenos droiško
un apstinojo sabeedribas ista par legalu proletariata organizajiju. Sem vinas
saroga wisplahšafas strahdneeku majas isgahja atklastā zihnā pret jaunu teesdāto
un ispehzigato eenaidneeku — burščuajiju. Zaatmet bij wegee zihnas weidi un ja-
pešavinas zitadas metodes. Zagrosa taktikas programa, japahrstrahbdā organija-
zija, isastanā ar prehueta ispehtu un pahrstahvotām possizijām. Zamelē jauni aist-
stahwechšanās un uibrukuma eerosihti. Un, pār wisdm leetam, jaslehdijas nei-
jaznami zeechās tarotaju rindās. Zastahw. pret eenaidneeku ahrvusi, un eescheene
jaatjwabinas no weza linguma apumeetem kawejojšeeem elementeem. Zaatlihta
jauni ispehti, waj jaatstahpjas un janogrimsť agrasā werdstibā. Revolūzijas otrajā
pojmnā Kreevijas proletariats ista eeraus teechā ischstras zihnā. Dšihwe un wi-
nas zihnā sahšjas pirmajā weedā. Zihnas pratie ahrstahrtigi sareščigilos saimnee-
zistos un politiskos apstahstos strahdneeku ischstrai bej grahmatam un bej kailas
propagandas peerahdija sozjalisma teorijas neščstobamo pareisibu. Un neween
sozjalistisko atstino nostiprinajā ishi zihnā, bet audbeja arī sozjalistiski-revolūzionaro
gribu, un weidoja proletarisko dšihwes isjuhtu. Revolūzijas otrais poims wis-
plahšafatos apmehtros weidoja jaunu ischstras pšiči. Proletariats zentās arī garīgi
atjwabinatees no burščuajijas ipaida, tā wišč jau pa datai bij saimneezijsti un
idejistu emanzipeejes.

Revolūzijas trechajā pojmnā, kuršč Kreevijā jahstās 1917. g. oktobri, bet
Latvijā 1919. g. jahskumā, wiš eeprečš aistrīnatais weidojās konsekwenti tah-
las. Pretim šowa pašča burščuajijai wišč wairs nawa majatūnā un apaschā
nobihdits. Wišč ir usworetajs. Wina saimneezijsti un poliistijā diktatura ir
mehginajums realist sozjalisma teorijas pehbejo augstāko pantu. Modibinat strah-
neeku waru, galigi sagraut wezo kapitalistisko walsti un isti pamarus jaunai bri-
wa, kolektīwa darba sabeedribai. Bet te wina roka peestaras wijas kapitalistiskās
pasaules pamata balsteem un tapēhž pret wiinu isželas ischis pasaules lihdschinejo
kungu weenota wara. Un Kreevijas proletariats ir ispehts meket apweentbu ar
wišu semju beedreem, lai aiststahwetu šewi un wišas pasaules sozjalo revolūziju pret
draudošchām breesman. Proletariata apweenības slawenais lojungs no teorijas,
programas un kongreseem pirmo reiji pazelts pašchā dšihwē un isželts strahdneeku
maju apstinos pirmajā weedā. No idejas wišč tizis par neastaidigu realu waja-
dsību, kuru apstinas un sajuht wišu semju proletareečhi. Internacionālā apstina
darba tanschu maiās eeaug un eesatnojās asiniu laistia, zihnas ugunis sildita.
Schajās ugunis jadedgs burščuajiskās kulturas mantojums, rudimentarās paleetas,
fucām wehl peehhrejise proletariata pšiče. Iznihšs nacionālais idowinijums, so-
ologiska, hintonija sugas noščstiriba un tautibu naidis, kuru burščuajissee imperia-
listi pa leelā lora laiku wijadeem lihdsjelleem furinaja wišu semju proletariata.
Brasligas apweenības un beedrijšas solidaritates prinziyps apwersť ist plašchās
wispasaules strahdneeku majas un eeaugis ist dšili proletariata apstina, ka politiks
par tistpat dabistu parahdibu wina sozjali-pšičijstā buhtiba, ka asinu rintošana

6. Proletariškās mahtsklas psihologija.

Kas ir mahtskla? —

Mahtskla jāmā dīstātājā buhtībā atajch ir jāvās ičhtīras un wīnas zilweta pīchēs attehts. Tapehž patlaban waram gan uštahdit ihtās, tīhras proletariškās mahtsklas teoriju, bet wīnos psihologijās wehrojumos un pehtījumos japatura azis tas patš pahrejas laifweta tips. Tagadejās proletariškās mahtsklas psihologija ir pahrejas laifa psihologija ar wīām wīnas pretrunigajām, daščadīgajām jawadībām.

Proletarišto zilwetu apluhkojām pretlatā burichujskam. Ari proletariškās mahtsklas psihologijā buhtība wislabak iželas pretim burichuajijas mahtsklai. Tatiču jcho prestiatu galwece elementi uštwerami jau eeprehtschejā jalihtdīmajumā. Naw wajadības, wilst garas un konjektentas paraleles starp abeem pretejeem mahtsklas wīrieeneem.

Naw diwu tīf pretiichku parahdību ičhtīru iabeedribas un kulturas weenados laufs, starp fureem newaretu jasihtmet ari tant fo copeju. Dajchi copeji wīlzeeni ir ari burichuajijas un proletariata mahtsklā. Ja runajot par proletariškās mahtsklas iħpatnejo psihologiju tos toneht jowīschti newiweram, tad tapehž, ta tee ueto negroia proletariškās mahtsklas pamatratsturā un neindjehjā wīnas prestiatu burichuajiskai mahtsklai. U ičhtim copejām iħpachibam taiim atšaužas paisthamā pilsoniskā „wispahrežilweziškās“ mahtsklas teorija. Bet ičhai teorijai tīfwat zeeti pamati, tā, weem, buhtu apgalwojunam, ta naw atjewiichku, pretiichku burichuajijas un proletariata ičhtīru, bet weena pate tanta — jo sīrahdneefs gulstas un želas, eħd un gehrbjas tāpat tā pilsonis. Taisnība, wīnch gulstas un želas, eħd un gehrbjas — bet žitabi tā pilsonis. Tur ta starpiba.

Proletariškās mahtsklas psihologijas pehtījumos meħs waram leclā meħrā illektor liħdīchīnejas burichuajiskās estetikās bagatigos nowehrojumu, eħperimentu: un pa daļat ari sleħdseenu materialus. Un pee tam nebūht naw jabaidas no burichuajiskās logikas eēpaidda un pawedīnajumeem neželā. Baturot azis iħpachīho proletariata psihologiju un newowīrojores no wispahrejas žozialistīškās atšinas weedokta, sakrahtos nowehrojumu un iħmeħginajumu faktus bei jebtahda rišta waram illektor ari jāvās mahtsklas psihologijas apītatam.

Kas ir mahtskla? — Šchis jautajums stohw wīju liħdīchīnejo mahtsklas psihologijas un teorijas apžerejumu pirmajā rīndā. Jautajums formā un šaturā uī mata liħdīšigs teem jautajumeem kuri parasti stahw rīndā liħdīchīnejas štolas lašomo gabolu apaiščā. Kas ir gowš? — Jautajums leclās tīf pahrat weentahrijchs, ta ne azumīrkli naw jaapdomajas atbildet uī to. Kurich tad nešina, kas ir gowš? Sina wīsi, un atbild. Behrunam gowš ir jalda weena dewejes mahjlops. Pratiškam šaimneekam šinama weena štopu škaita un šweesta mahžīnu raščotaja un nowēstas pelnas nešejs faktors. Kalponci miħtki waj zeeti šlauzams, klausifž

vaj spītīgus aptojams kustonis. Uzturjam tāt un tāt dandi rublos wehrtejamā tirgus preze. Meeņcekam dārchadi iļletojamā un weidojamā pahrtikas materials. Ebratneekam suņomas tiberitahju pahugas etsemplars ar wišām raksturīgām aize-wiškām ihpaichibam. Morāliskam lehnības, pazeitības un leetderības paraugs. Un beidjot dseņneekam un glejnotajam raibs, waj ruhsjgans, waj duhsfains defora-tivs tehs jalas plawas plantumā un robotā mešča eelofā.

Veļ jautājam nu ar weenu wispahreju, abstraktu teismu: kas ir gowš? Waj ari tagad atbilde iļleekas tīpat weentahriča un weegla? Pawijam otradi. Redjam, ka uš taddeem wispahrejem jautajumeem atbildet wisgrublati. Kaut kahdas weenas atbildes te nemaj naw. Atbilstu tīpat daudj, zīt atbildetaju. Rautajums tahdā formā ir pilnīgi aptams un neatbildoms. Winam wajag skanet tā: kas preešč tewis ir gowš? Un atbilde buhs pilnīgi attariga no jautajamā profesijas, jadsihwes stahwolta un pahrejem zilwoča personas un dabas notei-zejem faktoreem.

Ar noluhu iwochlejamees šo „nedjejsko“, teečji no praktiškās dšihwes nemit preeščmetu mahšlas buhtības apšihmejuma paraugam. Lai isaidrat tā par redšams, tā zilwoča loģita un spreedumi tīpat par iddeenās parahdbibam, bū par wisjareščģitaleem ideoloģiskem jautajumeem alaišč attarīgi no teem pašdeem weentahričeem sojaleem noteizejem faktoreem. Uš jautajumu par mahšlas buhtību žitadi pehž jawas sojālās un pšihiskās dabas atbildes burščuafijas zilwočs, un pehž jawas atkal žitadi strahdneeks.

Burščuafijas esteiti-individualiti ahrfahrtīgi dāščadīgi apšihne mahšlas buhtību. Mahšla ir zilwoča tihro dailuma sajuhtu rosinataja. Mahšla ir este-tiškās patišas apmerinataja. Mahšla ir zehlatās bandas jagahdataja. Mahšla ir aipuhja. Mahšla ir aismirščanās. Mahšla ir žita, labaka pašauļe. Mahšla ir wiša labā, dailā un patecšā mahžitaja. Mahšla ir deewa atšinas un bihžības iplahitataja. Mahšla ir sabedriša meera, fahrtības un paklausības ietmetataja. Mahšla ir zilwoča mihteštības studinataja. Mahšla ir dšihwes gudribas un rakštura šiprinataja.

Bejelas lappuēs juku jutam waram peerastit ar tamihdšigeem burščuafijas mahšlas teorietu, pšihologu un rakšneku mahšlas buhtības rakšurojumeem. No Platona un Aristotela šihdi Kohnam un Desjaram, mahšla ir bijše stary bur-ščuafijas filosofijas galwenajeem apzeres preeščmeteeem. No weenas puēs isa-tootees šahajā iļehdseenu ahrfahrtīgā dāščadibā redsam atšihstamu rošibu išprast mahšlas buhtību un wiebāščadigakās išdomas un loģitās kombinziju metodes. Veļ no otras te jastopamees ar išslaidus indiwidu un ašewiškhi noščihtruhjos domatoju grupu mehģinajumeem tihri abstraktās filosofijas domas žetā uņimiet mahšlas ihsio dabu un ujedwumus, waj atkal, krašā prerštāt, ušlist winai bur-ščuafijas dšihwes praktiškās un morales pašpones peenahstums. Wibeem šheem mehģinajumeem gan nepahprotoms burščuafijas paščas garīgās buhtības rak-štura. Veļ netur burščuafijas esteitiskās teorijas — noteikti un atšlahit neparah-das jawas iščliras apšina. Mahšlas, tā iščliras kulturās iwarīgakās iahlahw-datas un tā iščliras tipa pšihologijas teeščalā atehla atšinas burščuafijas filosofeem un esteitikeem pawijam truhst. Tapehž wiru esteitiskās teorijas nenowehrščami wiršas šailas špекulatiwās išdomas tihšlos un cetinas metafiziķu prahtojumu miglajā. Refahda paranga un peeturas punktu profetariskā esteitika un mahšlas pšihologija te nemar atrast.

Ar agraro maršutistu un sociāldemokrātisko publizistu un kritiku darbos proletariātas mahtklas psiholoģijas vīspārējs, noslēgts un pilnīgs raksturojums nav atrodams. Ir tur nejaudīga, pērvilzīga pilsoniskās mahtklas kritika. Aizvējški apzērumi par tā ļaujamo jābedristo un idejisko mahtslu. Mahtklas darbu aplūkojumi jatarā ar srahbdnešu zihnu deht zilvezijskā dšihnes un zilveka teešbam. Tichernišewiška, Dobrolubowa, Biharewa, Plechanowa, Lunajšarika, Gorkija, Koland-Holsti, Gijo u. z. darbi ineedj wehrtīgus materiālus proletariātas mahtklas psiholoģijas, teorijas un kritikas īpratai. Korahda zelus un metoēs, tā wislabat peklūht mahtklas buhtibai. Wehrtīgus erošīnājumus ineedj ū jeniški jaunajem proletariātas mahtklas darbīnekeem. Bet proletariātas esteitiskas sītemas, proletariātas mahtklas psiholoģijas un teorijas apweošošos apmehos un ījmelošā dšīnūā wehl nawa. Ta neradiices ari wehl rihū un parihū. Te preešhā plājšs neapīrahdais darba lauts. Weenam zilwešam tur tīkai moja dafa weizama. Kolektiwīstī ūs mahtklas buhtības pehtījumi un šehdīeenu formulējumi ir atkal kolektīvūs darbs. Aizewiška zilweka uššīmejumi uššīfātami tīkai tā mašata waj leelaka datina leelajā fopdarbā.

Sawā majajā, nepilnīgajā darbinā neušstahdīsim šrupu un nenosīhmīgo jautājumu pehž wezeem parageem: Kas ir proletariāta mahtsla? Aplūkosim wīnu jatarā ar wīspārējos wīlzenoš pasīštamo proletariāta psiholoģiju. Un wīsa iehi nodata tad buhs atbilde ari ūj augšhā rakstīto jautojumu.

Darba iehīfros mahtsla wīspīrmā šahrtā ir darba mahtsla. Sozīali, psihīsti un idejīsti wīna īšaug no darba un wīšā antīhītibās gaitā paseel nejaraujamās jataros ar to.

Mahtklas sahtumi meļejami zilwezes pīrmatnejos, aīšwehsturīstīkajos laītos — turpat, kur walodās sahtumi. Štanos pīrmatnejam zilwekam newīšus īlāuās darba pēcpūhlā aīj tīhri fīsioloģīskēem emesleem — wīstulu sašteepšānās, eekšējo organu pahrīwehruma, aīnu saplūhduma sīnamās organīšma weetās u. z. No šahim īštanam radās pīrmeē wahrdi, kas wīšem jāprotamā šahrtā apšīmeja to darbību, ar turu jatarā wīni radās. Wehl tagadejā walodā ir daudj wahrdu, kīri teešhi aīdarina sīnamās darbības waj lūstības īštanās. Šchājās pašhās īštanās un eeklebedīenos ir ari pīrmatnejās darba dšeejmas sahtumi. Darba dšeejma jāwā pīrmaajā laīkā nekalojā atpūhtai un īšpreezai. Naw nekahda emesļa domat, ka wīna radās darba zilweka weenatnē un nodereja tīkai wīna pašchāpmeerīnājūmam waj gītadi tīhri īndīwīduelai wajadšībai. Pehtījumi pērahda, ka wīna wīšpīrūs apweenoja pūlkā srahdājama darba darītajūs, saīstīja aīzewīška īndīwīduē pēcpūhlu fopejā, weenotā, rīmīstī eekšhrotīdā darbā. Dšeejma bīj līhdšeklīs kolektīwa īpehka organīzācijai. Wīnās galwenais nolūhšs — atweeglot patlabān darānā darba fīstīlo grūhtumu. Tahda nosīhme darba dšeejmai wehl īšobalīdeen. To gāīšhi redjam, peem., pahtlu fīeju un latweešhu kuhleju dšeeimās. Ta pate nosīhme, tīkai majat ar teešhu praktīstū nolūhtu un wairak ar psihīstū noskanu, maleju, wehrpēju, gānu un pēeguīneeku dšeeimam. Tās palīhdj atweeglot nepatītkāmi sahtūtamā darba weenmulību un garīlāizības sahtu. Pīrmatnejo tantu šara dšeeimās organīzācijom nolūhtom drūstū gītada nohraja. Pīrūs ļaujas sahtuma wīnu dšeebaja, lai weenadā sahtūsmā apweenotu un īpehīzinātu fopejā zihnā ejošho šara wīstru pūktu. Te dšeejma wairak kolektīwās juhtās organīzācijā. Tagadejo faretīwju dšeejmās redšam apweenotus īlpat wīnās praktīstos, kā psihīstos nolūhšus. Wīna apweeno un pazel fopejo ļaujas sahtūsmu, bet līhdj

ar to fahrto solus wecnada ritmā, wecnada takti, atweeglo gahjeena fififto grub-
tumu un mafina peepubli. — Gluſchi to paichu war ſaju par ſtrahdneeku dſeejmam.
ſkas demonſtraſija gahjis un „Internazionali“ lihdſdſeebajis tas finās labi, zi
weegli eet winās ritmam peefahrtoju ſoku takti un ſahba ipehta un drojmes ſa-
juhta rodas — neween no dſeejmās ſkanu un wahrdu ſatura, bet ari no wee-
nada ritma un diiziplinēas ſuſibas aſſinas.

Dſeejmai tuwi radneeſigu uſdewumu weiſa ari pahrejee pirmatnejas mahtſlas
weidi — deſa, muſika, ornamentika un glejneeſiba. Titai ar wineem wehl
wairak poplaſchijnajās mahtſlas kolektivi organiſejojſchais uſdewums. Te mahtſla
dabuſa itiu ſa apjauſchamatu ſozialu noſtrahju. Glejneeſibas pirmāis preekſchmeis
bij zilweta ſerpenis. Tas bij kraſhaini iſrotajams ari indiuiduelām dſumuma
teekſmju wajadſibam, otrā dſumuma indiuidu peewilſchanaſi un ſaitiſchanaſi. Bet
galwenā fahrta kraſhaine iſrotajumi nodereja dejojſochā puhta dekoratiwam iſgrej-
nojumam, ſas ar ſajuu fantaſtiſki wirboſcho raibumu, waj ori ar wecnadās kraſhjas
apweenojojſchu eeſpaibu pazehla kolektiva kopejās eejuhſmas ipehtu. Naw jaaiſmirſt,
ſa dejas wisbeechaki notifās ap degojſchu fahrto, pee plihwojojſcha uguns, ſas pa-
ſiſpirina weenkahrjſcho kraſhu ſpilgtumu, un ſpilgtās gahſmas un melno ehnu
fantaſtiſka rotala jo ipehſigati eedwehſmeja kopejās dejas ponehmeenōs apweenoto
publi. Kopejai kolektiwai noſſanaſi beechi ween te peeweenojās wehl dſeejma un
pirmatneja muſika. Pirmatneja mahtſla ſewiſchki rakſturiga bij wiſu winās noſoru
apweeniba, tā ſaujamais ſinkretizms. Iſſkaidrojams tas ne til ween ar ta laſta
zilweta nediferenzeto, neiſſmalzinato dabu, bet galwenā fahrta ar mahtſlas iſlee-
tojuumu ſinameem praktiſteem noluhſteem, fureem noderigās pehſ eeſpichjas leelafā
eeſpaids. ſa wina galwenā fahrta ſalpoja tahdeem noluhſteem, un newis weenk-
fahrſchaki rotalai un iſprezai, redſjams ari tajā apſtahtli, ſa ſewas un behrni
wina pedaliſjās wairak titai ſa paſiwi ſſaitajai un „lihdſjuteji“. Sintretiſka
mahtſla tiſa peefopta ne titai kara dejas ween. Bet wiſur, ſur ta leetota, watam
ſaſihmet pirmatneja zilweta nopeenās, realās wajadſibas un ſozialus waj tihri
praktiſtus noluhſtus. Tā, peemehram, pirmatneja ornamentika, eerotjſchu un darba
rihtu iſgrejnojumi daſchadām ſihmem un raibumeem, nebuht neradās aſj ſaut
ſahdas tihri eſtetiſkas, zilweta dabā eebſjmas daiſuma teekſmes. Ar tām ſenatnes
zilwētſ eehſmeja ſanus rihtus, lai tos weegli ariſchſiru no iweichem. Te tad
warām ſamanit ari tā ſaujamās indiuidualnās mahtſlas ſahtumus. Tā ari paicham
indiuidualismam dabiſtas ſatnes zilwetu ſozialās kopſihwes un kolektiva darba
paſaulē. Tas bij kopejās dſihwes un kopeja darba ſewiſchſ, praktiſteem no-
luhſteem kotti noderigs mahtſlas weids.

Pirmatnejai jainneeſizai un ſabeedriſtai dſihwei tohlatatiſhtotees, lihdſi
iweidojās ari ſarechſgita kopdarba nepezechjams lihdſekſis — waloda. Un lihdſi
ar to ſwarigata ſtarp wiſām mahtſlas noſarem palifa walodās mahtſla, deſja.
Deſja ſar ir daub ſarechſgitats mahtſlas weids netā pirmatneja dſeejma, tas reiem
ſaſtahweja tiſai no aſiweichſteem ſkanu atdarinatajēem iſſauzeeneem. Deſja ſahta
eewert ſewi un iſpauf ſenatnes zilweta dabas un paſaulē aſſinas un dſihwes
gudriba. Titai wehlaſee pilowitee ſinatneeki iſgudrojuchi, ſa pirmatnejos mitōs,
dſeejmās un paſiatās iſteigotees zilweze eebſjma religiſka aſſina un ſajuhta. Pa-
teeſiba tur ir tiſai jenlaidu pauidſchu ſakrahtee dabas nowehrojumi un iſſina un
wiſa wimu dſihwes gudriba, turu nahſamās paubſes wareja iſleeroti tā pamatu
ſawai tahtlata darba un dſihwes attiſhtibai. Saprotams, ſapehſſ tur wiſjās dabas

parahdības un īpēkti noteiktas zilvēta buktnei un viņa dšihvēs veidam līdzīgās alegorijās. Pirmatneja zilvēta valodas trahjumos bij tātai tee wahrdi un teizeeni, ar futrem viņš apšhmeja pats sevi un jaunu dšihvi. Tikai tee bij viņam pēejami un letojami arī dabas parahdību un dšihvēs īfīnas raišurojumos. Abstraktas bejehlu valodas nav jēnats teikās, ēpos un tā jauzāmās poatās. Gluūdi tāpat, kā tur uau iđdomatu parahdību, iđdomas tešlu un fantāfijas ja-gudrojumu. Pirmatneja djeja wispirmā fabrtā ir pirmatneja sinatne. Nepezeē-šchams dšihvēs atihstības un žiwilijazijas līdzjeļis. Kur pilsoniŭee ioziologi un mahtšlas mehšturneki wehlat erdomajās mahtšlincezistās fantāfijas teļšus un simbolis, tur pateēfiba pirmatneja zilvēts bij publeēes aistahstīt jaunus reālos no-wehrojumuš, dabas īfīnu un dšihvēs aifīnu. Kad tehws aistahstija behrneem, tā wiņš, peem, nowehrojis jaules žetu un mainas gada laitā, tad šhi pirmatneja astronomiškā ležija dabiski iŭpaudās līdzsibā par labu un īpēžigu zilvētu žihnā ar naibigem īpēfēem, kuri te ubruht wiņam, te atahpjas. Tās bij weenigais weids, kahdā tajos laikos uglabat un iŭlahit pirmatnejo sinatni. Djeja, proja un sinatne bij neašchtrami sašlītas jēnates mitos un poatās. Wiņu dšihwais jāturs un nošhme pilnigi šaidra: tas bij jēnates zilvētu sozjalās darba dšihvēs organizazijas līdzjeļis. Wiš šchis trahjums sināschanur par zilvētu pašhu, par dšihwi un dabu bij nepezeēšchams, lai uš wiņu pamata un šašlanā ar wiņam organišetu zilvētu soziālo un darba dšihwi.

Ešo eepreēšhejo pēešhju nolūks — rahdit, ka mahtšlas pirmāhktumi nau iŭauguši no kaut kahdām jēwišchām, zilvētā no dabas eedšimūšchām aug-štatām teekšimem, bet ka mahtšla šahw nešchtramā jatarā ar zilvēta soziālo un darba dšihwi. Ar to nebūht nau jazitš, ka ori tagadnē un it jēwišchki nahkone wiņai atkal jaatgriešchās pēe pirmatnejam sintreiskām formam. Ka weh joprojam wiņai jahuht sinatniškās atfīnas un praktiškū dšihvēs gudribu školotajai. Kulturas zilvēta gara pašale un pēche ir palikušī nesalīdzsinami bagatata un šareichgītata. Wiņa atfīnas un nowehrojumu trahjumi til lech, ka wajadšigs šimteem dašchadu sinatniškās literatūras nošaru, lai tos uštrahtu un uglabatu nahkamu pauduškū atminai un turpinajumam. Sinatniškā pašales īfīna un dšihvēs atfīna ar jaunu domas un logikas jāturu ir itin kā par sevi nodalšufēs, — un par sevi atkal pašalles un dšihvēs mahtšlincezistā atfīna ar jaunu iŭpatnejo atfīnas un īsteišmes weidu. Šhtenibā gan te nau nekahda dualizma, nekahdās diwdabības. Zilvēta wrahs un pēche, domas un jūhtas, logika un intuizija ir weena un tā pašcha garīgi radošcha un organišejošcha īpēhta dašchadās puses. Tās darbojas tāra pēh-šanas metodes, bet tomehr žecidā jashanā, un itai apweenotā jadarbībā eēpēh-šana wiņu nošhme. Bet neaiimirhot ne ņzumiški wiņu žeecho šopšafaru, šai-dribas un šhtatas analiēs labad, mahtšlincezistā īfīnas, iŭjūhtas un īsteišmes weidu war aplūhtot par jēwi. Sinates nošari, kura iŭpēhta zilvēta mahtšlince-zistās īfīnas buhtību, aplūho mahtšlincezistās iŭjūhtas weidu un īsteišmes formas, jāuz par e t e i k u. Parasti jata, ka ešterika ir mahžiba par dašhinu dabā, žil-wētā un dšihwē. Šchis apšhmejums neapšwer wiņu mahtšlas buhtību, manami nevilnigs un, par proletariško mahšļu runajot, daudšos gadījumos pat nepareišs. Wet kā wišos žiros garīgās kultūras jautojumos, mums ori šche jāleto weze, ne-pilnigee apšhmejumi — līdzī kamehr nahkamā proletariškā sinatne ištrahdās jaunus, šchtras psihologijas buhtibai pēešhanotus apšhmejumus.

Etetiku war pēeškaitit burjchwašistās sinates jaunākām nošarem. Tapēhž ka tātai jaunākā laitā mahšla, wiņas wešture, psihologijā un teorijā nodalita afe-

wijakti ta patsahwigo sinatisku pehijumu preelchmeis. Tomez eietiskas sinatues
pirmatiskumi atrodami jau agrā ienatnē. Par eietiskas sinatues noordinataju
burichuastijas sinatueeki skaita greeku prahineeku Platonu. Tas pirmais ipratis
estietisku jehdieenu atiewidchku, patsahwigo nošihmu. Natona filiofija atrodam
ceofoinajumus wisem galwenajem estietisko jehdieenu pehijumeeem. Tur atrodami
dailuma, nedaila, trogista, iueelliga, tomista, grejna, peewilziga, zehla un lam-
libdsigu jehdieenu apluhsojumi. Platons ir metafisiks, un lukso urahdit, sahda
nošihme dailumam pašcham par sevi tā wispahrigai parahdibai, neatfarigi no
wina ceppaida uj wehrotaju zilweku. Scho pehdejo pusi wairat atkal uizel Platona
mahzkelis Aristotels, kurid pirmais peegreecidas tā jauzamai mahstlas teorijai un
atiewidchku mahstlas nojarem. Aristotela filiofija atrodama, tragedijas, tome-
dijas, muistas, teretiskas, gramatiskas, skulpturas un architekturas teorija. Weh-
lak mahstlas buhtibu, psihologiju un teoriju wehijuschi Horazijs, wehstais
Augustinus, Leonardo da Winchhjs, Bualo, Waingariens, Kantis, Herders,
Schellings, Schopenhauers un ziti. Wiji tee estietiku ceftata par atiewidchku filo-
sofijas pešari un mahstlas buhtibu rauga ipehrit ipekulatiwi-metafisijla, t. i.
sailas ijdomas un prahtojumu zela. Proletariškai mahstlai pawijam maj jatara
ar scho metafisijto estietiku, ar winas slehdjeeneem un „litumeem“.

Daudj peewilzigata jau tā jauktā eksperimentālā estietika, tura mehaina iiprast
dailuma buhtibu iimehginajumu zela. Estietiskas „litumns“ wina rauga pamalot
psichosifisiceem nowehrojumeem un salihdsinajumeem. Eksperimentālās metodes no-
dibinatajz ir wahju filiofofs Fechnerz. Winch jauw estietiku jauz par „estietiku no
apahschas“ — pretim wezajai, tura, pehz wina ipeeduma, esot bijuwe „estietika no
augschas“. No jarweem iimehginajumeem ar dachadām linijam un geometriskām
figuram Fechners atwafina seichus estietiskas patikas un nepatiskas litumns. Pirno
no teem winch jauz par „estietiskā sleegichna prinziyu“. Wina raditams
ishumā tahds: Lai tout sahds preelchmeis mums wispahrij patihkos, wina jautam
ceppaidam ir wajadsigs sinams stiprumz, lai winch ainnecgotz lihdi muhu apsinas
sleegsnim. Pahrat bahlas trahsas, pahrat lujas stonaz neipehji ewilnot muhu
juhias. Ceppaidam pee tam jabuht ar trijadām ihwahschibam: ahrejam ceppaidam
nepecezechams, sinams stiprumz, muhsu sajuhias ahanzibai pret to jabuht peete-
tojchi dshwai un muhsu wehribai ujanigai. Otrais — „estietiskās grada-
zijas jeb sahpinajuma litumns“, stan tā: „No estietiskas baudas raditaju
faktoru harmonijā apweenojuma rodas stipri leelata estietiska patika, nekā tā, to
raditu schie pašchi faktori atiewidchki pašchi par sevi.“ Peemehram melodijas atse-
widchka stana, waj neentahrichu tatis hieenu rinda bej stanam, atisahj pawisam
wahju estietisku ceppaidu. Turpretim stānu un tuma apweenojums iueedi ne-
salihdsinami leelatu patikas un estietiskas baudas ceppaidu. Trechajis —
„daudziejadibas apweenojuma, weenibas prinzijs“. Pehz jauwas eedsmiņas dabas, zilwelam nepecezechama imama ceppaidu
maina, lai winch sojuhu nemitigi augojuhu estietisku patiku, ziadi rodas
imaga weenmutibas, beštatura un iuschuma sajuhita. Bet tihkamee ceppaidi ne-
drihtis mainiteez suzektigā dachadiba, kas sazet soraustijuma, iklamidibos un pat
pretrunas sajuhitu. Weeniba mums patihf, weenmutiba nē, daudzējadiba patihf,
nejatariga formu maina nē. Satura un formas weeniba, jeb hils ir nepeceze-
schams estietiskas patikas prahjumz. Ar scho prinziyu zeechi sahlits zeturtais —
„depretrunam jeb pateefibas prinzijs“. Ja sinamo leetu waj
parahdibu aptmeram aif dachadeem emeelseem un ja wina pee tam sazet dachā-

digus, zīģitām pretimnerunājoidis preefichitatis, tad redās patīfās sajuhtā. Ne-
patīfās sajuhtā — ja nojaušcham pceitrum. Pectais prinzijs ari peeder pee tā
jauzancem „augstajajem formaleem prinziptom“. Tas ir „staidriba s prin-
zijs“, kurjch praja, lai wii epreefichminete jawa darbidā nolūhtu lūhdi muhi
apsīnai pilnigi staidri. Wiswarigatāis un originalatāis Zechnera īstāis prinzijs
ir „aioziatāijas prinzijs“. Pehz wina pašā domam puic eštetisās
mībinās u. šchā weena prinzijs. Ja lahdā leeta mums rada eštetisju patiku, tad
tur apweuoši darbojas divi elementi: ahrejaiis un ešschējaiis. No weenos puies
eštetisjā ešspaida teeschāis, objektīwāis faktors — wijs, ko šinamā leeta mums ūeedi
no ahrejās puies; wīnās krašja, forma u. t. t. No otras puies mehš wījam tam
inflūktīwī peweenojam dāubščjadus atminu preefichitatis no agrašo pcedsihwojumu
un pahrdsihwojumu krašjumem. Ar ahrejiem ešspaidem tee teedji jāweenojos
weenā wejelā (ašimilejas). No šcheem atarāditeem preefichitateem tad ari weidojas
eštetisjās patīfās aioziatīwāis faktors. Wini pceščfir šinamā leetā waj parahdibai
rasturigo „garigo nošrašju“. Wīnos šhepjas tā nošilme, kuru nojaušcham šinamā
leetā waj parahdibā. Zechners te min ušstatamu peemešru. Apšelišs mums
patīht wīspīrīs ar šawu eepalo formu u. šeltaino krašju (teeschāis faktors).
Bet apšelišna ahrejam ištātām teedji peweenojas muhi preefichitāi par wina
špirdsihnošcho šlotiibu u. garšdu. Weht tahtlaku — atwīnās par to tumsščlako
lapotni, kurā nogatawojās apšelišs, par Itālijās dšidrajām debešim, šem kurām
wīnšch aug u. t. t. Šcho preefichitatu jāweenojums ir tā šautāis aioziatīwāis
faktors. Tas pa leelai dātai ari pceščfir pirmajam, ahrejam faktoram leelaku waj
majaku šwaru muhi sajuhtās un apšīnā.

Wešlat redšim, ka no wīšem šescheem ešperimentālās eštetisās prinziptom
šchīm pehdejam wisleelakā nošilme proletariškā mahšlā. Gan burščuasištee „ihrās
mahšlas“ teoretišk dāudšstajri mehginajūchi apštrihdeci šchī prinzijs nošilmi.
Aioziatīwāis faktors pehz wīnu domam nemaj nepeeder pee tīhrās eštetisās patīfās
raditājem un weidojājem. Tas ir leeki, no ahruies klatšpeepihts un tapchz pāt
trauzejošchš. Bet mehš no jawa materialisīstā pajaules un dšihwes atīnās un
šojiologiškās eštetisās weedosta newaram ari mahšlā atšihī „ihrōs prinzijs“ un
„leetu par šeni“. Teem weeta tīnai špēkulatīwās, metafisīškās domās pajaulē un
tīhru šilosijsku abštraktju walsti. Tapchz šhe waram paeci garam teem dāšchā-
dājem peewilzīgājem pchūjumem un šchēdēneem, kas atrodami pašchajā burščuā-
sīstajā normatīwās (līkumu ušstahdītājas) un dīskriptīwās (aprastītājas) eštetisās
literatūrā. Tomehr ari proletariškās mahšlas īprata no teem war šmetees dāšchodus
noderīgus aīrādījūmus un cerosinājūmus. Ari šojiologišchem mahšlas psiholo-
gijas pehtneekem un proletariškās mahšlas darbīneekem nepeezēschami tuwatu
eepašitēes ar šcho literatūrā. Aplūhošūchi ešperimentālās eštetisās galweenos
prinzijs, šhe weht ištūmā apstahšmēes pee turpmākem, psihologiškās, šilologiškās,
biologiškās, etnologiškās un šojiologiškās eštetisās un mahšlas psihologijas peht-
jūneem burščuasiškā šinamē.

Psihologiškās eštetisās (Segals, Būndis u. z.) galweenāis nopolns tas, ka
wina galweenā šchtrā pēegreeschās eštetisjo ešspaidu un ešteijās patīfās waj nepa-
tīfās psihologiškai puici. Wina mehaina īpēhtit, kas wīspahri noteelas eštetisji
wehrojōšchā, eštetisjās ešspaidīs ušcmjōšchā zilweta apšīnā un lahdī moitiwī ištī
nošā eštetisjo patiku. Te it šewiščki jāaīrāhdā uš psihologiškās eštetisās uš-
šwehro „ešjuhtās prinzijs“. Wehz tā šinamā preefichmeia waj parahdībās
eštetisjā nošilme atkarājas weenigi no tā, lahdā weidā mehš pašči wīnā ešjuhtā-

mees, kahdas bishwas sajuhtas waj teelmies tendenzi wiinā imangam. Tā, peemebram, weentabrichas weritafatas, stahous linijas mums leetas ipehzigas un iturigas, šihpās — šihdoichas waj krihtofchas, turām ukā aibalstis nepeezeechams u. i. t. Satarā ar to mums wiinas patihl waj nepatihl. Weena weida linija waj krahsa par jeni mums nepatihl. Bet ja tai peeweenojam zīdau, kopeepaidš war buht parihstams. Tā te peeweenojas daichadu esieitū fombinaziju nošihmes ašina un iaprata. Beichā satarā ar esteiftas eejuhtas prinzipu, ar eejuhtas psiholoģiju stahw „fizioloģiskais prinzipis“ (silpe, Weimans). Pehz ta ari esteiftās sajuhtas, tāpat kā wiias zitas, aitarajas no tihri fizioloģijeeem zehloweem, no daichadām pahrmainam un rošbam zilweta organijmā — muskulos, ašinu pluhjini, elpā, nervos. Kahds pehtneeks ir aishihnejis ihpatejās pulka ahrumna imainas no daichadeem lomiseem eešpaideem. Zūs nofotografējis skolneeku jejas un termena potas daichadas glešnas apluhfojot. Ahrejas ihceimies daichadibas uk raskurigas, ka pehz wiinām war pat ūminet, kahdu bildi apluhfojot iddaritis fotografēstais ūnehmums. Esjati ir daichadi par to, waj esteiftais eešpads aftarajas no fizioloģiskā prozeja, jeh waj pašdas esteiftās sajuhtas rada sinamu pahrmainu zilweta termeni. Domehr par jeni psiholoģiskās esteiftas pehtijumi ir nepeezeechami mahšlas buhubas dšitafai ipratati. Weišākriti tur ari wehl daudsi jautajumi, kas stahw satarā ar mums sinamo afoziatīvo prinzipu. Lihbi ar esteiftām afoziacijām mostas ari tahdas, turām ar esteitu, beš jehaubam, naw nekahda satarā. Psiholoģiskā esteita galu galā šlezas uk ta eesjata puši, ka neesitijki ir wiij rreekšitati, turus ūžel mahšlas raskojuma teesčajis jāturs, necewehrojot nenuj wiina mahšlineezijā attehojuma formu. Tāpat wiis teeschi praktiše preštati, kam ar mahšlineezijajeeem naw ūipat kā nekahda satarā. Peemebram, atmina par goršigo diehreenu, kas ūnocht apluhfojot mahšlineezijii weidoti un wehrtigu trauku. Sihmigs te Weidenboma pants: „Kas saigojot pa kopām putu plawon, uk apšfata, zil jeena wiinas dos...“ u. i. t.

Enoloģiskū mahšlas pehtneeku ir wairaki (Šcharls Leturnō, Drijo Hirns). Peewilzigafais starp wincem Ernsts Grosse, tura pehtijumus šchad un tad eiam ūleetojuichi ari schojā apzerejumā. Šchee pehtneeki mehaina ipratit un ūstaidrot mahšlas buhtibu un wiinas pomatprinzipus, šahidšnodomi daichadu tantu mahšlas raskojumus. Pēc tam wiini jenišchtu wehribu peegreesh pirmatnejam iauam, tapehz ta to mahšlas dšina un mehainajumi parahdas wiselementarotājā pirmatneajā formā. Te wislabat redjami mahšlas šahumu pirmee zeh'oni, pehz tureem war špreest ari par wiinas šahlatajeeem attihstibas šifumeem un dšitafu buhtibu. Mahšlu kā šabedrišku parahdibu apluhfo žogioloģiskā esteita (Tens, W. Gijo). Protams, šcheen pehtneekem wehl nawa noteiktas šozialistiskas pašales ašinas. Wiini wehl nekafata šabedriškās attihstibas pirmzehlowus ekonomiskās attihstibas dšinejpehšos, raskojchanas eekahrtas atteezibas un ičhtu zihā. Wiinu žogioloģiskās esteiftas pehtijumeem tapehz truhsti dšitafu šinatmiku pamatu un pašahatas, apweroichas peripehiwes. Domehr pašchi par jeni tee nober šā ašrafahrtigi wehrtigs materials šagadnes proletariiskās esteiftas apzerejumeem. Mahšlas realis psiholoģijas ipratati un apgajinojumam wiinu pašreis grahmatos šueedi wairaf, nekā welesas abstrakti - metafiziskas mahšlas šilozofijas šistemas.

Ūstahjor turpmakeem pašchakeem proletariiskās mahšlas apzerejumeem imantot tos formulėjumus un šlehdieenus, pēc tureem nokwiniichi buršchuwastis esietitas daichadee wirseeni, peegreeshimees teeschi proletariiskās mahšlas psiholoģijai. Ari te mums beeschi ween nahšees šlektor buršchuwastis mahšlas psiholoģijas ošjet-

tišos psihiņņumu — zil iahlu tee iwabadi no ſchauras iſchiras noſtrahſas un ten-
denzem. Numajot wiſpāri par proletariſto eſtetiku jaoiſtrahda, ka ta ir noteikti
ſoziologiſka eſtetiſka. Wāhrdu „ſoziologiſks“ ūwat rakſturojot wehl jape-
bilſt: ſabeedriſti-ſozialiſtiſka eſtetiſka. Wina neſtataš uš mahſlu, kā no zilweta
pirmalaitos eedſintām abſtraktām mahſlas teeſņumem iidsimulāču parahdibu. Pehž
ſozialiſtiſkās eſtetikas aſtiņos, mahſla tāpat kā wiſas wāprejās zilweta garīgās
dſihwes nojares iſaug no zilweta un wina ſchiras ſaimneeziſto un ſabeedriſto
aſtāhlu pamateem, no ſinamā laiſa raſchoſchanas eekahrtās. Šaimneeziſti-ſabeed-
riſkā eekahrtā ſawā atihſtības gaitā daſchadi wāhrweidojaš. Šcheem ahrejecem
wāhrweideem lihđi weidojaš arī ſinamās iſchiras intelektuēlā un pſichiiſā daba,
winaš prahta un juhtu ſaturš. Zilwets, kā ſawas iſchiras indiwiđs, ir pilniģi
altariģs no iſchiras pſichiiſā rakſtura un wina groſibam; — wiſa burſchuaſitās
mahſlas wehſture to nepāhrrotami aſtiwriwa. Tāpat kā waloda, mahſla radwiēs
aiſ ſaimneeziſti-ſabeedriſtās, kolektiwās dſihwes wajađſibam. Wina talpo zilweta
un iſchiras topdſihwes un topdarba organiſacijai. Proletariſkā mahſla un eſtetiſa
atſchiras no burſchuaſitās iſtapat kraņ, zil proletariats tā ſabeedriſtā iſchira at-
iſchiras no burſchuaſitās. Proletariſkā eſtetiſa neaiſiſti nekahdu „wiſpāhrzilweziſtu“,
„muſchigiu“ un negroſamū mahſlas liſtumu. Kā wiſas zilwetu ſabeedribas dſih-
wes gaitā, wina arī mahſlā redž neuitiģu ewoluziju — neween iſteitņē un
formā, kur to peclaiſh arī burſchuaſitā eſtetiſa, bet arī paſchā ſaturā, mahſlas
buſhībā. Kad dſihwē noteekas rewoluzija, tad tā janoteekas arī mahſlā. Jo
lihđi ar luhjumu ſaimneeziſti-ſabeedriſkā eekahrtā janoteekas luhjumam itin wiāš
ideologijas nojares, to ſtarpā arī mahſlā. Pehž ſozialiſtiſkās eſtetikas prziņipeem
mahſlas pſichologiģas uđewums naw uđbadi melet mahſlas nepāhrjoičošos,
„muſchigioš“ elemenus, kā analiēt un uirahdit wiāš no ſawa laiſa iſauguichās
dailes wehribas, radnaja mahſlineeka dſinu impulſus, mahſlas darbu ſozialidejiſto
ſaturu un indiwiuelo formu, un mahſlas noſiņni wiſpāhrejā iſchiras kulturas
dſihwē.

Weclahriģchības ſabad arī proletariſtās mahſlas pſichologiģas apzerejuma
war peetureceš pee parakš iadalijuma. Tahđā kahrtā arzejwiģhi buhtu apuh-
tojami eſtetikāš watiſas zehloni un tā iauktās mahſlas baudas ſaturš un mahſ-
lineeziſtās radiſchanas pſichologiģa. Proletariſtās mahſlas pſichologiģas apzere-
juman wajađſem buht iſtapat weclahriģcham, realu peenebru un paruģu bogatam,
zil ſareģchata. ſilofiſiſti abſtrakta un ſauſa ir pilſoniſā mahſlas pſichologiģa un
teorija. Demſchehl, apzerejuma prechſmets ir jauns, un pirmee mehģainjumi
alaſh ar ſiwaam nepilnibam un truhſumeem.

Kāš iſti ir tās, kaš ſtrahdneeku peewell un laiſta mahſlas darboš? Pee
populāra paruģa peeturoceš wāhiim: ſadeht ſtrahdneekš, pecm., tiſ daudi rei-
eš un ar tahdu interē gahja teatri noſtatitees Naina „Uģuns un natiš“ iſrahdi?
Rau jaaiwiriſt, ka tās biž prechſchrewoluzijas laiſa ſtrahdneekš ar ta laiſa rakſ-
riģam pſichiiſtam iſpoichibam. Un arī luga ir iſtiſš prechſchrewoluzijas laiſa
mahſlas darboš.

Šchajā mahſlas darba un ſtatiwoja pſichiiſā ſaſtanā jau ir weena, wate
galwēnā atbilde uš jautojumu — ſadeht. Luga eetwertas un iſteiktas tās wāchās
otiwobinaiſchanoš idejas, kuras woiſt eemta laiweeſchu ſtrahdneeziģības aſpiņģigā
doſā. Wina iſpauģchās ta wate ziģņas teeſņe un drojme, kaš breeda wiſplaſch-
toģās ſtrahdneeziģībās wajaš. Proletariatam toš laiſus biž jaorganiģejaš un jariģ-
toģās ſtepeni. Bet dſeņneekš jawoš, no taulaš teiſam nemtoš un ſantoiģijā raditoš

tešlos bij pratis atklāhtu īpausti wispahrejo revoluzionaro zihnas teesmi. Statais lugaš tešlos uī stauweš dedeja dšhwā nepahrprotamā formā īsteiktu to, kas neīfleikis duseja wina krubtis. Wina revoluzionarā idejstā pahrlēeziba dašdā gabijumā nebij gludī noteikta, bet tītai wispahreji apjaušta. Te winšč to dšrdeja īfāidrā, peewilzīgā walodā īsteiktu — ta noskaidroja to, ko winšč patš welti bij mehginajis īprasti. Wina šajuhina, warbuht, bijuie šchaubiga, neīweidota un bitla. Djejneeka apparatāis juhmas īpehks wīnu eesībdija un aīstrahwa. Šhis mahtslas darbā, tā šakot, organiēja revoluzionarā strahdneeta ideju un juhtu, intelektuelos un pšichiskos elementus. Ar to winšč ne īpeebīgā, nepatīskamā apšinas un šajuhitu stahwolta īstlwa noteiktas pahrlēezibas un īpehzigi apjaušchamas juhtu tranšimes straumē. Tur auga wina pašchapsina un pašchajuhita. Strahdneeks, lugaš zihnitajos tešlos noskatotees, šajuta šewi šinamu radneezību ar teem. Winšč ne tītai wehroja zihnu uī stauweš, bet eesšējei pahrdšihwoja to līhstī. Līhstī ar lugaš waroni winšč zihnijs ar welncem un mošklem. Līhstī tam nolahpa apburtē pilī, šur šajuhinas ar drausmigeem neīwehrem. Winšč nebaīdītās burweš-raganas walgu, aturejās wījadem šahrdinajumeem un wīlnajumeem, kas to līhstoja nowchstī no wīahstā zeta, meera, peetizibas un baudas lūfā latā. Wīnšč drochī ushāsta zihnu ar melno brūneeku un zihnā aīšgahja bojā. Statitajis-strahdneeks pahrdšihwoja līhstī wīnš zihnas etapa punktus. To, kas wīnam un wīna šakrāi jāpahrdšihwo ilgas atīhstības un zihnas laīnmeos, winšč īšbaīdija dašdās štundās. Wīnšč īnahza no teatra škadrots, īspehzināis, šawu ušdewumu apšinoschis un zihnas drochis. Wīna pahrlēezība bij tīsuie noteikata, wina revoluzionarā šajuhina šaritata, wina zihnas dšwa štraujaka.

Tas tā šauzamaīs individuēlais moments mahtslas darba pšichiskos un intelektuelos rošinajumos. Wehs redējam, tā tas ewilno un nošano atiewiškā strahdneeka dwehjeļi. Bet mahtslas nošime now weenigi tītai individualos eerošinajumos un atiewiškā zilweka īpatnejas pšiches eekanojumā. War šajit, ka tas ir tītai līhdjēllis zītam, plāščalam un ari dšlalam ušdewumam.

Strahdneeks šaittaju šalē nēšehd weens. Wīnam blawu un opahkt šinti wīnā darba beedru, wīna šakras peederigo. Mašas pšichita alaich ir tahda, ka atiewiškis indiwids wīnē ne azumirli nēšaudē apšinu par topšataru ar ziteem. Apšinas un šajuhit neīchiramo weenību ar šahrejeem. Jo leelata maša, jo intensiwāka īchi topšataru, weenibas un īpehka apšina. Ar to wispahri īstlaidrojama proletariata teekme uī nāšu šapulšem, demonstrāzijam un tamlīhdīgu apweenību. Mahtslas darbs — īchini gabijumā luga — pamodinadama wīseem šaittajeem un šlawitajeem weenadu leelīstā, waronīgā un īpehka dailā juhtu ewītnojumu un pahrdšihwojumu, wīšzeeschaki apweeno šanchtuško mau šopejā pahrdšihwojumā un šopejā tranšimē. Šopeji štatamais un šlawimais ewirjā wīnš šaittajus un šlawitajus šopejā domu un juhtu pašaulē, šaita tos idejstī un pšichisti. Tas ir otrāis, šolektiwāis moments proletarijās mahtslas pahrdšihwojumā. Nešchitrami šeeichi winšč šaišits ar indiwiduelo, un eestatams tā ta pašā rošinajuma tahlata, wīšaugstāš pašahpe. Mahtsla ir tas leelalais mašu apweenotajis un šolektiwā organīcētāis īpehks, tapēhž tā wina neween pašel atiewiškā indiwida apšinu, bet īpehzina šopjajuhitās un atīhstā šopturšchanās un šohdaritates īšinttu.

Mahtslas pahrdšihwojums tuwal analīsejot galweņā šahrtā šanwehro, ar šahdeem līhdēsteem īhstī mahtslas darbs panahkt leelo organīsejoško eespaīdu. Mašu šapulšēs, mīlinos un demonstrāzijas tāpat šaplūhtī proletariata tuhštioichi,

un tāpat icezās pehžs idejišķi slaidrozjošceem un lovejā apšind weenojsošceem ceros-
 sinajumeem. Propaganda un agitazija masu sapulzēs, laikraksti un brošūras,
 lektijas un kursi — wiis tas ir nodomats proletariata išķiros apšind weido-
 šanai un kolektīvās organizācijas veizinasšanai. Tur klausitajs dšird slaidru,
 loģiski nosahrtotu walodu. Ta aiskustina wiina domu, wirja to pa noteiktām pa-
 taltipem un beigās nolwada pee negrošameem zeeteem slehdseneem. Tā išweidojās
 proletariata nefatrinamā dšihwes ašfina, nožektinās sozjalistiška apšina un išaug
 revoluzionaras zihnās griba. Dajchada weida finatnisti un sobedritsi masu ro-
 šinajumi attihšja proletariata domaschanas spēhju, iškopj wiina prahtu un nobi-
 bina nefatrinamū sozjalistišku pahrlēezibu. Bei prahis ir tšitai zilweša garigās
 buhtnēs weena puše. Otrā paleet juhtas un instinktš. Vai gan abas šahi pušes
 ir nešchfirami weenotš, weena otru zaurauguščas, tomehr tātra no wiindm atšau-
 zās wiislabi jameem ištatejeem ohrejeem rošinojumeem. Ši sewišchsi tagadejā,
 pahrejas laika proletariata garigā dabā manama itā plašima, itā abu ištatehdatu see-
 jcha, organizāto šopjaauguma truhšums. Weenā puše ir jaunū dšihwes aplahšlu un mo-
 dernas proletarištās finatnes išweidois sozjalistištās, kolektiwistištās pašaules uš-
 štais un jawašs išķiros griba. Bei otrā — wezās pašaules mantojums, indiwid-
 ualitištiku teekšmju paleetas, priwatihpašchuma un priwatinterešcha dšina, gleh-
 wumš un kuhtriba. Ašfina un pat laba griba ween wehl nau wiis. Par šewi
 tee ir nekultigi, pašwi, statišti elementi. Šajuhšmat, instinktneem, dšihwām dinas
 mištām teekšmew tee jaapgaro un jawirša, tšitai tad proletariats teef par ašiwon
 zihniataju spēhku. Nu mahšilas tehli un tehojumi ir tee, kas zilwešā un iščhira
 cerosina šcho ašiwon dšineja spēhku. Mahšila nerunā šaujā leetiščkā finatniška wa-
 lodā. Mahšila naw mišina prators, naw agitazijas brošūras, naw sobedritšis
 waj politištis cewadrtakšis un naw ari idejištis apžerejums. Wiinā war buht gludži
 tas pats šaturs, kas idejištā apžerejumā, politištā awiščku rakšitā un mišina rund.
 Ja ilobam failu „Uguns un nakts“ ideju, tad tur naw wairak, šā — šurā tātrā
 wibeja ta laika proklamazija. Bei mahšitā neta naw faila, teescha, leetiščka un
 ianča. Šinatniška un politiška agitazija galweidā šahrtā cerosja prahtu. Mahšila
wišpirwus rauga cewitwot juhtas. Wehātina cewitwot klausitaju un škatitaju lihdi
 dšihwot un lihdiš rādini. Mahšilas šwarigatšis cerosis ir dšihwi, tehli un tehojumi.
 Wiina neaprašta bei rakšda. Wiina nepauščj abštaktas idejas, bei leef runat dših-
 weem zilweceem. Wiina nēdeklamē, bei runā ar šawū dšihwo tehlu mutem un
 diejištū tehojumu walodā. Idzejitas patecšibas elementam mahšila pweuveno dai-
 šina elementi. Patecšiba ir širs, nolšhpēšis teštals. Mahšilo leef wiinam ištahulo-
 tees deimiejadis trahšās, Patecšiba ir dšidra, ištahziga šfana. Mahšila wiin mobilē
 wiigās melodijās un wejelā šfana šwautā šahupo klausitaja dwehjeeli. Mahšila
 leef neween klausnees un šmittees un ūšnemi — wiina nemanot cewell un cešaita
 jawa pašaušē, leef lihdiš dšihwot, lihdiš jai, lihdiš pahrdšihwot, lihdiš ūšwaret un
 šrit. Tas, kas onišs ceštan, paleet arminā un prahša. Bei šas mahšilas teho-
 jumā lihdiš pahrdšihwotš, šas pahreēt dšihwās iajuhtās un instinktš. Mahšila
 majal pahrlēezura, tā edwehšime. Šaitas prahša ašfinas wiina pahwechsch par
 dšihwām dšinam. Idēju šketam wiina preeščhtr dšihwās, organizatš formas. Ab-
 štaktiško domu wiina rahda welejšā nolšauotā patecšas waj išdomatās dšihwes teho-
 lojumā. Nu klausitajs waj škatitajs pats teef par datu šchajā tehojumā. Šo
 wiina idejištā pahrlēeziba un ašfina ir dala no tā, kas mahšilas tehojumā teef
 redjams un dširdams. Ša, peem, preeščhslajuma šaturs klausitajam šau šen
 šuams, wiinam ir garlīdzigi un apnizigi. Bei mahšilas tehojumos jawašs ašinas

Estetiķais tehls tā tad ir organisks, dzīvīgs, individuēli īpatnēja būtne maģiskā rādītā pasaulē. Un pēc tam nebuht nau vajadzīgs, lai šī pasaule obligatoriski būtu slūbrētis no proletariāta pašā reālās pasaules. Atminoties agrā minerālo Zehnera estētikas prinčiopus varam sakt, ka pašstamais un parastais arī maģiskā wairā palkst weenmūlīgs — jēwīchtī, ja wīnch parahdas wīduweja maģiskā un pawahjas fantāstījas apgarojumā. Proletariātam īstāmī redbet jāwas īdejas attehlojumu arī īweščas pašānes un īweščaku apstahku eelofā. Wīnu peewelt leēlas, sīnkolīstas alegorījas un teīstīnu tehli, kuri domati tā īdejīstī sīmboli. Tās ī jēwīchtī jāstams par sozīalīstīstās īdejas un rewolūzīonarās zīhās wīrmājem laīkmetēm, kad pate īdeja wehl tīf zēschī ne- jāstas pēc konkrētēm dzīhweš faktoreem, bet wīrat parahdas tā wīspahreja, plāšča, romantīska teesīme. Maģīskas pašānīnee tehli un leelīstās dīejīstās alegorījas ar jāwu sīmbolīstīsto jāturū tad wīslabal jāstān ar proletariāta īdejīto un pīchīstīto raksturū. Ar to īstīkādīrojāmī Rāīna romantīstī — līrīstīo teīstī lugu leēce panahkumī Latvījas rewolūzījas wīrmā jōjmā. Tomehr teīstīmainee, sīmbolīstīstēe maģīskas tehli un tehlojūmī eespehjamī arī wehlatu laītu maģīskā, kad sozīalās īdejas jau wīnīgī nōweīdojūchās un rewolūzīonarā zīhwa wīrjas ap konkrēti nōīestīteem dzīhweš faktoreem. Wīdujāta sīarp nēralo maģīskas tehlu un stāttīaja konkrēto īdeju te īr mums sīnamā estētikās eesūhtās spēhja. Stāttīas pīchīstīstī pahr- zēlas tehlotā īweščā pašāulē, estētikī tītā eesūhtas teīstīmainajā, maģīskā fantā- stījas rādītā tehla un īstīhīwo tājā to, kas wīnā pašā rojas un teēzas ū īteīstīmi un wēidojūmī. Wehlatu nēdīesīm, tā reālās dzīhweš un reālū tehlu šča wāhrda teēdā nōsīhīnē maģīskā nēwar buht. Tāīnī šchī eesūhtās spēhja — spēhja eedomā un īstīhīstā pahrzēltees pawījam īweščā pašāulē un tur dzīhwoit tā jāwejā, wāda maģīskas pamata elementū, estētikīto patīstū. Stāttīaja wāj stāttīaja nō- jāusīma, tā wīnch kopā ar maģīskā rada ap jēwī jōnu pašāulī un jāwām īdejom leēf dzīhwoit jānos tehlu un tehlojūmu wēīdōs, īnēch tā jānto maģīskas baudū. Maģīskas patīsta un maģīskas hauda rodas tur, kur zīlweka dīstātee pīchīstēc īpēhki apweēnojas un nōstānojas apjāusčomā rādīschā teesīmē.

Ar šcho estētikās eedomas un eesūhtās teesīmi un maģīskāzīstās pašchrā- dīchanas spēhju arī īstīkādīrojāmā proletariāta patīsta pēc šchēetāmī īweščēm maģīskas darbeem. Tā, wēemehram, mūhīlāītu strāhdnēks ar leelāto īnterešī nōstātas Haupt- wana „Audejōs“. Wīnch redī tur jāwas sozīalās zīhwas atīpūlgu. Bet lūgas jānūs nēnts nō pawījam zīta, īweščha laīmeīto, kad ītko jāhfa atīhīstēes mā- chīnu ruhpnēzība un līhdi ar to strāhdnēki tuhstīwēem tīta īmēstī ū ēlas. Stāttīaja eedomas un eesūhtās spēhja tītā eedwech lūgas tehlojūmos jāwu īpatnējo garū un dīshwo līhdi jāwā rādītā pašāulē. Zījēna „Brands“ īr burīdūstīstā īndīwīdualīstīma īpīlgtāīstās rēprezentānts. Bet strāhdnēks wīnā wīrat tītā īmāna nējānāusčomā un nēwēlēzāmā wāstīrā sīprumū un nēalāīdīgu dīstū bež augstāta īdeala. Tās īhpaščības īr nēwēzēchīomas arī apsīnām strāhdnēku īstīras īndīwīdom. Wodīrnās proletāretīs apstīahjas pēc Wēnē glēīnas: Wāhrh- lāstīojas. Burīdūstīstās maģīskāzīstās tur tītā reālī tehlojīs strāhdnēku zīlwektās grūhā, wēenmūlīgā darbā. Tītāī wēenlāhščha maģīskāzīstā īntereē wīnī eerojī- nāwje pīchīstī šchī sīdīchā. Nānt lāhdas sozīalās īdejas wīnām pēc tōm māīst bījūchās prāhā — par sozīalīstīstājām nēmaj nēwājōt. Bet mūhīlāītu pro- lētareetīm glēīnu apūhkojōt āsozīatīwā zēlā rodas jāwīma par īstīhīto un īmāntōto strāhdnēku, kam jāstīhwo nō drupatām un pābīram. Par kīngēem, kuri šēd pēc baltās māīes aprkātēem galdeem un pātehrē strāhdnēka īnēdīreem jāradīdōt.

Un dšlā ecivilnojumā viņa štais atgriešanās atkal atpakaļ pēc ļaules tveizēdam darba vēršēnem. Viņš domā par to brīdī, tad šāis lihtās muguras reif atsteepies taisnās. Kad šāis ļaulinās duhrs īsteepees pret eļdeenu un diehreenu apfrauto galdu un šaknebiās luhras atvehrsees prasit teju un taisnību. Strahdneeka idejīstī-mahšlineezīstā wehrojumā šāis rahmais, realoīs burščuafīstās mahšlas darbs war tikt par bihtamu revoluzionaras propogandas eerozi. Tāpat arī Rodena strahdneeku īskulpturas rabilas tīkai aij tībri mahšlineezīstās interesee preehš māj eevehroiam, darba weidotām zilvēta auguma pošam, muškulu un waibstu īspatneju formam un daļchabu šajuhū īsteitēnem organīšma ahrēja datā. Bet apluhkotajs - strahdneeks viņās katrā suā eedwech ļawās šajuhās un domās un weitralu mahšlineezīstās fantāzīšas lehtu weetā rebs ņoziala protesta un ņozialīstīstās domās aīncentu strahdneeku īpus. Beļomena dewitai sīnsenīstai naw nekahda šafara ar proletariata īstību. Tomehr afordu leelīstājā šaplūhīmē, warenojā ītanu rīmā, muškatalās domās un ījuhtu loģīstā šehpīnajumā un apluhdos strahdneeks jallauja ļawa pašā dšīhwēs un naw šihnās augoīcho gahjumu. Daichos gadījumos viņš mahšlas darbā eelceļ un wečis tahdu idejīstu un pšīhīstū šaturu, kurš mahšlineekam pašam bījis pīnīgi šwechš.

Te nupat minēte ir atweīchīlī peemehri un parangi, bet ne wispaħreja parahdība. Ja proletariats tā waretu eedomatees un eesūttees turā katrā mahšlas darbā, tad ījūstu starpību starp burščuafīsto un proletariāto mahšlu un mehš weltigi rakstītu ļawu apzerejumu par proletariāto mahšlu, tā ļawā buhībtā atweīchīstū īspatneju mahšlas weidu. Tahda eejušchānās eešehjama tīkai tur, kur mahšlineezīstā jorma uš to pawedina, un kur ļawās īsmanami neruna proti strahdneeku dšīhwēs aīstīnai, ņozialajām idejam un šķīras pīchei. Pa leelatai dalai to šastopam tīkai wiserewehrojamačo klatīsto burščuafīstās mahšlineeku darbos. Maķee gara ir tīl īpīlgī ļawās šķīras reprezentantī, kā strahdneeks uš pīrmā azu ņme-teena no viņu darbeem pašīstī viņās un ee garam.

Kedšejām, ka proletariata dšīhwē un darbā apweenojās diwejās teelīmes: ļawnās ņozialīstīstās dšīhwēs weidoichānās teelīme un wežās burščuafīstās pašales īnīhīznāichānās dšīwa. Abas wīnas īspanšchās arī proletariata mahšlas meļejumos. Nupat apluhkojām pīrmo, waretu šazit, pozitīwo puš īchajos meļejumos. Tagad peegreēšīmees orās, negatīwās mahšlas pšīhologījai.

Te ir nealīhdīstīnami plaščhāts lauks proletariata eestetīšajeem dšīmekem, mahšlas patīfās rošīnajumeem un baudi. Starp burščuafīstās mahšlineeckem pašchem ir ļoti baudi ļawas šķīras īteptītu, frūktu, šarīaturīstū, šabeedrīss un pšīhīstās īswīrtības attehtolajū. Šchīs nosares burščuafīstā mahšla proletariatam baudi plaščhaktī peecjama un peewīlzīga. Burščuafīstā šarīaturā wīnam ir daudj weegļats un weenšarīchāts mahšlas weids, nekā pašā šķīras idejīstee tehtojumi. Par burščuafīstās ļonu wīnš ķen šaidrībā. Pēc wīnas beļšpehta tehtojumeem wīnš aptahjās tīkai ļaktu kawedams un atpuhšdamees. Nekahda šehžīgata idejīstā eerošīnajuma tee wīnam newar īneegt. Tomehr preīstātā burščuafīstās pahtīkuma un deļorganīšajīšās tehtojumeem, leelatai waj maļatā mehā eewīnās wīna pašā šķīras dīšīplīnos un īpehta apšīna. Tā arī šchī mahšlas nosare naw preechj wīna beļ ļawas poštīwās wehrtības. It šewīchīki leela nošīme tai to gadējā poħrejas laikā, bet maļat apšīnīgās darba ļaušču maļās, turām ne tīkai šaimneezīstī ļaūtīwabinās, bet wehļ wairak pšīhīstī ļaūtīratas no wežās pašales mantojuma. Tā negatīwojeme burščuafīstās tehtojumeem war buht eevehrojams andšīwajās idejīstī mahšlineezīstās eešpāids. Ja maļat apšīnīgās strahdneeks, peemehrām, apluhšo

Eberlina farikaturas, tad tās wisam bei wahrdeem, bei garcem skaidrojumeem un tehlojumeem atflahj noteitu ijsredsi latweeschu pilsonibas un grunteezibas iksartu-
schaja pasaulē. Bahris spalwas wiženeem tur sihmētā schis pasaulēs tipu ras-
turigatās ihpāschibas. Nedaudbām, mahšlineezisti islojotām un meidoām linijām,
nedaudseem tūschas un baltu plankumu jostateem aptwerta wejela sihmīga situazija,
tas raksturo wiņu schis ikschiras plehsonibu, likschibu, titumisto semistumu un zilas
sihmigas ihpāschibas. Meschaubomi tahds eespaids eerošina strahdneeku teektees
pehž labatās dšihwes un peesleetees uwwatu jawas ikschiras fopumam. Ar leelu
poitiku proletariāts lasis Heinricha Mannā romanu: „Ustizamais pawasliņeks“. Ri-
tur pajaules mahšlā til sihtā un psihologiiski smalti sihmētā fabeedristā farikaturā
attehlois lihdeja burščuaja tips ar wiņa žunisto semošanos autoritarās waras
preekschā, ar wiņu wiņa karjeru un pahrejeem eeguwwumeem. Saistoščas strahdneekam
liksēs ari Bernhārda Šohu fabeedristās un Anatola Franža burščuajitās dšimtas
farikaturas. Sozialiđejiškos slehdseenus, kuri išeem tehlojumeem pa laitam truhsti,
tos wiņch weegli atradīs patā.

Sozialiđejiškos eerošinajumus mehš eesfatam par leem galwenajem proletariata
psiheē un lihdsj ar to proletarištās mahšklas psihologiajā. Tee taiņi ir tas „ažozia-
tiwais“ elements, tas peesajitās „iibra“ estetiska wehrojuma prozejām un kurām pehž
burščuajitās estetiku ispreduma naw ne majatā šatara ar iibra mahšklas eespai-
deem. Bei muhs iše majat interešē jautojums, waj sozialiđejištās elements pee-
der pee estetisko šajuhtu pamata, waj blakus elementeem, waj tas ir mahšklas
wehriibas šodolā, waj itoi pamabu parahdiba. Jafis tomehr ir un paleef, ta ari
burščuajitā mahšla wišos laikos ir kultivejuše jawejas sozials iđejas. Naw
neweena eewehrojamatā burščuajitās mahšklas darba, neweena mahšlineezista tehla,
kurich neišpauitu šchahdu waj tahdu burščuajitās dšihwes un teekmju ideju. Tapehž
mehš atflahti šafam, ta idejišlais šaturs peeder pee mahšklas buhriibas. Nā pa-
mata, — waj tā ažoziatiwās elements — wena alga, wiņch peechkir mahšklas
darbam galweno wehriibu un štatitaja un klaustitaja psihei ineešj ispehzigako eeroši-
nojumu. Mehš itoi uššweram, ta wiņch nedrihšj parahditees šails un šaili
tendenziojs. Bei mahšlineezistās išdomas, ijuhtas un eetehrpas wiņch pašaudē
wiņu šawu wehriibu un lihdsj ar wiņu darbs, kurā wiņch eesprautis. Winam
alāsch jabuht mahšlineezisti dšili pahrdšihwotam un ijuhtam, organiiski dšihwos
tehos un estetiski nostanotos tehlojumos tehrptam. Tikat ar šawu dailuma šairi
wiņch ispeh eespeetees mahšlineezisti un idejišti melesjoiča žilweta dwehšjele un
atšahj tur neišdehšchamas pehšas. Weli sozialiđejiško mahšlu burščuajitās
estetiki un kritiki šahjā par tendenzioju. Bei jawas idejištās tendenzes naw neweens
ištis mahšklas darbs — dšejā, glejneežibā, škulpturā, muskā. Šchajā šinā prole-
tarištā mahšla naw tendenziošaka tā burščuajitā. Par tendenzioju wareru šauht
to, kur ideja išpauichas šaili, mahšlineezisti neišusta un mahšklas formās nei-
weidota. Bei tā ištēnibā wairis naw mahšla, bei nemahšlineezists darinajums.
Mahšklas pahpratumis, waj dšiletanijstās neweiklības produktis, — tas ar mahšklas
mehrauklu netaj naw mehrojams.

Bei proletarištā mahšla nenarobeščojas weenigi itai žozialo, žozialistisko
ideju laukā. Winai nebuht naw iweicha, ja tā patišk žagit, ari „iibra“ mahšla.
Te japašrot tee mahšklas darbi, kuri tā neaištwer wiņu proletariata idejiško pašauli
un newerofina wiņu teeschi preeksch leelās šchitras žihnas. Žilweta dwehšjele nepa-
neš nemitiga isstringuma un trauksmes. Winai wajabšigi ari šawi atruhtas un
atplahdu břihišji. Un jo ispehzigats un ilgats bijis jawitnojums, jo wairat winai

lahrojas azumirka kluja meera. Ar to ijskaidrojama ta ijskectami dišwainā parahdiba, ka wišnopeenakee un wišwairak nodarbinatēe ſabeedriſkee un politiſkee darbneeki labpraht aiſet noſkatitēes weeglu, tuſkſchu comediju, waj pat ſinematograſu „dramu“. Tur naw netas jadomā, ne par to jauſubūnās. Tur, kā jaſa, war weentahriſchi azis un anis pameelot. Tuſkſchas comedijas un ſinematografs nepeeder pee mahtſlās. Bet ſtarp ſcheem mahtſlās ſurogateem un leelo idejiſko mahtſlu ir weentahriſchi ihsiti mahtſlās darbi, kuri wairat intereſē ar jaun formu, nekā ſalurū. Dee aiſter teeſchi zilweta daituma ſajuhtas un, neeeſneebſotees dſilaki dwehelē, ſneedſ eſtetikſtu patitū un mahtſlās baudu. Mehs wehlaſ rebeſim, ka galu galā ari tee teozas uſ to paſchu mehrti tā leelā idejiſkā mahtſla, bet wiņu reſinajumi daudi weentahriſchati un eerobeichotaki. Beſ ſcheem „neiralajem“, „tiharjem“ mahtſlās darbeem wehl jamin plaſchā indiuiduelo pahrdſihwojumu un ſajuhtu attehlojumu noſchkira. Ta ſtahw itin tā widū ſtarp ſchkiras idejiſko un „neiralo“ mahtſlu, un tapehž wiņeem ſinamas ihpaſchibas no abejām, ſchectami pretimſtahwoſchām mahtſlās darbu noſchkirām.

Kā jau wairafās weetas, ari ſche eſam ſpeesti leetot paraſtoſ apihmejumus jauneem ſehſcentem, un ſinamā mehrā peeturētees pat pee wezo eedalijumu weida. Tā ihsitenibā naw neſahda pamata ſchkiru proletariata ſchkiras idejiſko mahtſlu no indiuiduelās. Kweens mahtſlās darbs pehž ſawas iſdomas un iſjuhtas raſtura un iſteikimes ſwabadibam ir indiuiduelās, bet pehž ſawas aribetas waj negribetas, apſinatas waj neapſinatas tendenzes — ſchkiras darbs. Tapehž mehs to ſchkirajam ne pehž buhſtibas, bet pehž iſcheta plaſchuma un ahrejas noſrahſas, tapehž ka ſatra noſchkira par ſewi labati apluhſtojama.

Bet ſaini ſche, tā ſauro indiuiduelo, zilweziſko pahrdſihwojumu un ſajuhtu attehlojumus burſchuaſiſkā mahtſlās pſichologija un eſtetika domajas artaduſe kopejas wiſpahrzilweziſſas mahtſlās poſihmes. Wiſu ſchkiru indiuidi tāpat elpo, tāpat ehd un gūſtas, zelas nu apgehribjas. Tāpat ſajuht aultumu, tāpat zeich un preezajas, mihlē un wairojas, nowezojas un miri. Tapehž wiſu to pahrdſihwojumu un ſajuhtu mahtſlineeziſkee attehlojumi nenoiſchdjas aij ſawas ſchkiras robeſcham, bet apweenojas weenā kopejā, wiſpahrzilweziſkā, wiſeem preejanā un ſaprotamā mahtſlā.

Ja mahtſlā buhū eepehjamā attehlot wiſas peeminētās teeſimes un ſajuhtas wiņu pirmatnejā, tihri diſhinneeziſajā weidā, tad, warbuht, waretu runat par weemu wiſpahreju un wiſpahrzilweziſtu mahtſlu. Bet tad wiņai buhū jaantahpjas no ſchkiru ſabeedribā dſimuidja, audſinata un weidota zilweta, jaatſahpjas lūdi teen pirmatneem, tad zilwets bij diwſahju tuſtoniſ blatus tichetrſahju ſaimneem un wiā ſawā diſhweſ weidā itai maj aichſchras no teen. Bet tad jau drihſat raſtoſ wiſpahrtuſtoniſka, nekā wiſpahrzilweziſka mahtſla. Bet mehs eiam pilnigi pahreleinati, ari iahdos mahtſlās tehlojumos negribot iſpauſtos tagadeju wehrotaja un tehlotaja mahtſlineeziſkā indiuidi ſihmigās ſchkiras ihpaſchibas, paſaules uſſkati un teeſimes. Jo itin nekur diſhweſ zilweziſks indiuidiſ neiſchē iſwairitēes no ſawas ſchkiras waras un eeſpaideem — tāpat ka wiņch newar iſſehgt no ſawas ehnas. Ja tomehr indiuiduelās diſhweſ ſajuhtās, wiņu iſpaujmē un mahtſlās aſtkanojumā proletariatam iſhis un tas wehl kopejs ar burſchuaſiju, tad tapehž, ka wiņch audſis burſchuaſijas pahrwalditā paſaulē un ſem kapitaliſtiſkās kulturas garigā eeſpaida. Tapehž, ka pſichikſtas atwabinajchanās prozeiſ netetas daudi lehnat, nekā cſonow miſklas un idejiſklas.

Proletariata psihje eivver jēvi wījus zilweziſto juhtu plačhumus un dšitumus. Tapehž wīnāž atrod patitu ari pee tā ſautiās individuēli-psichologiſtās mahtſlas. Tāšā galweno weetu lihbš ſchīm eenehna mihtleſtības un wīnas pahrdſihwojumu tehojumi. Zīweens mihtleſtības toboļā ir weenfahriča, dšihwneziſta dšimuma teekſme. Bet tā kā iſ wīnas rodas wiſpehžigakee juhteku fairinajumi un bauda, tad ſaprotams, ka baudas meketojā burſchuaſiſtā ſabeedribā un wīnas mahtſlā mihtleſtība ir galwena, waldoſchais un wadoſchais temats. Burſchuja ijlutinātā un notulinātā garſcha praſas wiſadu peewirzojumu. Tapehž ari mihtleſtības tehojumi burſchuaſiſtā mahtſlā parahdas bejgala daſchadās wariacijās. Mihtleſtība tur parahdas gan tā taila, brutali-kuſtoniſka pahroſchianas teekſme, gan tā tiſko uſtwerama pſichjiſto tihtſmināſchšanās. No burſchuaſiſto naturaliſtu mihtleſtības tehojumeem lihbš dekadentu un ſymboliſtu erotiſkas un jeſchualiſma diejai wed ſinteem ſahpeenu. Proletariata dšihwē jeſchuelās dšinas ſpehlēs daubj maſaku lomu. Ne tapehž, ta wīnam ſweſchās dšimuma teekſmes un ſas ar tām ſakarā, bet tapehž, ta nahtotnes brihwajā ſabeedribā wīnas iſpaudieſes brihwī, tā latura žita žilwekā no dabas eedſimta dšina. Ne wīnas brutaleem pahrdſihwojumeem, ne mahtſloteem iſſmažinajumeem tur nebuſs weetas. Proletariatam buhš pahrat daubš ſabeedriſta un kulturela darba, lai wīnāž waretu nogremdetees ſailās dšihwneziſtas teekſmes ſpeziēlā ſultā. Wīna ſmadſenes buhš aiſnemas augſtaſas noſchiras problemeem, lai tur muſſcha deenu waretu perinatces erotiſkas ſiloſofijas ſihſtee jautajumi. Wīna fantaſijas preekſhā tehoſeers wiſas paſaules ſozialās un kulturelās ainas, ta newarēs peewehſiees weeniģ ſeeweetei tā ſewiſchitai wīna dšimuma buhſinei. Burſchuiſtās mahtſlas mihtleſtības tehojumos ſeeweete parahdas tā otras ſchkiras žilwekš. Tā ſemakas kategorijas radijums, tā wihtreeshu eekahres un baudu preekſchmeets. Proletariats iſnibžina wiſas ſchirū ſarpības, un wiſpirmā ſahrtā ſtarpību ſtarp wihtreecha un ſeeweetes ſozialo ſtahwoli. ſozialiſtiſkā eekahrtā ſeeweete ir diſtateeſiģ žilwekš blatus wihtreem. Ta paſcha darba un tās paichās žihnas žilwekš, lai ari ar ſawu iſpatnejo ſiſiſto un pſichjiſto buhſiibu. Mihtleſtības ſiſiologiſtā proletariſto mahtſlu warēs intereſet wiſai maſ. Bet kulturas žilweka ſiſiologiſtām teekſnem atāſch roſinas lihbšī daſchabi pſichjiſki pahrdſihwojumi un ſojubtas. Tām garām paeet newarēs ari proletariſtā mahtſla. ſozialās weenlihdſības eekahrtā it ſewiſchki augtu atihſtiſtees atſewiſchta žilweka garigā un individuēli iſpatnejiſiba. Ta wiſpirmā ſahrtā iſpanſchās mihtleſtības teekſmēs, wihtreecha un ſeeweetes ſawſtorpiģas tuwināſchšanās, garigās un pſichjiſtās ſapraſchšanās un apweenoſchšanās meklejums. Ekonomiſki ſabeedriſki un idejiſki organiſetā kolektiivā eekahrtā wihtreecha un ſeeweetes brihwās apweenības kopdſihwē radis itā pamatſchuhniņu wīnas žilweku ſabeedribās kolektiivam apweenojumam. Beheru audſināſchšanās un dšimtas dšihwēs jautajumi brihwā ſabeedribā ſaudēs ſawu kluhmāno, beehji ween traģiſko raſſituru, tā ſas bij wiſgarām burſchuaſiſtā eekahrtā. Wehš nedomajām, tā dšimuma kopdſihwē un dšimtas teekſmēs waretu ſahdreiſ iſſuſt individuēlo iſpatnejiſibu notraha. ſozialiſms nepataiſis wīnus žilwekus ari garigi un pſichjiſti weenadus — taiņi otradi: mehš uſſwehram, tā ekonomiſkā un ſozialā weenlihdſība taiņi peelaus eſpehju individuēlai iſpatnejiſibai atihſtiſtees lihbš wiſleelatai daſchadibai un pilnibai. Neſſiſudis ari nahtotnes ſozialiſtiſkajā ſabeedribā dšina eekahrtot intimo dšihwē piņiģā ſaſtana ar atiewiſchlo iſpatnu individuēlajām wehleſchānam un ſawado dabu. Proletariſtā mahtſla ar ſaweem attehojumeem, analiſi un eroſinajumeem te nahts atkal tā ſtaidrotaja un organiſetaja uſ wiſpahrejo ſabeedriſko priņzipu pamateem. Brihwā no burſchuiſtās jeſchuelās hiſterijas un erotiſkas mi-

fitas, wina meegs pichisti nofraidrotas, intelektueli dšitas miblestibas teklus un ainas. Tšitai wina špeš pilnam attehlot tās jaunās pichistās wehribas, furas rodas diweem įašanģeem indiwideem apweenojotes fšššš un garigā kopdššwe. Miblestibas tehljumi nahtotnes proletariškā mahtslā buhs tšt nofrahju un noštanu bagati, tahtus nepaššst kapitaliřma waichās slehģia, priwatihpařduma kulta nošpeitā pařaule.

Proletariata indiwiduelā dššwe neaprobešhojas weenigi tšitai ar dšimunu kopdššwes un miblestibas pařdššwojumeem. Šabeeřiřta, kolektīwa un indiwiduelā darba motīwa wadořšais un įaistoššais pawedeens steepjas zauri wiřai wina aģrejai un eekšģejai dššwe. Darba pařdššwojumu un įahtu attehljumi proletariřtajā mahtslā enems apwehram to weelu, kur lihđššinejā burģhuafššas mahtslā stahw watas laušdu miblestibas tšhřmju un twiřmju dšģe. Darba psihologija ir neřalhđřnami řarehģitata un daudřpuiģata, netā miblestibas psihologija. Ēe proletariřtai mahtslai atweras pawijam neapřahrađās laufs. Burģhuafššas mahtšlineeti, beřdarba psihologija wineem įstahdneeta lihđřuteji wereja peģ įaweem nowehrojumeem aprařtšit, no aģrupes notehlot darba gailu un štrahdneeta peepuřlu. Teesdu řiřšta darba pařdššwojumu un įsthu wineem nebį un newareja buht. Darba psihologija wineem šweřša pařaule. Ēa peeģama tšitai proletariatam pařšam. Tšitai mahtšlineets-štrahdneets war pareiři notehřot tos pičššštos ewwřtņojumus, kuri rořas lihđři řiřššai organiřma peepuřlai. Ēe winam pawijam ļaunš un pařstahwģis pařšnowehrojumu, pařřanalises un mahtšlas attehljumu preeřšmeis. Burģhuafššā mahtšla te neņeeđį neweena wehřtigata pařrauga. Deemģehřl, tagadeģos pahrejas laita proletariřtās mahtšlas mehģinajumos naw įmanama wehř ne mařatā intereģe preeřšģišis proletariřtās psihologijas plařřatās, įpawneķatās un šwarigalās dalas. Ēa daudģ, tad ļaunee mahtšlineeti aģřer darbu tšitai wina aģreģo pařahđību weidā, aprařtģoģi — ģuřģģi peģ burģhuafššitās mahtšlas pařaureem. Ēe wiřřaidtal redřams, įil štipri wehř weģas pařaules eepaidi un tradizijas ļaunģos meľletajos. Ēil tpeģzģi wehř miruřšais walba pāř dššwo un tura to ļawā walģā. Wiřřitraf tura tos, kuri wiřřikat runā par weģā noaģrđģšanu un par rewoluziju mahtslā. Mahtšlas rewoluzija naw rewoluzionarās řařes un bramanigā dššģaichonā. Proletariřtā mahtšla naw įřmeľama weenigi poliitššās rewoluzijas tehljumeem, kuri peķ tam įnahl tā peģ weenas řčablonas un trafařla darinati. Proletariřtās mahtšlas rewoluzija wiřpirms pahřzelas pawijam ģitā dššwes įřinas, ļuhtleku apļaudās, intuitīwas noļauřmes un psihštu pařdššwojumu pařaulē. Poliitššā un ļabeeřiřtā ģřna tur ir tšitai wiřřpuse. Dřšumos un pamatā — darbs. Darba psihologija un darba estetika, tee ir proletariřtās mahtšlas pamateľenti lihđřās rewoluzionarās ideįřšās ģřnas motīweem. Ēil pačģi ģřnas elementi aptwer wiķu rewoluzionaro proletariřto kolektīwu, tšt pat dšiti darba un wina pařdššwojumu motīwi eetweras atšewiķģta štrahdneeta indiwiduelajā dabā un psihšitā buhtībā. Štrahdneets ir wiřģeeřřčaki weenota un řařřanota řoziali-indiwiduelā buhtne, beģ jebķahđas diwdabības un řařķehľuma pařšņem. Ēalu galā ļau ari nawa prinģipiēlas řarpiņas řarģ ģřnas un darba řozialo buhtību. Ēřna ir darbs, un darbs no ļawas puseš atfal ir řewiķģšs ģřnas weids. Bet lihđřģineģos „proletariřtās“ mahtšlas meľlejumos štrahdneets pařahđas tšitai řā weenpuiģa, řčabloniřta un tapeģį weemulģa — daudģos gadījumos pat ļařata — nepeewilģģa, poliitšši-weģeteģoģģa, rewoluzionariř-pooloģģģa figura. Ščai weenpuiģai paģri tšit ir proletariřtās mahtšlas pirmāis uřderums. Ēas ir mahtšlas rewoluzijas ģalwenāis problems. Beģ wina atrišņajuma wiķeem řařlařaģeem meľļeģumeem newar buht nekahđu řeřmju.

Temehr darbs nav proletariata dšihwes mehrtis, bet gan titai nepezeesčams un neatmainams lihdžetlis. Darbs ir ašs, ap to greečas semes lode. Bet wehl ap šcho semi ir atmosferas isplahtijums ar wehjeem un wehšnam, ar ļauli un mahšoneem un sīlām debešim. Ēa semes dšitumeem strahwo dšidras uhdēna dšibšlas, bet wirspuše strauī ishalo un ineegoti kaligali ļaištas. Semi jedš baltas ineeģa jegas, un tad atal wina tehrijas ļapu ļatumā un iģreļņojas seedu wijam. Strahdneekš nedšihwo ween darbnija un ļabrikā un ļamas dšintās šchaurā ļaktā. Wijnš eekahro ari no ļabedrišta un individuēla darba swabadnis brijchšjas. Un tos wijnš iļleeto gariga darba un wijas ļawas ļačhās juhtu paļales iđšihwei — šcha wahrda dšilata, idejīšā nosihme. Šchee brijchši ir nepezeesčami atpuļtai, spirgumam un eekšejai, pšichīšai organīļajjai. Tapehļ darbs nav proletarišās mahššlas tetiļchš.

Blasus individuēlās pšicholģijas šuntejadem tehļojumeem mahššla eewada strahdneeku ari dabas dailuma un wina attehļojumu paļaulē.

Aļkal ļaaiļrahda, tā buršchūnīšā ešeišā daubš pahrrunats ļautajums, waj dabas ļaistjums ari ļaitams lihdšās mahššlas darbu robitam daitumam Waj mahššla un lihdš ar to eštetīšās emozijas (juhtu eewiļojumi) nav ļahtopamas titai pee žilweta fantaļijas un rofu darinajumeem. Ištienibā buhtu ļapekriht pehdeji minetam eekštam. Mahššla ir žilweta pašcha radīts faktors — tā ļala, otrā daba. Eštetīšais eespaids nahļ titai no žilweta radošcha darba un wina noļauļmam. Bet mehs šche nenobodamees špezeleem eštetīškeem pehtijumeem. Tapehļ ušļweram titai, ēa dabas ļaistjums pehļ ļawa ašreļā weida ir tuwu rada mahššlas daitumam. Wina radiūs emozijas lihdš ļinamai patahpei pilniģi lihdšģas mahššlas tehļojumu emozijam. Proletariatā dabas miļhlestība un teekme pehļ dabas ļaistuma baudas ien deenam sīpri atīštīta. Tas ari pilniģi ļarrotams. Tunnšchās, peekwehpušchās, puwetļainās darbnijas, peesmirdušchee masee dšihwoļki pilšeļtas nomaiū šchaurās eelās dabišī išradijuchi strahdneekā dšinu pehļ ļašcheem, ļaulaineem klojumeem, pehļ ļalas, ļulotas dabas. Tur galwenā ļahriā išpauschās tihri proļaišs, hiģienīšs praļijums pehļ tihra un weļeļiga gaiļa un wafības. Bet blašus tam ari augstaka gariga teekme pehļ ļaistakas aptahrienes. Dabas ļaistjums strahdneekā aistahļ wiđdšilato eespaidu ar ļawu brijhwo ļulotu patwafas špehtu, ar ļawu neļakroptoto swaigumu un swabadi iļaugušcheem weideem. Tas wijs it se-wiļchā iļzēlas preti ļabrikas darbnijas šihī praktiļšļajam peekahroļojumam, šihī praktiļšām wajadšibam, tur daituma praļijumi itin nemeļ nekriht šwarā. Kapitalištīā iļmantofchānas ļahre eelšodšijuse strahdneekus druhmōs muhra iļchūnos, no kureem tee ķarrā iļdewiģā azumiļki beģ ļaulā ļalā dabā. Tur atpīrgiti strahdneekā aģš un dwehše. Ķau ļawā wiļumā dabas ļaichūms un swaigums aistahļ atwēļde-jošchu eespaidu. Wehrijatajam, iģlihtototajam un ļubrijatam strahdneekam wina ar ļawām atwehīchķām parahdibām ineeđš neļaitamūs fantaļijas eeroļinajumus un ļaistuma eštetīšās patikas rofinaļumus. Te behriš tā ļala ušwaras kolona ļaidi teegas uļ augšchu. Tur oļols kū neļuļtinams špehta wirš ļawu lihtumotas ļaru roļas ļaļchā eepļehiis un gaida wehļa plehšonus, lai ļakertōs ar teem nahwiģā žihnā. Apaļchā šleepjas ļaļi-puļotais plawas paļlahģš — tā muhšcham mihtas un neļainamas dšihwišās simbōls. Augšchā mahššoni weidojas žilwekeem lihdšģos tehļos un nemiigi lihtī ļaiņības un pateekšības melleedomi. Bet riņki aptahrt druhmi draudīgi šchalkdams stahw tunnšchais mešcha ļots, kur tuhštōchī rehi un teewaki runbri aug no truhdaiņās semes, bet augšchā neļaitami ļari ļopinas beēģ, dšihwi runiģā, ļalā ļapotiņi — Ro šcha peemehra ween ļau redšam, ļahdi afozia-

tīvi motīvi var peevēnotētēš pat weenfahrijām dabas wehrojūmām. Raždi ide-
 jiski eerošinajumi un nostanojumi izēlas zauri weenfahrijām hīstām spīrdsinaju-
 mām un dabas īstāstuma eewilnotai rahmai ešetištai patīstai. Šchis weenfahrijāis
 paraugš wehl reiši apšīprina ari to neapgašchamo pateēšību, ka itin wīšos zilweša
 pīchīstos pahrdshīwojumos īpaušchās wina īchīras tipīstās īawadības. (No bur-
 ichūjam plawas šatās paslahjās drihjat atgahdina mīhtlu atdijas un īapnu weenu,
 mejšās — deewa namu ar wīšēem torneem un stabeem. Tā wīnch, pateēscham,
 ari daudstahri simbolīstīski tehlorš burichūafījas mahšlā.) Tīwafī nerastūrojot,
 šchis peemehrs rahda, ka ari dabas tehlojumeem proletarijskā mahšlā eewehrojama
 nošīhne, un ka pat tas neiralafatās stary wineem ar wīšēem eestīfšēem eewīnoju-
 meem war kalpot tam pašcham leelajam īchīras idejīstās un īndīwīda pīchīstās
 organīfajīstās īšdewumām.

Proletariata pīchīstā aptwara paplaschīnajūms, juhtu īntensīwītates peeaugūms
 un padshīlīnajūms, radošchās fantāzīstās atīhtīstība — wahrdu šafot, wīja wina
 dwehjeles īpēhtu īstōpšchana jau pate par sewi īr ahtfahrijīgi swarīgš īchīras kul-
 turās faktors. Neewēn jāimneezīstī, polītīstī, šabeedrištī un idejīstī, proletariatam
 ļaung ari pīchīstī leelafam, nekā bij wina preeščahajēja burichūafīja. Šcho au-
 dshīnāschanas darbu wīšēlmīgal weiz proletarijskā mahšlā. Wīnās šafeltee ešetištās
 patīstās wīlnojumī ašker un eekustīna wīstās pahrejās, tīwafī stahwoščās pīchīstās
 īstēras. Bet ari pašchī par sewi tee īstāstāmī pee zilweša wehrtīgafajēem eekschēem
 pahrdshīwojumeem. Ešetištō eespaību nošīhne wehl naw peeteelōschī nowehrtēta īn
 atshīla. Bet tas īr proletarijskāš kulturās wīstuwatās nahloštes īšdewumās.

Dešahjshīnāmī dshīlatu eespaību, kā teeschēe dabas wehrojumi, atshāji dabas
 mahšlīneezīstās attehojumās. Wīšpīrīms jau ar to ween, ka wīnch īstōj zilweša
 augstātās, mahšlās rošinajūmām teeschēi peejamās juhteku īpēhjas: redši un dshīrdi.
 Pa leelafai dalai zilweši stātās, bet neredši, klawās, bet nedshīrd. Tas īr, wīni
 redši un dshīrd īstai to ahtrešafō, wīšpahrejo, īschablonīstō un nedshīwō. Matrā leetā
 un parahdībā eeslēhtāis, raksturīgāis un īhpatneji dshīwāis paeet neustwerts
 un neapjauštās. Mahšlā mahža zilwešu redset un dshīrdet. Wīrmīn eemīnējamēš par
 behrju, to strahdneekš wehro bīrhwā dabā. Mahšlās attehojumā, peem, dshējā,
 wina simbolīstīstīstās šaturs teef wehl plāschakī, redšamafī un apjaušchamafī izēlētš.
 Bet ari zītas mahšlās īstēstīhnes weids, kas nerunā teeschā walodā ūš zilweša
 prahtu un domām, war dshīti eekustīnati wehrotāja juhtās un domās. Peemchram,
 glēnojūms. Jaeewehro, ka pee sinamās ešetištās īschenās peeturōtees, Žechnera
 pašīstamos šechūs prīnzīpus warām atrafī ītkurā šatrā īhtā mahšlās darbā.
 Behrja glēnojūmā raksturīgajām krašcham — baltai, melnai, šakai un brūgnai —
 jābuhī peeteelōschī spēlgtām. Zītādi wīnās neteel pahri wehrotāja „apsīwās hleg-
 jīmī”. Mahšlās atglenojūmā dabas preeščīmetu krašcham wīšpahri jābuhī spēl-
 gtām, nekā dabīstās. Tāhds īr ešetištō jājuhtu prasījūms. Zītādi attehojumš
 leelas peelēs un weemulīgš un neatīstājī paleetama eespaīda. Behrja stumbrā
 attehlā spēlgtatā baltā un šochakā melnā krašchā izēlas spēhjiģā kontrastā. Sta-
 itājš to weegli ūšwēer, un tas wīnu pamedīna ūš īstlāteem, hīstāteem ešetištēem
 wehrojumeem. Wīnch nomana, ka stary baltās pamatkrašchās laulu un melnāģēem
 plankumeem īr sīnams šamehrs. Melnēe plankumi, šchīrhīpš un punkti now weenfah-
 rijchās raībūms, bet tee īšweetotī atkal sīnamā šahrtībā un šamebrā. Glejnotājš
 naw īstāstīstās šchos plankumus, ne mehrojīstās wīnu atstātumus. Aptwehbrīstīstai
 wīnu šopeespaību un ar weiklās tehnikās palīhdshību attehojīs. Un īpatī tas īr
 ar šoka pahrejām raksturīgajām īhpašchībām. Šlaidāis, spēhjiģāis stumbrš, šurīch

noteikā pabrūvalda jānehrā sīhtos un losanos jarns, jaru smollais beejums, lapotni
veeglais japlūhdums un jānehrā pareisais, piramidalais waj ovalais apveids —
wijs tas glejnotaja uirtverts un attehlots. Attehlajums aladi ir itā jābejinats,
aptoeramakām lūnijam un jūlotatām krahhjam, netā pats realais preekschmeta. Ta
pehž attehlajumā wehrotajš weeglaši aptwer preekschmeta rasturīgās ihpachības,
netā dabā. Tapehž glejnotais foks winant leetas pateesjais un dihhwats, netā dabā
auguščajš. Mahtšlas attehlajums eerošina statitaju paichu eedoma itā atdarinat
lihdži behrja rasturigo tehlu — statitajš fantasija pahrdiſhwo lihdži mahtšlas
rabiščanas prozeju. Un tas jazel to grupi apraktamo estetisko iihšmi, to jawado,
no jeblahdas eefahres un jijiša fairinajumu brihwo mahtšlos patiku, kuru jajuhtam
mahtšlas darbu apluhfodami. Nedjam to, to agrat neredsejam, uinweram to, kas
agrat nemanits pašlihdēja garam. Gaišči apfinamees, ta topam dwehfeld pla-
ščaki un dšilaki un lihdži ar estetiško patiku aug arī muhju zilwezištā pašchajšina.

Ropeetns mahtšlas tehlojumu apluhfotajš drihš nomana, ta winas naw itai
weilli atdarinatas dabas preekschmei realais ahrejas weids, bet wehl tas wairat.
Preekschmeta reolo ahrejo notehlu wislabak un pareijat ineedš fotografija. Bei
tapehž fotografija neaitwer mahtšlas glejrojumu un lahda starpiba starp abeem
scheem attehlajuma weidēm? Fotografisķais atehlojums ir pilnigi automatiskš un
tapehž uš mata jastan ar paichu preekschmetu. Ideālā fotografisķa simts unehmu-
meem wajag uš mata lihdšinateem žititam. Mahtšlas attehlajumā divi weena un
ta pašča preekschmeta noglejnojumi nebuhs lihdšigi. Nis kopejam, tipiskām preeksch-
meta ihpachībām lairs mahtšlineešs jastata šo jemiščku. Weens pehž sawa talanta
ihpatnejbības wairak iiswer weenu, otrs otru preekschmeta ihpachību. Weenā at-
tehlajumā reljefasi aptweris wispahrejais rasturīgais apweids. Otrā wairak i-
šwehrtš sīhniķais krahu kopojums. Treščajā — atkal tas žiis. Žit mahtšlineeku,
it dahčhadu, itipi atščiramu weena un ta pašča preekschmeta atehlojumu. Tas
atkarajas no mahtšlineeka individuēlās ihpatības. No wina jemiščklās uinwer-
ščanas un ijuhtas spehjam un jawadās atehlojuma weikmes. Tairni šchis indi-
widuelās jawadības ir tas, kas wehrotaju wiswairat walđšina mahtšlas atehloju-
mos. Tos dahčhadus salihđšinadams, winčā mellejas, kurč wairak jastan ar wina
pašča ihpatnejbību. Winšč kuhlo uirtvert, kura wairak radneežības ar wina pašča
eespaideem un jajuhtam. Winšč melle radneežību jeb tā jauktu pšichiško tomaktu
ar mahtšlineeku. Mahtšlos darbā winčā pateesība melle pats jawu pšichiško indi-
widualitati. Šchajos mellejumos un atradumā tad arī slehhjas mahtšlas darbā
galwenais, faistošchais, eerošinoschais un apauglojšchais spehš. Te ir estetisķās
patikas galwenais awois. Semis mellejumos un atradumos, jawas pšichišās buh-
tibās, sawas individualitates apjauđā eeauschas tas jaunrabiščanas preeks, kas ir
tā sauzamās mahtšlas baudas pamatsastahwa wadoščā dala.

Mahtšlineeka individuēla ihpatnejbība neispauschas weenigi preekschmeta ahrešā
weida ihpatneja ušwehrumā un atdarinojumā. Pat galwenā lahrā tajā nē. Te
jaitminās mums sinamā mahtšlineečzištās eejuhtas spehja. Mahtšlas darbā wehro-
tajš war eejuštees tajā, waj arī nē — statotees pehž ta, waj winam pšichiška rad-
neežība ar mahtšlineeku, waj nē. Bei mahtšlineešs tatur reisi eejuhtas jawā tehlo-
jamā preekschmetā. Un eeausch tehlojumā sawu juhtu notrahjas un nosšanas. Pa-
teešiba tehlojamais objekts winam ir itai rihselkšis iteiti jawu jajuhtu ihpatnejo
notrahju. Tapehž weens behrja atehlojums pausch lihhimi, šchirgia preeka ja-
juhšimu, spehka un patwais apjaušimu. Otrs bešpehšta un gurdenuma jauchjas,
Treščais dšilas šlumjas, bejerību un druhnu melancholiju — un tā taglal. Žuhtu

dīsta jāvīnojumā plūstos. Ir vēsela, ļoti populāra teorija, peļņ furas ģeniāli
 apdabvīnāt zīlveķi, to starpā mahšlīneķi, ir tuvu rādā ahrprāhtigeem. Nāv
 eespehjamš starp šķīm abām kategorijām novīstl redjamā atšķirōjōhu robeķķā
 līnijū. Šķāi teorijā stāidri uonānāmā burķhūasīstā individualīsimā, pērjōnās
 kullā un autoritārās pāsānles aīsinās un dšhvēs eesāhtās tendenē. Proletariātā
 aīsināi un proletariātās mahšklas pšhologijāi dāudj tuvās otrās eesātās. Ģenijs
 un mahšlīneķs nāv pahzīlveķs, nāv arī anormāls vaj ahrprāhtīgs. Wīnē ir
 zīlveķs starp zīlveķeem. (Mehs pēebīstū wehī: zīlveķs, starp jāvās šķīras zīl-
 weķeem.) Ne jāvā buhstībā, bet tīkai ar jāvū pšhīstō ihpāsķībū augstākū pakāhpi
 wīnēķ atīķhīras nō pahrejeem jāvās šķīras zīlveķeem. Mahšlīneķs sīnāmā
 mehūrā ir īklatrs zīlveķs. Nādōjķāis darbš nāv mahšlīneķta privīlegijā veen.
 Nādōjķū darbū strāhđā sīnāneķs, školotājs, amatneķs — pat tātrs weentāhriķš
 strāhđneķs. Protāmš, mahšlīneējīstā radīķhānā ir īhpatnejs, wāreū īzīt, augstāks
 rādōjķā darbā weīds un preeķš tā wājādšīgs augstāi atīhīstītu pšhīstītu spēhju.
 Wīnām wājādšīgs dāķhū, sēwīķhī jāvūhtīgū un eelastīgū dwehseles spēhju, kas
 dāīķōs gadījūmos atīhīstās uš pahrejo rehķīnā, padārā mahšlīneķtu weenpūstīgū un
 jāvādū, tā tā wīnū weegļī eedomātees par nenormālū wāj īlīmīgū. Tē redsāmā
 mahšlīneķta sīpā weenādībā ar prāhtneķu un sīnāmīstū pēhtneķu, turūs arī jāv-
 wādāis weenpūstīgāis darbš padārā par jāvādneēkeem, sēwīķhī praktīstāi dšhīweī
 neberīgeem zīlveķeem. Bet wīš tas tīkai aplīvrīnā eesātū, tā mahšlīneķs ir
 jāvādī atīhīstīta un darbā jāvādī īweīdōjūšs normāli zīlveējīstā buhstīnē. Tā
 starp wīneem gādās arī nenormāli, īlīmīgi zīlveķi, tad tīkai īhđā pašķā jānebrā,
 tā kāhđā tē īstōpāmī arī pahrejā jābeedrībā. Tā kāhđā ļāvķhū šķīrā ir ī-
 wīrtīwe un īlīmīgā, tad tāhđī dābīstī buhšs arī wīnās mahšlīneķi. Wēselām,
 spēhžīgām īķhīram ir wēselī, dšhīweš šķīrgī mahšlīneķi un spēhķa pīlnā mahšlā.

Mahšlīneķta sēwīķhī atīhīstīstās spēhjas parastī ir sējōjķāis: ījīmāzīnātā un
 sēwīķhī dšhīwā augstāko jūhtēktū, redšes un dšīrdes, eespaīdū īsēmīķhānās spēhja,
 neparastī roīķģā īnēmtō eespaīdū pahrweīdōjķhānās spēhja ar kōmbīneējōjķās un
 sīntēseējōjķās īntāstījās palīhđsībū, un beīgās wīnū to pšhīstō funkzījū apween-
 jūms, ar kuru pēepālīhđsībū redsāmās un dšīrdāmās āhrejās formās atēhlot eesķējo
 pahrdšhīwōjūmū, ījūhtū un īntōstījās kōmbīnāzījū jāvūru.

Wūms šķēetās, tā tājīnī ķhī pēhđējā spēhja ir tā, kas mahšlīneķtu wī-
 redsāmāki atšķīr nō īdeenas zīlveķta. Parastāis wīdūsmehūrā zīlveķs wār buhst
 sīpīri jāvūhtīgs un īsēhūmīgs vret āhrejeem eespaīdeem. Wīnēķ wār buhst tājīnī
 eestētīstī dšīli un smālī jūhtōjķš zīlveķs. Wīnēķ wār dšīli aptwērī un īnēmt
 dābās, dšhīweš un mahšklas dāiluma eespaīdūs, bet wīnām nāv spēhju tos at-
 tēhlot. Wīnēķ wār tos atēhlot weentāhriķheem īdeenas līhđēteem, atstāhstō, ī-
 stāidrojōt un rāstīrojōt. Klārīstājs wār sēlot wīnā domū gāhēenam un wīnū
 pīlnīgi jāprost. Bet eestētīstī līhđsī pahrdšhīwōt rehļōjamō wīnēķ newar. Tāpēķ
 tā eestētīstām pahrdšhīwōjūmām nepeēzeēķāmī jīstī, spēzīeli mahšlīneējīstās īstētīsmēs
 līhđēstī. Un tē tīkai mahšlīneķta eespehđā un leetōjķhānā.

Tāhlatū īfrīstās nāhļōjķāis jantājūms: Bet kas pamūdīnā mahšlīneķtu uš
 wīnā radīķhānās darbū? Nō tūreenes nāhst tē īmpulstī, kas mahšlīneķtu dēn
 pahrdšhīwōtō, ījūstō un nōwehrotō atēhlot zīteem pēēķāmās formās un mahšlī-
 neējīstā āhrejā weīdā? Līdšīķhīneējā mahšklas pšhologijā tē aktāl ir dāīķhānās
 teorījās. Weenā mahšlīneējīstū darbībū grīb īstāidrot tā atdarīnā jūmū un
 pātādarīnā jūmū (Plātōns, Arīstotēls, Ģabrīēls Lārds). Šķīs teorījās nepareīstā
 redsāmā nō pīrmā āzū īsmētcenā. Arī nō eepreeķšējā nodālā aplūhstōteem pēe-

meheem mehs jau sinam, ka ihsis mahsllas darbs netad nav weentahrschs, fails dabas atdarinajums, fotografija waj kopija. Pat dramatisks mahslls, u furu ichi teorija wisstiprat waretu atbalstitees, naw atrodams weentahrschs atdarinajums. Ihsis mahsllineefs atcers nepoe dramaturga radito tehu, bet pahrwada to no jauna ar jama weidojochs fantasijas un ahrejo iseifmes lihdselu peepalihdsibu. Schis mahsllineezisk darda smarigatais, pahrweidojochsais un radojschais elements wis kategoriskaki runa preti atdarinajchanas teorijai. Tikai diletants un kopetojs bet ihsis mahsllineefa dfinas un apjaudas mehgina weentahrschi atdarinat no wretoia preekshmeta un parahdibas ahrejas formas. Tahds atdarinajums ir labata waj wahjata fotografija, bet ne mahsllas darbs. Schi teorija pawisam nepafihst mahsllineefa psiches galweno spehju, radojscho fantasiju un winas nosihmi mahsllineeziskas radijchanas darba. Dira teorija luhstojas u mahsllineezisko darbibu ta u r o t a l u. (Platons, Schillers, Grots). Ta mahsllas darbu atwaina no mahsllineefa eedhimuschs teefmes, no eefschejas dfinas un mahsllineeziska instinkta pachrosibas. Blafus minot, ta ir ari pafihstams „tuhras mahsllas“ psihologijas teorija, tura mahsllineeziska nodarbiba noleds jeblahds ahrejus eekufinajumus un tamihdi ari jeblahds noluhstus. Mahslla ir weentahrscha rotataichanas, atpuhta, ipreewa un baidijums par sewi. Ari ichis teorijas wahjee pamati satram jataustami. Masleer wairat reala pamata genetikai teorijai, tura apgalwo, ka maslakais, mahsllas pirmee jashumi mellejami rotala. Bet mehs sinom, ka ari tahda weida ichi teorija neistur kriitkas. Te nomalbijchanas zehlusēs aij mahsllas un rotatas pirmo weidu ahrejas lihdsibas. Mehs sinom, ka mahsllas jashumi mellejami darba un dshwes organiozijas teefmes, ne rotala. Ari treschais eefrats par mahsllu la j u h t u i s t e i k s n i wahji pamatots. Tas usiner, ka wias mshu juhtas teegas ipawitees sinomas luhibas, wisi eefkti jeb spehziigi juhtu jawidnojuuri atpogutojas iewiichda, peefstanoia sejas un wahstu rotala, tura ipawichas duimas un ruhpes, preeks un behdas. Schis ahrejas juhtu ipawichmes formas itin ta ja krihti ar mahsllineezisku darbibu taja sinā, ka ari winam naw nehahda zita noluhka, ta winas parahdas pachos par ieri. Bet ichi juhtu teefime pehz ahrejas istanas weidam war itai jeknet mahsllineeziskās radijchanas darbu — pats radijchanas prozejs tas nehahda sinā naw. Isteizochs luhibu rotala jau wispahri ir pahrat juzekliga un nejatariga, lamehr mahsllas radijchanas prozejs noteckas jaiskonoti un organijeti. Na peemegram ar ichis teorijas palihdsibu istaidrot tehneefa nedelan, mehneiehem waj pat gadem ilgo darbu pee lau tahdas jiatujas, modelejchanas, peefkonigas formas mellejumus, weidojuma mehghojumus, pahrladojumus un atlahrojumas? Aznu rediot, „juhtu“ teorija ir pawisam nepilniga, war pat jagit aplama. Mahslla naw mehchanisko juhtu rotalas atpogulojumis, bet apjinas, apiniigi irahdato, reifem garch un gruhst radijchanas darbs.

Mheniba ar weenu teifumū naw eefpehjamis abildet u jautojumu: Kur mellejama mahsllineeziski radojoch dfinā. Cerofinajumi te war pluhst no wairaceem awoteem. Galmenais zehlonis gan laifam buhs eedhimta wispahrzilneeziska jaunradijchanas dfinā. Mahsllineefam to stipra mehra atbalsta jaunradijchanas un weidojchanas eefpehjas apjina. Tās schiras mahsllineefam, tura pate pehz jama socialas un psichiskās dabas ir raditaja un weidotaja, mahsllineeziskās radijchanas instinktis buhs iewiichki ipelgjis un dshwes. Radojoch dfinā alohs irahwo no mahsllineefa piches dshumem. Bet tā wehra uhdeaus, ichos dshumus cemiro teelas iditros idejas. Mahsllineefs, kas dshwo un zihnas lihdi jawai schirai, diwelahri intensivi jajuht leelo dšneja spehlu. Nau pahcam par jemi tam itin tā

dzejības eedvešmas raksturs. Wīnš pats beēdē noder tā mahtslīneezīsta tehs-
 juma objekts. Mahtslā, ir seiwīdē dējā un daudās simbolistiskās alegorijas,
 kuras atēhlo proletariata atpabinaatēhānās zihnu un sozjalistiskās jaunradīhānās
 traufsmi (poem, Naina „Ave sol“.) Bet wīspahrejā proletariata zihnās un sozjalās
 remoluzijas ideja eelstina nēfāitamus sīhtalus idejīstus un pīhīstus problemus,
 kuri wīspirmā hārtā nodarbina mahtslīneēla smādēnes un dwehīeli. Wīna doma
 darbojas ap jautajumeem, kuri nenobīhdami izētas wīšas wīna sīhtas un fatra
 wīnās atsewīhāta lozēla preefshā. Mā wanags, sozjalistiskā doma ēētas līhdī
 mahtonēem augstu un tad atkol nolāishās līhdī pat semēs līhdēnumēem. Mahtslī-
 neēka juhtās wīnsojās līhdī sēhem domas sīhējeēneēta un fantāhijā waj nu simboli-
 stiskās ainās waj reālos tehos štata jauno pateēsbu un jaunās dātes weidoēhānās.
 Proletaristiskās mahtslīneēks ar jāvām sewīshām eedomas un juhtu aptwaru sīhē-
 jam usfer to, kas proletariata mājās nēfāidri apjauēis un tīfko nomanams rojās —
 tā ruhģitōhā, nenofāidrojās wēla. Radoēhā doma un fantāhija apneēno,
 fālanē, frīstālīē un sīweido sīhstōshās elementus noteētkos, wīseem fāprotamos,
 dātes un sīhēta apfārotos mahtslās tehos un tehojumos. Proletaristiskās mahtslī-
 neēks wīspirmā hārtā naw tīkai pašīs nowehrotājās un atēhlotājās, bet līhdīzīh-
 nitājās un līhdīradītājās. Un to wīnš ij jāweem dwehētes dīlumēem smel un indi-
 wīdēli štātītu, ihpatneēj īsjuhtu un atēhlotu sīneēks jāwos dābos, tur wīna sīhtira
 jāsāwija jāwos dīstākos sīrdepulsīus un reds atēhnojameēs jāwū idejīfko seju.

Teēdējī pašā pēdīsīhwojūmī, pāhrdoma un īsjuhtās jāsrahj mahtslīneēla garā
 un pīhē to materialu, no kura wīnš wēdo jāwos tehus. Tīkai sēhāj sīnd
 proletariats pats un it sewīdēki tee, kas sewī eedomojās par proletaristiskās mahtslās
 frīstīkēem, beēdējī māldās. Pēdīsīhwojūmī, pāhrdīsīhwojūmī un eēspāidī wēhl naw
 toēis, un ar teem ween wēhl nēweēns par mahtslīneēku naw tīzīs. Ari laba grība,
 sīhāstība un sīnāma wēlīstība rīhēteēs ar īpahū waj pīnēli un fāhjam nēweēnu
 wēhl neēz mahtslīneēta godā. Wēentāhrēhās pāhrstāhtjūms, atēfereējūms waj so-
 pējūms naw mahtslās dārbās. Wēenīgi radoēhā mahtslīneezīstā fantāhija ir tās
 sīhēks un tā ihpatneējā mahtslīneezīstā sīhēja, zaur kuru rodas īstī mahtslās dārbī.
 Sēhīs pīhīstiskās sīhēks, tā fatra zīta fāreēhģīta un dīstī eēstlēhpta dwehēles sīhēja
 grūhtī sīhēhtām un wēhl grūhtāf populārī eēstlēhptām. Seelajam wēentāhrēhājām
 ļāuhju wārumam, deēnīdēhl, wēhl weenmēhr toti wāhja fāēhģa par to. Wēhl
 nōshēhtōjamāki, tā ari proletaristiskās mahtslās teoretīkēem tītāi retumīs gādās laba
 grība īsprost un atīhī sēhō gāwēno, mahtslās dārbus wēdojōsho pīdīstīko faktoru.
 Bet bei tā stāidras atīnās nēlās naw īstāidrojams. Bei tā pēējāma tītāi mahtslās
 dārbā āhrēne, bet wīna dīstāfā eēlēhējā būhtība pāēēf pīlnīgi apstlēhpta. Rado-
 shās fantāhijas raksturojūms it sewīdēki: grūhtī eēstlēhptās tapēz, tā wīna ir tā
 īndīwīdēlātā štarp wīšām mahtslīneēta dwehēles sīhējam. Wīna to, kas mahtslās
 dārbām pēēshīr wīnū atsewīshko, ihpatneējo nōfrahju. Mahtslīneēks wā sīhtīti
 tīkai par to, tā darbojas wīna pašā fantāhija. Wīnš tā tad wār apgāimot
 weēnu īndīwīdēlu momentu wīspahrejā mahtslīneezīstās radīhānās dārbā prozēfā.
 Mahtslīneēku poēhu ušīhneējūmī rahda, tā radoēhās fantāhijas rōhba, pānēhmeēni
 un dārbība fatram māstēet sāvādātā. Tītāi nēdāndī kōpējī wīzēēni tur jāsīh-
 mejāmi.

Wīspahreējs fāktē tas, tā ne/ no tā ari mahtslīneezīstā fantāhija nēwār radīt.
 Sīnās nowehrojūmū, pāhrdīsīhwojūmū un īsjuhtū materialā fāhģūms ari wīnāi
 nēpēēēēhānās. Naw jāpāhrprot mahtslīneezīstū nowehrojūmū ušfāhģānās pro-
 zēja sāvādības. Mahtslīneēks nē'ad nēfēet wāwānē un dīhēwē ar eēstlēhģēju nōs

luhlu, nowehrojumus kraht. Tas ir suatneela, ne mahtslineela nowehrojumū weids. Mahtslineeks dšihwo lihdsi dšihwē, un nowehrojumū wīnam krahtjas pašči atminā. Atminā, jēwisčki mahtslineezjīta atminā neusuem un neujglabā wīsus eespaibus un pahrsdšihwojumus. Tad tur weenā paščā beenā jatrāhtios nepahristatams, neorganijets eespaibu juzeklis, turā apšina malditos tā meičā, tā čaasā. Atminā pate nenotweramā lahrīta ičhīro eespaibus. Daščus patur, daščus atmet. Dašči uš laifu laifeem paleel apšindā, bet dašči nogrimst atšapinās nepeeejamus krahtjumeš, no kureenes radoščā fantasia wajadsības gadījumā šmet un leeto. Un pee tam nebuhj naw jadomā, ka apmehrā tee plaščafee un intensiwitātē špehzigafee eespaidi un juhtu jawitwojumū alaich paleel atminā. Weešči ween leeli fairizijnajumi ašmirstos weegli, bet lahts šchleetami neezigs šhtuminišč eespeeščas uš wīsu muščhu. Atminā ir jawa, mums šchimbrihščam nepeeejama un neiššaidrojama logita. It jēwisčki mahtslineezjītai atminā.

Mahtslas darbam nepeeeščamos eespaibus un ašrejos nowehrojumus mahtslineezjītais indiwids ujnem pa leelum leelakai daļai ar abu augstako ašrejo juhtietu, redies un dširdes pašdšību. Sačarā ar to ašišmejami ari diweji mahtslineeku tipi: redies un dširdes tips. Pee pirmās kategorijas peeštaitami glejnotaji un tehlineeki, pee otrās — mušiti. Rahtsneeki stahw itin tā widi starp abeem ipeem, ar pahriwara ihpaščibam te uš pirmās, te otrās kačgorijas puši. Domehr abas kačgorijas naw pahraļ stingri norobeščojamas. Wišpahri te war runot rīkai par weenas waj otras kačgorijas ihpaščību pahriwaru. Bet daudžos gadījumos nowehrojams, ka peem. mušiteem wīnu ššanu tehlojumā eeaučšas ari manami redies eespaidi. Un no otras pušes pašhtiami mehginajumi, mušitalās štanās un ritmu, wišpahri mušitalo ideju atiešlot gleinā un tehlā. Ir škulpiuras darbi, turus ar pilnu teesību ļauj par plašislās, ušstatamās formās eeweidojums mušitu. Un no otras pušes, daščas glejnas ļazel nowehrotajā itin tā ššanu eewiwojumus un wišpahri mušitas eespaidu. Tas atšarojas no mahtslineezjīta noluhča, bet leelā mehtrā ari no pašča štanaja waj šlaušitaja pšičes uu ešetištās fantasiaš ihpatneības.

Warām ļazit, ka jau pašču ešetiško nowehrojumū un eespaibu uštraščanā mahtslineela radoščā fantasia darbojas lihdsi — ihwehledama, lahrīdama, no-grupeešana un lombinedama. Pašhtiami wairaki fantasiaš tipi. Weena tipa fantasia galweņā lahrīdā ištwer šahwoičšas, štatīšas parahības un formas. Otrā — pluhstočšās, ritiočšās, dinamislās. Sačarā ar to war runat par lirisku un dramatisku fantoju u. t. t.

Par wehdejo teesčo radoščas fantasiaš impulsu walda daščabi eekati. Psihologislā un ešetiislā „geniju“ teorija runā par eedweejmu, par „deewiščku dširktiel“, turā pešhtam ašleemina mahtslineeku un ašraun rabiščanas darbā. Wehs, pro'ams, newarām aštiht nelahdas deewiščšās eedweešanas mahtslineetā; tur wīš ir ļaur un ļauri žilwezišt, tāpat tā turā lahrā žilwezišt buš'nd. Wehs drišht runat par idejisku waj pšičisku ļajuhimu, par ašrlahtriģi špehzigu juhtu ušpluhču, kas ušširanz gribu teesces pee darba un weidoi.

Rā lahrā darbā, ari mahtslineezjīstās rabiščanas darbā ļahtmā ir ļawš noluhšs. Sačarā ar apštrahdajamās weelas ihpaščibam un eejuhmas raksturu, mahtslineeta noluhšs war buht ščaurats un plaščats, jau ļahtmā pilnīgi ļaunās, waj ari līkai wišpahrejos wīļeenos apjausis un paščā darbā ištrahdajams. Klont lahdū wišpahreju prinziņu te uššahdit naw eespeščjams. Mahtslineezjīstās rabiščanas plans pilnīgi atšarajas no mahtslineela pašča indiwidualitates ļawadibam. Ir mahtslineeki, kuri šrahdā peh eepreečā pilnīgi išweidoja plana. Tee pa lai-

fam tee, tureem radidžanas prozejā ipehžigi lihšdarbojas intulektuelais, prahta elements. Noteikts plans wistwairaf peemehtots plaščata apjoma darbam, peem. romanam un dramai, tur blakus teeščai išdomai un sajuščmai wajadšiga ari plaščta maščlineežišta tehnika. Iščlasi sajuščmas darbi, peem. liriski džejoli, pa laičma teel rakstiri beš jebščada epreeščēja plana. Tur noteizeja, wabitaja un weidotaja ir pate sajuščmas plušme.

Ģan laira atiewiščta maščlineeča radidžanas weidā war uščhmet wispah-rejus, waldoščus parehmeenus, bet tonehr dšlasi nemoi lairs maščlineežiščas radidžanas aktis ir par jewi paštahwigs un atščkirigs no žiteem. Radidoščai fanta-sijai ir neštaitami, alašč jawni išteičmes želi un lihšdželi. Ģau radidžanas darba eewadidoščais epreeščėjejais weelas apjaušmas un apwtara weids stipri daščadā. Daščreij maščlineečs pahriřata apšrahđajamo weelu wijā winaš plaščumā un wišumā. Žitreij atkal tišai laščdu masu, saščuma daļu, bet pahrejas peefombinejas un peejaitas paščā darbā. Daščreij radidžanas impulsu eekustina weelas ainas waj teħla šopeešpoids, žitreij atkal laščs neezigs siščtuminidž tā peejaiřta maščli-neeča intereji, ša wiščdž war no ta atroiřtees tišai radidžanas darbā. Tas at-teezinams uš itin wiščm maščklas nošarem: literaturu, gleineezibu, muřitu. Paščā maščlineežiščas radidžanas aktā lihšdžinejā maščklas psihologija aišhime tiščetras štadijas jeb pařahpes.

Sajuščma — radneeziga „deewiščdžigās“ maščklas „eewweščmei“. Wijas maščlineeča pšičes žildens, štrauščdž jawniņojums, kuridž itin ša ižel nařtamā maščklas darba ideju.

Konjezija jeb idejas pirmais weidojums, šas jafarā ar radoščā talanta iřpatneibju war buht wairaf waj mařal pilniņis.

Pirmais išteičimes uņnetums jeb maščklas darba štiže — eedomā jeb reali uimeřta.

Rehđejas, galigais idejas iřweidojums.

Šči šchema ir wiřai nedrořča. Uš wiņu palaiřtees un pee winaš konjek-tenti peeturotees maščklas darbu analižē naw eepēhams. Wina ar jawni finat-niřo noteiktibu tiřpai nepilniņa, ša eewweščmas teorijas nenoiēktā iřhablona. Kant laščdi wispahriģi liřumi te naw uřštahđami. Radidoščā fantasija riřkojas briřwi un nelahđos trařareta rařmjos nelaujas eeprauntees.

„Eewweščmes“ teoriju galīgi pee malas atmetuščeem, mums jafala taħlat, ša maščlineežiřtā radidžana ir darbs. Roņeens un gruiņš imadientu un juhu apweenots darbs. Šai wianu kant žil iřrařtu, šefojim peemeħrau, literariřfajam radidžanas darbam wina galwenajos wiricenos — liriskā un prozā.

Wišs, pahriřtojoščs, dšlats waj weeģlats piřtu jawniņojums parařti prařas liriska džejola iřčelimi. Ari piřgtam idejiřkam mielim nepezeēēhama wiřsořda juhu štraume. Liriska wiřpajri ir juhu maščkla. Neiģuřta wina poleel šofaina un nedšhwa un galu galā naw wairš lirika, bet weenlaħričs džejiřtu wahrdju jawniņ-ņojums. Ģauņajam labs liriks džejolis leelas tiř wenlaħričdž un weeģals, itā pats war jewi jau gataws rođas džeģuēča fantasijā. Ģahđs eepwids ir štiri iřplařtiņš. Ar to pa dařai iřřaibdojama tā uřriřtoičā parahšiba, ša gandriņš wiř jawnēe eēahģeji wiřpirmā laħra eemēģina rolu lirisku džejolu rakstiřdanā. Ģapehž lairos tautas un iřliras literaura tiř dandž wianu un tiř wiřai mař iřtas, ideju un juhu jatura baģatos, iřčelime maščlineežiřti pilniņis liriskas džejas. Ģarečķibā liriks džejolis tiřai pehž jawa aħreģā apmeħra ir weeģlata un peeējamāřā litera-riřas iřčelimes forma. Wiščdž neprařa tiř daudži laiča, papira un tintes, ša štabiē

netab nāv weenmuliga, weenmehrīgos pānehmeenos atfahrtota tāts. Ar krahju un skanu, ar glešņu un melodiju kombināziju peepalīhdzīņu viņam jāzāzē laštājā djejneeta pašā pahrdsihwojuma attehlš. Virīstam tehlojumam ar pirmajām rindām jāzāzē laštājā pšichīsta un idejīsta nojauzma. Tahtlā jaraba staidrs tehlojamā objekta preefchīstāts un beigās tas ar tahdu spēhtu un straujumu jāeevada laštājā pšiches un apšinas pašaulē, tā viņa fantasia dšihwī šarofinas līhdži un līhdži eewitnojas viņa dwehsele. Wisintimatai, rahmatai lirīkai dšiti eemīht sinama dramatiisma elementi. Jo īktra pšichīsta pahrdsihwojuma prozejs pehz jāwas dabās īhtienbā neš dramatiisma raksturu. Tur ir eestana, jātahpinājums un īstana. Tā war parahdītees wisdāshadafajos weidos un kombināzījās, bet pamatendenzē arweenu paleel sinama weenadiba.

Līš mahkslineezīstās pšiches jāwadībam ari lirīstā fantasia — tā fantasia wispahri — parahdās dāshados weidos. Raksturīgātee radošhās fantasijas weidi ir tā šautais sensorīstais un motorīstais, īmpresionīstīstais un ešpresionīstīstais. Populāri runājot war jāzīt, ka pirmās no viņem uštwer un īspauht wairak nekustošo, statīstu preefchīmetu un parahdību, krahju, līniju, apweida u. z. ešpaidūs. Otrās atkal wairak teekmju, kustību un strahwojumu ešpaidūs. Palāikam lirīstā fantasia pahrswars pirmājeem elementeem. Tomehr pilnīgi tīhrā weidā šhee fantasijas tīpi tīpat tā nemoš nāv šastopami. Senjorištājeem, statīštājeem elementeem lirīkā alāš peeweenojās ari motorīstee, dinamīstee. No šheem pehdejeem tad ari lirīstā dšija dabū. šastošehi dramatiisko, dšihwī pluhstošo un eerofinošo raksturu (peem. Raina „Kalnā lahpejs“).

Dšeju un prosu nešhtr ween ahrejaiš īsteihtmes weids. Einams, jāītiā un nejaītiā waloda gan ari pate par šewi ir štaidri apjaušhams atšchīribas līhdžeklīs. Bet raksturīga šarpība ir jau pašā dšejas un prozās īdomās un ījūhtu weidu buhtībā. Dšeja no pirmā azu ušweteena štaidri šamanama tīhrās šajūhtmas buhtība, dšejīstās īdomas nercalitāte, šūbolitā, štaīshana krahšās, dšejīstos tehlos un tehlojumos. Mahkslineezīstās prozās īdoma paleel tuwakā šafarā ar realajām parahdībām. Wīnai šīprata loģīstās domas un prahta elementu peekrahja. Tāpehz ari wīnas īsteihtmes līhdžeklī, prozās waloda, tuwaku šonkretai šadšihwes un šarunas walobai.

Mahkslineezīstās prozās fantasia wairak īleeto teeshos, šonkretos nowehrojūmus un ešpaidūs. Un lai gan ari tos viņa kristalīšē un pahrweido, lai ari tos mahkslās darbā tāpat neš jūhtu apāschstrahwa u. ī apšaro ījūhts mahkslās dāktums, tomehr realee elementi wīnā dāuhš manamaki, netā dšejā. Projai wispahri peceetamās idejīst šaturs. Tāpehz pūsmahkslineeki un dīletanti ūf beechi eedomajas, tā beletriištā proza ir weenfahrihš, krahjam un glejnam druhtu ījraibīnāts, dialoģīstis šeletons waj eewadrāstīs.

Mahkslineezīstās prozās radošhā fantasia wispahri twer plāshaki, netā lirīstā. Pašīhtam gan ari īhūs šajūhtmas tehlojumus prozā. Bet tā pateētibā ir nejaītiā walodā raklīta lirīta — šīpri līhdžiga bīrhwā ritumā un formā rakstīteem lirīstā dšejoteem. Virīstai beechi ween peeteer ar šīnamas šajūhtmas eewitnojumu laštājā, ar šīnamas pšichīstās jūtonas nošanu radošhanu. Proza ar jāweem mahkslineezīstāem tehlojumeem un ešteīstāem preefchīstāem alāš ženšas eerošināt šīnamu šozialu waj īndīwīduelū ideju. Mahkslineeka-prozaišā eerojmes šahkumos weenmehr atrodama šahda doma, šozīals, īndīwīduels waj pšichīstās problems, šuru rakšīneekš ženšhās atrīšināt.

Dejīta domāšana ir domāšana tehleem un simboleem. Ar to viņa atšķiras no finatniskās. Bet tapehž nevojag eedomates, ta mahšlineezītai domai nav neta topeja ar finatniško. Mahšlineezīslās profas ištōmā parastai logiškai domai peekriht eewehrojama loma. Profas darba idejīta šatura ištōmajumā rakstneeks eet pa teem pašcheem finatniskās domas želeem un nonaht pee tahdeem pašcheem šlehdseeneem. Wina domāšanas weids atšķiras no finatniskā ar to, ka viņš neoperē abstrakteem jehdseeneem, bet štata idejas weidošanas gaitu dšihwos tehlos un glešnās. Dialektiskās domas prozešs winam mahšlineezīskajā fantasiajā notehlojas divu waj wairafu pretištū zilwešu, dšiwu štūru, dšiwu pašaulu šawstarpejās žihnas ainās. Žlweens abstrakts jehdseens wina fantasiajā rakšdās ašreju formu tehrpā. Weenmehr winam ažu preekščā dšihwais zilwešs un ritoščā dšihwe. Ta war buht wairaf teeshi nowehrota, waj wairaf pašča šakombineeta un ištōmata, bet weenmehr winu pašču un wina lastaju pahrelezinošča un tizama. Tapehž tai jabuht neween logiškai pareišai, bet ari pšihologiški pateerai. Taišnibu šatot, logiška un idejīta pareišiba mahšlineekam naw obligatoriska. Pšihologiškā turpreti — katrā šinā. Šinams, preekšč pašča mahšlas darba un ir šewištli preekšč wina lastaja ir labaf, ja mahšlineeks šinamo ideju pareiši ušwehriš un pareiši lihdiš galam ištōmajis. Tad wā tehlojumā buhs ištōnamata noteiktiba un škadriba, wišč lastajam šneegs teeshalus un špehzigatus cerosinajumūs. Bet nepamatots ir prašijums, lai rakstneeks katrā šinā attehtotu ideju pilnigi peestanoti winas finatniški-logiškai konzeppzijai. Peemehrant, wišpahrēi šozialistiška ideja ir tiš wišpahrpašistama, populara un weegli aptwerama, ka winas pahrethlojums pat tajā wišlabatajā beletrištiskās profas darbā ištīkees maj interešants. Tapehž ka pamataturā wišč nešneegs neta jauna, bet atkahršots šen pahrdomato un rešero. Bet radoščā fantasiija rakšneelu žargā no atkahrtojumeem, pahrethlojumeem un weenmulības. Winas dšihwee tehli nekad naw pehž ščablonas ištgreesās šofa figurās. Winas štatiitā dšihwe naw šozialistiškās eedomas ščacha galds, ar ruhpigi nowehroteem weenadeem balteem un melneem plantumeem. Wiš wina tehlojums naw šails šozialistišku ideju pahrwahrštijums. Radoščai fantasiijai ir leels reālās dšihwes peedšihwojumu un pahrdšihwojumu krašjums. Wina šin, ka dšihwē nekās newoteekas pehž ščablonas un preekšdraksteem. Dšihwā zilwešā idejīta aština un laba griba reti šad pilnigi šaweenojas ar pilnigu pšihiski šastanu un ištintkeem. Daubšas reišes idejīta pahreleziba štubina zilwešu uš weenu puši, bet ištintki, eedšinteem un eeadšintalee pšihiftee špehki dšen uš otrū. Tā ištetas šinams dualijums, diwatneišiba zilweša pašča garigā buhtnē. Daubštahr štīkšas aština un peenapštums ušleek zilwekam šinams prašijums: Bet wina pašča indiwiduelās, peršonigās interešes teem runā preti. Tā dšihwē un zilwešā ištetas neštaitamas pretrunas. Daščados šabeedrišots apštahšlots un daščadās pšihistās indiwidualitātes rodas wišpahrēištalee konšititi ar wīadeem idejīsteem un pšihifteem šamešglojumeem un atrišinajumeem. Te rakšneeka radoščai fantasiijai tas paščatais ištšihwes laufs. Wina wehro weidojoiščos idejīšos konšititūs un wištos daščados juhtu un šajušinu wišnojums, šas rošas lihdiš idejīsteem šamešglojumeem un atrišinajumeem. Wina uštwer to ištpatnejo šawadibu, šahdā ištaira atšewištka zilweša pšiče atbalš weenas un tās paščas idejas gaitu. Un ščo indiwiduelo šawadibu attehtotais profas darbs nekad nepaleek weenmuligs, garlaizigs un ščabloniškš. Dšihws zilwešs, ari tas wišifšeeništatais, nekad naw ščabloniškš. Mahšlas tehlojumam wišč wišparozigals un peewilzigals ne tur, kur wišč šastan ar šawas šabeedribas un šawas štīkšros wairafuma lozekteem, bet

fur winsch manami atschiras no teem. Waj nu to paschu kopejo ideju wina in-
 diwidualitate uftwer fahda ihpatneja wariozija, waj uftwer to pawisam nepareisi
 un wisa wian uf liskeem fahn u zelem — wijur winsch ar fawene maldeem un
 fkuhdam fneeds jaunu, peewilzigu weelu radoschai mahsklineeziftai fantasijai, un
 mahsklas tehlojumam peeschkir ihpatnejas jawadibas un peewilzibas nofrahju. Ari
 tahbi profas tehlojumi ar negativos tendenzes un raktura zilwekeem blakus este-
 tiskam fneeds ari eewehrojamas idejiifas wehrtibas. Wini rahda idejas un dshiwes
 otro pusi un ta palihds labat saprast ari positivo. Soules spilgums titai preti
 ehnam isjelas wisa jawi pilniba. Deenu mehš ihsti apjaušchem titai tad, tad
 naktis pagahjuse. To wajadsetu eewehrot wijeeem teem atshilameem sabedriškeem
 darbineeteem un wahjeem mahsklas sapratejeem, furi mahskla melle weentgi titai
 positivo sozjalijma tendenzi un schabloniskus idejas tipus.

Dsejas radischanas darba technika wairat darischanas ar walodas fihfajeem
 elementeem — juhtu noftanu un frahju rakturojumeem. Profas darba plachafais
 faturš praja ari plachafatu isdomas un tehlojuma stila. Ja jau liriskis dsejolis
 newar ifistik bej dramatisfa newa, tad wehl daubj wairat wajadfigs tas plachafa
 profas tehlojuma. Dramatiska pluhšme war buht rahmata un spehzigata — sta-
 totees pehz fshcheta dabas un pehz ta, ta raktšneeks wianu aptwehriš un ifutis
 fahds estetiskis noluhšs winam preelch azim, Smagai, gruhai domai un lehni
 atrifinamai idejai winsch peemehro imagafas, faelchgitatas ifteikimes formas.
 Straujafas, mainigafas darbibas attehlojumam peemehrots ari konzentrets, ihfals
 un impulsiwaks ifteikimes stils. Stila jehdseens neaprtwer titai ahrejās ifteikimes
 formu, bet ari paیدا mahsklas darba fatura idejiifto un pshchijfo weidojumu, to
 galwend fahrita nojata raktšneeks individuelu ihpatnejiba. Tapehz fata, ta stils,
 tas ir mahsklineeks patš. Eejahjejeem, zela mellefajeem raktšneekem wehl newar
 buht jawa stila. Tee titpat cedomas un ijuhtas, ta ifteikimes weidos mehginas
 pakal leelajeem paruageem. Tas ari ir gandrihs weenigais literariskas atihstibas
 zelsch. No leeleem paruageem mahzidamees, ar dachabdeem mahsklineeziftas profas
 radischanas weiddeem eepafshdamees, eejahjejs raktšneeks beigu beigās fallauja ari
 jawa pascha ihpatnejibu un ifstrahda tai peemehrotu ifteikimes stila.

Pats mahsklineeziftas lirikas un tapat profas radischanas darba technikalais
 prozesis gandrihs fairam dsejneetam un raktšneetam jawadafas. Peemehtram, Porušk
 jawus dsejotus un tapat stahstus ir raktšijis weegli, fa rotaladamees, daubifahrt
 leela steiga un truhfuma speešk. Tas wina darbos ari wiszauri manams. Wina
 dseja ir weenfahrecha, nemelata, beeshi ween naiwa, nepeteelofchi fashanota un
 stilijeta. Noweles beeshi gadas pawisam neifjutas un neiifstrahdatas weetas.
 Kompozizijos truhfums wispahri fajuhtams. Titai ihsta, dšila friniba un fajuhtma
 laftaju neš pahri wijeeem ifstrahdajuma truhfumeem un nepilnibam. Satara un
 ahrejās ifteikimes pilnigs fashanajums ir tas gruhatais uidenums mahsklineeziftas
 radischanas darba. Pat wezeem peedfshwojušcheem mahsklineekeem tas ne iftreif is-
 dodos. Tshri pshchifstas fajuhtas un intuitiwus teelimes itin fa wairas un nepa-
 zeeesh samehrt ilga, ruhfiga techniska apstrahdajuma prozetu. Un no otras pufes
 atkal techniska ifstrahdajuma darbs beeshi ta aishnem mahsklineeku un fashita patš
 par jewi, ta winsch ita peemiršt selot juhtu un fajuhtmas fihfatajeem witojumeem
 un ceauft to wiszaur ifteikimes technikas metos. Ta isnahf formas sind peewilzigi,
 bet juhtu fatura pawehshi, nepeteelofchi ifjuhti dsejas un profas darbi. Preim
 Poruška lirikai, raktšurigs peemehrs te ir Blauwana dseja. Ta ar wisleelalo ruh-
 wibu un dšilu literariskas technikas sapratu un weifšmi ifstrahdata pehbejos fihfums.

Un klasisti pilnīgas formas pērvilzība laistajam leel atjmirst šahur un tur ismand-
mas šajuhjmas un juhu jaura truhumu. No agrar apluhfoteem pemechreem
mehs jau sinam, ka mahkšlos formai jau pašchai par sewi ir sinama wehrtiba un
ka wina par sewi ween ari war stipri erošinat estietistās patilas šajuhju.

Mahkšlineezistās radiššanas darbs weestirmā zahrtā ir darbs ar wiseem
darba atributeem, un newis weegla rotala un ispreega. Ne weli buršhuasistā
estetika til daudj runā par mahkšlas „radibu šahpem“ un par „wahrdā mokam“.
Mehs minejam, ka iktatra jauna juhsmu uspluhšme nahk jawadā tempā un jawadā
weidā. Un mahkšlineestam ir leels darbs atrasti wina pemechrotu un peestanigu
isteiksmes formu. Wisu leelo dhejneeku un ralsineeku rokrastli leezina, ar šahdām
publem un šahdā leelā darbā radušchees šchetami til weentahrschee, weeglee un
graziosee mahkšlas tehlojumi. Tur redšam mahkšlineezistās eedomas un iteiksmes
pirmos apwenoššanas mehginajumus, šasšanas mellejumus, strihpojumus, pah-
labojumus, atahrojumus un jaunus mellejumus. Daudhreiš eesahktais un labi
eesrahdatais darbs teel atmejis pee malas, jo mahkšlineeks pamasam pahrlceezinas
waj nejausdji usker, ta tos nešastan ar eesšchejo isjuhu un mahkšlineezisto noluhku.
Pemechram, Dolstojs šawus leelos romanus nesin zil reišdju pahstrahdajis, kori-
gejis un pahkrastijis. Šcho raschojumu rokrastli leezina, zil daudj laika, šmahšenu
peepuhlas un weentahrschas praktiškas uzsihtibas un ishuribas praša „mahkšlineezista
rotala“. „Eedwehšmas“, „ektaste“ un tamlihdšigi mistiisti jehdšeeni ir neeki. Ne-
weens leelats mahkšlas darbs naw radees tā pa šapneem un meegu. Pat šahdi
religiozas juhšmas apdwesti un mistikas zaurasti mahkšlineezistās prasas darbi tā
Dostojewša leelee pchisštee romani rakstiri ar leelu peespesšanas, šisjtu nogurumu
un sem nenowehršchama wajadšibas špedeenta. —

Karām redšams, ka wisu šcho laiku, par mahkšlas un mahkšlineezistās radi-
ššanas psihologiju runadami, turejam azis atšewišcho mahkšlineeku — mahkšli-
neezisti radošcho individu. Te waretu šihmet pahratu šaitišanas ar buršhuasistās
mahkšlas psihologijas un estetikas tradizijam. Tagadejos proletarištās mahkšlas
mellejumos un mehginajumos weenā laidā teel uswehrtis kolektiwais radišanas
weids pretim individuēlajam. Individuelais mahkšlineezistās radišanas priuzips
ejot radees buršhuasistā eelahrtā un teekot likwidets lihds ar to. Proletarištās
radišanas weidam jāejot kolektiwajam. Ja tā, tad pateesham weli tehrets laiks,
apluhšojot individuēlo mahkšlineezistās radišanas psihologiju. Tad jamellē pa-
wijam jauni kolektiwās mahkšlas pamati, jauna radišanas psihologija un jauni
darba weidi.

Mums tomehr te leelas leels pahpratumš. Kā arweenu šchahdos leelu ša-
witnojumū un pahrejas laimetos, ari te jaunās atšinas un israhdatais jaunās
pahrlceezibas weetā uštahjas weentahrschā jauna fraše. Štaniga rewoluzionara
fraše, tura patiššami štan šajuhšminatu mellelaju aušim un aishedi jehdšeeņa pil-
nigo tulšchumu. Tomehr kolektiwās mahkšlineezistās radišanas prašijums teel us-
šahdis til kategorištā weidā, ka mums negribot jāapstahjas un jāuskawejas ari
pee ta.

Pirmatnejo sintretišo mahkšlu wispahri gan war uštattit tā kolektiwās kop-
darbības rezultatu. Usšaitot pirmatnejo ornamentiku un šohmetiku, mums naw
gandrihš nekahdu zitu norahdijumu, ka šenatnes mahkšlas raditajs waretu buht ari
atšewišchais zilweš. Pirmā mahkšlineezistā eedoma wareja raflees ari atšewišchā
indiwida galwā. Bet winas isweidojums un wispahri pirmatnejas mahkšlas prak-
tištās isleetojums gints waj ziltš šopejā dšihweē ir zaur un zauri kolektiwistis.

Tomehr pavijam pahrsteidfigs buhtu prašijums, lai modernās proletariiski-koletīvistiskās mahtsklas radīšanas darbs atgriežas pēe pirmatnejiem radīšanas weideem. Tad jau buhtu jāprasa arī, lai proletariats viņā šāvā jābeedristajā un ekonomiskajā dšihvē atgriežas pēe pirmatnejām formām, lai viņš arī moderno ruhņeezisko raschosānu eefahrtu pehž buhšmenu femes un Patogonijas "komunisma" paraagem. Protams, tahds prašijums muhju laikos var noberet tikai jofam. Bet lihdj ar to tikpat jozigs paleef prašijums eefahrtot mahtslineezisko radīšanas darbu pehž teem paraagem. Jo mahtsklas darbs ir tikai weena no sare proletariata garīgās nodarbības laufā, un nav iprotams, ka pehž to weenu waretu eefstatit tā iñehmumu starp wišeem pahrejeem.

Arī wehlofo wehšturisko laimetu mahtsli mums nedod nekahdu eerošinošānu un pahreleezinošānu paraugu, pēe kureem mehs tagadnē waretu atgrieštees. Ja kolektīvais radīšanas weids katrā sīnā jāuzjams par proletarisku, tad pēe proletariskās mahtsklas pēefkaitama arī kolektīvi iedomatā un iştirahdatā tautas džeja — epi un pajafas. Bet tas nav eespehjams arī ta weenfahrihā eemešla, ka pēem. Iriiski-epiškajā tautu džeja galwenā fahrtā apdšeedati deemi, farati, waroni un wadoni. Ne tikai mahtsklas wehšturneekam un psihologam — katram weenfahriškafajam zilwekam finams, ka senatnes kolektīvistiski radītā džeja kalpo autoritaristiskajam pajafules ušstatam un kultīvē individualismu. Tai nav ne majafās proletariskā kolektīvisma pajihmes.

Tā tad kolektīvais radīšanas weids ween mums nebuht wehl negarantē proletarisku mahtsli. No otras pušes škatotees atkal redsam, ka pat buržuasijas individualisma laikos atrodami kolektīvisma un proletariata ideju apgaroti atšewiškū mahtslineeku darbi (Dšheks Londons, Gorkijs). Tā tad kolektīvais radīšanas weids mahtsklas darba iedomā un iştirahdajumā nebuht nav proletariskās mahtsklas galwenā pajihme. Proletariskās mahtsklas buhtiba neatkarajas no kopeji štrahdajama kolektīva radīšanas darba, bet no kolektīvistiskās idejas, tura leelotā waj majafā mehrā viņā eewerta (Polanski).

Proletariskās mahtsklas darbu nosata kolektīvistiskā ideja, sojālistiskā dšihwes atšina un iñjuhta — wišpahri, proletariskais šaturs. Bet tas atrodams arī individualēlos mahtsklas darbos. Jau tagadejais proletariskais kolektīws jāstahro no jāmehrā angstu atihštiteem štrahdneeku indiwideem. Un nahšotnes kolektīwā atšewiškū iñpatnu individualēlā atihštiba buhs wehl plaškaha un wišpušigata. To starpā arī mahtslineezisko iñpatnu. Ka pehž eemešs domat, ka arī nahšamajā proletariskā mahtsklā galwenā jāunraditaja buhs atšewiškū mahtslineeku kolektīvistiski apgarota šantafija. Tikai ta iñzels jāunus motīws un uštwers jāunas idejas un wišpahri radīs jāunās šēkiras mahtsklas šaturn. Mahtslineeziskā apštrahdajumā un iñleetojumā, warbuht, eespehjama arī kolektīva šopdarbiba. Tur weeta iñmeģinajumeem un jāunu zēlu mešlejumeem. Tahdi palaban arī noteefas plaškšos apmeħros un mehs pēe viņeem wehl atgreesiimees šurpmatās nodalās.

*****

8. Proletariškās mahtklas teorija un kritika.

Šī apzerejuma nolūka un apmēros neietilpst plaščaka, wišpufīgi apluh-
tota proletariškās mahtklas teorija. Wišpirms jau tapēhž ween nē, ka le pa
leelakai daļai buhtu atkahtrojāmi sen pahtstāmi, burščuasiškās mahtklas sinatnes
un teorijas ištahdatee ipredumi, slehdseeni un tā sauttee likumi. Proletariškās
mahtklas išteiksmē jarihstojas ar teem paščeeem krahtu, walodas u. z. lihdsleekem,
kuri bij āri burščuasiškās mahtklas leetojšanā. Par jēwi šaprotams, ka āri
proletariškās mahtklas teorijai, kas apluhko mahtklas formu weidus, stipri daudš
jaaisnemas āri no tās paščas teorijas. Tapēhž šche pahraf nenodstinafimees
atsewiščko mahtklas nošaru špezielajos sihtumos. Naudšifim tika wišpahrejos wil-
zeenos uštweri tās raksturīgās šawadibas, kuras proletariškā mahtkla ar šawu
ištatejeo idejiško un psihiško šaturu ištapauch — āri daščados formu weidos un
išteiksmes tendenzēs.

Rakts wehturiskās attihstibas laiktmes ir irodijis peeštānotu idejiškā un
psihiškā šaturā un išteiksmē ištatejeu mahtklas wirseenu. Romantisms, klahtizisms,
naturalisms, realisms, jaunromantisms, simbolisms — wiš šchee daščadee mahtklas
wirseeni ūaugušchi no šawa laika šawadās ekonomiiski šabedriškās eekahrijas un
atšpoguko šawa laiktmeta idejiški psihiško šeju. Wišos wišos nepahsprojami šaht-
mejamās šawa laika raksturīgās wišpahrejšās tendenzēs. Proletariškā kolektiwisma
laiktmeta mahtkla tāpat buhtš šawa laiktmeta atšpogulotoja un ideju nešeja. Maht-
klas teorijas galwenais jautajums: ko proletariškā mahtkla ušnems no lihdsištine-
jeem wirseeneem, kā tos pahrtweidos un kahtbas jaunās išteiksmes formas radis.

Par to newar buht ne mašalo šchaubu, ka daudšās lihdsištinejo mahtklas
wirseenu raksturīgās ištatejibas ištatejēes āri nahtotnes mahtklā. Šo āri
mahtklā proletariškais nenah tēwiš noahrdit un atmešt, bet peeipildit. Šo mašakais
jašata par tuwās nahtotnes mahtklū, kurai dabiski peemitis wišas pahrejšas laika
pahtšines. Šā tahtlākā nahtotnē ištatejēes proletariškā mahtkla, to mehs waram
tika minet un neštairdās šenturās sihtmet. Mahtklas buhtibas un wirseenu pahrt-
weidi atkarajas no tā, kā ištā nodibinašēes nahtotnes eekahrtā un kahtdu šahtiras
un indiwiduelo psihi wišweidos.

Wehturē, āri mahtklas wehturē nekas neatkahrtojās. Muššam ūš preetšču
ejošā dšihwe nekad neatgreesčas pee wežā šaturā un pahrdšihwotām formām.
Weenadibas štarp daščadeem progreja zehleeneem naw, bet lihdsiba beeschi šaštopama.
Šinama lihdsiba šaštopama āri štarp daščadām mahtklas wirseenu palahpēm.
Mahtklas wehturē runā par klahtizismu un jaunklahtizismu, romantismu un jaun-
romantismu, realismu un jaunrealismu. Pa leelakai daļai gan jaunais wirseens
tika ar šanām ahrejšām formām atgahdina wežo. Analogija ir tika pawiršchi
štatiā ahreēnē, kamehž idejiškais un psihiškais šaturs glušchi jaunš. Bet waloda
ir štiri konservatīva un jaunee ehhdseeni beeschi peeputar wežos apšimejumus.
Št šewiščki proletariškai mahtklai nahtēes mellet pawišam jaunus nošautumus

jaunām parahdibām un wehrtibām. Parastee apšihmejami no burščuasiņstās mahtslas wehstures un estetikas arhiveem ar suinām eecrunām leetojami itai pahrejas laitā.

Zihņa, straujas teesmes pehz tahleem mehrteem, jauna zela meļejumi dšihwē un mahtslā, jaturā un formā, špehts un sajušma, drojme un spars un pa star-pam liriskas pašapnošanas un atpuhtas brihšči — tās ir romantiskā wirseena ihpahčības. Tā tad ari proletariistai mahtslai peemitis leela dala ro-mantiskā elementu. Pehz jawas traustimes plaščuma proletariistā mahtsla ir tihri romantiska. Bet burščuasiņstā romantiika pahrat atsluhts nenoteiktos šapnos un mistiskā ilgohčanā, tā tā beigu beigās šhee šapani un individuēlais sevi nogrimščanas tults paleet winā waldoščais. Burščuasiņstā romantika behz dšihwes ihštenības un patwehrunu mekle waj nu pagahtnē, waj nahotnē. Wina paleet waj nu reakšionara, waj ilušionara. Kā tahda, wina nemiht noteiktas stingros teistimes formas, bet wišmihtaf rotalojas simboliskām fantaijas figuram un tinas weeglos kraščaini z mainigos plšhwuros. Noteiktā sozjalistiskā ideja proletariisto mahtslu notura stingri apšihmetā wirseēnā. Wiš atklaudu želi tomehr galu galā peesaitas weenai wadoščai un wirsoščai linijai. Materialistiskā pa-žaiiles atšina un tolektivistiskā dšihwes apšina proletariisto mahtslineeku attura nogrimt individualistiskos šapnos un aismirš wišu pahrejo pašauli. Proletariistai mahtslai naw šwešči un nepeeeetami simboliski tešli un tehlojumi, bet tee tomehr kalpo reālas idejas un winas daščhado wariāziju iļpausmei. Proletariata mahtsla war šmetl ari no wehstures un pagahtnes awoteem, bet ari tur winas meļejumus wirja un noteiz ta pate galwenā pamatideja. Winas nahotnes simbolistiskai alašč proletariata idealu noteiktis žauršpšhdums. Proletariistā mahtsla nefad newar buht reakšionara. Ari atpataf wina paluhožojas itai tabešl, lai labat šašihmetu želu us preščihu. Ari teem wišahšraktakajeem proletariistās mahtslas simboleem reālu ideju un kontreitu pšhiščitu pahrdšihwojumu jaturis. Wišwairaf un wišās nošarēs wina turās pee reālas semes. Sawus tipus un tehslus un raksturus proletariistā radoščā fantaijā konstruē un weido no teeschi dšihwē šakrahteem nowehrojumeem un eespaideem. Tapehz winai, ar pilnigi peelaščhamo romantiisku nostam, noteikti realistiskis raksturs. Romantiskie šapnu un ilgu tehli pa leelakai dalai ir weegli, gaišigi, plšhwojšči un miglāini. So ilgam un šapneem wišpahri naw ne no-teikta weida, ne tendenzes. Proletariistās mahtslas reālee tehli un tehlojumi ar-weenu plastiskī weidot, noteiktām, staidrā walodā runajoščām konturam. Šchajā suā proletariistās mahtslas forma jawas pamatwilzeēnās tuwojas klāščās mahtslas paraugam.

Tā redšam, ka proletariistā mahtsla ušnem daščus elementus no wišeeem lihščihšhineem mahtslas wirseeneem. Apweeno tož, šakaušē un pahriweido žaur un žauri realistiskās formās. Ar romantisku waj simbolistisku peesšamu proletariistā mahtsla alašč ir realistiskā, teesčā šatarā ar proletariata dšihwi un žentee-neem. Pee tam winai naw nefa šopeja ar šopejoščo, fetografisko naturalismu un šaušo, aprakšoščo, bešči didaktisko un moralisejoščo wezmodigo realismu. Dāpat weentahriščos tehlojumus tā idejiskos rošminojumus wina weenmehr eiechepj no-teiktās, estetiskī iļjuštās un mahtslineežiskī daiķās formās. Šaili prahtojumi, sentenzes un „domu grandi“ winai leeti, tapehz ka wišžauri winā pauščas šwa-rigā sozjalistiskā doma. Pee tam proletariistās mahtslas reāliims nebuht nepraš, lai šchi doma buhtu šinatniiskī šrupi formuleta un išktrā teikumā un wilzeēnā šašta-netu ar šoministu manifestu, Erfurtes programu waj partijas šongreša protokoleem.

Mahſtā idejiſtā ſtenogrāfija un fotogrāfija nav leetojama. Sinatīſtā patecība proletarijās mahſtālas reālīnā ir ļoti wehlama, bet ne nepezeceſhama. Nepezeceſhama tur ir psihologiſtā un mahſtlineejiſtā patecība. Psihologiſtā pateceſ, reāls zilweks nedar buht ſtaigajoſha programa un runajoſha ideja. Biinjſh ir zilweks ar wiām zilweziſtām wahjibam. Tahdeem jabuht ari proletarijās mahſtālas tehleem un tehlojumem. Mahſtlineejiſtā apgaiſmotās idejās un juhtu nejaſtanās, gribās un inſtinktu ſadurſmē, ſchīras teeſhju un perſonigo intereſhu preteſchībās, apſinata kolektiwa peenahſtuma un individuēla glehrouma pret-rundās taijni ir tas leelatais ſoziali audſinoſchais, idejiſtā noſkaidrojoſchais, psihīſtī organiſejoſchais un weidojoſchais ipehſs.

Sijchetus realiſiſtā proletarijā mahſtāla galwenā ſahrtā nem no ſtrahdneeku dſihwes. Tur atweras nepahrſtalami daſchadīga, lihds ſchim pawiſam iweſcha ſtrahdneeku tipu galerija. Apſinīgais, idejiſtī un psihīſtī iſwedotajs un ſaſtaojajs poſitiwais fabrikas ſtrahdneeks. Un lihds tam ſchaubīgais zeta meketajās dſihwē un ſewi. Fanatiſtais, lihds nahwei uſtīzīgais un wahjais glehwulis. Auſtſtais, zeeti noruhdītais pahrlēezības un prahta zilweks, un weegli eeleeſminamais ſa-juhſmas fanatiſtis. Wezās paaudſes ſtrahdneeks ar eedſintām ſemneezīſtās paſau-les mantojuma paleetam, un jaunais, aſklatās ziņas un proletarijās ideju paſaules audſetajs. Rujjais, praktiſtais darba zilweks, un iſglihības ſlahpoſchais, dſilatas aſtinas un leelata ſtaſtuma meketajās. Tur ir waronu un wadonu tipi, un nodeweji un atrīteji. Strahdneeku ſeewetes, kurām wezās burſchuiſtās pa-ſaules rangs wehl aſinīs un inſtinktos, un proletarijās aſtinas audſelnes. Sihſtas perſonīgās laimes meketajās un kolektiwa darba daritajās blaſus wiſhreetim. Strahdneezes ſeewas, ſtrahdneezes lihgowas, ſtrahdneezes zihnitajas... Wiſa miſlonos ſſaitamā ſtrahdneeku ſchīra, kurā naw diwu pilnīgi weenadu zilweku.

Tā ſauttee rakſturu un tipu tehlojumi proletarijās mahſtālas daſchadās noſarēs jau paſchi par ſewi enem redſanu weelu. Bet tee tomebr ir titai ſih-ſtehlojumi. Atſewiſchu ſtrahdneeku nogleſnojumi kraſjam, attehlojumi nowelē, romanā un dramā dſilata noſihmi dabū wiſā plaſchajā koptehlojumā waj aimā. Proletarijā realiſtā galwenais preeſchmets ir ſtrahdneela dſihwe un zihna. Individuēlā dſihwe, dſintās dſihwe un, par wiſām leetam, ſchīras kolektiwa dſihwe. To realiſtā mahſtāla nem gan ſchauralos apmebros, atſewiſchtos, rak-ſturigos ſtatos, momentos un ſituazijās, gan plaſchajā, daſchadīgajā wiſumā. Jaunās eefahrtas weidotajā ſchīrā un zilwekā roſās wiſās paaules daſchadēe jautajumi un problemi. Zilweka rakſtura teeſmes un laiſības, dſintās konſiſtī, wezās un jaunās paaudſes ſadurſmes, ſozialee jautajumi, ſtrahdneeku titimība un morale pretim burſchuiſtās paſaules nowezojuhām normam, mihleſtība winas tuh-ſtoſchjados weibos un noſtanās, dſihwes predki un laime un tragika, jaunība un wezums, dſihwiwa un nahwe un darbs. Darbs — par wiſām leetam.

Jau wairakſhrti aiſrahdīs, ka proletarijāi mahſtālai, proletarijājam rea-lijamam naw wajodſigs obligatorijti buht ſozialiſtīſtās idejās propagandai un tahdejadi „tendenzioſam“. Wiſi paaules, dſihwes un zilweka dweheſes pla-ſchumi gut wina preeſchā tā beſti noſchlis, neapſtrahdais lauks. Weentahrtiſchi „netendenzioſi“ dabās notehlojumi war buht eeſtīiſtī angſti wehrtīgi un ſtrahdneeta gara un dweheſes iſloſſchānai riſpar nepezeceſhāmi, tā idejiſtī eeroſinoſha mahſtāla. Liriſtā eejuhima un juhtu eeſchuhpojuſes laſhu lahgeem atſpirdſina zihnās karſtumā iſtwiſhuſcho, darba ſmagumā nogurujoſhu ſtrahdneeta ſirdi. Ari wiſzeetakā darba un dſihwes zilweka daba briſſchom miſl atraucees

no jemes imagina un aizlibot sveičā eedomu pasaulē. Utopiski nāhkoines te hlojumi stahw zeechā šakarā ar reālo, sojialistisku ideju. Tifai proletaristais realisms winus ipehji sneegt bez aplamās murgu fantastikas, stingrā apweidā un ar pahrleezinošāhu iedomas šaturu. Bet ari tigras kolektiwistiskās fan-tasijas roščojumi krašchūni peewilzīgā eetehrpā war ipehžigi peewilft strahņneka usmanību, peeradinā wina eedomu pee lahlateem un augstatajēem lidojumeem. Seme ir tīfai dalina leelajā wījumā. Wija ļaules sistēma un fas aīs tās, wiisi swaigichnaji ar kometam un putnu zeli peefneedsjami proletariata realistikai mahkslai, tapēhž la ari wījumā wina atrod to pašhu wēenības un šaļķanaš un organiska lūmības prinzipu, turhē ir wijās wina šabeedriškās teeksmēs un pašhā atšinas buhtības punktā.

Nemitīgā gaitā us preehshu, proletariskā mahksla laitu pa laifam pamet štatū ari atpafat. Turpat aīs muguras winai tīfko iħristā burščuasiiski kapitalistikā pašāule. Šlaidrotas atšinas gaimā proletariata mahksla wisobjektīwat un beipartejiskat war notehlot iħris pašauls rasturīgatās parahdības un tipus. Šchajos tehlojumos proletariskais realisms ir peewilzīgaks un šatura bagataks, nekā pate burščuasiiskā mahksla. Kur iħi pehdeja redģeja neatrīšinamus noslehpmus un problemus un nomozijās „dšihwes miħlu“ preehshā, waj no-grima mistiskās fantasijās un fantasiskos minejumos, proletariskais realisms redģ weegli šaprotamas kapitalistikās eekahrtas parahdības ar wīnu zehļoneem un daščadeem weidēem. Wehšturiska šaprata realistikai mahkslai atklahj pašchus apwahrtichņus zilwezes pagahņušchos laifos. Deewi un waroni, karali un wadoni winai rahdas tā šinamā eekonomiskā un šabeedriškā eekahrtā dšimuschās parahdības, zilwežisti šaprotamas, šawu laifneļu rasturojošās.

Wisapbri proletariskais realisms redģjami atščekras no wišem eepreešģejeem mahkslas wirģeeneem ar šawu šinatuisko objektivitāti. Realistikā radoščā fanta-sija ar šawu šahrtojoščo, šoordinejoščo un organijejoščo teekmi atmet wīju neihsto, gabalaino un kroplo. Realistikais mahkslineeks naw wēen šapnotajs, bet ari domatajs. Wina išdoma wišos šawos tehlos, lihķumotos želos alahj turās wis-pahģrējās logitās robeščās. Wišos subjektīwos nowirģeenos wina tomēh neat-lahpjas no objektivās pateģības pamateem. Ta ir nealahģšinami iħstata un pateģjata, nekā burščuasiiskā klainu fantasija, individualistikā drebulīga un iħau-dīga, beģ zeeta zentra un šaistiošha peeturās punkta.

Sojialistikā pašauls atšina un kolektiwistikā dšihwes iģuhta nowell proletariskā realisma wadoščās linijas. Indiwiduelais winam ir tīfai šopuma atšewiščka dala. Dala war buht wisihpatējaka, bet tomēh šopuma rasturīgākās šawadības winā nepahģprotami buhš redģamās. Kolektīwā šaprata un iģuhta šai-šiošči apweeno wišas dšihwes iħklaidu parahdības. Tās wišunenofihmigakais zil-weks tur rahdas šawā weetā un ar šawu nošhmi. Zeeka un newehrtiga tur naw nēka. Bet tā tā atšewiščka tipa, rakstura un parahdības nošhme gairģi redģama tīfai šopšakarā, tad proletariskā realijma tehlojumos kolektīwām mašam, wīnu ku-štibam un traufnem nealahģšinami wairak weetas, tā bij burščuasiiskā mahksla.

Māšu tehlojumi iħstenībā ir proletariskā realijma galweņais šaturs, bet lihģš ar to ari mahkslineeģiskās radģchanas gruhitakais problems. Atšewiščka rak-stura un parahdību tehlojumos ļaunā mahksla war aģrtahrtīgi daudģ mahģites no bijušchās. Indiwiduelas psihologijas un teeksmju iģpratā un mahkslas weidoju-mos burščuasiiskā mahksla ir aģrtahrtīgi iģšmalzināģusēs. Bet preehsh kolektīwās dwehģeles winai dabģiki truhķa wajadģīgās šapratas un iģuhtas špehju. Protams,

ir jau arī viņa mehginājies maņu psiholoģijas un kustību tehlojumos. War at-
rast weenu otru isdewuščos darbu. Pa leelakai daka tee ir kara ainu glehnojumi,
waj kaut kahda efekta aizranta kauschu puhla tehlojumi (Weresčičagina glehnas,
Tolstoja, Senkewičša un Flobera romani u. ž.). Pilsoniskai mahškai masa atasch
ir puhlis, aklu dšinu apnents, neapstnigis kauschu fopums, jo weenigi apstnigais
un wehrtigais tur tatiču ir tikai atšewiščkis individs. Kolektiwu kā organisku
fopumu aptweri spēži tikai sozialistiski domajoščs un juhtošs mahšlineefs. Tikai
proletariskais realisms spēži dšili isprast maņu pšichi ar winas šawadibam un no-
tehlot warenaš maņu trauksmes. Te winam naw preekščā nekahdu paraugu, ne
peemehru. Te ir gluschi jauns, neapstrahdats darba laufs. Proletariskojam rea-
lijam isstrahdajams pawijam jauns, kolektiwais pšiches un maņu dšihwes un kustību
tehlotajs stils. Tas naw isdarams tikai pahrfahrtojoj un weidojoj wezo šilu ele-
mentus un parastos panehmeenus kombinejoj jaunos weidos. Te wajađsigis pa-
ščos pamatos jauns kolektiwais isstnas un isjuhtas weids un tam peefanoti is-
teikimes lihđskeli. Kolektiwais stils ishtenibā ir proletariskā realisma pamata wil-
zeens. Tas naw atšewiščkeem mahšlineekeem konstruejoms un isdomajams. Strahd-
neefu masas tagadejā pahrejas laimētā paščas par šewi wehli ir pahrat šajautkas,
idejiski un pšichiski dāschadigās un nenofaidrotas. Tikai pilnigi kolektiwistiski
eelahtrotis darbs un dšihwe inweidos idejiski un pšichiski pilnigi noteittu proletarisku
kolektiwu. Un proletariske mahšlineeki, šawas šchiras kolektiwam lihđšaugdami
un lihđšweidodamees, pamajas isstrahdās realo kolektiwistisko šilu. Tas ir gadu
bešmitu un paauščhu darbs. Tagadejā laikā waram runat tikai par mehginaju-
meem un zeta mellejumeem. Pašchi jaunā šila prinzipi tagad wairak tikai ap-
jaušchami un wispahriģi, nedroschā apweidā šasihmejami.

Kolektiwistiskā šila pamatrakstūrā ir leelaka, plaščaki aptweroščā
un dšilak smelošča dinamita, nekā wišos, lihđš ichin šinamos. Masa nekad naw
nekusligis, nedšihws kauschu šablišwejums. Arweenu kaut kahda dšina winu pulže
kopā. Arweenu kaut kahda teekšne winu apgato. Masa ir lihđšiga juhras uh-
deneem, kuri nefad negul pilnigā meerā. Ari tad, ja wina wehrojama šcheteami
pilnigā nekustibā, šinama kopeja doma waj jaušma, waj aistureta šajuhšma strahwo
pa winas šmadšenenem. Bet pa leelakai teesai wina trauzas warenaš, ahreji mainigā
štrejoščā bangā, waj atrimusēs trihš masos, štatam gruhi nouweramos wilniščos.
Proletariskā realista štatam nu jabuht reišē aši analisejoščam un spēhziģi šintese-
joščam. Winam jaaptwer atšewiščko parahdību raksturīgās šawadibas un tajā
paščā laikā jaušmana winu lopsaitošchā nofrahša un weenojoščā teekšne. Pro-
letariskojam realistam jaatroj trahšas šintejado šihko mirgu attehlojumam un tajā
paščā laikā weenojoščais, wišu zaurpšihdoščais pamata šons. Winam jaustwoer
parahdibas štrejoščā gaitā tee mirkli, tad pamata trahša špihđ zauri šihšajeem
wijuleem. Un atkal tee raksturigeo momentu, kur atšewiščkās parahdibas weido
un nojata wispahrejo raksturu. Atkaribā no ta, winam jašin pareišā isejas weeta
un mahšlineeziska tehlojuma atbalsta punkts. Šanojaušč, waj tehlojuma pamatos
joteef wispahrejas, fopweenojoščais, waj ari raksturigi atšewiščkais. Proleta-
riskojam realistam jabuht tikpat plaščam, žil dšitam. Ar weenu ween no šchim
ihpāschibam winam nepeteef. Winam pašcham jabuht šinatniski un šabedrijski
plašči iģlihtotam, pšichiski dšilu pahrdšihwojumu spēhjiģam, sozialistiski domajo-
ščam un kolektiwistiski juhtošcham — un pee wiša ta weilkam mahškās tehnikim.
Winam japharwada wiši tee mahšlineeziskās ishtekšmes lihđskeli, šo epreekščjeje
kulturas gadu šinteni isstrahdajaušči lihđš pehđejam šihšumam. Bet beš tam winam

jabuht ſpehjiġam wajadſibas gadijumā jaunam jehdſeenam un jaunai ſajuhtai atrast jaunū, peestanotu iſteifimi. Saturā un formā winam jahuht jaunū wehtribu raditajam.

Forma beſ ſatura ir blaħwōs, dſeestoħs warawihkſnas atſpulgums pret mahkoneem. Slaisis jau winch ari par ſewi, bet driħj apdſeest. Un ſaturš beſ formas ir tā dſirſtoħs, ſemē lihstoħs dſehreens. 3ħta, palekſama mahkſta rodas titai abu elementu zeeħā, organihā weenibā. Pee tam formas jautajums leetas tas gruħtafais. Ideju un juhtu ſaturš beehi iħaugs pats no ſewis, apħahrtējās dſihwes un winas teeħnju erofoits. Bet jau wina indiwiduelai eeħſhejai apjauħmei nepeezeeħams eewingrinatis un iħkops ſajuhtu aparats. Wina formeħchanai un ſaħahrtōchanai wajadſiġs ihpatnejas radoħs ſantaħiħas ſpeħs. Ahrejai iſteifime padodas titai iġliħtotai un noteikti ihweidotai tehnikai. Taiħni iħi mahkſlineezihās radihchanas apfinamā, ar ġaiħdu prahtu un weizigu rofu darinamā formelā puħe no ſewihkta ſnara realiſtiħā mahkſlā.

Behj jenās paraħs, mehš weħ ſchobaltdeem wiſwairat runajam metaforās, lihħſibu ġleħnās. Mehš runajam par iſteifimi wiħs mahkſlas noħarēs. Pee tās paħs metaforihās domaħchanas un iſteifimes ĸarhibas peeturotees waram ſazit, ta ſatram mahkſlas weidam ir ĵawa waloda. Muħitai, ġleħneeħibai, tehħneeħibai, arħitekturai, literaturai, dejai — ſatrai ĵawa waloda.

Iſteifimes waloda wiħs noħarēs ir proletariħs mahkſlas realiħna ſwarigatais problems. Par wina wiſteeħati waram ſazit to, to agrat mineħam wiſpahri par proletariħā realiħna ſilu. Wina ihweidoħses pamaħam, paħcham proletariata kolektiwam par notehtu, eeħſhejai buħhibā un ahrejai iſteifime pilniġi ĸaħtanotu buħtni weidojotees. Mehš ſinam, ta waloda ir ta wiħonferwatiwatā ſtarp wiħam zilweka ġarigajām diħħiplinam. Wiſihħti ta turas preti laita un apſtaħtu weidojoħcham eeħpaidam. Jauni jehdſeeni un juhtu noħanas beehi ween ſpeetas iſteifites nowezojuħs walodas apihħmejumōs, ihpalihħjotees titai ar wina jaunām kombinacijam. Nekur naw iit daudj arħaiħku pahripaleeku, ĸā walodā. Jaunee jehdſeeni ilġi meħejas, lihħj atrod jaunās, pilniġi peestanotās iſteifimes formas. Waloda ir tautas un ſchkras kopihpaħchums. Wina ir, tā ſatot, ta ſozjalatā ſtarp wiħam zilweku ġarigām ſpeħjam. Neweens jauns wahrds naw dſihwibas ſpeħjiġs, ja kolektiwā wairatuma apħna wina par iħħdu neħnuem un neatſihst. Beſ ġala daudj nedſihwi dſimuhju walodas lihku blandas apħahri latweeħju literaturas uhdenōs. Tee ſpeħjigatee jau lihħj ſchim te atfal ihrahdiħjuħees ſozialihħtee mahkſlineeki. Beſ ſchaubam, taphēj, ta winam ir neħalihħſinami dſihwata kolektiwās ihmanas un ſajuhtas ſpeħja. Labakais peemeħrs te ir Raimis. Latweeħju dſejas un lihħj ar to ari ſarunas walodu winch weens atihħliħis un iħkops wairat, nekā wiħi tee ġadu deħmitu literariħtee wirſeeni ſtarp tautihās atmodas laiķem un dewihħnti peeto ġadu.

Jaunā kolektiwās ſabeedribas dſihwe, ahreji weengabala un noħanota, eeħſhejai nepeeredſeti daħħadiga un indiwiduelu noħanu bagata, atihħliħis pawihjam jaunus jehdſeenus un praħis jaunus apihħmejumus wiħs iſteifimes weidos. It ſewihkhi, protams, mahkſlas iſteifime. Wiħs mahkſlas noħarēs. Titai mahkſlineeki war buht walodas jaunraditaji. Spezialihħtu walodneeku mehħinajumi naw ſapeitas weħrs. Wiħa walodas ſinatne ar gramatihku un winas „liħumeem“ neħalihħj iiti neta. So gramatika nahl titai peħ tam, ĸad waloda jau ir leetoħchanā tā dſihwi weidois un weidojoħs faktors. Deħneeki rada walodu ar wiſeem winas liħumeem. Weenigais nemaldigais waditajs ſchajā radihchanas darbā

ir sozjalās un valodas attīstības jautājta. Attīstības dšinejas šķitras mahtli-
neetam ſchi ſpehja it ſewiſhſki attīſhita. Ari uſ tihro walodas faktoru ween ſh-
mets, pareijs paſhſtamais rakſturojums: wiſhſh iſteiks to, kas neiſteiks duſ wiſa
ſhķitras kolektīwa apſtānā un jautājta.

Modernās burſhwaſiſkās mahtlſas wirſeenu ſtīla meklejumi galwenā ſahrta
roſhās ap to — atrast iſteikſmi tām wiſdoſhchabatajām un ſhķtajām notrahſam un
noſtanam. Tee wiſpīrns ir ſtatīſta, rakſturojoſhā ſtīla peederumi. Proletariſti
realiſtiſkā mahtlīa ir impulſīwa, dšihwiſbas un traufhmes pilna, dinamīſka. Wiſai
galwenā ſahrta jaatrob jauni apſhmejumi daſhchado kuſi i bu attehojumeem.
ſihtās, indiwiſduelas wibrāzijas un plaſhchās kolektīwās traufhmes jaiſpaufhſh
pee-
ſtanotā, ritohſhā, dinamīſhā ſīlā. Beſ teehcheem jaunu wahrdu atwaſhinojumeem un
iſdomajumeem proletariſhķajam realiſmam japaſhrweido ari wiſa lihſhſhķinejā waloda.
Ta peemehrota kuhrai burſhwaſiſtai domāſhchānas ſahrtibai un iſflaidīgam indiwi-
duelas iſjuhſtas weidam. Waloda ir iſhmalzinājuſēs, bet lihſh ar to ari ſaſhzhina-
juſēs, palīfuje jauja, kuhra un ſmagā. Strauſhās, ritohſhās, mehra apſhinoſhās
kuſtības tehlojumeem neder ſmagās, wezmōdīgi uſbhuhwetās walodas formas, kur
galwenais ſwars teel lītis uſ gramatiſkaliſko, ne uſ psihologiſko pareiſību. Bur-
ſhwaſiſkās mahtlſas waloda pate ſawa iſhpatnejā, bet ſhmiģā weidā uſrahda to
pretrunu, kura welſas zauri wiſai wiſas ſhķitras buhſibai. Zuhſtu, indiwiſduelas
jautſhmas mahtlīa jawai iſteikſmei leeto to wiſmagako, pehž wiſeem elementārās
logiſtas un gramatiſkas likumeem konſtrueto walodu. Ķiſitā ſaſihſtu galweno un
palīgha teikumu wirſnem galwenais ir logiſkās domas ſiſwars. Psihologiſto uſ-
ſwaru attehoſot wiſa pauſam maſſſpehģiga. Proletariſkā realiſma walodai jatop
iſhſkai, aſkai, impulſīwatai un ſtrauſakai. Virſtu notrahſu un noſtanu weeta
jauhaſh dšihwau dramatiſkam ritumam. Un realakai jahuſti proletariſkā realiſma
walodai. Wiſai pehž eeſpehģas wairat jaſaſtan ar pareiſo, dšihwo tautas walodu,
kura ſitai retos gadījumos zeeſh ſteeptās formas ar palīgha un papīldu teikumeem.
Protams, tāpat wiſa nezeēſh warmahģigu ſtrupinājumu un mahtlīgu ſtereotipu,
ſahdi mehģinājumi ari naw ſweſhģi wezajai burſhwaſiſkai mahtlīai. Stīla meiſta-
rojumi proletariſhķajam realiſmam tiſpat ſweſhģi, tā omulīga braufhchana pa weza-
jām platajām ſleedem.

Kas te nupat ſaģitās, taš, protams, galwenā ſahrta ſihmejas uſ literatūras
iſteikſmes walodu. Bet ſtarp daſhchadām mahtlīneēģiſtās radſhchānas noſarem ide-
ģiſtā un pſhģiſtā buhſibā ir tuwa radneēģiba; ſhķir wiſas ſitai mahtlīneēģiſtā
talanta iſhpatnejā iſteikſmes lihſhķeſtu ſpehja. Tapehž par literatūru ſaģito ſpeģia-
liſtam wiſai weegli atteģinat uſ muſitu, gleģneēģību un ģiteem mahtlīas weideem.
Tapehž ari ſawa apzereģuma turģināģmā galwenā ſahrta patureģim aģis muns
tuwatās mahtlīas noſares, literatūras paraģus.

Wadoģhģais mōtiwās wiſās proletariſkā realiſma aģsares ir proletariata darģs
un ģihna. Indiwiſduelā un ſhķeru ģihna. Te wiſredģamā par jaunu jaweģdoģas
realiſtiſkai liriķai. Ķo weģģ burſhwaſiſtā liriķa gandrīh no weena gala lihſh
otram noſtanota ſitai uſ diwām ſihģam: dabas jautuma un miħleģtības. Abi
ģhee mōtiwi gan ſtīri plaģi. Pirmais aptwer wiſu kalendari ar iſhķetreeģm gada
laģteem, dšimtenes un wiſpahģeģo ģeografiju un ari aģtronomiju — daſhķudeen lihſh
pat putnu zelan. Otrāģ eetiģlģi ģilwela ſiģiologiģtās dabas ſtīpratā teģģme no
weenſahrģhģa dšimnumu ſugas aģta lihſh tiģko jamanamai, aģtronomiģģi ſmaltai ero-
niģtai iſhķmināģhģanai. Domeģr wiſu ſhķo intimo eģtetiģto un psihģģģo eewiģtoģumu
mahtlīneēģiģtai iſteikſmei burſhwaſiģkai liriķai ta pate weģģmōģģģģ, ſmagā waloda

ar wiseem litumigajeem pantmehreem un ziteem trabizionelās formas peederumeem. Ne walti winaš eštetiki un kritiki gausčas par „wahrdū motam“. Proletariškā lirika neatmetis ari šchos burščuafijas eemšletoš djejas motiwus. Tisai eerašdīs djejas peenahzigo blakus lomū. Galtwenā tur peederēs proletariata šķirisa ipehzigatajeem elementeem — darbam un zihnai, it šewišķi wianu ihpatnejā juhtu un juhjuu nošanā atšewišķtājā proletariškajā zilwekā. Realistištājai lirikai naw jabaidas palikt atkal šķauri individuelai un tahšejadi staigat pa burščuafisķās djejas pehdam. No ta wianu pašargās proletariškā indiwida kolektiwistiškā pšiche pate. Lirikai pehž winaš dšilalās buhtibas jabuht intimai, indiwiduelai dwehjeles iššfanai. Proletariata bagatās dwehjeles wifnojumū iššfanai nu nefahdi nepeetis ar wezās walodas trabizionelajām formām. Tās weemehrotas anarχistiškai juščanas šahrtibai un staijku, rahmu preeščskatu atglešnošananai. Realistištai lirikai wajadīs atrašt zitas walodas kombinažijas, wairaf peefanotas proletariata šajuhtu ipehka un šraujuma dabai. Žauneem kolektiwās iššinas un šajuhtmas preeščskateem un ļaušmanū buhš nepeezesčhami pawijam ļaunī apšihmejumi. Te proletariškā lirika droščji warēs eet pa Raina eejahštām pehdam. Wihņch noteikti apšihmejis žetu, pa kuru eet nahfotnes djejas attihštibai.

Bezajeem pantmehreem, ritumam, atškanam un ziteem djejas išteišmes lih-dješleem ļaws nenoleedjams pšichologišks un ešetišks pamais. Tapehž tee naw atmetami, bet tiskā tahlak iškopjami un pahrweidojami. Djejas teorijas litumus šinat neweemam naw par ļaunu, it šewišķi proletariškam djejneetam nē. Žaunūs želus mellet war tiskā tas, kas wezōš pamatigi iššaišinis un nowehrtējis. Žaunradihšana alajš ir apšinigs kritikas darbs. Žaunais wišbeesčhaki žetams uš wezeem pamateem waj wežā drupam. Bet proletarištee liriki ļaunu leetu pa leelafai dakai nem pahraf weegli. Wineem leekas newajadšigi un newehrtīgi nodarbotees ar mahžihšanas un šudijam. Tintes pubele un ipalwa ir wianu ļaunās formas darinojuma weenigee eeroštšhi. Naw brijnumš, ka tad diletantismš un nemahktuliba wišpilgtati rasturu „ļauno“, „dšimstojcho“ proletariško djeju.

Ir ļaprotams, ka ļaunā, wišleelako brijwibu atkarotaja šķirisa ari mahktlā teegas pehž leelafas iwabadibas. Tagadejā pahrejas laiskā proletariškā liriskā ipehžigi attihštās brijwū ritmu un nesaišitās walodas djeja. Newar noleegz, ka tai šinama organiškai ļaifana ar pajcha proletariata dabu un pšidi. Bet mehš wehlar redšefim, ka šche mehģinajumi wehl pahraf žeesčā atkaribā taijmi no teem burščuafisķās djejas parageem, no kureem tee domajās atiwabinatees. Wehl palek neiščķitris ļantajums, waj e mišletee „djejoli proja“ ir ļaunās proletariškas liriskas formas pirmās šahfums, waj tiskā ehriš aišģegš, aiļ kuras išewiji nowehrtētes diletantistai nemahktulibai. Šchahdi formas štarpweidi mahktlā ir tee šluhmitatee. It šewišķi preešč djejneeta pašča. Tee patauj weegli produžetees, ušmanigi nekontrolējot ļawas šajuhtmas un nelo daudš nemeklejošes peefanotu išicifšmes weidu. Ta nepeespeesč uš nopeetnu darbu formas weidojumā, kas ir weens no šwarigatajeem mahktlas radihšanas proģešā. Šchahdi diwdabja darbini, pus proģas pus djejas gabalini ir wišparozģigatais diletantisma kultiwesčšanas ļaufs. Ja tur ušrahda škadras domas un platiška tehlojuma truhfums, tad weegli aišbildinatees: ja, bet te ļau ir lirika. Un ja šlaidri redšams eesčhejā išjuhtu jatura un liriskās išteišmes truhfums, tad atkal war atģiri: ja, bet ta taiščku ir proģa. Paļlaban ļajams ļahdas labi domajoščas proletariškas raišneezes mahktlas apžerejumā: „Neeelatot ļaunu domu išteikumi pantmehrā, nenopuhlošes, nedomajot tiš daudš par ahreģās formas litumeem, raišneekš eejahģejs daudš wairaf tuwinas

šavam mehrkim, peeradinas isleikt, attehlot dšihwi un apfahrti tahdā gajmā, kahdā winšch pats to redžejs in newis, kà to parati wiš redš, kà žiti to isteifuchji. Dše-neefam jarebš neredšamais, jaišteiz neišteiktaiš.“ — Mehs ešam pawišam otradās domās un šakam tā: Nopuhlatees, pehž ešpehjas waitat puhlatees un domajat par ahrejo formu. Domajat par to tikpat daubš, kà par eekšejo šaturu, jo mahšlā šaturs ween beš formas naw nekās. Žuhš nelaimē naw ta, ka pahrat daubš domajat par liritas formu, bet ta, ka par maš to darat. Par formu nedomajot juhs neišjat netur, bet juhš mehrtis tatišhu ir — par mahšlineeku tišt. Proletarištā mahšlā nepašihšt šatura mahšlineeku ween — tāpat kà wina nepašihšt tufšchās formas mahšlineeku. Taišni nopuhlečanās gar formu ir ta, kas wiš-beešchati eerošina „redšet dšihwi un apfahrti“ ihpātnežā gajmā. Mahšlineežijta formas šajuhša pee ta ir nepezeješchama. Bet ta tad žums itreij nemaldigi pateišk, ta tas ir banals, neišpatnejs redšes ešpajds, kas tweras banalā, weeglā isteifimēs formā. Tifai tad, ja juhs brihwi pahrwaldat wišās pašahwoiškās džejas formas un redšat, ka juhš džejištā doma neetilpst ne winās, ne winau pahrwaidojumos, juhs mellejat brihwu isteifimi. „Neredšamo“ juhs, protams, nekad neredšejat, jo tās neredšamās leetas peeder religijai un mistikai, gar furām proletariškam dšej-neefam naw dalas. Bet neredšeto uštvert un žiteem rahdit, to juhs ešpehjat jauna šatura un jaunās formas šaškarotos mellejumos.

Pehž wišam šihnem šprečhot liriškam tehlōjumam nesašitātā walo dā waretu buht weeta ari proletariata realistištājā džežā. Tifai ta ir weena no wišwairat nolektotām burščuasiškās mahšlās formam. Wajadšigs žewišchki ištōpis mahšlineeka talanš, lai winau šneegtu jaunā, šwaigā weidojumā, proletariško ideju pilbitu un kolektiwistiškās fantašijas nešt. Gandrihš wišs, kas lihbs šchim tā ušrašitiš, lihbs ašhim juhww wezo tradiziju walgos. No teem atšwabinat newar rewoluzionara patetiška fraje un šaškruhwets žihnās gahjeena šaturs. Dešnuteem šaitamos tehlōjumos weens un tas pats žihnās gahjeens, weena un ta pate leelidž rewoluzionerā fraje un ta pate šchabloništā isteifime. Formas wafiba nešpeeič ešahžeju dšejneeku eejusteš dšilaki un ihpātnežati, un originelati tehlot. Winšch rakšta wafigu rolu un neopšnadamees šopē tikpat idejiško šaturu, kà isteifimi. Bet lirita nežečid neta banala un nowajata. Ari mahšlīgi šaškruhweta un ištōšchinate ne. Džežā wišam jabuht jaunam un žwoigam, tāpat šaturā kà formā. Wahrdēem jabiršt kà šneega pahršlam un glešnam jaweidojas kà ledus pukem uš loga.

Epīška džeja, šaštutu džeja no pirmā ažu ūmēteena nepeeder pee tām isteifimēs formam, furām nohtotne proletariškajā nahtotnēs mahšlā. Šinams, tahds špreedums war ari buht tifai aijšpreedums pret lihbsšchinejo tautu un burščuasiškās epīško džeju. Wižu tautu epīškā džeja tehlō deenou un warouu dšihwi un darbus, un tee proletariatu maš wairs war interešet. Prorams, džejas šichets, lai ari žil šwechš, neweenu neatbaida. Senatnēs epīškā džeja ir wehrtigs wehšturiškš dokuments, pehž šura war pehit tautu žiwiližazijas šaštumus tahlā pagahšne. Bet modernā žilweta pišchē, wišam wina ištuhštas un mahšlineežijtu pahredšihwojumu weidam epīškās džejas formas leetas nepeemehrotas. Winas žil weetā tajos laikos, kad wiša šaimneežijta un šabeedrištā dšihwe wiršijās lehnitinom. Kad feodalā un patriarchalā ešahrtā žilweta garigo pašauli tureja wezu tradiziju šchnaugos un pagahšne bij wižu nahtotnes ženteenu idealakois paraugs. Epīškā džeja bij senatnes šulta špehžigalais eerozis, šabeedribas garigās organiažazijas lih-džekšis wezo tradiziju garā. Žaunakos laikos epīškās džejas weidus pa leelaki dalai atihštija reažionaree mahšlās wiršeeni. Peemehram, reažionarais roman-

tīsmā, kurā varonu dšihvēs un zihnu tehlojumeem wehrša tautas azis atpakaļ uš
 fenatnes ideālajem paraugem. Saprotams, ka nahtotnes zihnitajas šķiras pšidei
 un mahtflīneezistās iedomās un fajuhšmas weidam nenoder wežās epistās dšejas
 formas. Intenšivā, straujā maščinu laimeta dšihve un modernā zilweta ijmāl-
 zinatās, impulsivās ideju un ijuhtu teekšmes prašās ihsafus, straujākus mahtfli-
 neezistās ištanas weidus. Epistajā dšejā tehlojas lauku pašaulēs plašchums, flu-
 sum un lehnais ritums. Bet modernās dšihvēs centrā ir drudšchainās traufšmes
 un šteigas pilnā pšicheja ar fabriku dunonu, eelas trošni un elektrišām ugunim.
 Epistā dšēja zeešči fajstas pee dabas un winas parahhibam. Bet modernā zil-
 weta intereje wairaf fajstas pee pašča radītā un weidoitā, pee mahtfliigi ijdomatā
 un zeltā. Tagadejā laika zilweta pšichijšo pašauli leetas wislabaf atšanojam
 ihsēe, impulsivēe liriskēe dšejoti un liristas dšejas zilki. Tur špilgtee pahrbdšihwo-
 jumū un mahtflīneezistās fajuhšmas mirkli attehlojas atšewišchos fonzentretos išteikšmes
 kristalos, un kopejas idejas un wiršena paveedeens winus tīfai walogi šatura kopā.

Ar to nebūht naw šajits, ka nahtotnes proletarišfajam reālismam epistā dšejas
 forma pawijam nebuhs leetojama. Kad norimšees rewoluzionarās zihnas ar winu
 traufšmēm un eestahšees meerigafas kulturelas radišchanas un weidošchanas laim-
 mets, tad ari proletariata mahtflīneezistā ijdoma un ijuhta melles lehnatus, pla-
 šchatus un, jadomā, ari dšihatus weidus. Dšihvē tad paliks noslanota un ween-
 gabala. Nerwosafās traufšmes aprimšees un tīpat dšihwē tā zilwētā buhs iima-
 nama plašchā un špehzigā, sozialistiskās idejas waditā apafichštrahwa. War jau
 buht, ka tad dšēja melles atfal epistās išteikšmes weidus. Tīfai ar wezo epistō
 dšēju teem gan buhs wairs maf lihdsības. Deewu un waronu weetā tur buhs
 kolektīvs ar jameem nešajibšhinami leelakeem warondarbeem un jawu nešamehro-
 jami dšahadigaku dšihwi un pahrbdšihwojumeem. Modernā epistā dšēja, ari pa-
 gahni tehlodama, wiršis šabeebribas status uš nahtotni. Wina kultiwēs tīfai
 tahdas tradizijas, kas zilwezt neaturami wirša tahlaf pa neišmehrojameem progresa
 zeteem. Tahdai epistai dšejai ari proletarišfajā reālismā war buht weeta.

Mahtflīneezistās prašās weidu jau tagad ir daudz. Naw ne majako šchaubu,
 ka jaunu zetu mešetajā proletarišfajā mahtlīdā to radīšees wehl wairaf. Ari
 ešojchos wina tuhliu no pašča šahuma pahrweidos un peešanos proletarišfai
 dabai. Jaunās kulturas pirmiātā, tad jaunās atšinas nojehgumi un šajfmas
 tīsto rodas un naw wehl šawenojušchēes wejelās noslehgtās šistemās, leetas pee-
 škaniga wezajām šente n z e m un a f o r i j m e e m radneeziga forma. Šaturā
 tur waj nu wairaf domas waj idejiskas liriskas, waj ari abu elementu mahtflīne-
 zistās apweenojums. No liriskēm tehlojumeem šči miniaturforma atšchēras tīpat
 ar jawu špehzigako šaturu, kā štingratu formu. Un atfal formas elements šche
 gandrišj waj tas šwarigatāis. Winič peešchēe ešahzeju rastiweetu ešpehjami
 dšili eedomatees šawā domā un ejuštees šawā juhtā. Eedomatees un ejuštees
 išpatneji un išpatnejam šaturam mellet originelas išteikšmes formu. Plašchafas
 tehlojumos domas un išteikšmes šchabloniškums naw tīf labi šaredjams, tapchz ka
 tas dabīfti aišpluht plašchumā, un plašchums beechi maškina redši, modinadams
 ari dšiluma ilušiju. Miniaturformā nepeeteekochā originalitate redsama no pirmā
 ažu ušmeteena. Tur naw ešpehšjams noslehptees aij plašchām un tūšchām, lai ari
 škanīgām wahrdū plūšhēm. Tur šatrom wahrdam jabuht ņaigam, ka pirmāi
 lapai behrša galotnē. Un domas šaturam no winas jadtel kā dširšlij, kas išlez
 no balti nosafietas dšelšis. Tīšini proletariata mahtflīneezistai pašchaudšinaschanai
 un pašchweidošchanai šči literariškā forma šewiškā eceizama.

Paļaujcinātā veidā šo pašu literārīgo formu iestopam tā jauktajās
dīšīves gleznās un īstos. Tur nav vairs tikai abstraktas domas vaj
aprautas idejas mahtlīnezīsta īsteismē, bet jau gabalīnīš no mahtlīnezīstī
stāttās dīšīves. Gleznā šī dīšīve notehlojas vairak liriski, aprakstīši. Stā
vairak dramātīstī, raksturojoši. Burschuasījas mahtlīneestī ir pateesjam
eeweh-
rojami meistari šchajos prosas miniaturrehlojumos. Formas finā no wineem daub
war mahzītees. Satūrā tee proletariatu tikai no wehsturistās pušes war interesei.
Tur wisrebbjamati iipaušchās degenerētās pilsoniskās inteligenzes japsūtā, līhtō-
schā dwehsele, welti peeturās un apstahjas punkta meklešana (Peters Allenbergš).
Proletarištā realista rotās šī sīhtā, traušlā mahtlīlas forma war noderet pee-
wilgizeem sojālās un indiuidueli pšchīstās dīšīves mirku atšpulgojumeem.

Wisangstako attīstības pašāpi burschuasīstā mahtlīlā sajnecūse no we c l e.
Zit wehrojams no pahrejas laika mehginajumeem, tas buhs literārīstās īsteismes
weids, turam galwenā kahrtrā peewehrsītees ari proletarištās realisms. Bur-
schuasīstā nowele war usrahdi klasišī pilnīgus darbūs, kuri uš ilgeem laikeem
palīks literatūras wehstūrē tā wehrtīgākais, to mums atstahjuse kapitalistīstā laic-
meiā mahtlīlā. Mopajana, Tschehowa, Pjera Willa un Rudolfa Blaumana
noweles wehl ilgi nodērēs proletarištajeem realistēm tā cerosīnoschš studiju paraugs.

Mahtlīnezīstās radīschanas dšīna pate ir instīntīwa, un tā tahda — jāvā
pirmatneji buhtībā bes noteikta, pašā šahkumā apjaušchama weida. Formas
meklejumos alāsch nepezeeschama pašchnodšīlīnāschanās, jewis analīschanas un
pašchruīstās špeha. Sugestīwā formas nojauca jāvada štaidrai apšīnai un
īsteismes tehntās praksei. Zīadi beehči gadas, ta šaturs eewidojas pawīsam
nepeešānīgā formā un līhdi ar to abi wini jāude jāvū mahtlīnezīstī wehrtību.
Wīšām mahtlīnezīstās jāuhjmas teekšmeem eemīst tendenze aīšpluht pašchumā.
Sajuhstās un tāpat jāuhjmas alāsch ir wīltīgās. Wīnās leelas pašchātās un
īpehzigatās, netā pateesībā ir. Česahzeji mahtlīneestī, kureem formas instīntis
wehl neīstoptis, tikai laimīgos gadījumos un nejanšchi atrod mahtlīnezīstā domai
organīstī peeslāngu īsteismes formu. Tīhri lirīktu motīwu wini mehgina eespraut
noweles rahmjos, un noweles sīchetu ar waru steepj līhdi stahsta un romana waj
dramas apmehreem. Wīšchānās weegli eespehjama, tapehž ka ari nowelei war
buht lirīsta, epīsta, waj dramātīsta notrahša. Wīšweeglat tapehž, ta šche, tāpat
tā wīšos zītos mahtlīnezīstās nodarbības lautos, naw nekahdu sīngri noteiktu
normu. Čalīgā instanže weenmeh ir mahtlīneesta pašā indiuiduelā īhpatneijība,
wīna šewīschtais īdomas, eejuhstās un īsteismes raksturs. Rās jānu īhpatneību
atradīs un īklopis, un radoščās fantasījas jānu laimāi užehtīs baltu štaidras
apšīnas buru un peestīprinājis attīstīta mahtlīnezīstā intelektā sūhri, tas pats
jāvū žetu un jānu pateesību atradīs. Tas war grehtot pret wīšām tradīzionelām
formām un tomehz palīkt nenoseedšīgs. Jo wīnch negrehtō nesinādams un neap-
sehgdams, bet apšīnīgi wezā weetā jānu radīdams. Jāunās wehrtības arweenu
ir wīarīgatās par wezajdm. Un wehrtības prīnzips ari mahtlīlā ir īschīroschais.

Noweles sīchets atšchīras no lirīstā jau ahrežā aptwera finā. Nowele
arweenu ir pašchās realas waj šasantasetas dīšīwes tehlojums. Wīšeram
mahzdu dīšīwes, pretīm lirīstās jāuhjmas un jāuhjnu noštanās sīchetam. Šchajā
celokā noweles šaturs war buht ahrtahrtīgi daščads. Wīnch war aptwertī tikai
šahdu īhšu situāziju no šabeeđrīstās waj atšewīschā zilweča dīšīwes. Bet zītā
gabījūmā wīnch īhšā tehlojumu wirtnē war atšpognot ari welelu zilweča mušchā
gabījumu. Čalwenā noweles īhpaščība ta, ka wīnā weens wadoščš pawedeens.

ap kuru zeeti faistas wisi tehlojuma sihlumi. Weens gadijums, weena parahbiba, weens rastsurs. Dajchos gadijumos weenadu parahbibu waj rastsuru grupa. Zitoss — pretischi parahbibu sadurime negara, stingri norobejchota situazija. Galwehenais pee tam wissos gadijumos tomehr paleel weenots, noteits motifs. Nowele tahdejabi war sneegt sinamu soziasal dsihwes waj schiras tehlojumu. Rastsura sihmejumu, psichologiskas parahbibas rastsurojumu, sozials waj individuel konsilta apgaismojumu, tragistu pahrsihwojumu brihscha aispogulojumu waj weenfahrschu anekdotisku pastahstijumu. Pee tam winai war buht jaura, waj weegli komika nokrahja, nopeetna, skunja, melancholiska waj tragiska noskana. Pee formā weegla, anekdotiska nowelu tipa, peem., skaitami satura dajchahri dsitee meistarisee Mopajana tehlojumi ar erotisku nokrahju. Weegla, sozials skunju plihwuri tihhi Tschekowa jautree un dsili tragisee stahstini. Blaumana noweles ir dajchadiga tipa tehlojumi — schot ar weegli humoristisken un beidsot ar dsili tragisken, nahswes ehnas silhgstochem. Blaumana noweles ir tas labafais paraugs lafski noskanotas, satura dsilas un isteikmes smalkumos lihds pehdejam isstrahdatos noweles studijam. („Salna pawafari“, „Andritjons“, „Rahwes ehna“ u. z.).

Stahts ishtenida ir paplaschinata nowele waj ari dala no romana. Pahrejas forma starp abam galwenajam lihdsichinejas prasas formam. No tam winsch ari naw stingri norobejchojams. Konzentretatu, stingras isteikmes saistitu stahstu, it sewischli paraslo „stahstinu“ tipat labi war jautt ari par noweli. Plajchaks un raibaks stahsts stipri tuwojas romanem. Darba apsilmejums atkarajas no rastsneela patwaals un sewischken eestateem. Raut kohdas wispahrejas normas un likumi te naw weeta.

Tas plajchakais un sarechgitakais starp lihdsichinejem mahsklineezijas prasas weideem ir romans. Raut kahdu wispahreju definiziju ari winam usstahdit naw eespehjams. Winsch war buht ahrlahrtigi dajchadigs tipat jawos apmechros un isteikme, ta satura. Lai par to pahrtleezinatos, peeteel pawirsha skata burshuastis prasas wehsture.

Pehz wisplajchal iiplahstias tradizionelas paraschas burshuastis romana pamatos ir kaut kahdas mihslestibas sarechgitajumu un atrisnajuumu problems. Demundesmit dewinas simtdalas lihdsichinejo romanu risas un raisas ap mihslestibas jautajuneem. Wet us teem war dajchadi luhstotees, atiariba no rastsneela laita, sabeedrisken apstahstken un mahsklineeziskas ispatneibas. Ar labu gribu pee mahskilas literaturas skaitams burshuastiska sabeedrida ahrlahrtigi iiplahstias laika lawella romans, jalona romans, sentimentalais, juhsmigais beletisikais patshalojums. Tas newstahda un neatrisina nekahdus problems. Winam no swara titai peemilziga intriga, kas pate par sewi eeintereje lastaju, un weeglaas, weiklais stahstijums, kas iskleede un tihkami kairina burshuastiska lastaja juhsteks un fantaziju. Nopeetmaks jau ir ta jautkiais psichologisfais romans, kas apgaismo burshuastiska zilweta buhtibu dajchados kapitalisma atihstibas laikmetos. Wehsturisfais un sozials romans atsedj plajchu isredsi burshuastijas jaimneejista un sabeedrista pasaulē un skaitams pee jawa laika kulturas plajchateem un rastsurigahtajem dokumenteem.

Romana plajchaks formas prajas leela apmehta sicheu. Ja tas eetwer weena waj nedaudsju zilwetu dsihwi, tad motifs beeschi iswehshas biografiska romana weida, kas ischo dsihwi tehlo no schluma lihdi beigam. Pehdej laika schaja nosare ismanama wehl plajchaka tendenze: tehlot zilweta psichistās un

sozialās veidošanās gaitu veselā romanu fertā (peem., *Nomēna Polana „Ehānis Kristofs“*). Sozialais romāns briešam aptver wehl grandiozafus plašdumus. Garā tehojumu wirtne wiņš mehina atspogulot weļa wešturiška laimeta dšhwi un zilwešus wiau rasturigašajās ihpačhībās un teekmēs (peem., *Soļā „Rugonu-Mataru“ romanu wirtne*). Bet blafus plašhājām ir arī daščabas miniaturremanu formas, kuras tehošs waj nu šahšs atšewiščšs gabjums waj ewišode no atšewiščta zilweļa dšhweš. Pehdeja laikā burščuafistais romāns itin tā pafaudejis šawa laimeta ihpatnejo šeju. Kaut šahšas weenošoščas tendenzes waj kaut zil rasturigas pamata idejas wiaš naw atrodamas. Wiši bijušee un eioššee wirtēni tur šaplusht un kruktojas raibā daščahdibā. Romāns ir ta mahššas išteikšmes forma, kurā wišpilgatal attehoļas modernās kapialistiskās burščuafijas nenoteiktiba, wabrštiščanās starp pagahšni un nahtotni, tagadnes nebroščhības šajuhta, nerwoša melleščanās peħš jauneem zeļeem, nepeħš, apatiija un weenalšiba.

Zeļšas, ka romāns buhs arī proletariškās mahššas profas plaščajā išteikšmes forata. Tikai šawu wežo burščuajisko rakturu wiņš tad pilnigi pahrweidoš. Wišpirms wiņš tad pafaušēs tipisko erotisko un muħšchigās miħleštības notrašju. Wiņš nelatpoš wairš weenigi indiwiduelā šeksuališma un tur pekarinato teekmju un konfliktu idealisejumeem, bet wišwairaf leelo mašu traufšmes un zihnas attehoļojumeem. Proletariata realistiskais romāns arī tajā wišfantastiskajā išdomas pajauš nepafaušēs no azim šozialistisko ideju un kolektiwās apšinas un šajuhtas laufus. Šawā, werdoščā, jaunū šaturu un jaunās formas mellešoščā tagadnes dšhwe šneegš romanam nepahškatāni bagatigu apšrahbahjuma weļu. Bet arī pagahšne peewilziga šahšw wianam aij muguras. Šrahdneeku kustišas pirmee neweifšee mehginajumi, neorganišta zihna ar išsuhzejeem un apšpeedejeem, dumpji un rewolušijas — šheem attihštības weštures šwarigatajeem notikumeem burščuafijas mahššineeku fanšasija bailigi wairijufēs garam — tā šauššemes putns jušras plaščumam. Un tur wina garamšrejoš celuht-jušēs, tur redšejuše wišu žaur šawas ištiras treħšotām brilleem, kuras wišu rahda pahrweħšlā kraħšā. Un galweno, weštures dšhinea un dšhweš weidošaja špeħtu žaur tām nemaf newar šaredšet. Bet tošeju labaf žaur wianam redš wežu w-žo miħleštibu, wišš waronus winas warā un wišu wešturiško notikumu winas nošpulgā. Tapeħš winas wešturiškee romāni pa leelafai dašai til sentimentalī šahji un tukšhi, beš ještahšos idejistās un tamlihdji arī šozialas un mahššineeziškas weħrtības. Tikai proletariata šozialajam romanam pilnā apneħrā aptwerama wešturiškās šozialās pagahštnes weļa, tapeħš ka wianam ir wajadššee šinatniškee lihdselki attihštības gaitas un winas paračhību pareifai išpratai. Šozialistiski eedweħšneta reala romanija radoščā fantasija laidišees pahri wišem trijeem laišeem. Wogahšne un tagadne wianam buhs tikai pahrejas laiki, diwas palahpes uš nahtotni. Realais nahtotnes romāns palčā buhtiba atšhrtišeš no lihdschinejā fantasistā un utopistā. Šinatniškā tagadnes išprata, ta nepahrtrozamā logika, kuru šozialistiskā dšhweš atšina ušrahda wias attihštības kopsakarūs wina realistiskā radoščā fantasijā — wišu šcho ihpačhibu arweenojums wianam radis ešpeħju pahrrēdšet nahtamo un kombinēt pahrlēezinoščas nahtotnes ainas.

Realistiskojam romanam wajadšēs arī jaunū išteikšmes lihdselktu. Burščuajiskais liriskais romāns ar šaweem kraħju šabliħwejumeem un šmageem un tumscheem pšcholoģiškēem tehojumeem, ar šawu kuhro šeeptiba nekaberās ne ar proletariata dšhwi, ne pšchji. *Nomana išteikšmei jatop dramatisķi dšhwiwai un štranji špeħzigi.*

gimetne — no bombongu tarbas wahta. Ihtas mahtlas tehlojumi ar tahdam bildem neta newar eejahki. Täs masäs uhinas un tee dseltenee mati lihds widustim naw taitshu tas galwenais. Un ja wini ir tas galwenais, tad tam pašča romana gaitä jateel redsamam. Autora epreekschpastahtijumi leeki un trauejoschi. Pawisam jau newajadsiigi tee firshu un dwehselu tehlojumi. Tee atgahdina passaidrojoshus usraftus sem plakateem un lubineezistäm bildem. Wijäm zilwezes labajäm un launajäm ihpashibam jateel redsamäm pašča romana darbības gaitä. Proletarištajä realä romanä leelä wehrä leeki jajawz ari dialogom un wispahri šarunam startä eespraustee autora passaidrojumi. Romana zilweks šafa wahrdu un teikummu, bet raskineeks steidšas peebiši: winšč pee tam domaja tä un tä, winšč juta to un to. Bet kos tad atleel laštajam, ja wišs winam israftiis preekščä un isštahšits? Kašda winam tad wairs inereje pee wiša tehlojuma? Realais romanists šin atrast tahdas wahrdu un teikummu formas, kuras paščas teeschi ispauč to, ko runatajs domä un juht. Masakais, winas leel laštajam to nojaukt, un tä aistahj ari laštaju fantasijai sinamu lihdsrosibas eespehu. Un taišni tajä mahtlas darba leelakä peewilziba un estetiskä nošihme. Tad leelas paleel wišas autora eespraustäs remarkas un postaidrojumi. Romana šils paleel graziošaks, dšihwaks, dramatiški pluhšoščaks. Šchajä finä paraugam noder danu raskineela Germana Wanga romani. Saturs tajos pa leelakä dalai tihri psichologisks, bej ahrejšs darbības. Wanga mahtslineezistä doma no dabas gauša un smaga. Romanä tehlojä dšihwes gaita wiršas itf lehni un smagi, tā gruhts leetuwena japnis, wej tā šlimiba. Un tomehr tehlojušs šipri šaištichs un nenogurdina. No pirmä azu usmeteena winšč leelas pilnigi fotografisks, naturalistiska dšihwes un zilwešu kopija. Tur ir titaš ihši apšohrtnes raskurojumi un gari darbojšoššos zilwešu kustibu attehlojumi un winu šarunas. Wišs itü tā itai no ahrejšes wehrotš un tehloš. Neweenam zilweela teizeenam naw šlaht nešahdu passaidrojumu, ko runatajs pee tam ihsti domä, ko winšč grib un juht. Mahtslineeks patš pajuhd aiš šaweem tehleem. Dširdam un redsam itai tos. Un taišni tur ir mahtslas dšilais noslehpums, ša dširdam un redsam itai tos. Dširdam pehbejo noskanu winu walodä un redsam beidsamo, wisšhskalo kustibu, ščestu un waibštu šajšanä ar runato. Un ar weenu wairak eedšitnadamees romana tehlojumä nomanam, ša te naw fotografiskas figuräs ne kopijas, bet apbrišnojami dšihwi zilwekt. Mehš jewi itä atšahrojam pehbejo wahrdu, šo wini runä, domajom lihdsi winu domas un juhtam lihdsi to, šo wini pahrdšihwo. Un lihdsipahrdšihwajoms ir taš augštataš, šo mahtsla špehji neegti. Wihdsi pahrdšihwodami mehš pašči ešam ari lihdsi rādītaji. Mušhu doma un fantasiija un wišš dwehšeles špehji ir eerošnati estetiskai štatiščanai un mahtslas baudai. Wanga romanu šaturš (peem, „Pelelais namš“), nemšš no mums pawisam šwejščäs, nišštoščäs, mirštoščäs burščuasišjas pašales. Tomehr mahtslineeka ihpatejšas tehlojušs mušš špehji dšiti eeieteret un estetiski - idejiškä wehrojuma žeešchi šaitit.

Proletariata realistikšajam romanam japaleel wisžauri dšihwakam, impulsiwakam, dramatiškatam. Winšč wisšplahčaki atpogulo proletariata dšihwi. Rāšči dšihwe pate, winam naw ilgi šakawešas pee štatiskäm, nekustoščäm parahdibam, bet jatehlo darbs un dšihwe. Neween isteikšmē un wišos tehlojuma panehmeenos — winam pašča fabulä jateel šaištoščam. Še atkal war usrahdit ewehribas žeenigu paraugu, amerikānu raskineela Verua Skotta romanu: „Štrahdneeku šaweineibas šekretars“. Romanišam naw gluščki noteikšš sošialistiskš weedollis. Romana pirmä weelä šlahw atšewiščš ščitras darbineeks, un itai aiš wina nahš proleta-

ria'a kolektīvs. Atjēwischtais zīvēks nav tā tešlots, ka viņa viņa darbība i-
paustos maņu dšineia ipehks. Wiur teel iizelta privātā, individuēlā inīziatiwē.
Tomehr romana fabula ir tik šarešgitiī šaišošā un lihdī ar to tik šatarigi ween-
gabala, ka pat tas weentahējchafais lašitajs newar no wina atrauēis. Teem
wišu smalkatajeem un wehrtigatajeem eštetisēem eespaideem tikai tad ir nošime,
kad winas neš dšihwa, tihri zīlwezištas intereēs straume. Tikai tad wini nošuhš
lihdī strahdneēa apšinas dšilumeem un paleel tur tā jaunēguhtas idejištas un
daituma wehrtības. Tikai tad winas paplašhina strahdneēa gara pajauli un
ištaito wina dwehšeli.

Kaut kašdu weenu šhēmu ari proletarištajam romanam newar uštahdīl.
Šaltweais noteižešs te šatrā gadījumā ir romanista ihpainejais talants. Bet
tās ihpašhības, kuras te pawiršhi apluhšojām, peestan jebkurai individuēlai
formai. Tās šajauz par wišpahrejam, un bej winām realistištās naštotes ro-
mans nav domajams.

Wiskomplēšetašais literarištās maštās weids, bej šchaubam, ir drama. Proleta-
rištai dramai ir wairaf preeštēšēšhu, nešā pahrejam maštās nošareem. Mašafais wairaf
mehinajumu simbolistištās ainds notehlot proletariata wišpahrejo šhēšras kustiibu,
zihnos un naštotes idealus (Naina „Uguns un našts“, Wercharna „Aufma“). Tā šautā
šozialā drama beēšhi mehinajūšē attehlor darba un šapitala konfliktus, ušnehmajū un
šrahdneēku šaduršmes, šreilus un šrahdneēku dumpjus, buršhwašijas un proleta-
riata pašaules ašinas, dšihwes ašinas, tulumības un šitu garigu tendēšhu prete-
štēšhības, dašhadās nešāstas pašhu šrahdneēku šhēšras, dšimtas un pšihšifajā
dšihwē — un tā taštaf. Mehinajumi ir daudšpusīgi un dašchabīgi. Auglīgus
eerošinajumus wini war šneegi, bet teēšhu paraugu proletarištai naštotes dramai
tur wehli mešet. Lihdīšhinejā šozialā drama ir šozialistištās inteligenzes darbs.
Ar wišu labo gribu un beēšhi ween šaršo šajuhšmu inteligenze tomehr šahw
patahlu proletariata organištai pajaulēi. Domai šopā ar proletariatu wina ipeh-
bet eēšējē lihdī dšihwot un lihdī jušt — tikai pa datai.

Proletarištā drama ir pašha proletariata dramatiķu darbs. Bet uš teem
wehl buhš jagaida. Tee, kuri patlaban mehšnas, wehl pilnīgi wežās buršhwa-
šistās dramas tradīciju warā un šem buršhwašijas pšihšista eespaida.

Wispirnā šahrtā proletarištai dramai jaatšwabinas no pilioništās romantikas
eespaida. Šozialistištēe inteligenti lihdī pat pehdejam laikam štatījās uš šozialisma
kustiibu tā uš romantiski idealistiķu traušmi, kura pate par šewi peewilziga šawā
plašhūmā un ipehšā. Atšwabinašhānās teēšmes konkrētais, prošaištās, kaut ari
šajuhšmas šaturs, realee, kaut ari idejiški augštee mehrī winas intereēja daudš
majaf. Tapehž wini labpraht nodewās idejiški - romantisēem, simbolistiķi - teištmai-
neem dramatišēem tehojumeem. Tur simbolistiķu tehlu trahšainā ištuhšmi weegli
pašhepēes proletariata dšilatas buštības nešpratai. Romantiķu jaunū un
jubšmu plihwuros ehrii pajušt proletariata noteitās idejas un mehrū truhšumam.
Da ir šozialistištās kustiības pirmā, romantištā laikmeta drama. Tagad wina ar
šawām paraštajām mistištajām un religisštajām peestakam, ar individuālišma un
waronu kultu, ar wišu šawu pahrato ištuhšmi un nenoteitību nepamišam wairš
nešader ar proletarištās kustiības štaidro weidū. Wina paleel šwešha proletariata
idejištai un pšihšifai dabai un tapehž bej šozialas un eštetisčas wehrtības.

Proletarištai dramai jotop šaur un šauri realistiķai. Ro individuēleem
šihštehojumeem winai šmaguma punktē šapahrēl kolektīwā dšihwē un mašu kustiības.
Tās ir proletarištās dramas pamata problems. Tur wišš pilnīgi no jauna

radams un widojamās — sahlot no mahšlineezitās idejstās iedomās un ijuhtās un winu ispaudejeem tehseem, un beidsoj ar teatra un skatuwes tehnisko eefahrtu. Burschuasistā skatuwe eefahrota peežu sechu dramatisku personu indiwiduelai dramai. Skatitaju sale peemehrota majam „mahšlas zeenitaju“ pulzinam, u kuru burschuasijas mahšla weenigi atbalstas. Proletariistās dramās problems aistwer un apnem daubš wlaschakus aptwahrschhaus, netā wijas zitas mahšlas nosares.

Proletariata realitistās dramās jatura iweshelei jabuht nesalibhsinami stingrakai un kritishtalai, netā tas redsams burschuasijas dramā. Burschuasistā drama wisbeešahat ir tilai lirisku skatu un situaziju sawirknojumis, dramatiseta nowele waj dialogā usrafftita episka dseja. Un ja sischets pehz jatas buhtibas pagadas pateesi dramatisks, tad burschuasistā dramatiska apstrahbahumā winsch pilnigi pasaude jawu tipisko raksturu un eeweešchās par lahbas zitas radneezigas mahšlas nosares robešcham.

Mehs redsejam, ka jau proletariistās noweles un romana saturs pats par sewi eewer spehzigus dramatiskus elementus. Zomehr dramatiska notrahja waj dramatiska peestana ween wehl naw dramatisks sischets. Nowele un romans zomehr ir stahstoschās literaturās weidi. Drama ir dshiwibas un darbības atehlojumis. Pashā buhtibā ir leela starpiba starp lirisko, episko un dramatisko fantasiju. Pirimā galwendā sahrta ir tehlojoscha, otrā stahstoscha. Dramatiskā fantasija wilmā apmehrā eewer ari tehlojoscho un stahstoscho elementu, bet bej tam wiju skata kustibā un darbībā. Dramas iteishmes weids ir dshiwī, darbīgi tehli, reali waj simbolisti. Itkairam zilwela runatam wahrdam ir jawa kermeniska iteishme — waibstu, sčestu un kustības pawabijums. Nowelists un romansists toj war aprahtit un modinat laštajos winu nojaudu un preešchitatu. Dramatisks leel wineem reali notehlotees skatitaja preešchā. Pats dramatishtās rabichanas prozests ir lahds, ka mahšlineeks wijas dramās personas ir azumirkta rebj jawas fantasijas aptweramā lautā. Winsch seho tai, kura patlaban runā un darbojas, bet tajā pashā laikā patura azis ari tās, kuras tilai klausas. Dramā naw mehmu skatitaju. Ari tee, kuri kļuju stahw, dshiwu un darbojas lihdsi. Itkatram juhtu sawirknojumam un eefšcham pahrdshiwojumam ir jawa ahrejā waibstu, sčestu un kustibu iteishme. Dshis dramatisks ar weenu pashu raksturigu waibstu waj kustibu prot iteist wairat, netā ziti ar gareem aprahtteem, disputeem un dialogeem. Dialogs ir dramās literariskā iteishmes weida galwensais lihdsellis. Ari pasham par sewi tam jabuht asprahtigam, saistocham, lihdsaisranjošcham. Tapehz proletariistajam dramatikim japeegreesh nejalibhsinami wairat wehribas walodai, netā tas nepeezešchams krikim waj nowelistam.

Dshā, noteikta, dshdra un dsheliga iteishmes waloda wajadšiga sewiškhi tapehz, ka winam beeshi jawada us skatuwes leelas klauschu majās. Burschuasistās dramās pashstamee „klauschu skati“ naw peelihdsinami proletariistās dramās masu skateem. Weegli nojaušchams, ka burschuasijas dramā klauschu skati ir tilai palihga lihdsellis atsewischcho waronu dshiwes un darbības tehlojumā. Wislabakā gabijumā — tilai fons, pret kuru jo redsamaki izsetas atsewischki galwenee tehli. Sčehspira dramās masu darbiba, peem, kausjas, noteel kaut kur aij kulijee. Atsewischtee, us skatuwes redjamee zilweti tajā pa spraugu itin ka nosuhlojas un beegjan komistā sahrta stahsta par to zits zitam un klausitajam. Masu ka waroni, kolektiwu tā galweno dramās personu burschuasistā drama nepastishi. Bet proletariistajam dramatikim wina tā ir jacepashst un jatehlo. To prafa wina iahkiras idejistā benzenge un mahšlas teekmes. Masu zihnas un dshiwē neispauschās garos

monologos un steptos disputos. Tur dširdami tikai atšewiſchki wahrebi un negari teizeeni, kuras iſteizas dšiti juhtu ſawitnojumi un ſpehzigās traufines. Zihnitaja waj ſrahdataja kolektiwa juhtu un domu iſteikšme ir pawijam žitabā, nekā atšewiſchka žilweſa lriiſtee praſtojumi. Tee paſchi wahrebi tur daudſahtri teel leetoi žitabā noſihmē. Tās paſchas domas beeshi iſpauſchas žitabā ſahtri un žitabceem teizeeneem, nekā atšewiſchka indiwida dšihwē.

Dauds ir prahtos par to, kaš ihsti ir drama un ar to dramās ſiſchets atšchiras no paſtrejo mahtklas weidu ſiſcheteem. Mehš ſchos praſtojumas eeshatam par neaugligem un leeteem. Wiſpahreju atšchirojchu paſihmju dramatiſkam ſiſchetam naw. Te wišs atkarajas no rakſtneeca ihpatneja uſtwehrama, eedomas un ijuhtas weida. Tās pašs ſiſchets weenam mahtſlineetam war noderet ſchanra glejnai, otram — nowelei, treſcham — romanam, un zeurtais wiņu war aſtrahda dramās weidā. Mahtſlineeca radoſchai fantaijai te brihwa iwehesl patwala. Gluſchi tāpat jaſaka, ka ari dramās paſchas daſchadās noſares teoretiski naw ſtingri no robeſchojamas žita no žitas. Drama, tragedija, komebija un tragikomedija ſaetas tiš turwu ſawā buhtibā, ka tikai mahtſlineeca radoſchais talants tur itreij atšewiſchki iſſchir, ſahds aſtrahdaſuma weids wiſlabat peekſan dramatiſtajam moitiwam.

Proletariſkā drama, bej ſchaubam, nepaliks uš eebrautajām dramās ſcedem un neapmeerinaſees ar paſtaſhwoiſchām dramatiſtām formam. Leelas, drama buhs ta mahtſlineežitās darbības noſare, tur wiſpirms un wišſpehzigat parahdiſees proletariata kolektiwās dwehseles jaunraditaji ſpehti. Maſu dširu un piſches iſpauweei indiwiduelās dramās traſarets buhs pilnigi neleetojams. Drama, kuras objekts ir wišas paſaules proletariats, newarēs ſaiſlites peē tradizionelās notikuma weetas weenibās. Drama, kuras ideja kā ſarkans pamedens weelas gabu tuhtſtojſheem zauri, aptwehdams pagahtni, tagadni un nahtotni, newarēs ſtingri reſhinatees ar wiſai noteikto laika weenibū. Drama, kura tehlos maſu traufimi un žihnas, netureees peē triju, ſiſchtru un peezu zehleenu liħumeem. Geſpehjamš ir proletariſtās dramās weenzehleens, kaš eetwers wairat weelas un wairat dramatiſma, nekā burſchuaſiſtās dramās peēzi zehleeni. Proletariſtai dramai paſchai radami un atrodami ſawi likumi. Yet jaunajā mekleſchanas zelā kā iſejas weeta un reiſu reiſem ari kā peeturas punktis noderēs burſchuaſiſtā drama ar winas iſfopjo tehniku. Tikai tam ir teeſības atmeſt, kaš ſpehzigšs peepildit. Newiſchjiba un nemahfulība nekur neweena jauna zela naw atraduje. Un ja nupat runojām par proletariſtās dramās jaunajām formam, tad tomehr naw jaſaprot tā, ka wezā tehnika noder tikai kā ſtudiju preeſchmets, bet pate jaunajā radiſchanas darbā abſoluti neleetojama. Proletariata maſu grandioſo kuſtibu wišā winas plaſchumā tehlot buhs pa ſpehklam tikai tam proletariata dramatiſkim, kuram nahkamee kolektiwās dšihwes laiķi un nahtamās paaudſes attihſtis pawijam žitabus radoſchās fantaiſijas un tehlojuma tehnikaš ſpehklus. Kuru leetoſchanā buhs pawiſjam žitadi ſhawwes un teatra telpu un eetehrpas lihdselki. Mehš, pahrejas taiſmeta darbineeki, wehl ilgi wareſim ſawas ſchiras kuſtibu tehlot tikai ſihkās miniatur ainās, un labi, ja zaur tām likſim nojuſt taħlo, grandioſo plaſchumu un dšilumu. Un tur muus wezā tehnika ſneegas bagatus iſteikšmes lihdselkus. Burſchuaſijas mantojumu mehš iſleetofim mahtſlā gluſchi tāpat, kā mehš iſleetojam burſchuaſijas atſtaħto tehniku ruſhneežibā un wiſpahri ſaimneežibā.

Daudſas no burſchuaſijas mahtſlā aiſſahktām un neiſweidotām mahtſlās noſareem proletariſtājā mahtſlā attihſtiſees ſewiſchki ſpehzigai. Taſpehž, ka tās wiſlabat un wiſplaſchāt iſpauſch proletariata zenteenus un dšihwes

šajuntu. Glejnezibā — ti sevischki ščanra glejnās. Mušitā — tora dsejrnās. Ar-
 chitektūrā — buhvezibās, škulptūras un glejnezibās jāveenojumi. Teatri —
 opera, tā dramas, mušitas un dekoratīvas glejnezibās sintese. Opera lihbi
 peļdejam laifam palituse tos vezmōdigakais, war šagit, buridnaisiškais mahkflās
 weids. Saturā tufšā un banala, isteiksmē raibi spigulošosha un trošchnaini
 amijanta. Burščuafijā operā proletariats, laifam, atradis wismajaf, to aifnāt,
 ušglabat, išeitot un tašlaf weidoi. Ta noderēs tikai tā taħš, wahrgs paraugs
 jaunajai, kolektīwai šchiras mahkflu sintesei, jaunam, šchimbriščam tikai nojau-
 šchamam mahkflās weidu aptveenojumam, kur pašā jādarbiba strahdās dsejneeks,
 mušitis, glejnotajs un architektis, toru, orkestru un tehlotaju kolektīvi.

Literatūrā leela nahotne paredjama tā šautam šī h l a j a m seletonam.
 Ta ir attihstības puszelā palituse literatūras forma. Burščuafijā wīnu neprata
 peenahzigi nowehrtei un iškopt. Burščuafijas rakstneesi uš wīnu štatijas šipri
 aifdomigi. Ar jawu dšihwo, tekošho šaturu šihkais seletons wīneem litās peestai-
 tamš sematas pašugas mahkflai — „tendenziofai mahkflai“. Ar jawu šahwofli
 widū starp literatūru un šchurnalistiku, šihkais seletons wīneem litās škaitams drihšaf
 pee awiščnezibās, nekā pee mahkflās. Wīnai jahwa ar to wīswairaf awiščneekem
 nodarboetes. Un tee pagalam banalifeja šho peewilzigo mahkflās nosari. Pro-
 letaristās mahkflās darbīneekem wīnai jāpeegreiešch nozēpna wehribā. Ta ir wee-
 nigā nošare, kura špehš apmeerinat proletariata lahri sehz apahrejeās dšihwes
 un zihnas drihša atšpogulojuma mahkflā. Tā šihkais seletons ar jawu populāro ide-
 jišto šaturu un mahkflīnezijšo isteikšmi ir itin tā eewadijums no šhīras šchurnali-
 stiskās mahkflās pašaulē. Ta ir nopeetni nemama literatūras nošare — sevischki
 tapehš, ka šchurnalistiskās paraščas un panehmeeni un weegli išeetojamais šaturs
 te ahtri pavedina uš pawieščību un weeglas rokas darīnājume. Šhītam šihkā
 seletona rakstīneekam wajadšigs sevischšs, šhpatnejs talants. Šihajam seletoniškam
 jābuht idejiški nobreeduščam ar plašchi aptwerošču un dšiti šneedošču škatu.
 Wīnam nepezeieščama noteikta eestatu platforma un partijas weedofli, no kura
 weenigā wīšas dšihwes paraščības un jābeedrišlee tipi gaišči pahrešatami un no-
 wehrtejami. Uščā un aša kritikas špehja, beš kuras wīš wehrtejumi ijnahš šauš
 un pawiršči. Satiras, šarfasma un humora špehja, tos wīšretafi šastojama lai-
 weiešču liriško, tehlojoščho literatū pašaulē. Un, pār wīšam leetam, dšihwa mahk-
 flīneea fantofija un weikla isteikšmes špehja. Ja wīšpahri mahkflā naw zeščha-
 mas noleetotas, banalas formas, tad šihkajā seletonā it sevischki. Prošā waj dsejā
 rakštitam — wīnam itreis jābuht isteiksmē it jaunam un originelam, zil šwaigs ir
 wīna, no tehoščās dšihwes šmeltais šaturs. Literariškais šihkais seletons tuwu
 rada šihmetai waj glejnotai karikatūrai. Ari šchi nošare latweiešču mahkflā
 pawīšam neiškopta. Wet ari tai eewehrojama jābeedriški un idejiški audšinoščā
 nošime. —

Proletaristās mahkflās kritika peeskaitama wīšwarīgakajeem prole-
 tariata garīgās kultūras faktoreem. Wīšā proletaristajā mahkflā intelektuelajam
 elementam nešalhšdinami leelata loma, nekā tas bij burščuafijā mahkflā. Wīš-
 wirnis kritika ir apšīnīgais lahrtotajs, regulētajs un organizētajs prahta elements
 jau pašā mahkflīnezijškās radīščanas darbā. Isteikšmes mellejumos, stila weido-
 jumā mahkflīnezijškās kritikas lihbdarbiba latram weegli redjama. Mahkflīnezijškās
 tehnikas weikšme un neweikšme teechi atkarīga no ta, zil augstu attihstīta mahkflī-
 neekam nowehrtejuma un šwehles špehja. Wet ari wešl dšitaku, pašā mahkflī-
 nezijškās šdomas un eerošmes prozešā kritika darbojas lihdi. Intuijija, eedwešma,

fantostija un šajuhšma — wšf šche gruhš apiweraamee pšichštee špehš sinamā mehrā peešneehšami prahta lihššdališbai. Kā nohwarotajš un waditajš elements kritiškā intuižija darbojās lihšš pašchos pirmajos maħššlineežistās radiššanas impulsjos.

Bet šche runašim par kritiiku tā proletariškās maħšššas radiššanas darba atšewižšku nošari. Tai wišā proletariškās maħšššas dšihwē tikpat leela nošihme, žit leela intelektuelajam elementam proletariata maħšššlineežistās radiššanas prozešā.

Wišpirmš jaeevrehro, tā proletariškās maħšššas kritiikim tāpat tā radošcham maħšššlineekam nepezezeehšams ihpatnejš talants. „Ar kritiiku nodarbstees“, protams, war turšch fatrs šjurnalistiš. Bet tahda nodarbiba drihšat ir sports, nešā nopeetni nemams kulturas darbs. Ar radošcho maħšššlineeku fojeja kritiikim ir dšila dabas un maħšššas dšiluma šajuhta. Bet nešalihššsinami wairaf tā maħšššlineekam, winam waj:dšigš apšinigas dšiluma buhtibas ihpratās, anališes un nowehrejeuma špehšjas. Maħšššlineekš beehšči ween rada tihri intuitiwi, nedomadams par teem pšichššteem prozešem, šo pahrdšihwo wina pašča radošchā daba, ne par tām estetiškām emozijām, kuras raditais darbs šazel klaušitajā waj šlatitajā. Eštrahdaješ maħšššlineekš ori ihšeišlimes tehniku ihšeto wairaf tītai prattiški, teoretiški tītai atšewižšchos gadījumos winā eedšiliu:damees un eedomadamees. Kritiikim maħšššas un winas pšichologjas teoretiškā puše wisteelafā šparā. Maħšššlineežistās radiššanas prozešu wišch pahredš šahšot no pašcheem pirmajem impulsheem un beidšot ar gatavā formā teh:pro maħšššlineežistko ihdomu un šajuhtu. Wišch neatšaidigi šeko radošchās fantostijās lidojumeem un apgaišmo tos ihpatneji ihlozišos želus, pa šureem radiššanas prozešā wirjas maħšššas tehlu un tehlojumu attihšiba.

Proletariškās maħšššas kritiikš naw pedants un šchar:kreibižš demagogš. Kritiškā talanta galwenā ihpašchiba ir ihpatnejš eedomas un eejuhtas špehša. Kā maħšššlineekš eedomajās un eejuhtas šimejadobš, atšewižški ihpatnejos žilwešos un parahdibās, tā kritiikš eejuhtas atšewižškos maħšššlineeku indiwidos. Šo tītai nošahjers uš maħšššlineekā indiwiduelās platformas, wišch war pareiši šaprast ihšura maħšššas darba rašchanās un weidošchanās gaiu un pareiši nowehrtet wina pozitiwās un negatiwās ihpašchibas.

Kritiikim wajaššiga nešalihššsinami wišpušigala un dšilata wišpahreja un maħšššlineežistā ihglihtiba, nešā maħšššlineekam pašcham. Kā šawas nošares šwežalitištam winam japahššin wišas lihšššchimejās estetiškās šistemās, ešetiškšo pehtijumu weidi un maħšššlineežistās anališes un šinteses metodeš. Winam jašin wišpahrejš un maħšššas pšichologija, teorija un wehšture. Bet tā tā maħšššla ir tītai atšewižšchā, augšlata nošare wišpahrejš šekširos garigā kulturā, tad kritiikim jaeeapašihšas ari ar wišpahrejo šaimneežistās, šabeeđristas un kulturas atihššibas wehšturi un wišām tām šinaines nošarem, šas tur organiškši peešlejas. Waretu gandrihš šojit, tā maħšššas kritiikim šajuht žilwekam ar uniwērjalu ihglihtibu. Tapehž ari ihštu kritiiku lihšššchim bijsi daubj mašaf, nešā maħšššlineeku. Tēns, Brandešs, Žahnis Ūšars un wineem radneežige darbineeki weenā otrā weetā war noderet tā paraugi naħššamajam proletariškās maħšššas kritiikim.

Ešštari par maħšššas kritiikas ušderumeem ir tikpat dašchadi, tā par pašchu maħšššlu. Mehš ari šche nenorobehšhofimees un nemeħgināšim uštahdit ihšas formulas un litumus. Tapat tā maħšššlineekš, ihšis kritiikš patš rada jēm litumus, šašland ar šawu ihpatnejo dabu un špehšjam. Ūkaribā no tām, wišch waj nu wairaf ihšwer maħšššas darba idejško, waj formelo puš. Wairaf patur azis waj nu maħšššlineeku, waj publiku — waj ari nošahjās tā wibutajš štop abeem. Bet

netveendā gadījumā viņš nav tikai veentahrihs tulkotājs, komentators, pašfai-
drotājs. Viņam ir jāvā paštahviga mahkslas un dšihves aifina un ar to viņš
alāš nahf tā wehrtotājs. Abjolutas wehrtību mehrouklas viņš nemehgina uš-
teept, bet tomehr viņš eerošina mahkslineekus pašchun un ļaušhu mašas mellet
šāvū mehrouklu un ar tās palihdšību eedšilinatees katra mahkslas darba ihpatnejā
buhjībā.

Proletarištās mahkslas kritihs ir veens no atbildigakajem sošialistiškās idejas
darbineekem. Št šewiškī tagadejā pahrejas, jaunu žetu, jaunu kulturas weidu
un jaunas mahkslas mellejumu laikmetā viņam peekriht jo eewehrojama loma.
Viņš ir jauno melletaju mahkslineeku audšinatājs un waditājs. Te viņš pa-
teešcham ir itin tā widutājs starv šāwas šchiras idejiskem dšineja špehkeem un
jauno mahkslineeku audšī. Nā tahds viņš ir arī mahkslineeku audšinatājs un
nopeetns lihdsštrahdneeks proletarištās mahkslas attihšības darbā. Viņš wis-
labati war norahdit uš teem wežās kulturas avoteem, no kureem arī jaunā mahksla
war šmeltees pa malkam tahlajā attihštības želā. Viņš apšihmē tās wehrtības,
kuras šāvū laiku pahrdšihwojušchās un tā nederiga bagajā ihmetamaš žeta malā.
Bet viņa galwenais ušdevums — uštwert un apšihmet tos nahfotnes mehrcus,
uš kureem no pašā šchuma jawiršas proletarištās mahkslas attihštībai. Tur
viņš patš pazelas jaunraditāja, neašweraama un nepeezeeshama proletarištās
kulturas štrahdneeka palahpē. Viņš naw wairš tikai tulkotājs un šlaidrotājs,
bet žeta rahditājs un wadi ajs.

No šagrtā jau šaprotams, ka proletarištajam mahkslas kritihs ir diwejadš
ušdevums: mahkslineeku un rādīklas audšināšchana. Otrais ušdevums naw mašaf
komplizets un šwarigs, tā pirmāis. Proletariata mašas mahkslas šaprātei šagata-
wojamaš un audšinamaš glušhi tāpat, kā idejiskai apšīnai un šchiras aifīnai.
Mehs šīnam, tahda nošihme mahkslai tā proletariata šabeedriškā un garīgā špehka
faktoram. Kritihs peenahkums šcho špehku eewiršit wišplāšchajājās darba ļaušhu
majās. Viņai šajagatawo mašās brihwa peeja mahkslas idejiskem rošīnajū-
meem. Šaaudšīna un jaattihšta mašu mahkslas šaprāta, estetiška ušnemšchanaš,
eedomas un eejuhstas špehja. Šaištoj tee proletariata pšichīškās buhtnes organi,
lai tee tā šihki tautsteliškī twer mahkslas weegloš wilnuš, no kureem tomehr aiš-
trihšas gilweta diwešjeles dšīlātee dšīlumi.

*****

9. Proletariškās mahkšlas mehginajumi.

a) Kreewu literatūrā.

Matram saprotams, kapehž proletariškās mahkšlas mehginajumi wišpirms pa-
rahdas kreewu literatūrā. Kreewijas proletariats ir eesahžis wišpasaules sozjalās
rewoluzijas zihnu un wišu laifu gahžis winas preefšagalā. Wina radoshās teefšmes
už weenu puši špauščas jaunās šaimneeziskas un šabeedrišas eekahrās weido-
jumā, uš otru — jaunās garigas kulturas meklejumos. Mahkšla tur stahwu wišu
pahrejo kulturas nosaru preefšagalā.

Pareisaki buhtu fazit: literatura. Mušika, glešneeziba, šulptura un archi-
tektura proletariata diktaturas ihšajā laikā wehl naw pašpehjuščas radit ne weenu
pašču darbu, par kuru waretu runat kā par nopeetnu proletariškās mahkšlas meh-
ginajumu. Mušiki ir komponejušchi melodijas diwām trim rewoluzionarām dšeeimam
un ušrafstijušchi daščas gabalus orkeštrim. Bet tee darbini ir par šihkeem un ne-
jaušcheem, lai pee wineem apstahšos kā pee jaunās rewoluzionarās mušikas pa-
rangceem. Un ari par nenofšihmigeem, lai atwilktu proletariata maju ušmanibu un
mišlestibu no agratām rewoluzionarām dšeeimam un melodijam, kurās winu aušņi
wehl ilgi štanēs pirmo waronigo zihnu šahžu un ušwaras motiwi. Glešnotaji
wairakfahrht štrahdajušchi lihšči pilšehtu isgrejšoščanā leelajeem proletariata šweht-
keem. Bet dekratiwā glešneeziba šchimbrišcham wehl nawa ta, kas ijšwer wešļu
jounu wiršeenu pamattinijas un noteizeju raksturu. Beš tam proletariata rižšibā
šchimbrišcham wehl tšai tee pašči burschuaišijas audšinatee mahkšlineeki. Winu
lihščdarbiba wišlabatā gabijumā redšama laba griba un ženichanās išprašt rewol-
uzionaro maju diwešfeli. Bet idejiška eespehja un techniška weiššme pagaidam
wehl paleek tahlu aiš labās gribas. Proletariats šawā šwehtu jajuhšmā apstahšās
pee ehmigajeem plakateem un raibeem kraššu plankumeem uš tirgus buhdu šeenam,
paraušta plezus un pašmaida. Wina zihnas juššmai un mahkšlas šapratai tas
wehl nedod itin nefa. Tšipat kā nefa winam nešneedš ari weegli pagatawotās re-
woluzijas zihnitaju statujas Kreewijas pilšehtu laukumos un alejās. Tšitai pehž
ušrakta winšch war šašihmet eemihfoto darbineeku šejas un anžumu. Un ja kachū
retu reiši ahrežā lihššiba tehneekam ari kaut žit išbewušēs, tad statujai katrā šind
truhšt eesšehžē apgarojuma — tās raksturigās dšihwibas šihmes, beš kurām ari tas
formā wišpilnigatais tehš paleek nedšihws un auššis. Kā lai burschuaišijas audš-
inatee mahkšlineeki jaudā iņdiwiduela tehla formās eeweidot to kolektiwās idejas un
šajuhšmas uguni, kas no winu dšihwes un darbeem leešmo proletariata širbi? Ja
šulpturā wini jau tšil newarigi, tad pee proletariškās architekkturas darbeem lai
šargas kertees. Wežee šili un winu kombinazijas neder proletariata maju ša-
pulišch un šabeedriškās kulturas ehtam. Wišpareišafatis tapehž ir, ja štrahdneeku
wadomju eekšahdes pagaidam mitinas tajās pašchās burschuaišijos želtās eškās, beš
štrahdneeku namu un tempļu želšchanu atšahži wehšlakam laikam, tad proletariškā
kultura buhš jau šatauštiņše šawus arweidus un apšihmejuše šawu žetu.

No wiſam freewu mahtſlas noſarem ween'gi literatura ſneebſ deefgan baſatigu proletariſkās mahtſlas mehginajumu ſoletziju. Tapeh3 pahrlaidiſim iſhu ſtatu winas baſchadajam noſarem.

Lirika te ſtahw pirmā weetā. Pahris gadu laiķā iſnahtuſchi daudſos deſmitos ſkaitami proletariſkās djejas ſehjumi. Wiſos ſchurnalos, awiſes un alma-nachos ſadrukats neſkaitams daudſjums pantu. Tas iſleekas maſleer ſwabi. Ar proletariata pſichologiju kaut zil eepaſihdamees redzejām, ka paſiwa lirika juſhina nebuht naw ſtraħneeka dwehſeles raſturigatā ihpaſchiba. Maſataiķā, waldoſchā un wadoſchā ta nekaħdā ſinā naw. Ne indiwiduela lirika japuainiba, bet impul-ſiws, dſihws kolektiwas darbības ſtraujums ir proletariata dabas ſihmigakais wil-zeens. Tas wiju driſſat meļē iſſkanu epiķā un dramatiſtā mahtſlas tehlojumē, ne lirikā. Bet ſtahtu un dramas freewu proletariſkās literatūras mehginajumos, ſameħrā ar liriku, pawisam ma3. Un te jau no ſaħtuma uſmahzas ſchaubas, waj jaunee proletariſkee dſejneeki kaut zil eedomajuſchees paſchā proletariata pſichikā un waj jaunās djejas mehginajumeem ir jele kaut zeeſchats ſaħars ar iſchiras ſozjalām, idejiſkam un mahtſlineezjstām te-ſhmem. Pat wiſai pawirſchš proletariſkās lirikas pahrlats ſneebſ atbilde uſ ſcho ſchaubu pilno jautajumu.

Jaſiniſis, ſonows, Kirilows, Aleſandrowiſis, Terofſchins, Pomoriſkis, Sa-mobitiniſis, Sadoffjens, Riſſchikows, Gerafimows, Seſerins, Petrows, Feigins, Ra-ſarows, Bunakows, Konobejewš, Raſins... Leekas, peetiķš wahrdū, kurus wiſ-beeſchāt redſjam freewu proletariſkās djejas antologijās, ſchurnalos un atſewiſchkos trahjumos. Ja jau wiſpahri wahrdi ween ſata ma', tad ſche wiini neſaka neka. Gruhi te atraiſt kaħdu, kaš redjami iſzelas no wiſa leelā liriku vulka. Maſ to, kaš, maſataiķ, tā ſpilgats w ſoloſchas perſonības palitū atmiņā. Wiſi wiini ſtahw apmeħram uſ weenas mahtlineezjſlas gatawības un negatawības paſaħpes. Wiſeem wineem učenadi pawehmeeni djejas motiwu un iſteikimes lihbeſku iſwehļē. Indi-widuelas iſdomas un iſjuħtas ſawadības ſilai ruhpigi meļejoj ſaſtatamas. Teh-niſkā weidojuma atſchir ba ſiħta, baħta un lihds ar to mahtſlineezjſki maſnoſihmiga.

Starp muſhu pahrlatā mineteem ir wairaki dſejneeki (peem., pirmee trihs), kuri agrar jawus zelus lozjuuſchi ari zitu beewu, ne proletariata preeſchā. Welais pahrwehritibu laiķs ari winus no burſchuwiſijas dſeedomcem pahrwehritš par prole-tariata dſejneeteem. Tas buhtu ſaprotami, un larina neka tur neatrodam. Bet ſihmigi tas, ka ſcho peenahzeju dieja mahtſlineezjſki nekaħdi neſtahw ſemat par iſhto proletariſto dſejneeku darbeem. Tas neleezina neka laba par jaunās djejas darbi-neeekem un wiinu mehginajumeem. Par ſewi ſaprotams, ka peenahzeji newar buht jauno zelu meļetaji un rahditaji. Un ja wiini tomeħr turas blatus jaunajeem meļetajeem, tad ta ir ſhme, ka ſchee peħdejee no paſcha ſaħtuma wirſas pa cebrantū ſleedi.

Tomeħr daſchās jaunās ihpaſchības atſchirigi raſturo wiju ſcho jauno dſej-neeku plejadi. Wiſpirmā kaħria — tarſta gribo, buht iſhteem proletariata dſee-ſmineceem un radikali atſchirtees no burſchuwiſkās paſauķes lirikeem. Un tad — cewehrojama paſchapsina, ka wiini pateeſcham atſchiras no wiſeem, kaš preeſch wineem bijuſchi. Ka wiini pateeſcham ir waldoſchās ſchiras dſilato domu un juhtu iſpaudeji, rewoluzijas lihdsizhnitaji un jaunās paſauķes weidotaji. Jaaiſihſtas, tik droſchu paſchlepnumu eĵam peeredſejjuſchi wehļ ſilai neſenās defabenzes dſeedomu paſauķē. Tā tad ari te ta pate cebrantā ſleede. Raſturigam paraugam war noderet wiſeedomigakā, bet ari wiſwahjatā dſejneeka ſiķas Sadoffjewa panti:

teešči no winejo sagrauto „templu“ drupam. Tās ir glehwas, īsblihdusčas at-
 ņalas nomihā, notrunejusčā defadenzes rugoju lausā. Ja tur to war apbrihnot,
 tad wenigi wīnu nekaurību un ušbahību. Domojatres ween: wīnu mutes paušot
 nepeedfihvoti leelisko nekailamo mašu dšeesmu. Bet kur proletariats ir leeljees un
 plahtjees un rakstijis jawn wahrdū ar leelo burtu? Seni apinojšs ipehšs ar-
weenu ir fluks un peeklahjigs. Ģisteriski brehzeeni ir wahrguna un glehwuma
 fihme. Wīni, ņee rihnju rakstītaji, ešot proletariata ņūds un ņmadšenes. Kut
 ņahba burščuju dšeedna ņmadšenes wīzi gau waretu buht, ne pašaulēs eekarotajas
 un pahrwēidotajas ņchras ņmadšenes. Un ta wīni pirmee īšpraunusčees aīklohtības
 preekščā, banalīšē nopeetnu mahtslu ņaweem tukšajeem panteem un dšili kompro-
 mitē wīšu proletariata kulturas darbu, tās pateesčam naw nelahds ušlawas zee-
 nigs darbs. Tikai naitās ņmadšenes war īšperinatees fantašija, ta proletariats
 ņchahdus tipus wehletu par deputateem kaut waj tikai uš rihnju kaleju konferenzi.
 Pawišam žitabi wīri stahw par ņargeem pee proletariats kulturas „galwenām
 durwim“. Iļas Sadošewi un wīnam līhdšigi gari ir noweetojušees ņchās pušē,
 kur īneš ņahjam ņanehtās, īšmehtās ņaslaufās. Tur wīni war īšrakstīt žitš žitam
 mandatus, pases un propuštus pašču ņapapnotā Rahtotnes walstībā. Ta ir papira
 un tintes, tukščū dšeas dširawu, literariška krahmu tirga walstš. Walšis bej
 jehtahdas nahtotnes un īšredem.

Protams, mehs ņee īšwehlejamees to fihmigako un tapehž ņawato no jauno
 „proletariško“ dšeeeku pašchrašturojumeem. Protams, newar ņazit, ta wīš, waj
 ari tikai leelakā data pahrejo buhtu ar Sadošewu weenadās domās. Bet kaut to
 līhdšigi teešcham war wīzaur arašt. Diletantijs tukščums un tukšča ušpuhtiba
 wīšpirnā un galwenā ņahriā rakšuro proletariško dšeeeku wairakumu. Absoluta
 proletariata buhtības neņajejga, proletariats mahtslas newariba un weentahriška
 dšeas tehnikas nemahfuliba ir tās ņwarigatās īšpašchības, ņš kuru pamata ņee
 proletariats kulturas un dailes „deputati“ īšrakšta ņewim mandatus. Wenigais
 glahbinišk te buhtu nošchčanās pee dšeas abezes un ušžitiga mahžiščanās no
 īšahrdito wezo dšeas „dogmu un formu“ meistareem. Katrā ņinā, weens otrs buhs
 pamehģinajis ari to. Weens otrs buhs aīšnaigajis līhdš mahtslas elementariškolas
 durwim. Beemehram, tās pats Iļa Sadošewš, paščūlupurejees un nogahjis
 „mahtslas preekšč mahtslas“ eestahdē:

„Иду. Снегу. Взошел .. И что-же вижу ...
 Кладбище ... Старый храм, на камнях, у дверей —
 Зловонный, гнойный труп ... и пир и вой зверей —
 Косматых, черных, серых, бледно-рыжих ...“

Kā redsat, ņchawsum ainas. Bet mums tomehr leefas, ta bijušchās „tīhrās
 mahtslas“ ņirdošchais līstis ir dšiwaks, nečā ņee nedšihwi dšimušchē proleta-
 riats mahtslas fihnotaji. Buršchnaštās lirikas ņehrnizā tomehr drihšat war
 brihdi pašawetees, nečā jaunās pšeido-dšeas wīhru barā. Tur muhju azu preekščā
 plahtās un ausis tarkišk „поступь радостных веков“, „ритм гранита и ме-
 талла“, „эхо огненной расправы“, „круг согласного сцепления“ un tam-
 līhdšigi diletantiškas metafizikas un trihšapeiku mistikas ģurogati. Muhju mahtslas
 gaume ranjas no ņchās nemahčuligi pagatawotas, ar behrniškligu nopeetību un
 ņwinību pašneegtas dšeas imitožijas.

Wiščkiram „proletariško“ liriku pašchrašturojumus un leeligās eedomības
 pilnos pantus. Metlejam muhju dšeeekus teeščā darbā pee proletariats žihnas,

pee proletariškās dšihwes, domu un šajuhsmas motiweem. Wispirmais tur izgelas
wispahrejās rewoluzionarās zihņas motiws.

„При царстве дикой тьмы, василий и неволи,
При столах и мольбах поруганных людей,
Ты гордо родилась в блестящем ореоле,
Прекрасна и бурна в стихийности своей.
Ты на пути смела мятежно, без пошады
Погрязнувший в крови, отживший, ветхий трон,
Ты уничтожила подгнившие преграды
И гордо вознесла ряды своих знамен.
Сильна ты, как огонь, бурлива ты как море,
Мятежно велика, как мощный ураган,
Ты к счастью нас ведешь сквозь слезы, кровь и горе
И к свету — через боль кровавых, гнойных ран“

— tā apraksta proletariško rewoluziju Ģerāfims Ģeigins. Ar noluhku usšweram:
apraksta. Jo wairat šchajā dšejā naw, kā rewoluzijas ahreenes notehlojums. Ari
tas war buht dšejiski peewilzīgš — ja wiau ūgedš origineli iŭpatnejs un iŭpatneji
špehziģš dšejneeks. Bet kas iŭpatnejs ir šchajos pantos? Wispahrejs uŭtwebrums
šeteroniŭks. Saturā — beletrijets, aiskānotās rimbās pahrrakstiis progresiwās awiŭšes
eewadraksta. Glejnas — trāfaretā mahlejumi, plāfatu mahstla un iŭŭhrtāu ŭhne-
jumi. Metaforas un dšejiskās lihdsības — nopluksušas papira puķes. „Spehziģa
kā uguns“, „wikwota kā juhra“, „leeliska kā weejulis“ — wijs tas ir notlauŭtis,
šagrabināts un ŭchabloniski ŭarindots. Iŭpatnejas ŭtāriŭchānās un individuēlās iŭ-
juhtās neŭpehju te aiskrindot nowalkatām nedšihwām dšejiskām ŭrafem. Jo dšejā
nedšihws ir itin wijs, kas atŭhrtojās. Bet pawijam banāls jau ir rewoluzijas
simbolistiŭskais tehs ar ŭpoŭho oreolu ap galwu. Ta ir deewa mahte, ne prole-
tariškā rewoluzija, kas dšejneekam reŭģojas azu preeŭŭchā. Un tas winaš zetiŭ
„uŭ laimi un gaiŭmu“ ir iŭŭhmetš no kaut kaŭdas tautiŭka laikmeta anologijas.
Ŗanu laimi un ŭawu gaiŭmu proletariāts ŭin noteitā wahrbdā ŭaut. Miglāineem,
romantiŭki iŭpluhduŭŭheem jehdšceneem wina apŭinā naw weetas.

Tamlihbŭģeem, iŭpluhduŭŭheem, newehrtiģeem, neproletariŭŭeem rewoluzijas ap-
dšedajumeem pilni wiŭi kreewu „proletariškās“ dšejas kraŭjumi. Tee behdiģi ŭaplot
un nobaŭl kaŭdu maŭu trāuŭŭmes teŭlojumu preeŭŭchā, kaŭdi atrodami demokratiŭko
dšejneeku, ŭitmana un Werbarna dšejā. Blāus teem peewilzīgati leelas paŭŭhoš
rewoluzionarās, kraŭjaini mainiģās zihņas trāuŭŭmes un nudjoŭŭee eekŭŭŭejo
f u ŭ i b u teŭlojumi.

„Выстрелы гулкие, четкие.
Стекла посыпались на тротуар.
Пороха запах.
Стены короткие.
Резкие крики. Пожар.
Прошлое будущим стиснуто в лапах.
Смерть ему! Смерть!
Улицы ревом наполнились.
Сроки исполнились, —
вспыхнула Твердь.“

(В. Александровиц.)

Te ŭhnejamš deejgan peewilzīgš mehģinajums, iŭŭeem, aprauteem, aforiŭti-
ŭeem wilceem n attehot rewoluzionarās ŭuŭības mainiģās parahdības. Bet at-
ŭewiŭŭŭšās ŭchwiŭtrās paleek iŭŭlauidš. Truŭŭŭŭt apweenoŭŭoŭŭšās, ŭintefejoŭŭšās iŭjuhtās
un tamlihbŭj ari weŭela kopeŭŭpaida. Tomehr ar wiŭu to te jau war runat par

jauna zēla mellejumēem — maļakais išeiksmē. Te ismanama wašu traufsmes pareiņa nojanda, lai arī wina wehl instinktīwi šahrtodama un weidodama neispaufšas šakarigas, jaiftojšos rewoluzijas tehlojumos.

Proletarištos dšejneekus leelas intrefejam tikai rewoluzijas pirmee pošmi. Rewoluzijā winas pirmajā, romantištajā periodā, šad zihnas pošizijas wehl nawa štoidri apšihmetas un rewoluzionarās traufsmes linija tikai miglaini šafatama. Tee ir romantišas dobišlee motīwi un jaunee proletarištee dšejneeki naht šā pilšoniški romantišās lirikas teešči turpinataji. Šihumos eluhofojotees, wezee „kulti un iradžizijos“ nepahrprotami rebsami. „Deela ipošča nahtotne“, „tašles“, „laine“, un tamlihdšigi pahrfrašeti aributi „proletarištaja“ dšejā teešči atgahdina wežās romantikas ilgu šilo puki. Par šewi protams, ša realitiššajam proletariatam gar tit gaisīgām leetam pahraf waš dadas. Sozialās rewoluzijas teešchee motīwi jaunos dšejneekus nešpehji walšinat. Pareišaki šakot, wini tos nešpehji peeteefošči dšiki optiveri un ijušt. Winu mahtšlineezistās šajuhtas tauftekti nošlihd gar teem šā gar pahraf zeeteem, pareišās formās nošlihpeteem kristaleem. Cetweras tikai mihtšitā, neišweidotā weela, tur diletantistām špehjam leelata un plaščakā brihne.

Mušju nahtotnes dšejneeki pateesibā ir zaur un zauri proletariata nešewās pagahines dšejneeki. Šči pagahine ir pahrdšihwojumu bagata un dšika. Pateesčham, wina ir šā neišmelams awots mahtšlineezistū pahrdšihwojumu un rofinajumu meketajam. Proletariata waronigā pagahine peetwek beš iņnehmuma wišus jaunos lirikus. Mahtš rewoluzijas pirmo zihnu tehlojumēem rindošas nelegalo laifu, streiku, zeetuma un trimdas pahrdšihwojumu lirika. Proletariata ušwara atraušijus dšejneekem rotas. Wini trauzas ipšgušt to, šas gabeem šā imags šlogs dwehšelē gulejis. Tā rodas wešeli šrahjumi dšejolu ar išeem wešturistajeem motīwēem (Š. Grunte, „Кандалный звон“). Pa nodalai ar teem ir šitpat šā wišos šrahjumos. Tee motīwi proletariatam tuwi un mihtsi. Tojos wiņšd ššird šawas nešenās pagahines aifšanas un tās ceewilko wina itagadejo zihnas šajuššimu un neišbeidšamu naidu pret šaweem nešenajēem apšpeedejēem un wahrdšinatajēem. Šā neišdšehšchama uguns dšuhmās pagahines paleetas wehl ilgi degs proletariata dwehšelē. Domehčt arī te jaunā proletarištā dšejā ne ijuhtā, ne išeiksmē neko nepazelas pahri šemakai pakahpei. No mišfigās zeetuma un trimdas dšejolu guhšmas neweēns nepaleef tit dšiki atminā, ša netahdi pantu pluhdi to nešpehju aifštalot.

„Смеется небо голубое;
вдали слываясь с землею,
К себе зовет, дразнит, манит.
Лишь в заключение мрачно, дико...
Веселых лиц не видно тут...
Гуляет злобно царский култ.
Здесь слышны вопли, стоны, крики,
здесь бездны мрак,
здесь кровь ручьем
из тел измученных струится.
Разсудок ясный здесь мутится.
Здесь снят кошмарный страшный сон.
Но веру я, настанет час
святой расплаты, справедливой — —“ и. т. т.

(Strahdneekš Petrows.)

Un tahdi ir wiši šchee proletariata pahrzeestās netaišības, mofu un šahpju aibšejojumi. Dšiki zilweziški pahrdšihwojumi winos šširdas. Ar nopeetnibu un

godbijību lašam strahdneeta Petrowa „dzejoli, rakstītu 1918. gada jūlijā disziplinār-
 bataljona zestumā“. Un tomēr mums jāpata, ka dzejās vehtības pavīšam maš
 šcheem šahpēs un ilgās pahršihwoteem panteem. Dieņcees naw špehjis uftwert
 jāwās ijuhtās kaut weeni ihpatneju momentu, kurlsch peber tikai wina šahpem un
 ilgām. Naw pratis to attehlot jāweem lihhselleem, lai pants kā balta mirga
 eedegas laštāja apstād un neihshejschams paleef tur. Wīnšch wehro šawus pahr-
 dšihwojumus pehž redzeem paraugeem un neapfinotees tehlo toš aisuenteem, jau
 žitur daudšahrt leetoteem lihhselleem. Wīnšch runā wīšpahrejās, tā tad profaiskās
 frasēs, kuras neaišštar laštāja estetisloš intinktus. Tās noder prahtam, atminai
 un žilwezišo simpatiju teekšmei, bet pa dailes seebu taku necewešchās dwehšeles
 klušajos dšitumos.

Leelata interese jāiššās pee teem proletariškās dzejās mehginajameem, kuri
 peemehrschās proletariata idejiškai buhtibai, šchēliras ihpatne-
 jībai, ihdeenas darbam un darba psihologijai. Te ir tee motiwi,
 kuri jau ar šawu wīšpahrejo šaturu peeschkir lirikai tipiski proletarišku nokrahu.
 Gējbot negribot šcheem motiweem jamelē organiski peekahwiga ištana. Proleta-
 rīskajam šaturam dabiski jāeetilpst proletariškā formā. Wej schaubam, tikai te ir
 proletariškās dzejās šahkumu un šejās weeta — ne wīšpahrejos rewoluzionārās
 pagahtnēs tehlojumos. Tapchž ar šewiščku intereši aplahjamees te.

Lihhs šchim sošialistiškā ideja eedsejota tikai simbolistiškos romantiskās tehlos.
 Žaunā proletariškā dseja mehgina ištasti wīnu teekšā, konkretā formā:

„Законы движения
 фабричных колес,
 творящих богатства
 на пользу господ,
 а бедность и голод костлявой —
 на горе порабощенным,
 законами сделал прогресса
 Карл Маркс,
 заставив колеса
 бежать по путям
 труда и свободы,
 и уравнил господ и рабов
 не в царстве небесном,
 а здесь на земле.“

(Žer. Žofintis.)

Šhi schaunīgā tirade ešot dseja. Un pee tam wehl proletariška dseja.
 Wīšpirms jau Karlim Maršam te teef peerakštita tahda „progresa šikumu tairi-
 schana“, „ratu greešchana“ un „taugu un wergu peelihdšinašchana“, ar to wīnam
 tā ekonomistam un filosošam nebij un newareja buht nekahdas dadas. Dšeņcees
 ir pilnigs maršma un sošialijma anašfabeis. Žhēs mahtšlineezijši domajošs
 strahdneeks šchahdi Karla Marša „peemiru“ latrā nūd šauts par apwainojidhu.
 Bet tas šaunafais tomehr ir wīltaiga mahtšlineezijista nespehžiba, kas te tehlojas
 latrā rindā un latrā teizeerā. Ta nepawīšam naw dseja, bet šofaina, nedšhwa,
 žaur un žauri glupja proša. Kaut kahdas promingēs awištēs wahjušč eewad-
 rakūs, beš kahdas wajašibās rindās šarakštis un ahrežā ištādā dsejai peelahgois.
 Waaga buht galigi apradešotam un estetiski šulbam, lai tahda eedomatos pro-
 letariata liriku.

Wohl stubb's, ká pantos eesozitais maršfims, rahdas darba un kapitāla, proletariata un buržkuafijas atteezību apšcedajums ta pašča „dsejneeta“ tahtatos darbos:

„На пышных неских берегах
лежат туманные гиганты —
капиталисты фабриканты —
и жизнь проводят в дымных снах,
и курят страшные сигары
вознесенных в тучи черных труб,
упертых в крепость жадных губ —
и сны их: войны и пожары.“

Zuhs rediat, tas ir masu behrnu sīhmelums ar ogli us feenas waj sehias dehla. Zhts dsejneets, warbuht, waretu ari fabriku ehlas kaut ká eedomatees par pašču fabrikantu un kapitalistu simboleem un kuhpoišos fabriku sturstenus par wīnu mūtēs eespraustem „breejntigeem“ zigareem. Šči nemahsula rošās un atlas fantāstias rižibā wīfi realee preekšmei un simboli īnahl zaur un zauri jozigi. Amisjantas wīšas wīnu „proletariškā pašāules ušstata dširšteles“:

„Старый мир — как приврак станет,
новый яркий мир воспрянет,
будет множество в одиом.
Ткань времен тогда порвется,
жизнь со смертью, зло с добром,
с темнотою свет сольется,
безконечное с концом,
зверь и камень с божеством.“

Kā īmeelīgi wīnīch nopublas īpaušt jawos tukšajos, banalajos pantos individualisma un kolektiwisma apweenojumu proletariata dšimē. Kā wēlki lawias ušstatiami parahbit proletariata atšinas un darba īfatešojocho, wīnu optwerošocho un apweenojošo kulturalas sīstemu. Sawas nevarības kluhūd wīnīch neatrod zta glahbina, ká īstajchnat no wēlneem to pašču wēzo „deewību“, to buržkuafijas romantiki un panteisti alajch leetojūšči ká pašāules un dšīhmes wēemības simboli. Tītai mūhju „dsejneelan“ ščīs simbols ir beš jeblahda dsejīša apgarojuma un dailes pēerwīzības. Kā rupji pagatawotu kautīchuka lelli wīnīch īwēl to un eestata īarp jawām pahrejām nedšīwōm figuram. Katram redsams, ka šchahdām un līhdhīgām „proletariškā pašāules ušstata dširštelem“ naw ītin nēlahdas idejīštas, ne mahšlas mehrtības. Tās tītai aptumšcho proletariata šchīras apšīnu, samaitā wīna mahšlas gauri un wīspahri kompromitē proletariškās mahšlas mehginajums.

Wīspahrejās revoluzionarās zīhnas un proletariata nesenās pagahmes teh. lojumi jaunās dsejas mehginajumos īnahl šchabloniškī un nēpīlgi. Sozīalīstīškī buržkuafīškās īntelīgenzes dseja tos pahrsīhd ar jawu romantīsko idejas krašch. numu un leelīšajām, meīstariškajām īsteīšmes formam. Sozīalīstīškās idejas teoretīške eewahrīstījumi pantos īnahl nemahkulīgi diletantīškī, šotaini, šekli banali un nēwehrtīgi. Sawī prahulojumi naw dsejas ušdewums. Pīrtai šajenschas proletariata idejīšo un šabeeīško buhtību aptwert dšīlā šajūhīmā un īprast redšīgās fantāstias radīteem tehleem un tehlojumeem. Tahda ženschanās ari īšmanama proletariško līriku wairatuma mehginajumos.

„О, многоликий Владыка Мира!
Чья вера — Разум, чья сила — Труд.
Все грезы сердца, все струны лиры
моей певучей
Тебе, могучий,
песнь поют.

Под темной блузой, в груди суровой
Ты носишь Солнце Жизни Новой...

Ты первый гром
весны грядущей —
Всегда мятежный, всегда зовущий;
в тебе одном —

лишь оправданье
всего страдания,
всех мук Исканья.“

(Вл. Кирillow, „Пролетариату“.)

Schahda dzejoli jau nepahrprotami ismanama liriska juhsma. Tikai dzejneeks nespeji wini wehl cewert originalas, proletariata kolektiwai domai un sajuhtai peestanotas isteiksmes formas. Peepinas kaut kas no wezas mistiskas, kaut kas no burjkuasiskas religijas aigrahbbibas. Proletariskas dzejas panti weidojas pehz wezo basnizas dseeimu parageem un atgahdina, peem., katoliskas kora dseejmas ar ehrgesu pawadijumu „Zausta“. Tahda dzeja newirja proletariata apfinu u? no- skaidroschanos un pilnigu noweidojchanos. Drihsat ta jau wehl atpafat un saista pee pahrdsihwoteem, shescheem ideju un pfichistu elementu jurogateem. Sozjalismam naw itin nefa kopeja ar religiju. Pareisi teikis: wina tiziba ir saprahis, wina spehks ir darbs. Bet kapehz tad schi pareisa atfina laishas schuhpotees religiska entusijama pluhdos un nobranz mistisku plihwuru apwahrschanos? Proletarisko dzejneeku perspektiwes paleel jo miglainakas, jo waitat wini nopuhlas konkreti raksturot proletariata bshwi un darbu, strahdneeku schkiras sozielo un pfichistu dabu un winas teeksmes:

„Мы несметные, грозные легионы Труда.
Мы победили пространства морей, океанов и суши,
светом искусственных солнц мы зажгли города,
пожаром восстаний горят наши гордые души.

Мы во власти мятежного страстного хмеля;
пусть кричат нам: „вы палачи красоты“,
во имя нашего Завтра — сожжем Рафаэля,
разрушим музеи, растопчем искусства цветы.

Мыскулы рук наших жаждут гигантской работы,
творческой мукой горит коллективная грудь,
медом чудесным наполним мы доверху соты,
нашей планете найдем мы иной, ослепительный путь.

(Вл. Кирillow, „Мы“.)

Nepahrprotams Werharna gars miniaturā dwech no scheem panteem. Tikai Werharna leeliskās apjoma un aptwara spehjas te nemanam. Weens otrs moments proletariata maju teeksmēs shimigi uštwertis un špilgti atšpulgotis. „Reštaitamee, draudošchee darba legioni“, kuru „muštku alkst mūššiga darba“, kuru „krahšis wehl radišchanas bšina“ — tee ir šimigi, lai ari paterišti iššipleiti raksturojumi.

Domēhr ari te redzams, zīt grupīi atrast pareizo nošķanojumu un lihdšjwara punktu proletarijstā dzejā. Te reāli un kontreli išteizotēes pantos nemanot eeweeščas sauša proza. Te dzejneetam sajuhmā wairaf aistraujotees, liriskais tehlojums aī-plušt wezās, banalās „laimes saules“ pašaulē. Mehginajumi — mehginajumi bej gala. Bet jaunās mahtslas radošča twehreena manam reti.

Proletarijsee dzejneki mehgina eedšlinatees ari atšewiščas darba noš-
jares pšichologijā un atšewiščas profesijas strahdneeka darba pah-
dšihwojumos un šajuhtās. Wats darba prozēs ar wina daščadigajeem
eēšpaideem un eewikojumeem strahdneeka dwehšēlē ir pawišam jaunš un neap-
strahdats liriskās ijuhtās un attehlojumu laufs. Tam wišpahri buhtu jastahw
proletarijstās liriskās zentrā — kā mihleštiba bij burščuafiskās liriskās zentrē.
Zaunee dzejneeki nojaušā, ka te ir wišās proletarijstās mahtslas išejas un atbalsta
punktis. Atšewiščlais strahdneeks ar wina darbu arweenu beeščaki šahf figuret
jaunās liriskās mehginajumos. Mums peetišs pahra paraugu:

„Я кузнец, пою пред горном,
сталь каленую кую,
на лице свинцово-черном
чую красную струю.

В рану горна брошу камень,
черный камень расцветет,
и в полупомеркший пламень
Струи новые влетет.

В алом дыме ангел белый
предо мною словно сон,
на него смотрю я смело,
слышу светлых крыльев звон.

Ангел нежный тихо скажет:
„Куй кузнец не эту сталь“...
Веткой огненной укажет
В дымно-голубую даль.

(И. Герасимовс, „Кузнец“.)

Domajams, katram, kas iškājis un pahrdomajis laut tikai to, kas šče wiš-
pahrejos wišceenos šajits par darba dseju, nupat zītetais dšejolis lišēes maileet
šamads. Tā, ita wina laut la truhhti. Zītā dzejneeks neredšēu un nerahditu
pašču galweno, bet nowehrsjos šahans, pa pašistomām, ismihtām eedomas un
šajuhtu tafam. Bet, warbuht, tas ir neišbewīgi išwehlets peemehrs. Warbuht,
zītos atrodams taijni tas, ka šče truhšt. Paščakiram daščas lapas taščak tajā
paščā šrahjumo:

„Я — кочегар в утробе судна,
в чугунном чреве у турбин,
где зной форсунок, дымно, нудно,
где пар — мой раб и господин.

В коралловых извилах шлага,
в стальных клешнях колосников,
где даже черный камень плакал,
я жил закован в сталь огов.

Немолчно в вытяжные трубы
свободный ветер трубит в рог,
целует высохшие губы
то нежен, то призывно строг

Кругом в лазоревом пространстве,
в шипучих искрах пенных вод,
легки от безпечальных страстей
дельфины водят хоровод.

Ночью фосфорятся струи,
пролиывает страсть, как ток,
в волнах, в каютах поделуи,
весь мир любовью изнемог.

А здесь — на согнутые спины
звевали уголь, шлак и сталь.
О, если-б, как в волнах дельфины,
без кочегарок и турбины,
умчаться в зареную даль."

(„Кочегар“.)

Ubecem dzejoleem tif pahrať leela weenadiba, ka gandrihř war runat jau par řchablouu. Ar noluhku iřwehlejamees abus paraugus no samehrā apdahwina-takā un řpehzigatā proletariřtā dzejneeta darbeem. Wařjatos řchablona weřł řpilgtati un nepahprořamati redřama. Ģribetoř teřřhi řagit, ka itin neka prole-tariřta, itin neka řpeřifisti řtrahdneejista naw řchajos darba un řtrahdneeku dzejoloř. Ģr tur darba weetas un ařreřo apřtahrku aprařtiř. Kamehr dzejneetam janotehlo konkretee preeřřmetei ap darba žilweřu, rodās deeřgan peewilzigař un diejiřķā gleiņnāř. Ģri patř darba proreša notehlojums uřřtatams un dřiřwōř. Wet pehř tam dzejneekř ar řkubu trauzāř řtařřtiť par kaleja un krařņķura teeřřmem no neiřhra darba idejiřķoř tihlumoř. Weens dzejoliř nořlehdřķāř ar „duřmakaini-filām tahlem“, ořř ar „blařřmainām tahlem“. Ģa tař naw trařareťř, tad trařareta wiřpahri naw. Ģad řchablonař naw ari tapeřķu muřtura, tur weena un ta pate pite at-fařretořā noteiřtā atahlumā un fařriřbā. No darba ařreeneř aprařti dzejneekř tuhlin trauzāř duřmakainā, idiliřķā ideju tahlē. Un tur tehlojums tuhlin paleeť beř jebtahdāř originalitates, peleķř un banālř. „Ģl, ļauti“ — weenā dzejoliť weř-modigi řentimentali dweřķ proletariřķāiř dzejneekř. Ģtrā wiņam pat „engeliř“ mahř ar ugunigu pahnu řaru. Wet ta tařķu ir ta wiřbanalakā figura no bur-řķuařķiķu pantu arķiwa. Wař pateeřķam fařritař řtrahdneetam wiņa darba řweimē weřł meeřpilņoniřķāř fantařiķāř teřł lido preeřķāř ařim? Uř to muřķu dzejineeki neřpehři atbildeť. Kā redjams, wiņeem gliuķi řweiķā darba pahrdřiřwojumu, eeřpadi un řajuhřu pařaule. Wiņu weeniķāř ruņķeř — uřwehři řtrahdneeka ilgāř un teeřņni pehř břiņweř un ļainiķām rořķainām tahlem. Un ļai ari tur buhřu domatař řozialidejiřķāř tahleř un řozialistiķā ariřwabiņāķķandāř teeřřme, liřiřķā řchablona no ta nepaleeť dřiřwaka un mahřliņeejiřķi wehřiģigata. Darbu kā řlogu, darbu kā apuiģigař mokař neřķaitamař reiřeř tehlojuiķā ari burřķuařiķāř dzejineeki. Un nepařwiřam newar řagit, ka proletariřķee dzejineeki to řpehřu peewilzigať un dzejiiķal. Ģenēķandāř pehř ļaunām, oriģinelām attehlojuma řormaam beeřķi ween par zehloni krařņķu řajuhřumam, kompořiģiķāř iřpluhřumam un wiřpahreķai neřķaidriķai. Paraugam nemtee dzejoli to mums ar ķatru riņdu apleeģina. Pařķā darba pahř-dřiřwojumoř un iřjuhřāř ļaunā lirika muřķ neeeiwada. To wiņa pat nemehķaina. No ařreeneř notehlojumeem wiņa tuhlin pahřreķ uř duřmakainām tahlem. Pahři paičam řwarigalařam un wehřiģigatařam, pahři weeniģi rakřurigajam proletariřķā djeķā. Kapeķē meķř nedabujam ne mařalo nojauřķu par to, ko řajuhř kaleķř muřķulu řpehřiģā peepuhřā žiladams řmago ařmuru? Kā ehķeř ķarřķums aigū deenu řautebams wiņa augumu nogurdina loķeķuř un ķaitē wiřřiķķatāř nerwu

stihbiņas? Kā distālās jautības veidīgi klausās no svepņu kahrtas, kas kahrtas un jābeš vina jēdā? Kam mums wahrda jautā wias tās „turbines“, „schlatus“ un „waukus“, kuros jāstrahda kahrturim? Virištis dzejolis tātchū naw katalogs, ar kuru rotās ejam aplūstot kuga mašchinu telpas. Kā wehjič pa mentiloziņas truhbam gando kuga eefcheenē, to mehs sen finam. Bet finamais muhs djeid interešē tīkai tad, ja dubujam jauši wina nefinatās ihpachības un eespaibus. Kā auktā wehja sruhla apschahz kahrtitura istwihkuchos lozellus, kā eewinojas strahdneeta juhtetti spēhā karstuma un wehsuma mainā, kā noskanojas wina fisiskā jajuhtas un tā ihwehričas wina pšichistā pluhjme — to mums waretu rahdit proletariškā darba djeja. To winaī wjadsetu rahdit itpat sīhti nianseti un peewilzigi, tā burščuasiškā lirika šaweem zeenitajem prata rahdit wišimalkafos erotiškos un jelsnelos eewinojumus un pahrdšihwojumus. Tas ir proletariškās darba djejas pamata šaturs. Un to mehs neatrodam neweenā no teem tuhstioščakeem proletariškajem dzejoteem, ar kureem deendenā pildas kreewu beletrifiskās krahjumi un šchurnali. Wina tā jautā proletariškā djeja lihš šchim ir tīkai darba ahr-pu-ješ un sočialistiskās tendenzeš djeja, wahrda teechā nošihmē kupa, neišatīhita un nulscha, idejiski mašwehriiga, pšichologiski jella un banala, eestiiski nepeewilziga. Ta drihtat ir proletariškās djejas neapfinata profanazija, nekā šološči, augoni-šalošči mehginajumi. Šaunajem dzejneekem truhfti paščas elementarokās šajehgas par proletariškās djejas pšichišto buhtribu, un darba liritas pamatelementeem. Proletariškā estetika wimeem wehl ir finamā grahmata ar septiņeem seegeeteem.

Šabrika ir pilšehtneeziskās kulturas faktors. Proletariats, mašakais, wina lihšschinejais wadoščais pulst, ir noteikti pilšehtneezijā iščtira. To šaprata jau burščuasiņas sočialistiskā inteligenze. Pilšehtas djeja pehdejā laidā arweenu wairal eeweešās blafus tradizionelajai jenneezijai lirikai. Wehl labat to šaprot jaunee proletariata dzejneki. Pilšehtneeziskās darba apfahrtnes tehlojumi eem redžamu weetu proletariškās liritas mehginajumos. Pilšehta un winas kultura wišpirmā kahrtā atpoguļo proletariata darba un zihņas panahlumus. Ta ir itin kā wina spēhta un radoščā gara simbols. Šaprotams, kapehž wina tā peewelf jaunos proletariškos dzejneetus.

„Огнедышащие пасти
гордый город рвет на части.
Обезумевший гранит
буйный город сторожит.
Вдох чутунный он слышит, —
в свою седую грудь
обнажает, чтоб прильнуть
к ней могло железо крыши,
запевая звонким альтом
при ударах по асфальтам.
Гордый город мутью болен,
В гордом городе была
роскошь рядом с нищетою, —
город пьян иной мечтою:
вызвать праздник превращений
буйным вихрем разрушений, —
пьян он радугой видений
тех, что грезились далеко
где-то, в новых снах-веках...“

(В. Федотов, „Проснувшийся город“.)

Kā redzat, te atfahrietas glujchi tas pats, to redžejam strahdneca un darba dzejī. Ahrpufes notehlojums, lai eri šhe ispihletās, pseidosimboliskās, patentiķās glejnās ineeģis. Un tuhlin atkal — jaunee japai, tahtu ilgas un teešmes. Pilsehtu kā kolektiwa darba iřradijumu, pilsehtu kā proletariata rotu darinajumu un solidara radošha spēha leezineeku neredšam un nenodjušham. Pilsehtas reālā ģozialā buhstiba dzejneeku neunterešē. Wina sařkanotee „alti“ un „ařfali“ atstahj tomisķu eespaidu, kā kurisķ katrs diletantisķas mahštineezisķas newaribas sařparojums. Mahju dzejneeki redj pilsehta itai revoluzijas wispahrejo simbulu, kurisķ mums jau ģen pašihstams no revoluzionarās burisķuniji-ģozialisķisķas liriskas teģlojumeem.

„Бунтуя шумом жизни новой,
в стальной одетый изумруд,
стоит загаочно-суровый
мой исполинский город-спрут,

Надвинув дымную корону
на острие фабричных труб,
Кидает крик, подобный стогу,
сверкая сталью черных губ.

Как птицы разрозненной стаи,
в его пылающем аду
мелькают быстрые трамваи,
бросая грохот в высоту.

Домов гранитные громады,
Чрез жерла тысячи окон
бросают бешеные взгляды
в лазурно-синий небосклон.

В провалах улиц безконечных
свует людской гудящий рог.
Повсюду шум и грохот вечный
могучей жизни трудовой.

То — город пламенных желаний!
То — центр измученной страны!
В нем вихри массовых восстаний
зажгли кровавые огни.

То — город мощный, город властный,
то — путеводная звезда!
Он поднял стяг кроваво-красный
освобожденного труда.“

(И. Сузевитсķs, „Город“)

Wisur un weemehr weens un tas pats. Ta ir peenahzeju, literarisķu un mahštineezisķu eķskuriantu pilsehtas dzeja. Ahrpufes apdzejojums un simbolisķu nojaudu romantika. Berħarna walģos domajojdu, iřuhtosķu un tehlojoķu inteligentu pantī. Proletariata pilsehtas sařratas un iřuhtas toģes naw. Tee naw strahdneca preeħsķstati, kas rodas rihta gaisnā pa tukisķām eelam darbā eģot un kreģslā wakarā lausķu druhmā mahjās atģreesķhotees. Tee naw strahdneca eespaidi, kas uřmahģas no puteķķainās darbniģas eleķiriski avģainoti tramwaja wagonā fahrijot waj zaurweħjā uģ pahrpilditas plarformas saģiot. Darba ģilweta pilsehtas eespaidu un iřuhtas šħajos dzejolos nawa. —

Meħs šhe ar noluhķu eģam paraugam neħmuģiģi to labako no ģounās proletarisķās dzeģas. Sliķtā ir neģameħriģi wairaf. Pawģiam bħģdiga firds paleek,

lašot, peem., lahdā Nikolajeva dzejoli („Завод огнекрылый“). Mā šahs nabaga liriks tur nomakās Vērharna garā apšcebat pašaules eclarotaju-strahneeku! Tur ir leedes, elektrifisee wadi, bahtas, tabeli, radio-telegrafs, spirali, wiadufsi, tuneli, miulaturā, motori, tehnika, dirišchabli, ekspreshtilseeni — un tamlidhīgi sinatniski un tehniski termini. Bet sinatniska un tehniska wofabulatura naw lirika, ori proletarijsā nē. Wisamajak par liriku tā war pataišt neweetā peeprauntais bibleijsā jpredika fināls:

„— Да святится
имя твоё — рабочий!
И вы — работницы сестры!“

Jo welsi, ir tešlot proletariatam preefšhā wifus sinatnes un tehnikas leeliskos eegumumis. Tee nepeder strahneekam, kaut arī sozjalā ewoluzija winu pagel par wija eegumuma pahrwaldneeku. Wina tošu darbs tas ir, bet smadseju darbs, tas peeder buršchuasijas inteligenzei. Leelijchanās ar šweščhām ipatwam un tufšga piabrishchanās naw proletariata dabā. Proletariats sin, ka winam preefšhā milšiga un forejdīgus darbs, lai istu spēhīgus neween peenahīgi pahrwaldit, bet arī tahlak atihšiti un augstak šweidot buršchuasijas šanemto materialo un garigo mantojumu. Tagadejā rūpjā politiskā un sozjalā zihna ir itai eewadijums un šahkums. Kad tā buhs nobeigta, itai tad ihšu šahthees leelais kulturas darbs, kas apweenos wifas bijušcho šchiru un pagahjušcho laikmeu wehriības šastakota weenibā un wifu kulturas mantojumu wirjis uš augstām, šchimbriščham wehl nemaj neapweeramām atihšitības palahpēm. Tee ir ušdebumi, lahdī wehl naw gulušchees uš neweenas šchiras plezeem. Itai ar wisleelako nopeemibu un peepeščhanoš proletariats tiks ar wincem galā. Auschiga liriska leelinaščhana te ir neesietiska un preiga. Proletariats war itai pležus parausit par tahdām rezeptem, to „proletarifisee dje-neeki“ parlaban iraksta zits žitam.

„Уж не в жалких тонах,
а в динамо-стихах
воспевается ныне свобода...“

Pateščham, „wahragatu tonu“ neweena buršchujiska leikerkaše naw slandinajuse, tā šchee, Weterpils Proletkulta kultiweteē „dinamo-panti“. —

Lihdi šchin mehginajām šastant proletarijsās diejas pašihmes tajā lirikas datē, kas rakstīta par šawa buhriba teeščheem proletarijskeem temateem. Ari tur gandrīhj taira panti aritadām neproletarijsas tradizionelas eejuhšmas pehdas un atiguhšas išeihšmes formās. Bet ir wehl oira „proletarijsās“ lirikas dala, kura, tā šakot, aushm pahri peid wežu wezajos buršchuasijas uhbenoš. Proletarijs šchāi lirikai ir itai šhujuma wahžinisch un apgahdneezības firma uš tā. Šaturā un formā — itin neta, to proletariats par šawu šautin.

Buršchuasijā lirika tā wehž radoščhās fantasijas rakšjura un ijjuhjam, kā wehž atehlojuma lihdsellu iwehles lihdi par pehdejam laikam bij tipiski semneezista. Šai pilšehtas nowehrojumu un ešpaidu atšejojumeeem winā leetoja lauku dabas parahdhu, ainu un rehu išeihšmes lihdsellus. To pilnā mehrā war žozit arī par proletarijskajem djeņneekem — pat par teem wisapdahwinatafajem starp wincem. Proletarijsā lirika wispahri wehl ir pilnīgi pagahines wata un wežo tradiziju walgos. Tas arī šaprotami, jo šannee djeņneeki ir waj nu buršchuasijas pašaulē auguščit inteiģniti, waj semneeki un strahneeki, kuri wehl naw paguwušči atšwabinatees no buršchuasijsti-semneezistās ideologijas un pšchitas ešpaideem. Pro-

letariats, kā mašīnu darba strādniezība, proletariats, kā kapitalistiski-pilsētnieciskā kultūras iekārtā ar savu īpatnējo domu un juhtu pasauli jaunajiem dzejniekiem vēl rakstās semneezīstās romantikas tērpšos. Vēl šaubām, vīni pašči nomana kļūmains divatņejiņu jāvā buhmē un darbā un ar varu zensčas atfratītes no vezās pašauls imageem šahrneem. Vēl atkal šči zensčanās bečšči ween iypausčas iif lahzišči neveiklā weidā, ka brijhaf tur šihmejama diletantiska mašoščanās, nekā nopetna, apšintiga atjwab'naščanās un paščweidoščanās. Amijantus paraugus tam šneedi, peem., Sergeja Fejenina džeja, jašopotā un ijdota wairafās grahmatinās.

„Небо как колокол,
месяц язык,
мать моя — родина,
я большевик —“

refomendejas šchis „proletariata“ džeedonīs. Un lai neweenam neraštos šchaubas par wīna „leelineezīstumu“, wīnšči pašino šefoščo:

„До Египта раскорячу ноги,
раскую с вас подковы мук...
В оба полюса снежногорие
воплюю клещами рук.“

Коленом придавлю экватор
и под бури и вихри плач
пополам нашу землю-матерь
разломлю, как золотой калач...“

Waronība, pateščam, imposanta. Tī:ī jašchaubās, waj proletariats hratis wīnu peenahziģi nowehriet. Drijhaf jadomā, ka wīnšči to šauks par inteligenta murgēem waj multģigu jofu. Mūhju džeņeckam tomehr pašrdabīgi špehči nepezečščani tai wezo wehrtību pašwehrietščanai un iņiņhziņščanai, to rewoluzionarais peenahšums wīnam ščfeetas ušģizīs. Wezas eņnas wīnam rīnki aptahrt, un wīnšči zihnas ar tām lā neprahtā — šobus šakodīs, putam uš luhpam. Zihnas pats pret šawu, wezas semneezīstās reliģijas nomahfto fantasiju. Gribot negribot wīnam jaredš

„... как Богородица,
накинув синий плат,
у облачной околицы
сликается в рай телят.“

И полная боли и гнева,
там на окраинѣ села,
Мати Пречистая Дева
розгой стегает осла.“

Neproletarišči, nedžejišči un nehehšģīgi ščee reliģiģee murgi. „Džeņeckš“ pats to apšinas. Vēl radikalā šahrtā wīnšči tīks ar teem galā:

„Тело, Христово тело,
выплывваю изо рта...
Даже Богу я выщиплю бороду
осколом монах зубов...
языком вылижу на иконах я
лики мучеников и святых...“

Tahbas nedabifās šaduhšočinās spēhigs tīfai tas, kas neteek un neteek valā no religijas walgeem. Beizerības nešpehts, prahta nababfiba un juhtu tukšums nejauti plahtas šahhdos neektetifkos, mulīgi-pretigos pantos.

Revoluzijai alašh līhdfi wellas revoluzijas kumedini. Nopectneem mahtfīlas meļejumeem pa wīdu maifas deladentifka dairifšanās un ehřmoščanās. Šehhl tomehr redjet, ka nešpehžiga kehmoščanās tahdā mehrā pahrmahz to auglīgo un eerošinošho, kas tomehr šahur un tur famanamš proletarifkās mahtfīlas pīr-majos fotos.

Nešpehžigā lirifkas ušpluhdā atjewištī ižetas Alekseja Gafewa lirifkeem prošas tehlojumini. Pahrat leelas idejifkas un esteifkās wehrtības gan ari teem wehl nam. Wišpīrims jau tapehž nē, ka šahba pus prošas, pus djejas forma nešpehž ehahjeju djejneeku ne ahřfahrtīgi eedfīnatees idejifkas eedomas šaturā, ne peepuhletees išfanotas išteifšmes weidojumā. Saturā Gafewa lirifkās miniatūras ještī turaš pee teem pašcheem proletariata tekšmju moitweem, ap kureem rošas wīša jaunatā djeja. Dīlakti wīna fantafija nejaudā tvert. Bet wīna wīrat eedfīnās fīhšumos, aif la tehlojums išnahl bīšhainats un dīhšwats. Ta Gafewa ištargā no fraščaina išpluhduma un parastās, wīšpahřrewoļuzionarās un tapehž banalas romantifkas. Tīfai fraščhu wairidamees Gafews beštī ween trīht išteifšmes samahštlojums un nemahštlineežifkos pahřspīhjejumos. „Arkli-ichtiošauri ar tuhštostoh šohkštem eekoščas un rīž ištaltuščho jemi un turpat, pelnos pahřwehřtu, wīnu išplanj“; „bada strahwos, waišs, šapšests goišs. A. B. C. buhđinu līnijas alfabets“ — un tamlihdīgi tehlojumi ištlan mahštloj, šaškruhweti, neištī. Abfoluta teefme beš ištēmuma wīšu štatt gleznās un alegorijās, panedina uš mahtfīlotān, nešlaidrām šombinazijām un logifkās domas tīhšcheem išpluhdinajumeem un lirifkeem aifmīglojumeem. Prošas un djejas elementu šajautums Gafewa tehlojumu išteifšmes formā atštahj šarautītu un ištaldinatū ešpaidu. Tomehr Gafewa „поззия рабочего удара“ wīšumā atštahj tās dinamifkas, ta proletarifkā dīhšwības spēhta un nemītīgas traufšmes ešpaidu, par kuru pahřjee djejneeki wēlti runā šamos demonstratīwajos „dinamo-pantos“. Weens otrs pahřmeens itin tā rahda, ka te wahrgā dīhgt eilehpti nahfamās, pateetī proletarifkās mahtfīlas šahłumi. —

Pamēlot štatt atpafat pār kreewu proletarifkās mahtfīlas mehginajumeem, redjam ne wījai peewižīgu aīnu. Laba griba un ahřfahrtīga raščiba tur ir weenīgās poštīvās mahštlineežifkās ištahšības. Un pee tam wehl pehđejā, pahřstīfifkas nešpehžas pawadīta, atneš gandrihš tītpat daufš launa, tā laba. No palihđi wīši tee deimīti djejolu krašumi, wīši tee tuhštostohi štīgā šarafīiti un nodrukati panti, ja proletariata mahtfīlas gaumes ištloščhanai un šķfīras pšīches attīhšībai wīni nedod neta? Idejifkās un esteifkās wehrtības majumīnā pajuhd tā fīhš grauds mīlīgā pelawu gubā. Juhtu lirifkas pahřmehrs pahřejo mahtfīlas nosaru štarpā leezina par wīšpahřeju proletariata pšīches un proletarifkās mahtfīlas buhštības nešaprātu. No šchis šardinalās nešapratas ištrosinos wīši pahřejee jaunās mahtfīlas truhfumi un wahšības. Burschuafifkās ideoloģijas un pšīches walgos šaifīto inteligentu dīhšohščhanās un šorjetais, mahtfīloti ištuhštāis revoluzionarījums. Dīrītas aifpluhščhona wezās romantifkas miglajos. Uš weenu pušt opereščhona tāli abštakteem teoretīfkeem jehđeeneem, uš otru — šemneēžifk-lauzīneēžifkās fantafijas nodarbība ar proletariata mēwešcheem tehleem un tehlojumeem. Tagadejās lirifkas ušpluhdu wīlnim japahřřreem ar wīšām duktem un grūšcheem. Pawīšam maf šos

widos. Pirmais tehlo galvenā labrā zarīša zētuma dīkwi un apstākļus un atbaidināšanās kustiņai nejauschi peesituschās inteligenzes reneģatisko atkrišanu. „Romans“ nōw nekahds romans, ket parasta tipa novele. Romana apšihmejums winom tīfai aif autora nešpehjas orientetes dāschadu mahšklas weidu atiewiņāklā ihpatnejbā. Totēsu romantists ir orais. Ištis romons peh3 to wišfarschigatō un ašarainako burduasjās falena romanu parauga. Baroniš strahdneks — ikaistaks un zehšlats no ahreenes, nekā Marlitas un Spielgagena waroni. Mišlejamā, burščuņiškā jaunfundsīte, neghliņais jahņentis un wāwedejs — wiš tas ir rezā romantiškā romana inventars. Wiš kontrasti, jareichgijumi un atrifinajumi no tām pašchām sen pašistomām iheram. U izjalisitisko opšiu wābidams, autors sawu waroni laišč zaur prostitujijas, ahrprahto, ugunsgrēhta, zētuma un zītadu schauichalu pūratōriju. Domehr ahrreje tehlojumi paleet par sewi un warosa eefšchejais, idejiskās weidošanās prozēs par sewi. Organiskās ihgūschanas gaita nōw jarehjami aif pagrīpīgatojem blatūs epīfodu tehlojumēm. Tāpeh3 proletariškā aifina waroni atauti pāwisem nejauschi. Pahrwehščinās zētumā un jem tradizionelā propagandistā-ebreja eespaida noteē'as kinematografiski ahtri. Proletarišs šchajā romanā tīfai iščhēts. Bet to wehrtis iščhēts bei noteiktām, peika-rotām mahšlineeziskā weidojuma formām? Ko wehrtis to wišpehzigatais ištelets bei dīhwas mečas, sīrohojochu opšiu siltuma un sfanochsem sīrēspufflets?

Proletariškā romana mehginajumi kreewu literatūrā ir ahrfahrtīgi behdīgi. Tāpat kā liriskā, tas labakais tur aifnemts no burichuāsishtās prosas tehlojumēm. Kaut kahdu jōnu zēlu, wāj tīfai winu nojaudas, tur neatrodam. Wiš apwautais, aforistiskais, puzelā pamestais naw radees aif kaut kahdas mahšlineeziskās wofajšības, bet wāj nu aif tūhmo wā „binamo-sīla“ meistarojumēm, wāj aif ween-fahrtiķa mahšlineeziskā nešpehta lēd3 galam išdomat, lēd3 pašcheem dīkakeem dīsumēm iijst un iijsto un išdomatō peestantōi attehlot. Ceelata sīla tehlojumi tīfai wāschali atēd3 proletariško rakšneeku mahšlineeziskās iiglitības truhumu un fon'ewēnto diletantišmu. Gūschī bei jēkchādām zeribom mehš stahwam pee išeem mehginajumēm. Proletariškai mahšlai janoht un wina nahks. Bet išeē darbneeki naw wīnās weidotaji. Teem pašcheem wehl jāaug un jāišweidojās.

Proletariškās dramas mehginajumos nupat minetais Bejsalko uīrāhda māleēt leelās ipehjas. Wīna „Wahrnecks“ ir weenigais zeeschamais darbiniķ starp pahrejeem tīpiski diletantiškeem darīnajumēm kreewu jaunakajā dramatiskā literatūrā. Bet tādeh3, veem, iīraldinē tahds gabals, kā Wāsiļija Kamenška kolektīwā iīrāhde dewinās aīnās: „Stenka Rasin“, ar to wīnch interesējis proletariško statitaju un pat lehiķi — tas ir problematiskis jautajums. Par proletarišku waroni Stenka Rasinū parāiņi leitom gan nešpehs ari leelaki gari, nekā Wāsiļijs Kamenškis. Bet tā patwōlas nošpeetas, wergotas tautas dumpja gara simbols idejiskā apgarojumā un mahšlineeziskos fantāziķs weidojumā wīnch waretu buhī peewiļīgās ari itahdneeku statitajom. Bet Kamenškis wīnu istaiņiķis par romantišku weitu radneeku un wīwadu stahwairu peedšhojumu melesoju. Un Kamenška „solektīw“, tas ir iēhdīschneeku wīdīstwoitoju un kauschlu publiķ, kuram ne tīfai ar modernu proletariatu, bet pat ar nō-molo semneezību naw nekahdas radneezības. „Strahdes“ iīlks kuriozi-ūbūschināis, diletantiški īmeistarōis un samahšlōis. Wiš gabals — pilnīga nemahšlata un mahšlineeziskā nešpehneeka darbs. Ja tahdus išdod Apgājmoichāis Komitariata Teatra Nodala — to tad wehl gāi dīfin no zītām, majat atbīdīgām apgahdneezībom?

Proletariats dramas wilzeenus war jau fashmet Poliwanova schetwilzeenu tragedija: „Proletareetis“.

Protams, ta aikal ir tragedija no kapitalistiska laimeta strahdneeku dshwes. Staidri redsams, ari proletarisko dramatu fantastija wismihtat un wisweeglat rosas pagahjuscha laimeta. Tur soziatu schtru preistati jau paschi par sevi spilgti. Bet tam tee ideologiski apgahsmoti un istirjati, ta ka pat majat spehigam domatajam naw netahda rista klubbitees tematu fashahbijuma un wispahrejas usbuhwes fastatos. Ahrejee, war fazit, elementaree kousliski ar jawnu krajo spehku aishesj psichologiskas isbuhwes neweiflunu un truhstums. Rastura sishmejumi un pretisshku teeshjumi tehlojumi usnahf droshji un nemalbigi. Tagadejas dshwes pahrgrosifibas nemalbigi peerahbhjuschas, kam toreis bij taiimiba un kas gahja nemalbigus zelus. Tagad wairis naw netahda rista schlihdshinofshi kritijet toreijejos idejstkos genteenus. Ari toreijejas psichistkas pluhimes tagadnes gahma gahshi pahrsfatamos wiwu bahshadigos strahwojumes un wirjeenos. Par toreijejo proletariatu rastot tagadejam literatam newajag buht „praweeim“, pat ne dshlam logiskam domatajam un dshjwu intuiziju apbahwinatam mahshlineetam. Dshjwe pate ir atrisijnajuje wihus problemus un rastneekam peeteel weikla beletrisistka protokolliska un kronika spehju. Ar to isstaidrojams, fawehz jaunee rastneeki lit labprahht kerus pee tamlihdshigeem refleshimeem sozialeem tehlojumeem.

Poliwanowa „tragedija“ kapitalistiska laimeta proletariats un wiwa listenis tehlots ahrtahrtigi fahbesinatam krahsjam. Pateeshiba tur ir titai weena krahsja: melna ka naktis. Proletariata dshjwe ir bej weena gahsmas stara. Un ja fur itin ka paplaitshjeos kahds gahshats plantums, tad titai todeht, lai nahkamais wilnis isstaitos diwahrt melnaks un draushigats. Bet schaubom tas ir pahrs- spihlejus — itipat sozialishejstks ka mahshlineezjstks. Indiwiduelas epishodes tehlojuma tas wehl gluhchi ta neburios azis. Bet tragedijas ussraffis jau rahda, ka wiwa domata simbolistiski. Attehlotais proletareetis un wiwa grupa domata ka pro- letariata schtriras tips, un wiwa tragedija ka proletariata listena simbolo. War- buht, idejisti-propagandistisks pomats winai ir. Mahshlineezjstka attahnojuma truhstfi.

Tragedijas eeshchejais iturus soziatu apstahhku celosta konzentresjas ap strahd- neeka indiwiduelas un dshmas dshiwes kluhmaino listeni. Indiwiduelas un dshmas dshiwes „laimi“ fapialistiska celahria proletareetim nenomihd. Weltas geritbas un draushiga wilschanas, tutschums, nabadsiba un posts ir strahd- neeka listenis. Bezaftee, wairat peedshhwojuschee to schaidri apfinas. Jaunakee, nepahrsbauditu, un nenoruhditu dshiwibas dshwu wilnee to negrls atshji un metas pahrgalwigä zihnd ar jawnu soziatu un fawas schtriras listeni — ka antiistkas pawanles zilweti, kas uhdroschinajas pahsheem deeweeem spihjet. Tragedija nepeezeshchami rasturu preistati, lai labat ijzeltu proletariata listena ainu.

Rehimistks Masars pahrsleezinats, ka dshmas dshiwes kapitalistiska laimeta strahdneekam neeshpehjama. Schis dshiwes instinktis winä dshiwos, ka kurä katra normalä zilweta. „Man gribetos jawä behrnd vedjet pahcham fewi, dshirder jawnu balhi, redjet jawas azis, muti, manus — bet dshjwe war ishijnaini schis wehle- ichanäs, un isnahstums buhs tas, ka manä dshjwe buhs majat zeechannu“.

Optimistks Sergejs domä zitadi:

„Wajadshigs titai atgainat peletäs domas un ilgak fawetees gahshajäs... Rastis raju greefens lehnam iswielk no muhsju nerweem dshjwo julu, imahshenes isshuhstfi, dwehsele nonihstfi, sejä eeweltas grumbas. Bet. tas wihis tur, fabrika. Bet us eelas waj mahjä es ar weenu muhsulu pokushtjeenu wifu to nometu. Pee

welna, nefa es negribu finat. Te es esmu finatneeks, filozofs un deems. Es tikai tagad wehl radu muhsu planetu — preekšč manis winas tagadejā weidā neman wehl naw. Preekšč manis tagad ir tikai pahratmenojumi, ijuirušču fustonu, siwu un auču sķeleti, bet zilweku wehl nawa. Un tad es eju tahtlaf rabit pasauli...“ Bet wešcheligā kapitalistiskā eelahrta, dšhwes un darba apstahli, pamajam ween aplausč wina fantastijā spahrnis un iibdehšč gaisčo optimizmu. „Graf mehs dšhwjoj zeribam. Zeribam bij iswehrstees teeschamibā un es gaidiju. Wehlat es dšhwjoj preekšč tewis (sewas). Ubi mehs eemahzjamees mišlet dšhwji un sabnot. Tagad dšhwjojam preekšč behrneem un šapnojām atkal. Bet kad tad mehs dšhwjojim sewim, kur muhsu, kur muhsu pašču dšhwje?“ Zita apmeerinajuma nepaleef, kā ween behrni. „Sawu gaisčo apsinu es eelesču jawu behrnu meesā un astnīs Wini un pehz tam wiuu behrni un behrnu behrni arweenu plajšat un plajšat iiplehtis darba tarogu... Darbs ir radijis pašauli un winam, winam weenigajam peeder pašaulē. Es negribu atstahť jaweem behrneem nošchelojamas šatrahias grabaščas, bet jawu naidu, šaru leelo lepnumu turu newar šalaušt...“ (Meitai pehz jawas nahwes.) „Tagad tu eesi preim šchai lehuajai nahwei. Tu netrihši un nebaitojees. Drihs ari es miršču šalaušt. Tu fini, kas muhs dšhwē šalaušt, wiju tu fini. Lai tawa bwehejele ir tāpat šawainota, kā maneja, kā tawas mahtes, lai wijas pašaulē dehles peehzhas tawai masajai širbi, — tu iibdeesi, iibdeesi, bet muhsu domu, muhsu taijnibu tu neatdobi un neismaini. Wišam mokam, wišai ellei zauri wajag iņesti muhsu taijnibu, muhsu iņšeno zilwezišo taijnibu. Paščam nirt, bet muhsu taijniba lai paleef dšhwja.“

Bolšwanowa dramā ir dšhwja proletariškā doma un attihštama sozjalidejiška teekšme. Atšewiški štati winam padodas puslihs weegli. Bet wišā wijumā trogebiņa naw trogebiņa, bet tragišu, pahrat tragišu ainu wirne. Weegli norraň, ka dramatisķās personas naw dšhwji zilweki, naw ari proletariata šchēras tipi, bet proletariškās idejas šchematisķas figuras. Mahtšlineezijšās fantastijas radoschē ipehki ir par wahjeem idejiško sķeletu apaudšinal štrahwojšču ašru pilnām, dšhwes šilmu staroščām meesam.

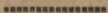
Ta ir wišpahrejā nelaimē kreewu proletariškās belezistikas mehginajumos. Žanajem raskneefem truhšt idealogištā un weentahršči logištā špehta wišpahreio ideju aptwert wišā winas plajšumā un eešpeestees winas dštumos. Wini muhschom paleef pee wišpahrejā šauši finatijšā un sistematisķā. Un tahtlaf wineem naw ari peeteelošča mahtšlineezijšā špehta wišpahreio, programatisķi ušwert indiwidueli iapatneji, išwehrt kađu no wišpahrejās idejas tuhštšošejadām noštanam un nianšem. Tikai indiwidueli iapatneja ušwehrumā un radoschās fantastijas apgarojumā ideja ari proletariškā mahtšlā rahdas dšhwja, spilgta un peewilziga. Tikai pšchijiski dšhwu iapatneju tehlu tehpa wina numš nahš pretim tā pirmo reiši šastapta, šaitošča parahdiba. Tikai indiwidueli dšhwwē waloda wina šlan muhsu aušim kā tilko išleets šudraba swans. Proletariškās mahtšlas mehginajumi šaturā ir ipluhdujšči, šchabloniški, weenmulīgi, — kā nowajata awišču lapa, waj mahtšloti išpihšeti un brehzojšči — kā šchtai peelipinata ašišča. Diletantiška ne-mahtšuliba un pat eedšmā nihtuliba tur radojas ar dekadentišku ušpuhtibu un školneezijšu eedomibu. Wišgaram manams ahrtahtrišs mahtšlineezijšas iļģlihtibas truhšums. Pawiršdiba, weeglums, banala dišchoščanās un pahrmehriņa raščiba. Aišpluščhana weegla, wišpahrejā, wezmodigā romantikā. Proletariškās mahtšlas realijma un dšitās nopeetības absoluta nešaprata un mahtšlineezijša darba šwari-guma neapšma.

Proletariiskās mahkslas mehginajumi kreeru literatūrā ir mašvehtiigi tikpat idejistā, kā mahkslineezjistā finā.

„Mehs dšihwojam Sozialās Rewoluzijas laikā. Wezā, šatrunesjē eefahrta gahščas un šahpēs dšimst jauna dšihwe. Bet dšihwes un radiššanas chaosā ne šatram eespehjamš apjauš un uššihmet to zelu, pa kuru jaet, lai winšch nepaliktu weenigi newajadšiga Pašaules Rewoluzijas štatitaja lomā. Dšihwes atšpogulotajai literatūrai janorahda šchahdigajeem šchis zehšch. Pecejamā mahkslineezjistā formā winai jaatšedj wehš neišdšihwotas pagahines šabeedriiskās wainas un jašpraušch jaunās zela šihmes uš Sozialijma walšību“

— isteišmē šchabloniški, bet šaturā pušlihbš pareiši šazitš šahda „proletariška krahjuma“ redakzijas eewadā. Bet, deemschehl, pašchā krahjumā naw ne tās peesejamās mahkslineezjistās formas, ne jauno zelu šihmes. Tikai tukšchums, šchablona un diletantišms — tā wišā tagadejā kreeru literatūrā.

Wezās pašaules pahrbchdšejj, klainojošchee inteligenti, proletariiskās mahkslas amateeri un šporišmeni jaatšwaida no nopeetna darba lauka. Gešahzeji un diletanti beš šchchlastības janohjdina uš mahkslineezjistās išglahības šola. Tukšcha dišchschanās un plahtišchšanās iškawšchama kā leknj šahsluščas nešahles. Proletariška šikšwščhana apturoma pašchā šahlumā. Tikai tad warēs šahhtees nopeetnš realištiskās proletariiskās mahkslas radiššanas darbs. Tikai tad mahkslas kritika ar dšitu nopeetnību warēs apšahhtees pee jaunajem mehginajumeem.

10. Proletariškās mākslas mehginājumi.

b) Latviešu literatūrā.

Šī nodaka varēs buht stipri ihsjā par eepreekšējo. Proletariškās mākslas mehginājumu latviešu literatūrā wehl jāmehrā maj. Rodās wini Latwijas proletariata, awiķņeezības un grahmotņeezības trimdās laimētā, kad literarišteem mehginājumeem gruhti parahditees atlahtiā. Wiši tee weegli un ihji pabrikatami. Un no otras pušs — wiši tee tispāt šaturā tā formā zaur un zauri atfarigi no kreewu proletariškās džejas. Kas par to šazits, tas lihdj pehdejam buriam atteezinams ari uš latwiešu proletariškās džejas mehginājumeem. Muhsju zaimņeeziškā, politiškā un šabee driškā atfariba no kreewijas špilgti išpauščas ari muhsju tagadejā mākslā.

Bet ari tā apzerejumam wehl ščauratās robeščas. Latviešu proletariškās mākslas mehginājumos taħdās nošares, tā gleņeeziba, šulptura un mušita wehl pawijam naw aišškartās. Un literatūrā neaišškartās wehl paleek liriskais tehojums, nowele, romans un drama. Wišu muhsju „proletariško mākslā“ pagaidam representē pahra šints lirisku pantiju un dašči kritikas rakšini un peehšmes. Kriiita muhs eepašihština ar jauno džeņeeku eestateem par proletariškās mākslas buhtibu un winu mākslineezijškeem noluhkeem. Liriskee pantini atkal taħda wiau mākslineezijškās ipehjas un — ar atkauju šazijim — ari neipehjas.

„Mehs kreewu beedreem ešam palikušči nešajneedijsami taħtu aiš muguras. Eš neušawešchos pee apstahkeem, kas muhsus ir špedušči kriet šchahdā, waretu teikt, letargijā, peeteek, ja atfahrtošču to pateesibu, ka mehš wehl neešam pašpehjušči eesahšt šawu un wišpahrejš wezo gara wehrtibu šjajščamu taħdā weidā, lai pateeščam špehtu išraifitees no buršču iškās ideologijas walgeem, aišwabinat šewi no ta, kas muhsos ir eeaudšis pee kapitalištiskās eefahrtas un lai afli nemalditos joprojam pa iwanu, kas gara brihwišu pa wezām šturšina un padara inertu, nebrihwu“ („Kreewijas Žihna“, 1919. g. 152. num.).

Ja tas taišniba, tad latwiešu proletariškās mākslas ištawolkis, pateeščam, naw ipehdoščas. Mehš redšejam labi, taħdos augštumos aišihštijuišs kreewu proletariškā rakšineeziba. Un ja latwiešu jaunās mākslas darbineeļ pat ar to lihdšino atrodās „letargijā“, tad jau no pašča šahtuma paleešam wijai aišdomigi pret teem nepašihštameem apstahkeem, kas „muhsus“ špedušči un kas „muhsos“ eeangušči. Jitās weetās tajā paščā rakšiniā autorš gan runā daubš paščapšini-gafu walobu:

„Bet taišni šchis peepildiščanās zekšē leel mums noštahtees tā wišleelateem atmetešēem, wišleelakeem niħilišteem (lailam domati niħilisti). Muhsju nobreeduščai ščēiras apšinai ir jabuht degoščam šahtiam, kurā šametamas wišas wezās garigās wehrtibas, — kurā šajabeg wijam, kam naw muhsju šeas un lihdšibas, un, lihdšās augoščo jauno šabee driško atteezibu, jauno ideju, rewoluzionaro deenu atškanojumeem, par jaunū šapahrzeetē tai neezigai dalinai, tam jaunajam wišpabrziwezi-gajam, kas ir raba topoščai dšihwei un war tiht panemts liħšā ešot šchis dšihwes weidoščanās žetu.“

Kā redsat, grūti ar gūvert laību patstāvīgu un noteiktu domu šajā garajā, samīstrotā tirādē. „Mūšju nobreedušās šķiras apīnas degošā šārtā” meeta redsam tikai kushpošū duhmu mutuli, kurā nepamirds neweena spilgta dīrkstīna. Kas tas par taību jauno mīpahrzīlwejigo, kas ītin kā no wezām wehrtībām buhtu līhšpanemamās, un tā īhiti winām par jaunū japahrzēitē — par to garās frases nejnēchš nelahda nojehguma. Un ja jau atlahrtiitī ušwēr, ka šārtā metams wīšš, no fureenē tad atkal rodās tur „neezigās dalīnas” pahpīpalkūms? Mehš paleestam aīsdomīgī — neween pret šāchdu wīšu īnīhīnīošū šķīras apīnas jaunās grehtu, bet pret pašū šķīras īdeologa un jaunās mahšklas teorētīa šawado domāshanas spēhju. It lēwīschī apšāubama wīna leelās, kad pehž kategorīsta nobreedušās šķīras apīnas ušwehruma bešmit rīndu lejā autors īstpat kategorīstī šāht runat par tagadejo pahrejas laiku, „kad proletarīstā šķīra pate wehl ītai pēaug, nobreest garīgī”. Šaldra leeta: wīšās wezās wehrtības wehl naw jāmeestas tājā leelajā šāgarū šārtā. Wehl weenmehrl paleel dīlantīstīa nēspēhja aptwērt to, par to grībetos runat. „Mūšju”, t. i. proletariata sejas un līhšbības tahbāi īhpāschībai wīsmāsal. Tahpehž ta pīrmā steepjana uš īnīhīnīošū purgatorīju. Bītam wīsam wehl bīj māšleel laīta, bet ar to nelahdī nedīrhšsteja kawetees. To preeščā wehl garīch, pa dīweem awīšes seletoneem steepjams artīkelīs. Wehl wairak tahpehž, ka „šchīm darbām pašchōs pīrmpamatos īr jāleel mūšju, kā šķīras, īhpatnejalā fātras darbības metode — zēschā organīzāzija, kolektīwīsmš”. — Waj organīzāzija īr metode, par to waretū šchō to teikt. Bet par to gan newar strīhdeetē šchāhdās pēschīnēs par proletarīstō kritīku, kur autors pahrejos kritīkus leel īnīhīnīošās pēschīnēs un nemana, ka pats sēwī šchāhdā dubultās?

Šīnehģinas wīnch wīšādī „dot ar šchō šawū kritīku kaut ko poštīwū”. Tīkai šchīs „kaut kas” kā aluma šwīnina līhšd un līhšd winām no pīrščteem. Kaut kas, beš šchāubām, tehlojas wīna šmābšenēs, bet wēlti wīnch nomokas to aptwērt un zīteem rahdīt. Wīnch leelas celuščtojees „pat daudš dīslakt”, nēš pahreje kritīkī. Wīnch nošwehrās nēspēhjt „cet weenadus waj otrādus īmīhīus zēlus”. „Pee dīejas tehnīstās pušes, pee dīejas filosoģījas” wīnch domajot uškawetees nahfāmā rakstā. Zerešim, ka pa šagatawošchānās laiku wīnch aīsdomāšes kaut līhšd tai ēlementarai atšīnai, ka tehnīstā puše naw filosoģija. Pagaibām wīnch kēras pee šchōschēem proletarīstās mahšklas apzerejumeem, turus mehš labpraht šautu par filosoģiju — kaut arī filosoģiju pēchīnās:

„Mahškla, teorētīstī īstīaidrojot, īr ēkonomīstās un līhšd ar to īt tā polītīstās dīhīwēs wīrsbuhwe. Ja mahškla īr mahškla, laību to mehš šaprotām, wīna newar neatšpogulot šewt šchō šawū apāschbuhwju seju...”

„Ja Turks (weens no īnīhīnāshānai nolēntēem autora šārtā) šin, ka mahšklas galwēnais ušdewums un galwēnās spēhjas īr organīset šabeedīstō domū, tad wīnch newar, loģīstī atrīfīnot mahšklas problemu no marķstīstīkā redies weedokla, nonahst pee šchēbēena un šapraht, ka mahšklas organīzatorīstās funģzījas šchāw īst zēschōs šafarōs ar šīnāneem ēkonomīstēem apstāhlēem, šīnām perīdū šaimnēezīstī-šabeedīstā dīhīwē, zīteem wāhrbeem, ar šawū apāschbuhwju, kā tīkai par īst daudš, par zīl šabeedīstā domā īr jau pašpēhjuje īpratītees no šchīs no-šchēģlās šferās reālī, arī mahškla wār pahrneest šawū organīzatorīstō darbību uš jaunū apstāhltū rādītū šabeedīribū.”

Nabaga nemahškulīs. Pa aūsu galām wīnch šābīrd kaut ko par šaimnēezīstī-šabeedīstās ēlahrtās un raschōshānas atteezību bāsi un īdeoloģījas wīrsbuhwju. Un tušlīn wīna aūschīgā galwā šāht špōkotees wījadās „wīrs” un apāschbuhwju

fejas un tamlīdīgi ķehmi. Proletariāta ideoloģija un maršijma teorija viņam švešja tā kinēdžu abeje. Bet toteesu viņš jalašjies viņabus diletantu rakstīnus freovu proletarijhos šķurnalos un eestātijees pat Voganonoma apzerejumos par organizējošo sinatni un mahtslu. Gejahzeja eedomibā viņam leetas sinaschanu jau pahrapahrim. Un nu viņš nemas plahpat par mahtslas „organizatoriiskām funkcijām” un zenšjas „pahrnešt jauu organizatorijsko darbību un jauu apstahktu raditu šabeedribu”. Nabaga mozeklis. Viņš peestahjis milšigai naitai un lektā ap to, melti mehginadams kustinat. „Pahrnešt” viņš to nekār nepahrneštis. Ja daubi, pa pelki iwhahritis. Viņas viņa funkcijas pastahw weenigi naitow frajčū šawirknejumā, no tura ne viņš pats, ne viņa laštājs neweenas prahigos domas neišlobis. Viņam truhstī wehl šajehgas par pašcheem elementaralāzeem dšihwes un mahtslas jautajumeem. Ko nu par teem! Viņš naw wehl paguwis peejaminātees šaweenkahrijahafos gramatikās litamus un pinas tā patulās necehdhigu teikumu waipetnos. Un tahdi darboni tad nu buhs tee wego wehtribu šabedšinatāji un jauno šigu dšineji! Tee proletarijstās mahtslas apahsch- un wirsbahwes zehlaši un fejas atšpogulotāji! Komijki iwweebta nemahtkula feja viņam rehgojas preti no nepahktahča, apdausita labataz špogulihča. Labata materiala proletarijstās mahtslas eenaidneeki newar wehletees. Wišt šahhdi šarastijumi ir gataws šihlais feletons birgeliskām awišem.

Kur tikai kahdā awišes feletonā waj šķurnalitī šastopam rakstī par „proletarijsto mahtslu”, tur šarastī par latweečču literatūrā nepeeređeto diletantijsto newarību, leeta upuhribu un tufschību. Peterpils „Komunistā” kahds plahnpahrigs žihweinjah nemas Kaita jaunajā tautijstā teitu dramā eedšot tahdus proletariata zihnas un prahijstās dšihwes šimbolus, ta dšejnees pazs tā no mahtsneem notruis šatijees šahhā „ištiršajumā”. Jahn Semjarijča neweikšos pantos, peļz viņa tuwal draugu špreeduma, „ar teelato napeetību jau klaujas par freovu beedri no fabrikām un uš frontes”. Ar tahdu teesību šche rakstītaji zenšjas ištehlot rewoluzionaro proletariatu fabrikās un frontē par diletantijstu dšēju mihlotāju un pilnigu mahtslas neprašču? Wiša lihđššchinejā šabeedrištās mahtslas atihštības wehšture runā preti tam, ta proletariats waretu eemihlot pe-lawas un atkrištnas mahtslas šelta graudu weeti. Drihsat jadomajams, ta zihnas ašnemtam proletariatom naw laita tuwal eeluhkotees tagadejos „proletarijstās mahtslas” mehginajumos, un ta tikai tapehž war laizinu ekšijet tahds literarijst pahpratums, tā, peem., Peterpils komunistu kolektiwa „šķurnals” „Darba Swans”.

„Šhis swans pirms šawas dšimšchanas ir tizis ašinis mašgats un šweedros škalots. Brihwa darba swana štawas naw tikai atšewiškā kolektiwa lozelta ilgu wehlejumā, bet wijas latweečču štrahdneezības augšchamzehlšchanās un šķhkas ušwaras hmina, toposhās jaunās garigās kulturas dšeesma. Wehs tizam, ta „Darba Swans” nefod neapklusis, jo viņš zentijees eejwanit šozialistijsto rewoluziju ari štrahdneeku šķhkas garigā kultūrā. Ar komunistijstu šweizeenu —” u. t. t.

Fabriheetees war tikai par šho „komunistijsto šweizinatāju” omultību. Ta mums atgahdina pašihštāmās birgetu mādamas Tiršmaleetes šajuhsmu par šawu waroni-inšcheneri, turjā štrahdneekem garamēedams un šweizinadams pat šawu zepuri pžehta. Ar wehl teelatu gatawību un dšilatu muguras palozijumu muhsu tagadeje „proletarijstee” dšeesmineeki un „redakcijās koleģijas” zel šawas platmales proletariatom garam ejet. Tikai proletariats neatbild uš šho galanto pašlonu. Patlaban viņam naw laita apstahtees un eelaušitees, tā neweikli šķurnalitī

peepuhsteem woigeem nomozas dseedat wina „schkiras uswaras himnu“ un „topo-
schas jaunās kulturas dseesmu“. Wina darbs un wina swani stan zitur. Pat
pajmeetes winch nedabū par proletariškeem fomikeem, kuri nopeetnām sejam ar ap-
ruhsejūschu šlahdra stopinu tarfšchka sawus „ilgu wehlejumu“.

Ufšchfiroi kaut kuru lappuši tajā pašā „Darba Swanā“ — brehzojchs dil-
tantijms, literariška nemahfuliba un idejijsch rachiijms jums no katras rindas reh-
gojas azis.

„Kā ihškā eestrehjuse siws, pahraukojūšs burščuafija ar saweem klauneem
un saweem sawās pehdejās muhšcha deenās nehmas uidschwoot uš welna parau-
šchanu“

— Jaka patš tas schurnala „redaktors“. Waj ruhs jel kab esat redsejūschī,
waj juhs wispahri ar sawu wejelo prahtu warat preeščā šahditees pahraukojū-
šchos siwi, kura tiškā eestrehjuse nemas uidschwoot uš welna paraušchanu? Bej
schaubam, juhs šozijat, ka tas ir atlas fantasijas raschojums, kropls un multigs.
Bet M. Jephis juhs pamahzis, ka „schis deenas un nahamās pajaulēs doma jau
ron un noapalo pate sawus ahrejos weidus, kuri ir winai peemehroti“. Jo schis
famošās siws autors ir tas patš Semšaritis, kura diešmās jau nopeetni klausas
pat kreemu beedri no fabrikam un uš frontes. Wini klausas tapehž, ka neta newar
šaprašt; un tos preeščī autora ir tas labafais. Ja eelaušjees labaf, tad šti
šmeelši buhs Semšaritim weenigais algojums. Un weenigais špreedums: ерунда!

Saprotams par šewi, ka wiši lihšštrahdneeki zenščas buht šawa redaktora
zeenigi. Mums imponē it šewišchī tas, kursch raksta par proletariščās kulturas
piitš Peterpili. Tas mehžina mums ištehlot proletariško mahšču pašā winas
dšimščanas prozēš:

„Šchā piitš Peterpils proletariats weido sawas schkiras mahščilas tehlu. Šche
teef wihti pirmee pawajara šeedini topošā proletariščās mahščlas wainagā.“

Pirmee pawajara šeedini wainagā! Wišu laiku mums mehžināja apgalwoot,
ka proletariščā dseja esot darba dseja, dšels un tehrauda himna. Bet nu israhdas,
ka ta ir lauku šaimneekmeita-baltrozite, kura pa wāšaršwehštu brijwdeenam isgah, uš
aiš abbedahryja šehtas „wainadšinu darinat“.

„Te teef rabitas sawas šlanas, ne šalkanas, bet pehž kaut ka teezoščas,
beeschi greefigas, daudš šewi eestwerosčas wehl neišteikta darba un zihnas špara.“

Pehž „kaut ka“ jau wini wiši teežas. To waram tizet. Pahrat beeschi
schis „kaut kas“ figurē wišos winu rakstos. Bet mehš prašam, lai šcho mistiško
„kaut to“ reiš nošauž štaidrā, noteikšā proletariščā wahrdā. Pehž kaut ka jau ari
atšs grahšsta gaišā. Bet to tā war šatwert?

„No šchejeenes išplahšt uš wišām pušem pirmee proletariščās dsejas un prozas
kristalpileini, kuri rit pa wišām Padomju Kreewijas malam. Šche pirmāis prole-
tariško dsejneeku awangardš.“

Par kristaleem runat war tikai tas, kas patš kristala naw redsejts. Pirmās,
duktainās štraumes no tureenes pluhšt pa wišām Padomju Kreewijas malam. Un
katram, kas špalwn nem wōšās, wājabšetu domat par to, kā winas štaidrot un
wiršit uš kristalšoziju. Dirišta šajuhmināšchanās un multigas šlawas dseemas
neweizina proletariščās mahščlas attihštibu. Wišnepezeeschamafā tur ir nopeetna
mahščlineezijka kritika. Reašmiristot dimuš trihs apdahwinatus eesahžejus —
Alešandrowiši, Gerašimowu un Gasteru — naw jaošmiršt ari tee diwi un trihs
un wairaf desmiti predestinetu biletantu, kurus Proletkultri iššujta pa wišām Pa-

domju Kreemijas malam. Kā sīkenu bars šāds „awangards“ plūst pabri, no-
graudams viņu satumu, kurā šķēpjas arī wahrgee proletarijās mahtslas dihtai.

„Zit greešga šchi djeja preešch muhsu burščuafisfo literatu dwehselem, titpat
mihla wina muhsu darba tautai. Zo wina reds, ka šchat djeja atspogulojas winas
teekšmes un zenteeni.“

Remellešim burščuafisfo literatu dwehseles. Atsīhšimees labat, ka muhsu
pašču aušim šchi diletantiškā, nemahfuligā djeja brihšcheem neisturami greešga. Un
kā juhs ejat uštinajušchi darba tautas mihlestību pret šaweem tufšhajeem panteem?
Paštaigajat pa galwos pilšeju grahmatnizam. Juhs nowehrošat, ka mahtslas
šaprateja darba tauta praša Batmonta, Brjušowa un zitu burščuafisfo literatu
djejas un juhšejās nem titai tapehž, ka tās winai wehl dabujamas. Ne tadeht,
ka burščuafijas djejneeki atspogulotu winas teekšmes un zenteenuš. Bet tapehž,
ka tur dailā mahtslīneeziskā forma negreeščas aušis un neapwaino proletarijškā
lasitaja mahtslas gaumi. Un tapehž ka juhsu labatās spoguli atspogulojas titai
juhu pašču diletantiškā šeja, bet newis proletariata leele zenteeni un dšitās
teekšmes. —

Latweešchu proletarijškās lirikas mehginajumus waram pahrluhtot glušchi pehž
tās paščas šchemas, fahbu leetojam freeru lirikas apštātā. Zo latweešchu prole-
tarijškā lirika ir werhšifšs freeru djejas atdarinajums, nemahfuligs norakšts un
wahji išbewušeš kopija. Motiwi, forma — pat atjewiškškas glejnās, tehli, šalih-
dšinajumi, alegorijas un metaforas — lihbs pehdejam wišs aišguhts un aištapinatš.

1) Proletariata liktenis kapitalištiskajā laikmetā:

„Birms naktis atbašs tumšho namu grehšās rima,
bel špehta wergu bari gulās šima. —
Bet nowakros piku logos ugunšjeedi dšima —
un šelta kupoli it naktis mehnešnizā baigi špihdot,
meen baigu atspulgu tit meta piku logos,
aiš bešeem aištareem tur pluhda wišnš un šaldas šlanas,
kur tratas laišes wišnšs šnehšās orgijas,
kur ščhinda šelst, kas wergu šweedreem ščhšhšitšis
un maigats šahrtām šiltām ašinim...
Bet tas pa: to! — Zit pukes, pukes, wišnu!
Un šaldas šewetes un maigas širas šlanas,
lai iratu deju aulos greeštos, aišmirštos.
lai pazlitos uš balto fantāšijas waišni,
kas melneem wergeem nebij ešpešhams:
teem — drašma žetumpišs, ja šahša wiššket;
teem — apielktitās teltis šudrabškastais beewinišch,
teem preešteris un šraššniks, melnais teekšnešis.
Un bendes žiwis šmagā takti šrita
pār šimtu, tuhtštošch wergu šalkeem šalkeem,
kas nahwes bailēs šemu galwas leeja.
Kas nahwes bailēs šemu galwas leeja, —
šad šejarpahris draššās garam garšaiškā —
tit drašmu šwišni azim garam pluhda...“

(Zahnis Semšaritis, „Seemehwehjos“.)

Tas ir tas pats Semšaritis, uš kuru „nopeetni klausas pat jau freeru beebri
fabrikās un uš frontes“. No ka wiššch tā jačhwunkojees burščuafisškās un prole-
tarijškās pašaules preštatu apšbeedajumā? Kas naw pilnigs analšabets latweešchu
lirikā, tas beš štomijchānās paeikšs: no teem šlāškeem, preešch kureem tagad —
pehž M. Žepla špreeduma — neešot wehriš papiru tehret, kureem „weeta wezu

mantu glabatuwé". Pateesham: lai ari wezas, bet tomehr mantas, kuras ween-
 mehr wehl patur sinamu wehrtibu. Ko tas jaunums ween lihdi, ja winisch bes
 fatura un bes formas — ka tas wirums pawara laika, kur sabehris wijs, kas ween
 pagadijees pee rolas. Wehs neschaubamees, ka latweeschu proletariats mihtati lajis
 individualista Pludona „Dinas pafaulas“, kur ihpatnei ufwertee un dfiti ijujtee
 schkiru pretstati eetwertu originelās, mahstlineeziski noskawatās formās. Ja ari
 tizam, ka Semfarischa palaidarinajums „afints masgats un šweedros skalois“ —
 ko tas palihdi. Mahstlineeziska newariba naw nomasgajama, ne ijskalojama. Pro-
 letariata mahstlas šajubta ruppi aisskar nemahstuligi jameistarotas djejas, kur di-
 letantijs krahju aklums un neseiteijs kurlums pauščas no katras rindas. Pee-
 mehram, winam leetas, ka traku deju auli lairā sinā noteekas maigu liras štanu
 pawadibā. Ka šarp min. instrumentu un tehlojamu autošchanu naw nelahda ša-
 fara, ka reālā dšihwē tee abi nefad kopā naw redsei, tas winu neinterejē. Winisch
 steigšchus treepji uf papira, kas winam kuro azumirski eschansjas prahtā. Par to
 jau nemoj naw ko runat, ka trakā autošchana nenoteekas ijsmalzinatu, iwnituchu
 burščuju salonos, bet drihsat jau katrā pašchpuitu ballē pee labas ragu musitas
 un pilnas bufetes. Klaut kahdu schampetera dantschu wataru winisch redsejis, ne
 burščujisku šoreju. Bet taphch wehl newajag tehlojamam objektam peedsejot ne-
 eespehjamās, nedabiflas ihpawchibas. Gluschi tāpat winisch publas egalwot, ka
 „šeharparhis drahiās jonos garlaikā“. Garlaizibas tehlojumam laifam neweens
 newarēs atrast nedabiflatu istefsmi. Wišu ko zitu, itai ne garlaizibu lastiats un
 skatitajs ijmāna „jonos drahschānā“. Bet dsejneels pats ir aklš, taphch winisch
 n-ka nespehji ziteem rahdit. Winisch tauštas un twarstas un kerslas, schrauga šawu
 nabaga fantaiju kā jauju schwammu, no kura neweens djejas walgues pileens ne-
 grih ritet. Lai šala to grih, Pludoni šawā šahrid šabedfinat Jahnim Semfaritim
 naw pa spēchlam. Pludona djeiā wijs jalgo un laifstas pilotās, dšihwās krahjās.
 Pludona waloda štan kā tisko noskawatōs instrumentē bes tās masatās dijonanšes.
 Turpreti Jahnis Semfaritis welii šweedros mofas ap šawu pašchdarinato puhšchamo
 baitu. Ta ir fihjka wingrošchānās un priwatās sports, gar kuru proletariatum
 naw nelahdas dalas.

2) Proletariškās revoluzijas zihna:

„Saugat šlati, saugat strauji un drošchi
 zauri šahpēm besgala gawilēs paušchat,
 juhs, kas jaunās deenas rihtu sauschat. —
 Bahri šahpēm, pahri mozoschām zihnam
 miršī jau rihba šari, dšietstiošchi špošchi. . .
 Zihnas ir gruštas,
 gurums, schaubos un greefigās šahpes,
 apšahrt schaubas. . .
 Wahjee žilweku bešeni šahpsē pehž laimes
 un šer to žit laudas. . .
 Mihta dšeeina lai pušgina wišus kas maida,
 wišus, koš dšihwē laimi un preku gaida.
 Deena naw tahtu.
 Deena naw tahtu. Wehl itai stunda,
 stunda wištartatās zihnas
 šaitur. . . Tad kritis tumšās šwihnas
 wišeen no azim un lautos lihdi nahš
 besgala gawilem deenu apšweilt šahš. . .“

(Ustra, „Saugat šlati“.)

Juhs, warbuht, domajat, ka te tehlotā lahdās tauriņu lehrāju kompanijas nodarbība birgelistā wajasas kolonijā? Ak nē! Tur Astras jaunkundje sajuhsminas par proletarištās sozjalās revoluzijas zihnam un paregojumeem, ka „tantis lihdsi nahts“. Tee wahjee ziltwehu behrni ir muhsu strahdneeki un jarkanamceeschi, kureem „stahpste pehz laimes“ un kuri begala nedzejisti „ker to zil jaudas“. Par tahdu neegliņu laimes warstittāju rewoluzionarais proletariats istehlojas kaut lahdās, katrai sozjalai domai swejčas seemeetes galwinaā. Smeetes par to warciu, ja nebijis til behdigi. Gurums, sčaubos un greesigas sahpes muhsu „dzejnceezi“ sčaubas apfahret kā zilpā eekerts sakis. „Zita dšihwe“, „laimē un preets“, „tumsas swihnas“, „begala gāwiles“ — wiši tee lirištee anachronijmi iswitltri teeschi no tautišto epigonu dsejas krahnū kambaro. „Waiba — gaida“, „zihnas — swihnas“, „nahts — jahts“ — tās ir rihmes no Dinsbergu Ernesta un Lappas Mahrta laikeem. Bet kadeht wiju to tagad par jaunu usfildit un zelt proletariatam preeskā? Kadeht ar sčahhdām behdigām rihmem apdrukat to papiri, kuru Al. Zepļis nenoweht pat latweesču kloškeem? Pateesčam, muhsu klasiki war meerigi dušet nē jameem laureem. Ja tahda ween ta proletarištā mahšļa, tad wiini wehl simts gadus rihšwos. Dšihwos latweesču mahšļas wehštūrē un ari proletariata widā. Bet Al. Zepļis jāvam šahrtan turinamo materialu lai wahz ween nē jawa pašča tuwato laimriņu sehtam.

3) Wehl revoluzijas istehlojums :

Tun pamoki,

dun otro gadu jau...

At Wolga, Wolga, teel tawš plosčums diwahret plosčs!

Waj Senla Rasins pirmats pulkus weh,
waj stepu dšihš wehl brihwo dsejnu šin, tur konams ašas
jau weens, pār prerijam un salneem bajaranaru bed — ?

— Tas gahjeens agrins atkeemo, til tebrauds žetats kwiwis daudž

Un brihwoems pilns teel pirts ar ašinsčahiti brihwo —

un Wolga, wāža dumpju mahte, tawi laud's

ir sehrtušeer ar ašinsgintu dšihwu.

Met straušat wiini wehl!

Teel bultas wehstas straušat jaunoem salneem preti, —

tee šan un wehl! —

Tur pašauls darba speeti zeldamees jau tahšes wehht.

Mums šitagt — swejceens teem! — Wehl Sibirijas tundras gaid.

Tur deimits gadus krahtee kauli bala...

Wailats waiba...

Wehl ugunšturs tur nedžeest trimbineca listis...

Wehl trimbineeks — tur strahdneeks, semneeks status raiba,

un rotu mahj — lihdsi trauhtees pašauls speetam winam listis."

(Al. Zepļis, „Pašauls Darba Rihnam šargos stahwat". —

3) žilla: „Reesmotās deenas".)

Norakstitojam dsejolim ir wehl trihs turpinajumi, turpat lihdsjās nodrukati: „Pee Peteryls“, „Pee Baltijas juhras“, „Sirds — Maštama“. Kā redjat, te mehginajums dsejā atiehlot wišas Kreewijas rewoluzionaro kustibu. Mums peetiks sčha weena dsejola. Do kritiški apluhtodami redžekin, kā pehz autora pašča atšihneuma „sčhis deenas un nahšlamās pašauls doma jau ron un noapat pate šawus ahrejos meidus, kuri ir winat peemehroti, un ar kureem mehš jau rehšinas mees tā ar realu, pašstahwigu eeguwumu“. Tee mums weenā personā proletarištās mahšļas teorentis un iipilditajs dzejneeks. Tā tad — „nahšlamās pašauls“ tips,

darbinecks organizators un īspildītājs. Ari mums ir nopeetna griba rehtinatees ar wina realem, patriahwigem eeguwmumeem. Sautajums tītai, zīt wini wehrtis.

Wispirms ta doma — pareijat fatot, mahšlineezijiskais nodoms. Tradizio- nelajā tihrajā liriskā tītai retos gadījumos peelaishams mehginajums īslobit mahšli- neezijko ideju un apluhot to atjewiškī no winaš nejijas liriskās juhmas un tehlojuma lihdsjektēm. Tur galwenais ir pate šči juhmas pluhime un winaš wirsēns. Ta war buht ari glušči bej jebtahdas kontreas idejas un idejiskem noluhkeem. Proletariškā djeja jau pehž sawas buhtības ir šatura bagatafa un dšitafō. Intelektuelais elements winā nejalihdšinami īpehžigats, tā burškuasijā mahšlā. Ne weli dšejōla autors pats runā par domu. Ne par mahšlineezijko, bet tairni par sozjalidejisko „nahkomās pasaules domu“. Tapehž šchajā dšejoli bej jebtahda risla waram šchirt domas šaturu no formas un šchirti apluhot fatru par jēwi.

„Nahlotnes domas“ wahrda teeščā nošihmē šchajā dšejoli neatrodam. Re- wolucionarās zihnas doma wispahri ir šchis deenas doma. Masafais, neweens no proletarištajem dšejneekem wehl naw mehginajis winu aīrsināt tahlatā nahlotnē. Šā turpmat īwehrtīees rewolucionarā zihna, kas no winaš palīšees pahri pehž sozjalās rewoluzijas ūwaros, ūf šo wina tad teešees un tā weidošes — par lo muhju proletariškee dšejneeki wehl naw ūsdroschinajūšchēs domat. Šchis deenas domas baitiba wijai proletariškai dšejai peeščkir stipri we-nmuligu, idejiski stupido raksturu. Kad Werhans un Litmanis rakstīja sawas rewolucionarās dšejās, ta- gadejee notītumi wineem wehl tītai praweetiškā mahšlineezijškā fantasijā tehlojās. Sozjalās rewoluzijas bangojumi plaīšnījās tītai winu dšejās tahlā perspektiwē. Winu dšēja pateščham bij nahlotnes dšēja wahrda teeščā nošihmē. Tagadejā proletariškā dšēja ir werdšijši attarīga no abu leelo demofratijas dšejneeku eīspat- deem. Ta imitē neween wina štilu, bet wisplajchakos apmehros ari winu šaturu. Bet winu galwenā, winu rehgoniškā, winu praweetiškā šatura muhju proletariškai dšejai truhst. Truhstī tahlās, idejiskās perspektīves, tapehž waj nu muhju deenu dšejās tehli pahšpīlgti, facitaturiškī īšwehrii atšpīhd pret tūščhām debesim, waj ari winaš tehlojumi šajuhk ar lihstojchām mahsonu ainam un ījpluhst neaptweramā raibumā un nudšelli. Drušku praweetiškā, drušku romantikas ari realistiškai prole- tariata dšejai ir wajadšīgs. Dšejiski tehlojumi bej perspektīves ir šausi un pa- tūščiki. Dee aīštār škaritoja redši, bet neerosina wina fantasiju. Wina nahlotnes īšinas teešime paleel nowahrtā un galu galā atšlahbt ari wina interese tagadejām, azu preeščhā rīšinamām ainam. Tas ir kinematografišks raibums, furam tītai azumir tā laires noluhgt.

Tahda ir wisa muhju „proletariškā dšēja“. M. Žepa panti, tā tee negata- wakee un diletantiskakee, tee noder tā raksturīgs paraugs.

M. Žepa idejiskā doma ta, ka wisa Wolgas apkahrne šazelos ūf rewolu- zionaro zihnu. Ta naw ne jauna, ne nepašihstama. Šatrs lastraksta lošitajs to šina wišos šhšumos — tā tad dandj plaīchaki, nešā wina eelwertā dšejoli. Ša rewolucionarā zihna no Wolgas teežas tahlot Sibiriju atiwabinat — ari tas ne- weenam naw noslehpums. Wispahreja šozelchārās un wispahreja barba tautas atšwabinaščhāna ir sozjalās rewoluzijas pamata lošungs. Ari teem popularakajem pamata-lošungeem peemīst šinams abstrakts, tā tad šchamatīšks raksturs. Pat weentahščhā awīees eewadrakstā šoila šchēma ween naw leetojama. Alošč wina tur teeš izželta šinamas jaunos apkahrines un šawadi šareščgiu aptahlu lošā. Ta winaš negrošamai pamatbuhtībai peeščkir itā jauna weidojuma notrahju un

švaigu noštanu. Publizistiskas mahtslīneeki peegrešč galveno mehribu šķim iþpatnejam, originelām nofrahjam, jo weenigi no tām atkarajas rassta peewilziba un lasitaju interese.

Wehl rištantata wispahropulara šķema ir mahtslā, it ņewiškī jau liriskā dþejoli. Šķemai tikai tad peemiht ņinami ņajuhšmas un, waretu ņazit, ari ešetiški elementi, tad wina jauna un pahrsteiðs muhs ar jaunu logiško ņpehtu, weengabalibu un drošmi. Bet par iðdeenas domas peederumu palikuše, wina wairs tikai no darbina muhu prahtu un talpo praktiška darba un ziņnas wadibai. Teška eedwehšmas ņpehta winai tad mašat. Doma par Wolgas un Sibirijas atwabinaschanu ir jau pahrat populara, tuhtsiok awiškraftos zilata un ņimtos mirinos ištirjata. M. Zeplis neaišdomā winu tahtlat un nepuhsas ari eedomat dšilat. Tam war buht daščadi zehloni. Wisparastakais ir plaščakas un dšilakas ņabeedriškas iġlihibas truhtums. Tad — neištopis patšahwigas domaschanas aparats, dšihwafas interese truhtums pee paicha aistwertā moitwa, šķaurš dšihwes pahrstata apwahršnis un tairā ištā mahtslīneeki eedšimuje dšina muhščam ņneegtees tahtlat un tahtlat. Diletanteem beedi ween peemiht ahrfabriega bijiba pret waldoško ideju šķemam. Wini nojauš, ka tur weentfabriča formā eetwers ahrfabriģi plaščas un daudšpuģis kolektiwu pahrdšihwojumu un atšinas kraħjums, no kura ne ņimā dala neetiipst winu paicha ņmadšenes. Wineem bail ņagrehkot, tapeħz wini ņargos tur droščaki peestartees. Wini nem wešelu šķemu beš mafata iþpatneĶa pahrgrošijuma un luško ņajuhšminatees par to. Bet ņajuhšminatees war tikai par to, kas paicha galwā un ņirdi dšimis, kam paška radosčā ņpehta dafina lašt. Raħds eemesš M. Zepla dþejola idejiškam šķematismam un ņeklumam, tas weena alga. Bet idejiši radosča un rofinosča ņpehta winā naw ne šķipatinos.

Ištee proletariškee mahtslīneeki buhs ari iþpatneĶi, patšahwiģi ņoziali domataji. To nošata proletariškas mahtslas intelektuelais takturs. Wurschuasijas mahtslīneeki pa laitam bij iški wahji domataji. Bet wahjai ņozialai domai winu dþeĶā nahl palihģa tħri mahtslīneezistā iðdoma. Wineem ir ņpeħja, abštrakto, šķematistko ideju eeweidot ņawadā apirahtlu apšahrtne, peewilzģigos ņwaigos teħlojumos un iþpatneĶi dšihwos teħšos. Winu mahtslīneezistā iðdoma konstruē interesantus ņareščģijumus un prestatus, wini wezai dþeĶmai arweenu atrod jaunas ņanas un nošanas. Kraħšņās alegorijas un atĶantģigās metaforās ari weģā doma ar atĶaunoru ņpehtu ņpeeħčas lasitaja apšina. M. Zeplis welti nomozas eeritinat ņawas mahtslīneezistās domas kamoltiau. Winišč launās un wišabi lošas, Ķribedams ņazelt aišdomas, ka winišč domā nešin Ķil dšitu domu un redš nešin kaħšas taħšes. Wina demonštģijas liħdielki ir wahji un banali. Aij wišeem wina teħlojumeem un teħleem reħģojas ņalkaniba, tultšchums un nošcheħlojama newariba.

Winam ir ištihwa un nedšihwa fantasija. Kā ari winišč nenopuhsas to pahstagodams, diħdidams un moģidams, nešas labs tur nešinahš. Špeħģis mahtslīneeki, protams, war ari tagadejo revoluzionaro kustibu Ķlesnaini peeliħšņinat Wolgas laupitaja Stenkas Rašina ušbrutumeem. Stenkas Rašina waditais puhsis tam noderetu kā ņihmģis prestats modernā proletariata mašu kustibai. Apšinoģo mašu warenais wilnis no rešamati iĶeltos pretmeĶā Rašina atĶojam pulkam. Bet kur M. Zeplim ir šķee prestati? Raħdu domu lasitajam eerošina Stenkas Rašina peemineģums? To, ka autors kaut tad weħtiuri laħšis un kaut ko no winas pašurejis atminā. Un Sibirijas tundras un Baikalš demonštģe gan dþeĶneela ņiħdoščās Ķeografijas ņinaščanas, bet mahtslīneezistko domu nepatišam neewirša jaunās eģās. Waltee kauli daudš ņiģilģrati halo bešmitās, jau ņen pirms M. Zepla

rakstītās dzejas, un Baikalā waiba dšrdamāki un šķallaināki. M. Zepļa neap-
sinādamees brauz lihdž rumbam išbrautu lauku zelu, pa kuru winam tā negribetos
braukt. „Wehs neipehjam eet weenabus jau otrabus iimihnis zelus...“ M, kā
juhs to špehjat! Sinat, tas ir weenigois, ko juhs špehjat. „Wehs negribam
buht itai wahji diletanti...“ Negribam, tas teesa. Kas to gau gribetu? Deem-
šcheh, juhsu griba un negriba nestahw nekahdā samehrā ar janhu eespehju. Dile-
tantii juhs ejat un paleelat — no žepures šchirmja lihdž jahbatu popescheem. Ja-
baidas, stipri jabaidas, waj juhs neejat predestinēti diletanti, kas muhšcham grib
tist par eewehrojameem djejneekem un muhšcham srahdā tā neweiki rihmneki.

Seela ir proletarijho rihmneeku mahtilineezijā newariba. Winu fantasiaja —
ja par to te wispahri war runat — atgahdina moju behrnu, kurich sehđ smiltis,
ruščina šaujam un eedomajas tajam mahju ar dahršeem un šchiu aptahrt. Cemē
eesprausiti šprungulijehi winam ir zilweti, rindā šastatui pušpolini — gowis pee
fies. Winam — bet ne mums, bet ne turam latram štatitajam.

„Waj štepu dehls wehl břišwo dšeeņu šin, tur štanums ašchs
jau weens pār prerijam un šalneem bajaranu bēd —?“

Waj juhs kaut tur šahdā kabatas šingu grahmatā ejat lašjuščhi glupjatas
un tuffchatas rihmes? Lai nu wehl tas „aščais štanums“, — tas ašneimis no
Wiktora Eglisča behbigi-pašhštamās dzejas, par kuru M. Zepļs runā ar absolutu
nizinaščanu. Bet kadehl wina newarigā fantasiaja twarštas ap „perrijam“? Waj
Peewolgas štepu tehlojuma raksturigajam koloritam ičhs apšihmejus kaut šahdi
peeštan? Waj djejneekam pateščham newaretu buht kaut nešaidra jausma par to
štarpihu, šahdā ir šarp Amerikas prerijam un Krewijas štepi? Waj šahdas maht-
šlineezijās wajabšibas glešnā eirecept pawijam nepeeštanigu šchwih.ru? Dšejišo
preeščhstatu tā neglahbjami ijmaitā un šabojā. Dšejnees pais to, protams, ne-
mana. Wina fantasiaja ir akka. Tauštas un maistās un behrniščki neekojas.
Kripatiniu pafer no Eglisča, kripatiniu no Litmana, šastata wišu rinda un preezajas
pats par šawu darinajumu. Protams, „precija“ štan itā šweščgadati, itā pate-
istiski. Diletantiska dišchošchšanās pahrmahž un nobihda šahnus nopeetnu maht-
šlineezijstu wajabšibu. Pahrmahž wisa ari weenšapršchu logišt domu un eewasā
dšejoli nejehdšigus waf du šawahrštijumus, no kureem autors pats wismajak ko
šaprot. Kā „štanums ašchs jau weens“ wispahri kaut ko war „bedu“ — to
winich weli nopuhlešees paššaidrot. Un kā winich šewijuchki „pār šalneem“ waretu
„bedu“ „bajaranu“, par to ir jautat naw wehris. Tad jau waretu šahdu šaturu
un šakaru meslet ari maja behrna lalinajčanā. Wišs M. Zepļa dšejojums no
weena gala lihdž otram ir šawahrštijums beš šatura un jehgos. „Šchwušchees ar
atmens giniš břišwu“, „teel bultās wehrštas šrawaj janneem šalneem prei“, —
no kureenes un šapehž tās afmens gintis, tas tās par šahdām bultoni un jauneem
šalneem, to nemeens zilweta nepašajās. Wišā šchajā multšbu nudželē neiruhšti ari
šawa jola. „Pašaus šdarba špeeti“, kas tos bultam šaichantos jaunos šalnos
„šeldamees jau šahles šwehit“ waretu pat to druhmaks eemhhdinat — ja wispahri
buhtu wehris šmeetes waj noštumi par šcho neglihto, tuffcho darinajumu, par
šcho nepahršpehjamu wešela zilweta prašja šarifejumu un proletariščās djejas
peedobamu profanaziju.

Šaarwainojas par to, ka nomokam šastaju šchahdas „proletariščās dzejas“
iškrašteem. Bet reiš neezibas un nihtuibas walsii ešam eestuwuščhi, mums tā ja-
apluhšo no weenas malas lihdž otrai. Šapehž wehl dašchi „šeedini“.

4) Proletarijās „filosofijas“ dzeja:

1.

... Tur dzeja semes meers
Weens weids — tā juhra satufis*kopā.
Krafs nebij wehl atwehrees ...
Un buktas kuhjot wehloja stopā ...

Kas metis pirmo?
Gaidās wijs duneja starotais laufs.
Tas, mati kam firmo
maj, pilnaks kam hwichto jau trauks?

— Al, gaidi un webro!
Weens weids tā juhra satufis kopā,
dšilumus mebro.
Til buktas kaijtot jau nobred stopā.

2.

Smejas nu kristali
sarkani —
jemes meerā leesmota žeteti
rubini kwehlošji!

— Al, žeechaf wehl spalu speedi
pee fruhst:
kristali — agrinez seedi,
ko mišjonu rokas few pluhz ...

Krustā fewi ja hweebi —
lai brihno rihstus stanochās ruhtis.
No aššanam weedi —
dšili rehtā tā medu kuhz ...

3.

Kā rudenu debešis rehta kuhjos.
Lai. Dunēs wehl wahrdi;
semes meerā nemeeri hintonos melšees un kuhjos,
ta pašaulēs sahrdi.

Kristali kwehlošji
hwichtot kas kopumā palifa atmens žetā
leeli un uiritošji
rihtus, til rihstos swanis rudenu rehtā."

Šī liriskā putra ar šķubu iļlejama sehtas malā. Pirms tā buršchuasijas joku daritaji apkehruijchees un šahf ar to pildit jawus sobgala kalendarus. Pateesham, revoluzionarais proletariats un wiņa zihna naw preech ta, lai bešdarba sentē ay wim wijsadi aštitiis. Pateesham, proletariata mašu wispahrejais iiglitibas lihmenis naw til sems, tā to waretu eedoma'ees pehz „proletarisko“ itšnotaju panteem. Weenigā aššina, ko no teem imelamees, ta, ka pehz eeipehjas brihjal jaatwer peeteeshochi daudj elementariskolu šrahndeeļu jaunatnet. Pamatškolorajeem un darba štolai pirmais peenahstums, wisplahchafi iiplahitit aššinu, ta glupju peridju kalchana naw un newar buht ikkura jaunekka obligatoriskais peenahstums. Kurpneeka, iehuweja, galidneeka, taleja un eelu šlaujitaja darbs ir pratisti nepeezeechams ur zeenjams. No welta tintes, papira un laika tehrina nesweenam nežetas netahds labums. Itkatram pratista darba šrahndeeftam tagad

nepezeesçhama daudz plaščhata wišpahreja iŕglihtiba, nekā ta mušju tagadejeem djejneceem. Nerunasi par ešetiško iŕglihtibu un mahšlineeziško weikšmi. Tās leetas pagaidam wehl tahtal kā Sibirijas Baitals un Amerikas prerijas. Bet elementarās ortografijas un interpunkcijas ŕināšanās ir wišpahrnepezeesçhamas. Teiktuma ušbuhtwe, ŕpehja Taut to weentahrščhako domu išteikt ŕaprotamā, pareiŕā rakstu walodā, wajadŕiga katram proletarectim. Wehš neredšam zita zeta, kā iŕŕkauš tagadejo lirisko tehmošanos, kā nowehrŕi proletarištās mahšklas profanaziju un proletariata garigās kulturās kompromitešhanu. Mišnneeziba ir pahrejas laikmetu gariga epidemija. Epidemijas iŕbeidšas, ja iŕnihtina wiņu zehlonus. Plaščhata wišpahreja iŕglihtiba iŕŕkaušis proletarištās ŕiŕknošanas eemeļus: plahtišhanos un djeņneka ŕlawas kahri, weeglprahtigu eedomību, nopeetna deriga darba truhšumu, dšitu ŕabeedrišku neapširu un nezeenu pret rewoluzionarā proletariata leelo ušdemumu pašaules pahrweidošanas darbā.

*****

11. Proletariškās mākslas kultura.

Varbuds „kultura“ cietver sevi ahrlahrtīgi plašāu ehbseenu. Ari ja no-robeshojamees un runajam tikai par garīgo kulturu, šchis ehbseens apnem viņus šchīras garīgās nodarbības lautus. Šchajā apzerejumā mums janoro-behchojas tikai uī to garīgās kultūras daļa, kas eetilpī mākslas nodarbības eelofā.

Ta tomehr ir garīgās kultūras svarīgākā daļa. Māksla īspauschās šchīras un viņas atvēriščkā indivīda augstākās intelektuelās un pīchīstās, prahta un juhtu spēhjas un šcho spēhju šaifanīgš apweenojums. Mākslas zenteeos leelafā waj masafā mehrā īspauschās wišas pahrejās kultūras teetmes. Māksla ir plaščafais un pareifafais šawa šchīras un šawa laimeta garīgās kultūras atspogufojums.

Proletariata mākslineezīstās kultūras zenteeunš warom šadalit diwās pamata grupās. Pee pirmās, šchaurafās, šfaitama pašā proletariata mākslineeku audfī-nahchana un tā šaujamās indivīdueli-proletariškās mākslas īstojšana. Dīrā grupā eetilpī proletarišči-fabedriščkā māksla wahra wišplahchafajā nofīhmē.

Proletariškās kultūras eewadiichano Kreewijā, proletariško mākslineeku audfīna-šchana un jaunās mākslas eewirfīščhana jau noteefas īhīti plahchos apmehros. Tapehš šche wišpirmā lahrtā apluhfojamas proletariškās mākslas eestahdes un organizācijas, ehb tā šaujamee „Proletkulti“.

Proletariškās kultūras centri ir Maskawa un Peterpils. Tur Proletkulti pa-rahdas tā plahchas un spēhziģas organizācijas, kuras apweeno leelu daudsumu mākslas teoretiku un zentīgu audfētū. Ja ari pirmee mehginajumi, tā refejām, naw wehl neiz īdewuščees, tad tomehr ar atjīnību jamin tā darba mihelešiba un šajuhjma, ar kahdu tur teef šrahdats. — Uī pašcheem „Proletkulteeem“ ari ja-luhfojas tā uī pirmajeeem mehginajumeem organizet kolektīwās mākslineezīstās rabi-šchanas darbu. Pirmee mehginajumi alahč ir nepilīgi un kluhdaini, ehb wīnu eeroftinoščā nofīhme naw noleedjama.

Proletkulta dibinataju un teoretiku mākslineezīstee un kultūras noluhki ir pareiši un šimpatīšči. „Burščuafija naw jaušwar tikai fīfīšči, ar loščmeteejem, brūnu wilzeeneo un lautas mašu rewoluzionaro entufīajumu, ehb ari garīgi at-šwabīnotees no viņas garīgā juhga, radot šawu pašāu janno kulturu, zehlafu un weengabalīgatu“. (Walerians Polanščis, šchurnala „Proletariškā Kultura“ redaktors). Šchīs pamatprinčips proletariata īgļihfojochi-kulturelo darbību šadala diwās dalās: īspezieli īgļihfojochā un rewoluzionari-radoščā. Proletkulteeem gal-wenā lahrtā peetrihi šchīs oīrais ušdewums. Tee wišpīrims zenschas eeroftinat un atīhītit mājās radoščo pašcharbību, kura ir wišas proletariata kultūras pamats. Proletkulti un proletariata kultureli-radoščā šchīras organizācija, — gluhči tā, tā šrahdneeku partija ir wīna politīfā organizācija un profesionālās šaweēnības — ekonomīstās organizācijas. Šawā eelšchejā ušbuhwē Proletkultam jabuhī konfek-mentam proletariata šchīras pamatprinčipa, kolektīwījma, beedriščas fopdarbības īspauhdejeem. Proletkulta ušbuhwe pehš eepēhjas šajafano ar pahreteš politīfō un īpahčī profesionālo organizāciju eelahrtu. Tahdā lahrtā ir projektetas šelo-ščas Proletkulta palahpes: 1) Fabrikās Proletkults, 2) Ražona Proletkults,

3) Pilsetas Proletkults un 4) Gubernas Proletkults. No šīs shēmas veen jau redzams, ka Proletkulta ušdevums gluschi lihdfigs proletariata politisko un ekonomisko organizaciju ušdevumem: apveenot wispalščatās proletariata mašas un eerošinat uš kultureli-išgluštojošču un mahšlineezišču paščdarbibu.

Wegli ir runat par plaščo mašu mahšlineeziško paščdarbibu, bet ahrfahrtigi gruhiti to išwešt dšihwē. Proletkulti parlaban wehl ir jaiwas attihštibas un darba šahumā. Pirmo išmehginajumu zela melleščanas un darba metodes išsrahđajuma laikā. Wehl nebuht newar runat par drošču, noteiktu, planweidigu darbibu. Wišur wehl taustiščanās un eksperimenti, eestatu daščadiba un strihdi. Darbs pawisam jauns, un jastrahđā wišņšč beš kaut tahdeem paruageem un tradizijam. Tad ari šaprotams, ka panahkumi jamehŗā wehl neezigi.

Proletkultu mahšlineeziškeem mehginajumeem nodibinatas tā šauktās študijas. Muštālās, glešneezištās, literarištās un dramatištās študijas. Tajās šalošās pahris desmit mahšlas lauru srahđneeku, it šewiščki srahđneeku jaunatnes. Proletkulta instruktora wadibā šhee mahšlas mahžekli tad nodarbojas ar pirmajeeem mehginajumeem šahđā waj tahđā mahšlas nosarē.

Šaattahrtu: lihdj šchim wehl Proletkulti pašpehjušchi radit pawisam maš poštitiwa un palerkami wehrtiga. Negribot wini atkal išwehŗščas par deesgan nošlehtām organizacijam, šur srahđā por šewi nobalijušās interejantu grupa, šurai weegli pašaudet teeščus šakarūs ar mašam. Wegli winai išwehŗštees par ščauru šliki, kas kultivē mahšlineeziško dilectištumu un šastingst pehŗ pirmojeem ščketameem panahkumeem. Pahraf weegla eepehja nodrukāt un šlajā laist itin wišur, kas kaut no ahrpušes lihdšinas mahšlas raščojumeem, attihšta nepamatotu eedomibu un šanē paščkritišt attihštibu. Romanons, ka Proletkulti no pašča šahuma atwiršas no daudšinat proletariata mašu kontroles un nošlehdšas šawā ihpaščā pašauliki. Pa daļai, warbuht, ari tapehŗ špezielu Proletkultu weetā pehđejā laikā nomanama špehŗiga tendenze dibinat srahđneeka klubus ar daščadu mahšlas nosaru študijam. Te, beš ščaubam, mahšlas mahžškeem zeeščakš kontakti ar pašču proletariatu. Mašu špreedums eešahŗeeem mahšlineekeeem noder tā dšihwa mehraulka mehginajuma wehrtibai waj newehrtibai. Tahdejadi mašal eepehņas nogrimt paščapmeerinajumā un lihdj ar to atšajitees no teekšmes pehŗ pilnibas un ari no mahšlineezištā darba nopeetnibas.

Par Proletkultu, klubu un študiju darbibas weidu wehl neka noteikta newar šajit. Wiši pašahkumi te wehl pirmajā weidoščanās un zela mellešuma štadijā. Pašči darbineeši gan apjaušch šawus ušdevumus, bet reti šad išprot darba weidu un wehl retak atrod lihdšetišus nodomu realieščanai. Parangam war noderet tahds — „programas“ rakšinišč par latweešču „literarištās šetjijas metodi“. Šiap paraštām juššunigām šrašem par šahrtu blašmu, dšihwtibas šaules pirmojeem štareem, leelo mašu kofektivo dwehšeli, ugunigo wulkanu no šlepenajem dšilunteem, ščktinas ritmu, jaunradoščo šaistumu un šnitām taunlihdšigām šaistām leetam — šoti gruhiti išlobit kaut šahđu šaidru domu un noteiktu iščhđseenu par proletarištās mahšlineezištās darbibas metodi. „Literarištās šetjijas prinšipi ir pašdarbiba“ — šata autors. Bet kurā mahšlas noluhkā waj darbibas prinšipiā naw paščdarbiba? Šhita radošča mahšla nekad naw ar mašinu taištu waj kaut šur šenē atrasta. Mahšla wišos laikos bijuše mahšlineezištā indiwida šmadieņu un pšiches paščdarbibas un šadarbibas produkts. Abzees gudribam naw weetas šem šwiniga wirrašta par „darbības metodi“. „Te išmeidolees proletarišti rakšineeši, kritiķi un ščurnalisti, apbrunoti ar idejištām un tehniskištām literaturas šina-

šānām". — Weegli pateikt: iſweidoſees. Bet kā? Ta „brunoſchānds“ ar ide-
jiſtām un techniſtām ſinaſchānam ir tas ſvarīgākais. Preeſch tās metode buhu
wiſwairat wajadſiga. Ko muhju mahtſlas teoretikiſ par to ſin teikt?

„Tai ſcho mehrſi ſaſneegu, jaſa h l ar paſchu darbeem, ſuri beechi
war buht garlaižigi un mahtwehrtigi, bet ſomehr paſcheem intereſanti.“

Tahtlat ſelo prahtojumi, ka jaiſtiſa atſewiſchta beedra wiſi darbi. Jameklē
jaiſtit formu ar ſaturu. Ko kolektiwi nemo un indiwiidueli radito wiſi beedri
analīſe un ja eeſpehjanas iſlabo nepilnības. Tā pabſtinajas un noſtaidbrojas
kolektiwas jaunradīſchānas prozeſs. . . Un pa ſtarpam atal garas ſtānigas fraſes
par brihwes gunſturu, uſwaras preeka laimi, iſmiſuma breeſmam un pahrzil-
wežiſto ſpehtu. Tītai paſchās beigās naht peebildums.

„Tag ad jateras pee plaſchaka preeſchmeta zitla. Jaiſnem latweeſchu un
kreeru wiſjaunatā proletariſtā literatūra un literaturos wehſtūre. Jaiſmahzas
apſinigi laſit un atſchirt mahtſlas poeſiju no proſas. Nepecezeſchāmi ari iſmah-
zitees techniſtos noteikumus mahtſlas rakſtneezibā, ſuros eetilpu forma, ritmas,
ſharmonija. Kedihtſti truhſti kriiſtas teorija“ — u. l. l.

Ta ir wiſja ta „metode“. Muhju rakſtiitajis dſirbejis, ka literatūrā „poeſija“
kaut lahti atſchirtos no proſas un proklamē, ka wiſadā ſinā jamahtzas tās at-
ſchirt. Jauſma wiſam ir ari par „techniſkeem noteikumeem“ — ari formas, ritma
un harmonijas mahrdi wiſam naw ſweſchi. Tos jau war celohgot no ſuras
katras rakſtneezības teorijas ſatura rahbitaja. Bet kā tad weikt ſcho gruhito proſas
un dſejas „atſchirtſchānas darbu“? Kā „iſmahzitees“ techniſtos noteikumus? War-
buh, kā hauſchtus un weenreiwēenu? — Sola „darbības metodi“ un paſneedſ
tuſſchu fraſu ſawirſnejumu.

Nelaine ta, ka rakſtiitajam paſcham naw gaiſcha eeſtata par to, par to
wiſch grib rakſiti. Birms žiteem metodi preeſchā rakſta, wiſam paſcham waja-
dſeja iit ſtaidribā par ſawas darbības metodi. Un ta ir wiſai meenſabrīdja.
Wiſam jaiſtūdē elementarā rakſtneezības teorija. Tad wiſch rdiſēs, ka naw
wehl lihdſeis, ja prot atſchirt proſu no dſejas. Nediſēs, ka mahtſlas techniſke
noteikumi naw eeſubrijāmi kā lahta mahlderu waj pawahru rotas grahmata.
Mahtſlineezjiſtā tehnika a'rodas zeeſchā ſakarā ar mahtſlineeka indiwiidualitates
ihpaimibu, un ta wiſpahreem noteikumeem itreiſ peeſchir atſewiſchki ſawodu no-
kraſhu. Kaut žit eeſaſinees ar mahtſlas techniſkos modulazijam, muhju teoreitiſis
wehl neſeiſgees ar metodu formulejumeem. Pa ſtarpam wiſch buhs uſſinajiſis,
ka ir daſchadas, plaſchi iſſtrahdatas eeſteitiſas ſiſtemas, ir wehl kaut kaſ, ko ſauz
par mahtſlas psihologiju un filoſofiju. Eeſahzejam dſeeſmineelam waj ſtaſhtia-
jam wiſu to iit ſihki, warbuh, newajadſetu ſinat, bet teoretikum un metodu rakſti-
tajam — wiſadā ſinā. Ari pee nopeetnas grahmatas ſehiſgot raſtos jauſma par
to, kahts iſhti ir tas „paſchdarbības prinzijs“. Tad maſat buhu nemeobitu
metodu, bet toteeſ woirat nopeetni ſtrahdataju proletariſtās mahtſlas mahzektu.

Naiwā ſajuſimā muhju metodists ar pirmo ſoli nomalbas nezelā. Kā ra-
gawās ſehſtas, tā laiſch prom pawiſam u' otru puſi. Behž wiſa domam literariſkā
ſelziſtā jaeſaht ar rakſtiſchānu un ſaraktiſtā iſtiſaſchānu. Un itai wehſlau jaſahſ
mahzitees apſinigi laſit, atſchirt dſeju no proſas un peeſawinatees techniſkos no-
teikumus. Tai ſo, bet iit nepahrdomataž leetas muhju nonizinatee burichuju rakſti-
neeki neſad naw laibuſchi klajā. Pateeſcham ſo war uraſſit kahts, lai ari ſa-
juſhmas pilns eeſahzeis, kaſ wehl neprot ne apſinigi laſit? Kahti raſchojumi
pluhdi no diletantā ſpalwas, kurſch wehl neſin atſchirti dſeju no proſas un

Kuram švešči vīst tehniskē noteikumi? Nēla vīnam tur nelīhbfēs ari beedru kolektīva īstīrajumi un pahrlabojumi. Zo tīrsatājs kolektīvs tāiſču tīpat aklš, tā tīrsajamais indivīds. Ari proletariškās mahtšlas pašaulē aklš nebuhs atlam zeta rahdītas.

Mušu metodīks laipni peelaīch, ka mahtšlineezīsta nemahstula rašhojumi waretu ziteem listees garlaizīgi un mašwehrtīgi. Bet totes interesanti tee buhšhot pašcheem. Te ſkaidri runā tas klīes gars, par ko jau pirmī minējam. Deemšchehl, īchis gars nav proletariata un wīa mahtšlas gars. Tā warea sprēdet buršchwaiſijas individuālisti, ſalonu, mahtšlineeki un tībras mahtšlos pioneeri. Teoretiki, kam kolektīvs katra wahrda galā, ar tahdām gudribām īsplautā pašči ſewi. Ua nepahrprotami rahda, zif ſwešča wīneem wehl daudſinatā proletariškā kolektīva un wīa mahtšlas daba. Mahtšla preeſch „pašcheem“ nav proletarišta mahtšla. Šchai jabuht mahtšlai preeſch wīseem. Ar to jau wīa galwenā ſahtrā atīchīras no buršchwaiſīkās mahtšlas. Kas to wehl nav īpratis, lai nemehgina ziteem zetu rahdit, bet lai mahzas — lai attīhsta praſkē teorijas atīhto „paſchdarbības prinzipu“.

Pee ſchī rakſtīna uſkaweamees tapehž tīl īgi, ka wīnch, deemšchehl, pušlīhbfī pareſi atpogulo proletariško mahtšlas ſtudiju wiſpahrejo „darbības metodi“. Tā ween leetas, ka wīas ſtudijas eeſah ar prozudechānu, ar rakſtīchānu un drukāchānu, un tītai wehslatu ſeras pee ſtudijam, wahrda teeshā noſīhmē. Zītadi nebuhtu ſarſchots tas mīlums proletariškās nebeſjas, kuras muhſchs buhs tītai tīl īlgs, zif tai awīes lapai, uſ kuras wīa nodrukata.

Pareſi ſapraſtas un noſlahdītas proletariškās literaturas ſtudijas darbības metode wījai weenkahrſcha. Paſchā pirmajā weetā un no pirmās deenas te jaeeſah ar mahzīchānos, ar wiſpahrejas un ſpezieli literariškās īglīhtības ſtudijam. Latwīškā ſtudijā nepezeechāmi ſahkt pat ar weenkahrſchās pareſīrakſtības un interpunkcijas ſtudijam. Wīas proletariškās lirīkas mehgīnojumi noahda, zif wahjas jauno eeſahzeju gramatikalīškās ſmaichānas. Pamatīga ſawas walodas īglīhtība nebuht nav tīl weenkahrſcha leeta, tā tas daſcham labam leetas. Šemina praſchāna un weiklība wajadſīga jau ſkaidrai domu īteikmei. Bet mahtšlineezīkai īteikmei jaaptwer ari daſchadīgā un plaſchā juhtu paſaule ar wīas ſimejadām noſlanam. Tām wīšām atrast peekſtanīgu attehlu walodā — tas ir īlgs un nopēetns darbs. Bet wehrtis ir pee wīa ſertees — it ſewiſchī eeſahzejam rakſtītajam. Walodas ſtudijas nodſīlīnabamees, daſchadu jehdīeenu un juhtu adīhmejūmus mekledams, wīnch negribot nodſīlīnas ſewi. Zīteikīmi mekledans līhbfī ar to meklē pats ſawu īhpatnejību. Un beſ tās mahtšlineeks nav un newar buht mahtšlineeks. Ne wēlti ſafa, ka īteikīmes weids jeb ſtīls ir zīlweks pats. Tapehž proletariškās literariškās ſtudijas wiſpahri ſahlamas ar paſchu weenkahrſchato walodas formu mahzīchānos.

Pee tam nebuht naw wajadſīga walodas „tehnīško noteikumu“, t. i. gramatīkas ſīkumu ſaīla eeſahchona pehž wezeem paraugēem. Walodas mahzībai organiīki peeſlejas paſchtautas literaturas un wīas wehſtūres ſtudijas. Wiſlabafā walodas ſkola eeſahzejam ir literaturas klāſīko ſīla mahtšlineeku darbi. Škaidras weenkahrſchās īteikīmes paraugam noder Šauſeſcha, Žaunūdribina un Wīrſnektas-Ūpiſcha ſīahſī. Šleſnaini teikīmans ſīlks ir Škalbes tehojumeem un dīejai. Drīgīnāleem ſalīhbfīnājumeem un juhīmīgi-retoriškēem tehojumeem bagati Andreewa Nēedras romani. Realīstīki-dramatīkas proſas klāſīkam peemehram der Blaumana noweles, bet no wīna dīejas war mahzītees kriſtālīhru dīejīškās domas un wīšos

Afkumos aptveramu juhtu isteikmi. Repahrrehsami daschadigo domu un juhtu modulaziju un wimu isflanu nianjetas walodas formās war mahžitees no Kaina, bet semischki no Bluhhdona spehzigās, šatura bagatās realistiskās dsejas. Tā proletariiskās mahsklas eesahzejji, eewingrinadamees literariiskā isteiksmē, pamatigi eepasfihjees āri ar to labako, kas atrodams lihdschinejā rakstneezībā.

Deela naw āri šautā, abstraktā gramatika. Ais dšiwu peemehru un paraugu ilustrazijam wina pasauē wisu šawu šausumu un abstraktumu. Tahdējadi peesšawinama gramatika war tikt par weenu no interejantakeem un augligateem preeshschmeteem proletariiskā literariiskā studijā.

Tas patš šakams par rakstneezības teoriju, kura ir nahlamā pakahpe pehz walodas mahzības. Šau isteiksmes lihdsjektus un wimu weidus literaturā mekledami, mahzejki pašči pamantš daschabas literaturas nosares un nostahritš šarpibu šarp wineem. Ar finatniskās teorijas peepalihdsibū wini atradis daschadibu jau paščā mahsklineeziskās ijdomas un radošās fantastijas darbībā. Šspratis, no kureenes ihsti rodas literariiskās isteiksmes daschadiba, kahds winas šatures un noluhki. Cepasfihjees ar logiskās un dšejiskās domasšanas šarpibam, mahzītees atšchikt profu no dsejas, šapratis daschado ritmu un pantmehru raššanas, redšs, tam kalpo metaforas, alegorijas, šalihdsnuajumi un wiš pahrejee literariiskās tehnikas lihdsjektē. Konkreti peemehri rahbšs, kahda šarpiba noweles, šahšta, romana un dramas tematos un kahbus isteiksmes lihdsjektus prašas katrs atšewišchš isteiksmes weids.

Proletariiskō literariisko studiju darbības metodes galwenā pašime ir oraganiska weengabaliba. Wišu daschado studiju preeshschmetu zeešča šakariba un šošana. No walodas un literaturas teorijas dabiski izrošas divi jauni preeshschmeti, no kureem weens wairal teežas literariiskos darbības dšilumos, otrs — plashumā. Mahsklas psihologija un wišpahrejā mahsklas un špezieli literaturas weštūre.

Mahsklas psihologija proletariiskās mahsklas eesahzejus eepasfihšina tikpat ar indiwiduelo mahsklineeziskās radošanas prozeju, kā āri ar mahsklas darbu dšilako buhtibu un noluhkteem. Tikai pamatigās mahsklas psihologijas studijas peeshchikt šaturu tukšchām frašem par šatura un formas šaistišchānu, par „no kolektiva nemo un indiwidueli radito“. Beš psihologijas šināšchānam, beš iehgas par radošās fantastijas buhtibu mahsklineeziskō radošchānu weegli eedomatees kā weentahšchū pantu taišschānu un proletariisku šišnoschānu.

Beš plashchām literaturas un mahsklas weštūres studijam „jaunee zeki“ beeshči ween nowed wežu wegās, eebrauktās un pagalam išbrauktās šleedēs. Šepurobamēes un uš weenas weetas mihnadamees, proletariiskais rišmneeks malbigi eedomajas audlešchojam pa nesin kahdām tahlem. Weštūre rahda, pa kahdām pakahpem gahjuše wišpahrejā literariiskā attihštiba un kur ta beigu beigās nokluwuše. Kā šatra šchira un šatrs laimēis atšpogulošees šawa laita mahskla un kā šatra laimēta mahskla teekušs laudā no aplahrinēš šchauruma wikinoschā nahlotnes plashchumā. Tikai tā bušs redšams, kas wezajā mahskla atmeļams, kas paturams un tahlak leetojams waj pahrwidojams. Bušs āri redšams, uš kahda pamata nostahtees proletariiskās mahsklas jaunradisšanas darbā — no kuras weetas šahši un pehz kahdeem šewiischkeem mehrkeem teektees. Šlupjā runāšchāna par wiša wezā noahrdischānu un noslauzišchānu beš logiškēem motiwejumeem iššlausas wulgari un proletariata nezeenigi. Absolutu un mušchigu wehrtibu mahskla naw, tāpat kā wimu naw nekur dšiwē. Beš relatiwās šawa laita wehrtības mušcham patur

finamu nošhmi nebeidšamā attišhības gaitā. Proletariata kultura ir augstākais rosmis zilvezes kulturas stāhdā. Bet bej apafščejeem wīnšā karatos gaisā, dšihwes mehji wīnu nestu pa tūtšču isplatījumu un wīnšā newaretu šautees par attišhības gaitas logišku noslēgumu un papīlbījumu. Un glušdi tāpat proletariiskā mahšla. Tīšai barbari un nešehgas war mest krašint wīnu, ko aistahjis Homers, Dante, Šhešpirs, Dete un Tolstojs un tad mehgnat tūtščumu aīspīldit jāweem diletantīstajeem panteem.

Literariiskās iģlihtības truhšums galwenā lahetā wainīgs pec tās tūtšchās uspuhtības, kura tagad tīl banali plahtās proletariisko diletantu šarastījumos. Literariisko studiju šwarīgatais usdetums ir nowehrst šcho truhšumu. Katram, kas zītus grib mahjit, wīspīrims jāmahzas paščam. It šewīščki daudsi tā tad jāmahzas reem, kuri tagad tīl gudri spreedele par proletariiskās mahšlas buhtību un nobarbojas ar jawa pašča formu „noapaložanu“. Mušhu metodiste ceminās par laiwēšču un freiwu literaturas wešturi. Ar to war ejaštī, bet ar to ween nepeteel. Proletariiskās mahšlas kritīkum un teoretīkum ir jāpafšhst wīspahrežā literaturas wešture. Mahšlas attišhības gaita šakarā ar wīspahrejo zilweziškās kulturas attišhību. Zītadi wīnam truhštī jebtahdas mehtraullas, un wīna spreedumi ir tīšai tūtšči spreedelejumi. Wehl wairaf, daudsi wairaf wīnam jāšin. Obligatoriiski wīnam jāpafšhst ari daščadās estetikas šstīemas un mahšlas filofošjas wīrjeeni un jāšaprot, ar lašdeem šaimneezīškeem, politiškeem un wešturiškeem apītahškeem tee išrabuščees. Wīnam jāpafšhst neween proletariata, bet ari burščuafšjas ščhīras pšhologija un wīnās weidošanās gaita. Zītadi wīnšā šchaudas kā putns ščaurā buhri. Šasparota frazeologija nešepj aīšsegt wīna nešinas tūtščumu un newarības uštrautumu.

Wīnu to wājadsetu atminetees proletariiskās mahšlas studiju me'odes rakštītajeeem. Bet literariiskām studijām nepeteel ar literariisko iģlihtību ween. Proletariiskai jaunatnei šamehrā wīšai maš wīspahrežās iģlihtības, tapežj ari par to buhtu nošēmi jodomā. Proletariiskā mahšla šastanā ar jawas ščhīras buhtību, buhš domu un ideju bagataka, nekā bij burščuafšiskā. Tapežj studijām jāpoplaščina ari mahžektu wīspahrejšais rešes aplošs. Tas labi eetilpst organištī weenošā darba metode. Literaturas wešture uš latra šola zeešči lađuras ar wīspahrejo kulturas, šabeedriškas un politiškas attišhības wešturi. Šaprahīgš instruktors- aubšinatajš pratis špezielai literaturas šinatnei peeweenot ari wīspahrejo šabeedriško šinatni — protams, nenollihtot šīkšumos un neatwīroštees no galwenā.

Mehš nebuht nebomajam, ša literariiskām studijām jonorobeščojas weenigi uš mahžičhanos un jaatmet paštahwigi pratiški wīngriņojumi. Pawišam okrabi: Mehš tīšai wehlamees darba metodīškumu un pašahpenību. Ušweraam, ša jāšahst ar mahžičhanos un tīšai mahšošchā pašahpē jāleras pec pratiškeem mehģinajumeem. Proletkultus un studijas dašči labpraht šanz par mahšlīneezīškās darbības laboratorijām. Apsihmejums neīšdewees, pat aplams, ja turpat blakus tīšpat beechi runā par mahšlīneezīšku rabiščanu. Bet palīškum pec tā. Tāšnība, laboratorijas darbš ir eksperimentis, išmeģinajums. Tā īšnakti, ša ari literariiskā laboratorijā wīspīrims jāšahst ar mehģinajumeem. Bet ko war mehģinat tahdš, kūtšā pirmo šoli eespehriš laboratorijā? Kuršā nesti, tahdas weelas glabajas tranšos, ša teel leetotas wīšas tās trubīnās, šolbas, lampas, šwari, plates un wīši pahreje laboratorijas peederumi? Kuram naw wehl nekahda eestala par to, ko mehģinat un ša to darit — šas jau išmeģinats un atrasts pīrims wīna, šas palīžis neatrīšinatš un tapežj tahlakmehģinams un weidojams? Wīnšā kerštīees un grabštīees bej

iehgās un apbedzinās pats šev pirtsūs. — Proletariātās dzejas mehginajumi to rahda it uš sola. Itlars amats un darbs prasa eepreekšējas saġaiawoščanas. Pirms ūmetas par architektu, japajihst buhwei leetojamais materials, jaapreščina wina ūmechri un jasiñ atweiwščo datu ūawstarpejas fatežibas. Pirms lewas pee ūuhščanas, jamašt abatā deegu eewehri un meglu galā aišŋect. Tital proletariātās maščklas mehginajumos mums griš eegalwot — ta teešči un weenlašči „iašah ar priču darbeem“.

Praktiŋee wingrinajumi Proletkultos un studijās jašah tital tad, tad maščkelis pahrepehjis oriografijas, interpunkcijas, wišpahrejas gramatikas un žius walodas išteikimes gruhtumus. Kad wišč iŋmahžices apŋinigi laŋit, atščiri dseju no prasot un taut žif iŋleetot praŋŋe techniŋšos noteikumus. Tad kolektiwa ŋopdarbiba laŋot un appreeščot laħda wezata rakŋneka darbu, no ŋaħtuma wišlabat atweiwšču teħlojumu, weenam otram radifees jaũjma, ka ŋinamo literariŋšo motiwu war art žitadi uŋwert, ka to paŋču motiwu war iŋteit art žitadeem lihðŋeeem un panahŋt panijam žitabu idejiŋŋu un eŋteriŋu eespaudu. War gadnees daščadi uŋtweħrumi un daščadas apŋraħdajuma eespehjas. Te, luħt, ŋaħtas intereŋants indiwiduelu mehginajumu darbs studijas kolektiwa. Weena un ta paŋča mehginajuma daščados apŋraħdajumus ŋalihðŋinadami, ŋawŋtarpeji ŋameħrodami un nowehredami, maščekli radinas ŋapraŋt indiwiduelas iŋdomas, ŋaħtuas un iŋteikimes aħraħreħgo daščadibu, eepaŋŋŋstas ar to gruhti pahreŋatamo materialu, kas literariŋšas laboratorijas riħžidi un ar teem problemeem, furi te weħt atriŋinami. Reħaħdā ŋinā naw jaũŋah ar liriŋŋeem dsejoleem, tā tas tagad teef daris bej iŋneħmuma wiŋšas studijās. Weenlaščiŋi prasas teħlojumi wiñu daščados ŋaħŋtiŋuma, weħŋtiŋuma, rakŋturojuma, dialoga un žitabos weidob ir eesahžeeem peeċamatais un parožigakais weids. Reala prasas waloda tuwaŋu proletariata un wina maščklas dabai, nekā nebeidŋama liriŋŋa ħuħmoŋšana un neweikli panti.

Protams par ŋewi, ka ŋee mehginajumi nebuħt weħt nebuħs tee „mirðŋoŋči kristali“, to pilnām ġepurem neŋt un iŋŋaiŋit pa proletariŋšo awiŋču un ŋħurnalu ŋeċam. Eeħaħžeju wingrinatšanas, ja patiŋ — ŋtolenu domu rakŋti, furi no ŋaħtuma pateeŋam wairā tital „paŋčeem intereŋanti“. Literariŋšas studijas neattaiŋno ŋawu noŋautumu, ja winaš wiŋpirmā laħriā neženŋŋas attihŋit maħŋŋeeem paŋčkritikas ŋapratu un peeħaħžibas ŋaħtu, un weħ eespehjas nepaŋarā atlaħto proletariŋšo maščŋu no maŋweħrtigeem un ġarġaizigeem diletantu rofðarbeem. Paŋču ŋħurnaliŋis, studijas paŋčas maħġam domas, paŋču audŋelnu ŋaħaħtiŋis, redigeŋt un laħriigi iŋdots ir tas labakais un wiŋam wajaðŋibam peemeħrotakais. Tur audŋelni eeradinas nepeeċeŋamā literariŋšā praŋŋe un peeċawinas nepeeċeŋamo diŋziplinu tiŋpat beletriŋŋiŋšas raditšanas, tā kritikas mehginajumu darbā. Naħŋoŋčā auditorija ir ŋraħdneetlu ŋlubs, tur jau plaŋŋašs beedru pulks war ŋlaũŋitees un lihðŋi ŋpreest par iŋehġigato eesahžeju mehginajumeem. Maŋu ŋawlžes, ŋongertos-mitinos un tamlihðŋigos ŋariŋŋojumos peełaiŋčami tital paŋči iŋehġigatee, furi jau nepahreprotami peeħaħbijuŋči apħaħminatu maščŋlineeku ŋeħjas un eewingrinajuees pareiŋā, lofanā iŋteikimē. Drukaŋšana wiŋpahrejos atlaħtos iŋbewomos war palikt paŋčā peħdeċā weetā. Preeŋč tās laita weenweħr weħt buħs beeġan.

Ždejiŋŋa ŋaħġuma un laŋsta griba ŋraħbat un radit ir proletariŋšas maščklas audŋneem pirmā un nepeeċeŋamā iħpaŋħiba. Ta ir ta wadoŋčā dŋina, fura apġoro ilgo un gruħto maščŋlineeŋiŋšas audŋinasšanas un paŋčaũdŋinasšanas ġaitu. Saħġuŋmu un maščklas dŋinu audŋneem ŋneebŋ proletariata ŋħħiras žiħna, ŋoġialās

lai pilda ar savu jauno saturu. Masuminskā patecības, varbūt, ir arī šajos prahtojumos. Bet viņumā ieece marxisma un sozjaliisma tulkojumi ir behrniski tufiski. Soz'alisms nav lehzeez no tagadejās pasaules pamateem nahkoines tufiskumā. Proletoriata ideja jau jen beenam weidojusēs domataju galvās un breduje saunneeziškās un jabeedriškās dšihwes pahrvēidos. Proletariats nepasihiti nekahdas tufiskas formas. Wina zeshā ir organiskās ijaugšchanas un weidošchānās zeshā, fur saturs pamafitem peeaug un ijbrestt un ijbreehdams weido lihdsi peeflanigās ahvejās formas. Ja proletariats arī teezas pehz jaunās eefahrtas formam, tad galwenā tahrtā tapehz, ka wina saimneeziškās, jabeedriškās, politiiskās un pšchijiskās saturs wairs neecitlpi wezojās, jastingušchajās, warmahzigi ufsteptas un ufstureitās. Rewoluzija apšihmē scho wezo formu traju laufumu. Aibrihwoitais saturs ar wili plehšchās un eefšehēā trauhjmē mellejas jaunus, peemehtrotus weidus. Kā redsams, proletariata jaunradishchānās darbam nav nefa lopeja ar futuristu laiās formas tultu. Futurisms nav un nebuhs proletariškās mahškļās wirsēns.

Proletariškā tehlojoškā mahškļa ir tāpat reala, kā literatura. Winas pašihne tāpat ir dšita idejiškā satura un daitas formas apweenojums. Ueešas, arī glejneeziības un skulpturas studijam buhs japecturas pee tās pašas darbības metodes, furu ištumā ufmetām literariškām studijam. Arī te buhs jahahk no gala, ar simejuma, glejneeziības un weidojuma tehnikās elementarmahzibu un wingrina-jumeem, ar agralo meisteru studijam, kriiisku nowehreijumu un pahrvehreijumu. No ahraushchānās un pafatbarinašchānās ištēnibā jabaidās tilai mahškļās nepehje-neeceem un pūstalanteem, kureem naw pahstahwiga, spēhzigā radišchānās impulsa. Bet tee, protams, nebuhs radošā darba strahdataji arī tad, ja no wimeem ruhpiigi slehptu wijos pawedinošchos paraugus. Proletariškā mahškļās glejneeziibai buhs dānš grubtati atihhtiees, nefa rakšneeziibai. Pahšmahzības zēā te grubti pee-sawinotēes tehniškās finašchānās un weiklibu. Un jaunee glejnotaji, kurus waretu studijās leetot kā skolotajus, pa leelum leelakai dafai futuristi, suprematisti, kubisti waj tamlibdšigi buršchuašiski amateeri, kureem par proletariatu un wina mahškļu naw nekahdas sojehoš.

Proletariškā musika lihdsi šchim palikufe pilnigi nowahrtā. Tas ir leels saudejums, jo weentahrschā tautas musika alajā bijufe weens no wispopulartajameem un peeejamateem mahškļās weideem. Musika runā teehgi uf juhtam — un tahds eespaids winaī uš rewoluzionarām masam, to redsam no pašihstamām, wispahrd-dšeebanām brihwiibās un zihnās dšeešmam. Bet tās pašas teef dšeedatas ahz-fahrtīgi weenmutigi, nemusikalī un pee tam weenbalsīgi, tapehz neispauch ne pufi ta ipchta un daituma, kas winās eefšchā. Stipri tranzē arī neliterarišku, nebe-jiškū tulsojumu teškā. Warbūt taišni rewoluzionarās fara dšeešmas waretu no-deret kā eewabijams proletariškās musikas radišchānās darbā.

Musikas studijam satrā sūd buhs jahahk ar weentahrschū musikalās tehnikās mahzibu. Itweenam, kas domā spēhlet, japašihiti un japahtwalda saws instrumentis. Kas dšeedat griib, tam nepeezeshchama iškopta un ijdailota bals. Protams, te aikal jaraugas, lai eeshahzejus nejaboja dāshchado buršchuašiskās musikas skolu rutineeri, furu augštatais ideāls — pehz eespehjas attahšinatees no zilweta dabijškās balsē waidreem.

Tilwat nepeezeshchami kā proletariški dšeedataji un spēhletaji, mums ir prole-tariata ideju apparati komponiiski. Te mehs stohmam gandriš pawijam laila lauta preeškā. Musikas tehnikās un teorijas išklihtiba ir garala un dahrgata, kā pahvejās mahškļās nojarēs. Tapehz lihdsišchineee musiki un komponiiski nahstufchi

no turigatām burščuafijas aprīntam. Muzika arveenu bijuše samehrā bahrga. Tapehž komponējijas, koncerti un opera arveenu domatas bagatajiem pawalas laudim. Salona, atpuhtas un ispreegas, ausu lairinatajās muzikas burščuafiskā paualē ir ahršahrtigi daudsi. Bārnijas, tautas dsejmu willojumu, šallani-sābenā romantiskā muzika pagalam jamaitejuse tautas un ari strahdneeku muzikālo gaumi. Proletaristu komponistu isaudsinašānāni un isglīhtibai japeegreesh wiskeelata weh- rība. Te Proletkultem un studijam swarigs usdeuwums metlet jaunās metodes jaunu darbīneeku audsinašānāni.

Laitam wiššihwātā nodata Proletkultos un strahdneeku klubos ir dramatiskā studija. Tas, beš šchaubam, tapehž, ka teatrs ir tas popularakais starp wišam mahšklas nojarem. Dramatisķas mahšklas dšihwi impulsi atrodami wisplajšatos laušču šlahnos. Sinami pirmelementi šlehpijas jau eezenitās rotakās, daščadās sporta weidos un tamlībš. Dramatisķs elements ismanams pat weentahrtiškā diwu waj wairaku zilweku kopejā šarunā. Teatrs un dramatisķs ušwedums wisweegla eerošina gilwekā eedšimūščās mahšklas dšinas un sneedš tām weeglakō eešpehju is- pauitees ari mahšlineežiskā lihšdarbībā un lihšbradišānā. Ne par weenu mahšklas nošari naw til daubš runats un rakstīs, kā par proletariškō teatri. Neeuwenāi naw isstrahdbati til daščadīgi un plajši plati, kā dramatisķai nošarei un teatrim.

Naw weegli no eestatu daščadības un daubšejadecem planeem islobit weeno- jōšcho weidošcho idejisko liniju. Weelas, ka Proletkultu un dramatisķo studiju gal- wenos nodomus tomeht war atrast Kerschenzewa rakstos.

Proletaristajam teatrim jābuht mašu mahšlineežiskās pašdarbības galwenai eestahdei. Klubeem un dramatisķam studijam jāzengšas peemilti pee aktīvās lihš- darwības pehž eešpehjas leelās proletariata mašas. Pilšehtās jābībina atšewiškū faowitu un žitu usnešumumu dramatisķos studijas, tad rajonu un beigās žentralee teatri. Studijam newajag ženstees nodibinat atšewiškās profesionālu aktieru trup- pas, bet watas brihškos apmahžit wišus eeinteresešos strahdneekus. Daščadu lugu ušwedumos špehletaji war maimitees, tā kā israhdbitaju šastahws alajš jauns. Dra- matiskam ušwedumam weegli peeweenojamas pahrejšās mahšklas nošares: deforantivā glešnežība, kōstīmu pagatawošānā, muzika, deja. Wišš tas ispidams pašču grupas waj rajona špehleem. Tā dabū wingrinātees un attihstītees proletariata daščadās mahšklas teekmes. Ari pašās daščadās mahšklas studijas teatrs wis- weegla apweeno kopejā kolektīvā mahšklas darbā.

Proletaristajam teatrim jāzengšas ismihdet ta atšahrtība, kas lihš šchim pašahw starp israhdbitajem un štatitajem. Bāšimu štatitaju proletariskā teatri nedrīht buht. Štatitajem jābuht ari lihššpehletajem un lihšbradišānā. Ne- dsejām, ka jau pee israhdes sagatawošānās leelākā waj mašatā mehtrā peedalaš w ja grupa waj rajons. Bet ari pašā israhde wimeem pehž eešpehjas jāpedalās — peemehjam, mašu štatos un šora dšedāšanā. Proletaristajam teatrim jāmetlē wiš eešpehjamē lihšseki, kā padarīt štatitajus par israhdes attīweem lihšdalīb- neešem.

Weegli šaprotams, ka proletariskām mašu israhdem tagadejo teatru telpas un wīnu eefahrtā naw peemebrota. Tapehž wispirnā šahrtā buhš jaluško štatūwi že- šchaki weenot ar šali — awanženu isbuhwejoj puslōka weidā un žitadi. To- mehtr, ja eedonajamees našpotnes mašu israhdes antiško špehu un wīdus laiku mīneriju weidā, tad dešmittušktož israhdes dalībneekem isštra lihššchīneje teatra ehša buhš pahrat maša. Ja proletariats šeržees pee jauna, mašu teatra buhwes, tad to wajādēs eefahrtot pawišam žitadi — warbuht, šenā amfiteatra waj tagadejo

žirku weidā. Statuvers weed tur buhs arena, turā eetils proletariiskās ierahdes tuhstfošči dalibneeti. Protams, parastās dekorācijas tur maš buhs letojamās. Tapehž rabitaki buhs pagrērojama wiša lihbššchinejā, tradizionelā ierahšču eefahrta un tehnika.

Tomehr ierahdes faut ari tajās wišuplašahajās šlehgiās telpās newarēs pilnigi ištildit wišuplašahato proletariata mašu eeroftinajuma ušbewumu. Nahtsees šarištot teatri ari brihwā dabā, išwehlotees preešš ta noderigūs, dabifiti peemehrotūs apwidūs. Te wiša wežā teatra tehnika ar wišās lihbššleem paliks leeta. Intima dialoga weetā nahtsees špehžiga, štala dellamazija, fori un orkestri. Mahtšliga apgaismojuma weetā — dabiska šaules gaisma. Noderigi išwehleti loki un krahmi ištildis primitiwo dekorāciju ušbewumu. Štatitaji tāpat pulzešees uš šahda ušlatna pušlotā aplahrt. Šinams, beš šchim mašu ištahdem brihwā dabā notifšees ari intimafas ierahdes telpās un preešš mafaka štattaju-lihbššbalibneetu štaita. Bet ari pee tām tā šauktajeem štattitajeem buhs zeešča aktiwa lihbššbaliba. Mehginajumi un repitižijas buhs atklatas, wišēem peeejamas. Par katras lugas eestudēšanū aplahrtne interesešees no pašča šahstuma. Šelos wišai eestudējuma gaitai, interesešees par ašewiščškām lomam. Ašewiščškus dialogus atšahrtos mahjās. Šešpehšjams, ša ari peewižigafus štatus aij pašas mehginās mahjās waj ištewigā brihdi ari kaut tur laukā. Tā proletariiskais teatrs nebuhs noslehdšees šawās iššetrās šēnās, bet wiša tuwatā waj tahšlā aplahrtne šinamā mehrā dšišwos un darbošees winam lihšši.

Wišai šwarigis ir proletariiskā teatra repertuara jautajums. Lihbššchinejās, tā šauktajās šozialās dramās proletariiska idejiška un eštetiska elementa wišai maš. Šozialistiškās inteliženzes darbi, tee gan noteikti ašpogolu šawos ščitras labo gribu un šajušjū, bet, deemščehl, ari idejiško nenoteiftibu un neapšinatas indiuidualizma teekšmes. No wišām šozialajām dramām titai nebaudš wairal par bešmitu peelaštčamas proletariiskā teatri un uš ištahdneeku štatuvers — un pee tam wehl ar nopeetneem eebildumeem. Bet inteliženzes dramatižu leelafais truhšlums ir pilniga nešpehja rabit literariški-dramatišku weelu mašu štateem. To eešpehš titai proletariisko dramatiško študiju audšetni, pašči proletariata mašu peeberigeem un kolektiwa dšišwū dšišwojše. Mišgigajeem nahtotnes teatreem wajabšes tehnifki pawinam žitadi ušbuhwetas lugas, peemehrotās telpu grandiošajeem plaščumeem, štatuvers ištaiņejai ešahrtai un apmekletaju mašu šawadai pšičiškai atmosferai. Mimitas, fonetitas un teiktumu ušbuhwes šmalumi tur ees pauščanā. Wajabšes gribot negribot wairal wehribas peegreest špehžigaleem krahju un šaku un wišpahri ašrejeem ešteem. Te dramatiškai weelai wišlabaf war noderet tautu un it šewiščki ištahdneeku ščitras ašwabināššanas žihwas iššeti. Teitu, wežalās un jaunafās wehštūes un it šewiščki leelo rewoluziju notikumi proletariiskajam dramatižim inoegs neišmelamu mahtšlineežifšas šajušjūmas amotu un bagatu dramatiški apštrahdajamas weelas krahjumu. —

Apmešram tahdi ir Proletikulu un proletariiskās mahtšlas teoretiku ešklati par nahtotnes teatri. Rā rebjai, daudš te jauna un peewižiga. Daudš las no togad wehl projektējamā, beš ščaubam, konkreti išweidošees nahtamo dramatižu mahtšlas darbos. Tomehr jaatšimē ari ščis un tas weenpušigi un nepareifi apšwerts, no kura jau pehž eešpehšos laikal buhtu jaatšwabinas. Šauweidoššanas šajušjūmā tomehr nopeetn jaušmanas, lai neaišejam pa mešča zeelem un nenowiršam jauno mahtšlu no tainas, šingri nowiltas aitištšibas lihmena.

Te wehl štairati redsams mahtslas buhtibas pahpratum. Bet tam wehl pawisjam nepamatota un nelogista teesime atskirti mahtslu no wiseem pahrejem proletariata darba weideem un nostahdit to fewištā itnehmuma stahwolli.

Spezializaciju un profesionalizmu proletariats neštaudis neweenā zītā darba nojarē. Izkveenam strahdneetam ir sinamas teesimes un spehjas preešjā kalha at fewištā darba weida. Pa leelakai dalai te konstatejam fewištā eedfintas un eeadfinas teesimes. Bet tās galu galā atkarajas no zilweka ihpatnejās fisislās dabās, no winā jawabatās muhtlu, newu un smadņu konstruēzjas — no wišā winā organijna jawadās ušbuhwes. Naw ne mašakā pamata leegi farram strahdneetam ihwehletees to arodu, uš to winam fewištā fisislās un psihištās spehjas un teesimes. Mehs sinam, ka maščinu darbs wišos arodos wispah: ejos wilgeer, oš stipri weenads. Domehr neweens negribēs noleegt, ka fihlumos weena maščina stipri atskiras no otras. Pawajamo maščinu wadit wajag zitadas weisl, oš, nekā sehdet pee modernās burtu faleelamās maščinās. Sawads darbs ir pze jahgu gatera un jawads atkal pee metala laujejamām frahšnim. Katram darbam nepezeeklama jawada peerajaha un ilga un pamatiga štola. Ne nahfotnes sozialistitās walsts darba rajchigums, ne kolektivās iadarbiās prinzipt nepraja, lai mehs zenstos nehj leela štata wišados arodos tant zīt ipehju pusapmahzitu diletamu, un newis nehj tehnisti un sinatniki augstu attihitiieem un iglihtoteem aroda strahdneetern.

Wehl nepezeekhamata spezializacija smadņu darbā. Spezializacija wispahri te nebuhs nowehrjchama. Ari te bailes no jaunās wirtschēras attihitičanās, no organijeta un ispiditaja darba weenibas ischēlischānās pilnigi neweetā. Organijetajs un ispiditajš galu galā sozialistitā eekahrtā buhs strahdneetu schēra pate. Te ir tas kolektivās weenibas prinzipts. Tas nebuht newoleedi darba dalischānās nepezeekhamibu. Tas nepraja, lai katrs strahdneeks pats pataitim few jahbatūs, ko nesat, foroti, ar to ehit un mahju, kurā dšihwot. Tit wulgari japrastē kolektivā darba organijetajas un organijetaja un ispiditaja darba apweenibas prinzipts ir zaur un zauri reakcionārs un greešj zilwezi atpaka pirmajē štahwolli. Bet mehs wišās dšihwes nojarēs gribam eet uš preešju, tahtal nekā ipehja buršchwastija. Bet tad mums gribot negribot wajadjes šawu spezialistu ari garigās nodarbības lautos. Pilnigi pelaischams, ka nahfotnes attihitiitais strahdneeks pats wislabat uštwers jawas maščinas nepilnības un japratis, kā winas islabojamas. Beekti winām — un wispirmd fahrtā winām, strahdalojam pašcham — rasees pawisjam jauna ihgudrojuma waj jaunās kombinacijās ideja. Bet lai to realietu, winām nepezeekhami wajadjes matematikas, fisislās, kimijas waj zitas sinaschānās un laita un wišās pahrejas ešpehjas to eeguht. Waj aikal winam šawu ideju wajadjes nodot zitam, kuram jau ir wisi nepezeekhami lihbjekti winas realieschānoi. Kā kolektivijma utopisli eedomajas tahtlōšs geograffistūs, astronomistūs, wehštūres, archeologijas un antropologijas pehtijumus, ja uš to apdhawinateem un jaihtiminateem atfewištēem zilwekem newitu palanta ešpehja un laiks eedfinatees preešjmeta chijuma wehštūr — preešjmeta pašchā? Diletanti šchur un tur war nodabotees pa wales břihscheem. Nopewins sinatniks darbs katrā nojarē un pāt atfewištā preešjmeta praja zilweka muhšchū — un galu galā ari tas alosch ween ih ahdās wehl par ihšu. Labakais peemehrs te ir angļu sinatneeks Bol. S. Wišā muhšchā winch nepašpehja išpehit un usfraktit weenu pašchū Anglijas ziti. Iščazijas wehštūri. Bet tapēš išo newabeigto wehštūri wehl tagad katrs strahdneeks war lafit ar leelaku panču un eeguwwumu, nekā beejūs, pawirjchi usfraktitūs un nobeigtūs wehštūres sehjumūs.

Mahſſla ir weena no ſwarigakajām zilwela garīgā darbā noſarem, tapehž wiſš, kas ſagūts par ſinatniſko nodarbību, uſſwehrii atſahrtojams ari par mahſſlineežīſlās radiſchanas darbu. Tikai mahſſlas proſani un nepraščas war eedomatees, ta wiſi zilweti weenlihb apdahwinati un ſpehjiigi mahſſlineežīſlās radiſchanas darbam. Ekſteriſki impulſi ir katrā zilweta. Mahſſlas ſaprateji un bauditaji war buht wiſi. Bet mahſſlā rabitaji alaſch buhš tikai aſweiwīſchi ſpezialīſti. Ari ſcheem ſpezialīſteem wajađſigs wiſš wina muhſcha darbs un laiks, eepaſihteer ar teem žeteem, pa tureem lihbš iđim gahjuſe mahſſlas attihſtiba un ſaſihmet želu, pa kuru to taſlaku wirſit. Wiſi ſpehli un enerģija wineem jaiſleto, lai araſtu ſawa paſcha ihpatnejiibu, lai iſweidotu to radoſcham darbam un peeſawinatot un iſſtrahdatu nepezejchamos darba lihbſeklus. Protams, naw jacedomajas, ta katrs, koš ſtudijā eeſtahjees, jau uſſtatams tā ſpezialīſti mahſſlā. Tad jau ari katrs pirmiſkolās ſkolens buhtu jauſluho par nahtoſcho ſinatnu wihru un iſgudrotaju. Spezielais mahſſlas talants parhads wehſlaku, pehž mahſſlas elementariſinajchanu peeſawinaiſchanaš un pirmajeem ſkolneea mehginajumeem. Un ſam tas, to neſahbs žiſt arodš neaiſſawēš atraſt jawu ſpezialitāti un eeguht teeſbas nodotees ſawam iſhtajam darbam. Mahſſlāi tahtu ſtahwojchi zilweti wolti mehgina garigo un it ſewiđchi mahſſlineežīſti radoſcho darbu peemehrot un peelihbſinat pahrejem praktiſtā darba un wina organiſajijas weideem. Radiſchanas darbs nekad nebuhš eeſprauzams praktiſtā, mehaniſtā darba noteitāš ſuundāš un iſchablonā. Jaurradiſchanas darbs ikreiſ noſala paſi ari jaunās formas — ſaſlanā ar darba un wina daritaja ihpatnejiibu. Smahſenes naw ſlapji peemehžrets ſchwanms, ko paemt, tad patiſtas, un iſſpeeſt tiſ, žil wajađſigs. Žilweta pſichīſkee ſpehſi naw til weenfahriſchi regulējami un iſſertojami, tā ſiſiſtee. Bej ſchaubam, tur wainiga ari neorganīſetaš, anarchiſtiſtāš burſchwaſiſtāš paſauleš pagahntu. Rahtotnes ſaſkanoti organiſeti eeſahrtā attihſtiſjees ari labaki un ſaſkanotaki organiſeta žilweta pſichē. Bet ſinama patwata un paichnoteiſchanaš mahſſlas darbīneeeem weenmehr buhš nepezejeſchama.

Mehš ſinam loii labi, ta wiſu laiku ir runa galwenā ſahrtā par indiwiduelu mahſſlineežīſtu radiſchanu. Turpreti lihbšchinejeer proletariſlās mahſſlas teoretiki wiſwairat meſlē kolektīwas radiſchanas weidus un luho uſrahdit želu, pa kuru tai jawirjas. Teoretīſkee prahtojumi war buht intereſanti, bet praktiſtas noſitimes wineem naw. Reſſatoteeš uſ wiſām teorijam, mums wehl naw ſtaidra eeſtata par to, kā iħſti eeſahrtoteeš kolektīwā dſihwe un praktiſtais darbs nahtotnes ſozialiſiſtāž paſaulē. Tikai taš ir ſtaidri, ta iſcho eeſahrtu leelaš waj maſakā weidā modulēš ſawadi proletariata maſu nazonalāš un wehſturīſlās ihpaſchibaš, kuras tā gruhtu nohtalaimi puteſti winam no pagahntes peeliuſichi. Mehš paſiſhtam tikai indiwiduelo mahſſlineežīſko radiſchanu. Kaħda buhš kolektīwā radiſchana, par to mums ſchimbriſcham wehl newar buht jauſmas, un topehž puſlihbš leeti wiſi garee prahtojumi. Pagahntu un tagadne neſneedi tur tikpat kā neħadu norohđijumu. Tautas dſeeſmu paraugs, uſ ko beeſchi atħauzas, ir neſtaidrs un deeſgon nedroſchš. Wiſa žilweežīſtā logika muhš ipeeſch domat, ta ari aſweiwīſchla tautas dſeeſma raſ buſeš aſweiwīſchla, dſejiſki apdahwinata indiwiđa galwā un muē. Sinams, no mutes muē eedama wina ir pahrweidota un papildinata — gan aiſ mahſſlineežīſlās wajađſibaš, gan ari aiſ weenfahriſchās amīnas wahjibaš. Waj taħda, waj žitada buhš nahtotnes mahſſlineežīſtā radiſchana, par to patlaban naw wehriſ galwu lauſit. Staidrs mums tikai taš, ka weenigi taš kolektīws ſpehš rabit augti wehriſtigu mahſſlu, kuruſ ſaſtahwēš no mahſſlineežīſti augti attihſtiteem indiwidueem. Tapehž tagad mums wiſleelakā wehriſiba japeegreeſch aſweiwīſcho proletariſko mahſſ-

klas darbīneku attīstībai un jautāko pazelt proletariata masu wispahejās mahšklas kulturās šihmenis.

Proletariiso masu mahšklas kultura jau tagad eespehjama plaschos apmehros. Tur teel strahdots ar nesalihdsinami leelateem ponahfumeem, nekā proletariata mahšlineeku audsinashana. Lihdsieli te ahrkahrtigi dashahdigi un weegli isletojami. Wispahpeeejamās, lehtas waj pawisem brijhwas, strahdneetekem tuwato lihbschšinejo glehnotaju un tehneeku darbi. Pamehr mums pasche-m naw sawa, labakā to weetā list, mums jaisleeto labakā data no ta, ko astahjuje wezā pasaulē. Pee tam nepeezechami pasfaidrojumi un kritiski nowehrejeumi, lai mahšlineezijsti masaf attihstītam proletariata masam nerastos maldiga ilusija, ka ta jau ir ta jaunā un wiina pascha mahškla. Taisni wezo indiwiduelo mahšlu eepafihstot proletariata war rastees iās spehzigatās ilgās un teefsmes pehz jaunās, kolektiwa gara pilnās mahšklas. Kolektiwas mahšlas pasahfumeem jau kalpo popularee kongerisi-mihstini. Te dalibneeki rebs un dsird mahšlas tehlos un stanās to paschu, ko wehsta politiskās propagandas runa. Te wisweeglat robas mahšklas nojanda un saprata un pirmee mahšlineezijstas paschdarbības rofinajumi. Bet wisleelaka mahšklai nosihme proletariata shewiku deenās, tur eespehjams apweenot wisas mahšklas nojares un wisu pilsehtu un katru atiewišču eelu wadarit par mahšklas iistahdi.

Bej plajchi šabe drishās mahšklas kulturās wisleelakā wehriba japeegreesch ari intimakai proletariata mahšklai. Nahlotnes školā estetiškai iiglihtibai jastahw pirmo un wariigato prechshmetu rindā. Burschuasistā škola peegreesa wehribu weenigi jaunatnes intelektuelai dabai, atsmirdama ne masaf swarigo juhtu pusi. Weenpusīgās audsinashanas un iiglihtības šekas dshiwē us it šola redjamas. Soziali stitās iiglihtības un audsinashanas sistamai harmoniski jaapweeno wijsa wešela zilweziska buhtne. Šā školā, tāpat dshintas dshiwē nepeezechami peeejami mahšlineezijstas audsinashauas lihdsieli. Mahšklas literatura ar proletariata jaunatnei peemebrotu šaturu un mahšlineezisheem shimejumeem. Glehns waj labas reprodusijas dshiwokla igresnojshana. Wisas shhtalās, ildeenā nepeezechamās leetinas, ar gauri un dailes šajehgu pagawatotas, nober mahšklas sapratas un ijuhtas attihstīshana. Gluschi nepeezechams ir mahšlineezijstas eekahrtajums un igresnojums šabeebristām telpam — ehdeenu nameem, slubeem, šapulshu salem. Lihdsichim karogs ar sinamu lohungu hjiis weenigā rota proletariata kolektiwas šopdarbības eestahde. Turpmat tur wispirmais darbs Proletkultu un studiju audselneem — glehnotajeem, tehneekem un dekoratoreem. Dekoratiwai mahšklai wispahri pechikt eewehrojoma loma proletariistās mahšklas kulturās dshiwē.

Mahšklas dailumam wajag mirshet us it šola proletariata brijhwa darba un kolektiwas šopshiwes wai šii. Indiwiduelos dshiwes un dshintas eekahrtā, šabeebrībā, us celos — wisur wajag pazeltees wiina idejistā šehsta un dailuma no tehleem. Tad wisem tiks šaidra ta pateesiba, ka dailums naw itlai grejnums un rotala, bet ka ari wiinā ir šehšs un nepeezechama leederiba. Proletariistās mahšklas kultura šeeegrees tikpat plajchi un dšiti, zil plajchi un dšiti šneedsas rezoluzionārā proletariata pašaules pahrweidotajš darbs.

12. Atškats.

Pirms grahmatu ašveram, pamestīm atpakaļ īšu ūlatu pārs to zēlu, to īstīgaigām muhšu apzerejuma dāšādās nodakās.

Burschuasījas mahtsīla savai šķīrai līhdī noet no ūlatuēs. Ne tapeh; ka proletariats wārmahzīgi sa;rahbīs waru un nobden wīnu. Bet tapeh; ka wīnas loma ir nosphleta. Sawu usdewumu dšīwes attīstības gaitā wīna ir īpīldījuse. Politīsto un fāmneezi;sto waru wehture nodod proletariatam. Kulturas darba eerotīshus eespeesh wīnam rokās. Turpinat darbu, kas burschuasījai wairs nebij weizams. U;stīt pāsaulēs ehtai augstāto stahīvu, kur burschuasīja wairs ne;aud;ja kapt un kur wīnai reiba galwa.

Burschuasījas ideologi un īt semīshki mahtsīlineēti nojauda sawu šauli reetam. Un manija, kur krabjas un weidojas nāhtotnes spehti. Meh; īhūmā pahrluh;tojem to labāto, to wīnas mahtsīlineēti mehgināja darii proletariata un wīna nāhtotnes labā. Ašfinām sozīalistīstās īntelīgenzes mīhtīto fīrdi un labo grību, bet īstās proletariata ideologījas un proletarīstās mahtsīlas šaktumu šahajos mahtsīlas darbēs neatradām. Un nonahjam pee šlehdseena, ka proletariata mahtsīla war buht tīkai wīna pašā darbs.

Proletarīstās mahtsīlas mehginājumi mums rahdīja, zīl newarīga wehl proletarīsto darbīneētu radīshanas tešme un neīstīpīas wīnu spehjas. Tas pāmudīnāja apluhkotees wehri;gal, waj aīsejoshā burschuasījas mahtsīla tomehr naw laut kas, to ari proletariata mahtsīla warēn īsleetot saweem attīstības un jaunradīshanas darbam. Un atradām, ka ari burschuasīstā mahtsīla naw tā ar ūlatu noslaukama sehmalt. Jaunee darbīneēti tur war mahzītees mahtsīneezīstās īfdomas un īshūjū panehmeenus un wīngrinātees īsteīkmes weīlumā. Ne peesawīnātees un pakādarīt. Bet kritīski eedfīlinātees, wehrtet un salīhdīsinat un ar īsmantoto un pahrweidoto tahlat eet sawu zēlu.

Tomehr wīst, to proletarīstā mahtsīla mahzītees un aīsguhs no burschuasīstās, īsleetojams tīkai fīhūmos — mahtsīlineezīstās nodarbības weidos un formā. Galwenāis wīrsītājs un weidotājs ir pašāšā šķīras rahītajās spehās. Pahrejas laīk, kad pate šķīra wehl pahrfahrtoshanās un organīfāzījas stādīja, w ju wīduwejo mahtsīlas darbīneētu mehginājumos nenowehrshama neīšaidība, meklešhanās un tautīshanas. Sen fināmā atfahrtojumi un neauglīgt īksperīmentī, mīhtlu mīneeshana un tūshā fantāstīka. Bet naw jāschaubās, ka leelāis laīks īradīs ari leelus mahtsīlineēkus, kas nebūhs ween tehlotāji un šapnotāji, bet ari dšīki domatāji un nāhtotnes nojaudeji. Tee mahtsīlas tehleem un tehlojumeem finās rahdīt nāshamās sozīalistīstās pāsaulēs peewīlzīgas aīnas un pazēls proletarīsto mahtsīlu par to, kas mahtsīla wīstos laīkos bījuse: par weenu no leelātajēem dšīhewes wīrsītājēem un weidotājēem spehkeem. —

Newajā; eedomātees, ka burschuasīja tāpat šapro; wehtures un mahtsīlas attīstības gaitu, kā meh;. Wīnai ir šawada daba un šawada pahrlēezība. Wīnas logīka ir zītāda, nekā muhšu. Kur meh; redšam dabīstu, nenowehrshamu wehtu-

risku pahrwehrtibu, wina šajuht netaišnibu un warmahzibu. Tās ir parafliās uš-
waretā šajuhtas. Beš tam winai šehl šchirtees no waras un labkļahjibas, kas
bij dibinata uš zitas šchiras nošpeššanas un ismantoššanas. Wehl ilgi wina
atminōšs kawešees pee ajšgahjušcheem laimigeem laikeem.

Newajag eedomatees, ka burschuasijas mahšla jau šajjuse šawu beidsjamo
wahrdu. Wehl winai paleel leels uštizamu intelligentu un mahšlineetu vulks. Wehl
ilgi wina nopuhsēees garigi noturetees wirs ušdena, atdšihwinat mirštošchos idealus
un idealiset aišejošcho nahštošchā weetā. Kad išbeigšees ašinainās zihnas un proletariata
diktatura paliks par meerigu, zeetu kulturas waru, neweens neleegs bur-
schuasijas ideologeem aišstahwet to, kas pehz winau eestateem tas wehrtigakais. Ne
ar rupju špehku, bet ar šaweem pahrateem garigās kulturās eerotšcheem un šawu
leelatu taišnibu proletariats weiks šawu pretineetu zihnas pehdeja zehleend.

Tas buhs tas interefantakais un dšilakais. Tagad zihna garigās kulturās
un mahšlas laukā proletariatom ir pahrat weegla. Burschuasijas ideologi newar
brihwi uštahtees, apšarat jaunos zenteenus un plašchi un wišpufigi ušwehrt šawu
taišnibu. Tahds stahwollis šetmē weeglu šajušmibu un weegprahtigu pašcheedo-
mibu. Tur weegli attihštas pawiršchs diletantišms, kas šlihd pa wiršpufi un ne-
ešneedšas pašchos dšilumos. Tagad ahreja zihnā proletariata politiškajām un ša-
beedrištajām organišazijām šajanem wiš špehti un jaišleeto wiša dšiziplina, lai
mašās attihštitu wišaugstako energiju un išturibas špehju. Weigu zehleend proletariata
garigā darba štrahdneekem un mahšlineekem wajadšes šatopot un išweidot wišus
špehšus, lai galigi noweiktu šawu laiku pahrdšihwojušcho un mirštošcho.

Un atkal — ta nebuhs netaišniba un warmahziba. Šaunajam japazelas
uš wežā drupam. Semes breestošchee dšihwibas špehti šulo šalajos ašnos un dšen
toš uš augšchu, pahri nebirišchām lapam un truhdeem. Patlaban mehš šihmejam
itai pašchu šakunru. Šahds ištī išweidošees proletarištās mahšlas stahbs, par
to tagad galwu laufit un fantajet naw wajadšigs. Darbs ir tas šwarigakais.
Derbs proletariatu pašchu audiejis leelu un išwiršjis pašaulēs pahrweidotaja lomā.
Darbā ir ari proletarištās mahšlas nahšotne.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Second block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Third block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Fourth block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Fifth block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Sixth block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

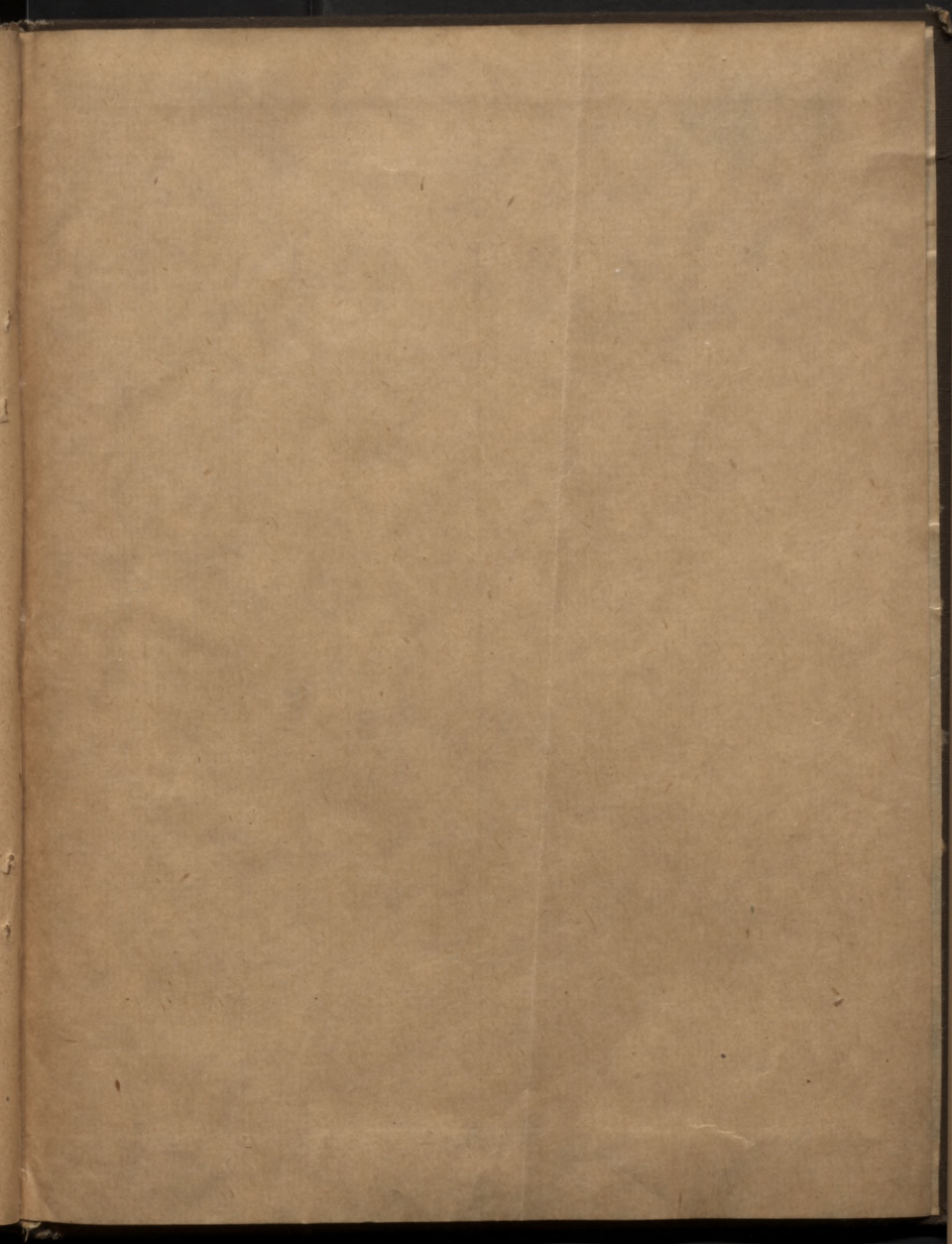
Seventh block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

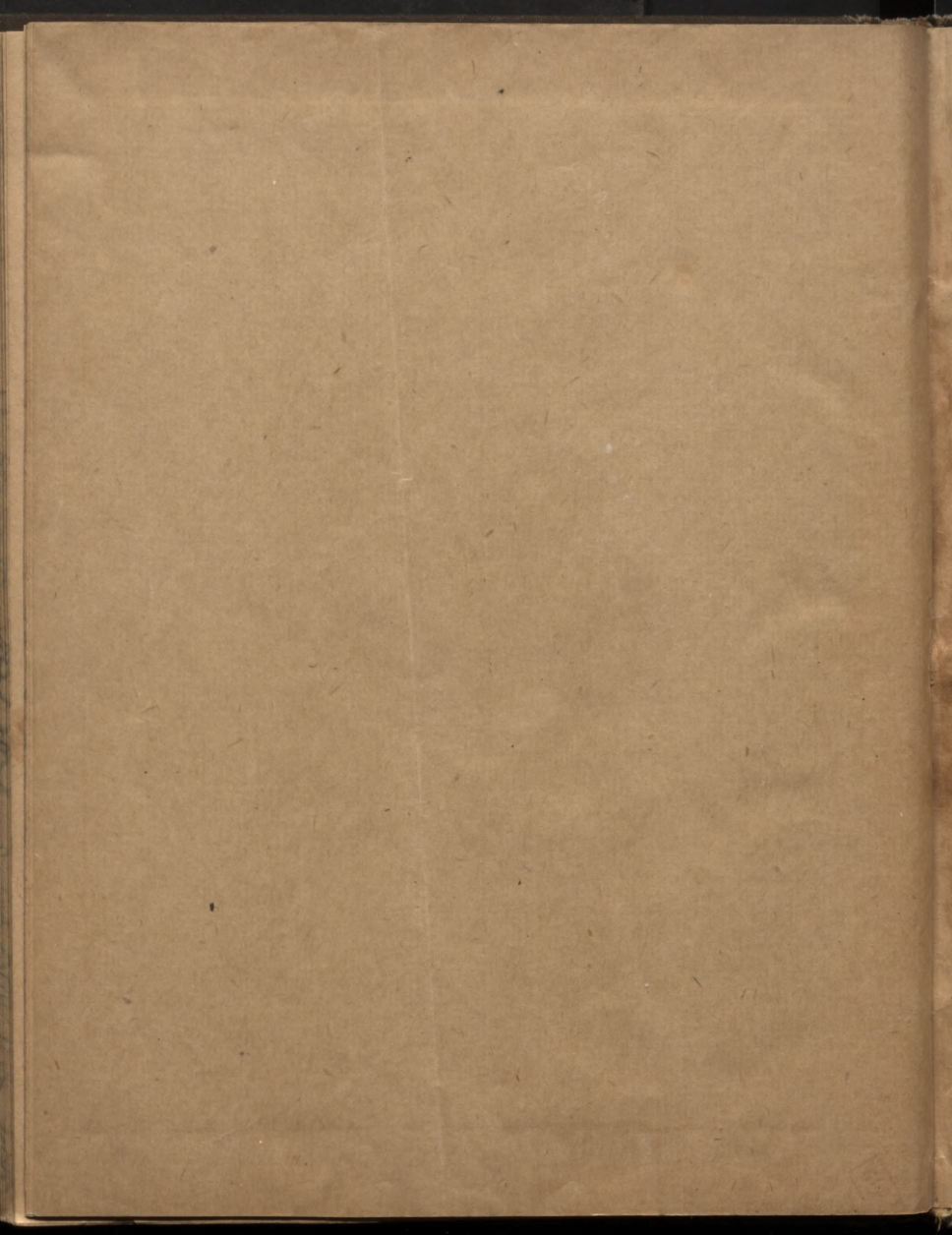
Eighth block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Ninth block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Tenth block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

Eleventh block of faint, illegible text, appearing as a paragraph.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306120242

Rb. 5.-
I Anv. Dz. Nr. 1964

28. JŪN. 1949